

เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ท.จ., ต.ม., จ.ช.
(๒๔๔๙-๒๕๓๘)

ด่วนที่สุด

ที่ รล 0003/7908

สำนักราชเลขาธิการ
พระบรมมหาราชวัง กทม.10200

20 เมษายน 2538

เรื่อง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการออกเมรุพระราชทานเพลิงศพ เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ท.จ.,ต.ม.,จ.ช.

เรียน นาวาอากาศเอก เจ้าวัฒนัน ณ ลำพูน

อ้างถึง หนังสือลงวันที่ 15 มีนาคม 2538

ตามหนังสือที่อ้างถึง ขอพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการออกเมรุพระราชทานเพลิงศพ เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ท.จ.,ต.ม.,จ.ช. โอรสองค์ใหญ่ในพลตรี เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ 10 (องค์สุดท้าย) ในวันที่ 14 พฤษภาคม 2538 ณ เมรุสุสานประจำจังหวัดลำพูน จังหวัดลำพูน ความแจ้งอยู่แล้ว นั้น

ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการออกเมรุพระราชทานเพลิงศพ ตามที่ขอพระราชทานพระมหากรุณา

ขอได้โปรดไปติดต่อในรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรงกับเจ้าหน้าที่กองพระราชทานพิธี สำนักพระราชวัง ต่อไปด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(หม่อมหลวงทวีสันต์ ลดาวัลย์)
ราชเลขาธิการ

กองการในพระองค์
โทร.2253457-62 ต่อ 351,352
โทรสาร 2243259

ที่ รล 0007/ 1677

สำนักราชเลขาธิการ
สวนจิตรลดา กทม.10303

10 เมษายน 2538

เรื่อง เสด็จ ฯ พระราชทานเพลิงศพ เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน

เรียน นาวาอากาศเอก เจ้าวัฒนันต์ ณ ลำพูน

อ้างถึง หนังสือลงวันที่ 14 มีนาคม 2538

ตามที่มีหนังสือขอให้นำความกราบบังคมทูล ขอพระราชทานอัญเชิญสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินพระราชทานเพลิงศพ เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน บุตรองค์ใหญ่ใน พลตรี เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ 10 (องค์สุดท้าย) ในวันที่ 14 พฤษภาคม 2538 เวลา 15.30 น. ณ เมรุสุสานประจำจังหวัดลำพูน ความแจ้งอยู่แล้ว นั้น

ได้นำความกราบบังคมทูลทราบฝ่าละอองพระบาทแล้ว ทรงรับเชิญเสด็จ ฯ ในวันและเวลาดังกล่าว ทั้งนี้ ขอได้โปรดติดต่อกับเจ้าหน้าที่กองพระราชพิธี สำนักพระราชวัง เกี่ยวกับการนี้โดยตรงต่อไปด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ท่านผู้หญิงมนัสนิตย์ วณิกกุล)
ราชเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ฝ่ายบริหารงานทั่วไป

กองงานในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ
สยามบรมราชกุมารี
โทร. 2801640-1 โทรสาร 2801639

สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

เมื่อ เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน กราบถวายบังคมลาถึงแก่อนิจกรรม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานพวงมาลาวางหน้าศพ ณ คุ้มหลวงลำพูน จังหวัดลำพูน

และในการพระราชทานเพลิงศพ อันเป็นเบื้องสุดท้ายแห่งการบำเพ็ญพระราชกุศลพระราชทานแก่ศพ ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ และพระราชทานหีบทองลายสลักพร้อมฉัตรเบญจา ตั้งประดับเกียรติยศ ในการออกเมรุ ณ วาระนี้

พระมหากรุณาธิคุณทั้งหลายทั้งปวงยิ่งใหญ่สุดจะพรรณนาเป็นล้นพ้น หากเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน จะหยั่งทราบด้วยญาณวิถีใด คงจะมีแต่ความปีติชื่นชมโสมนัส และซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้

ปวงข้าพระพุทธเจ้า ขอน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายบังคมแทบเบื้องพระยุคลบาท ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ขอเทิดทูนพระมหากรุณาธิคุณอันใหญ่หลวงนี้ไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อมเพื่อเป็นสรรพสิริสวัสดิพิพัฒนมงคล เพื่อเป็นเกียรติ เป็นสิริ เป็นมงคลแก่วงศ์ตระกูลชั่วกาลนาน

ข้าพระพุทธเจ้า นาวาอากาศเอก เจ้าวัฒนัน ณ ลำพูน
เจ้าวันทนีย์-พันเอกปรีดา ผูกพันธ์
เจ้ากีรณา-พันตำรวจเอกสนิท บุญพิทักษ์
เจ้าสาริณี-นายธาดา กลิ่นนาค
พันเอก เจ้าวีรพงศ์-นางเจษสุดา ณ ลำพูน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
พระราชทานพวงมาลาวางหน้าศพ

สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม

เมื่อความได้ทราบฝ่าละอองพระบาทว่า เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน กราบถวายบังคมลาถึงแก่อนิจกรรม สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานพวงมาลาวางหน้าศพ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมเป็นล้นพ้น

หากเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน จะหยั่งทราบด้วยญาณวิถีใด คงจะมีแต่ความปีติชื่นชมโสมนัส และซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้

ปวงข้าพระพุทธเจ้า ขอน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายบังคมแทบเบื้องพระยุคลบาท ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ขอเทิดทูนพระมหากรุณาธิคุณอันใหญ่หลวงนี้ไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อมเพื่อเป็นเกียรติ เป็นสิริมงคลแก่วงศ์ตระกูลชั่วกาลนาน

ข้าพระพุทธเจ้า นาวาอากาศเอก เจ้าวัฒนัน ณ ลำพูน
เจ้าวันทนีย์-พันเอกปรีดา ผูกพันธ์
เจ้ากีรณา-พันตำรวจเอกสนิท บุญพิทักษ์
เจ้าสาริณี-นายธาดา กลิ่นนาค
พันเอก เจ้าวีรพงศ์-นางเจษสุดา ณ ลำพูน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
พระราชทานพวงมาลา วางหน้าศพ

สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม

เมื่อความได้ทราบฝ่าละอองพระบาทว่า เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน กราบถวายบังคมลาถึงแก่อนิจกรรม สมเด็จพระศรีนครินทรา บรมราชชนนี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานพวงมาลาหน้าศพ นับเป็นพระกรุณาธิคุณเป็นที่ยิ่ง

หากเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน จะหยั่งทราบด้วยญาณวิถีใด คงจะมีแต่ความปีติชื่นชมโสมนัส และซาบซึ้งในพระกรุณาธิคุณเป็นล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้

ปวงข้าพระพุทธเจ้า ขอน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายบังคมแทบเบื้องพระบาท สำนึกในพระกรุณาธิคุณ และขอเทิดทูนไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อม เพื่อเป็นเกียรติ เป็นสิริมงคลแก่วงศ์ตระกูลชั่วกาลนาน

ข้าพระพุทธเจ้า นาวาอากาศเอก เจ้าวัฒนัน ณ ลำพูน
เจ้าวันทนีย์-พันเอกปรีดา ผูกพันธ์
เจ้ากีรณา-พันตำรวจเอกสนิท บุญพิทักษ์
เจ้าสาริณี-นายธาดา กลิ่นนาค
พันเอก เจ้าวีรพงศ์-นางเจษสุดา ณ ลำพูน

สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม

เมื่อความได้ทราบฝ่าละอองพระบาทว่า เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน กราบถวายบังคมลาถึงแก่อนิจกรรม สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานพวงมาลาหน้าศพ และเสด็จพระราชดำเนินมาพระราชทานเพลิงศพ ณ วาระนี้ นับเป็นพระกรุณาธิคุณเป็นที่ยิ่ง

หากเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน จะหยั่งทราบด้วยญาณวิถีใด คงจะมีแต่ความปีติชื่นชมโสมนัส และซาบซึ้งในพระกรุณาธิคุณเป็นล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้

ปวงข้าพระพุทธเจ้า ขอน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายบังคมแทบเบื้องพระบาท สำนึกในพระกรุณาธิคุณ และขอเทิดทูนไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อม เพื่อเป็นเกียรติและเป็นสิริมงคลแก่วงศ์ตระกูลชั่วกาลนาน

ข้าพระพุทธเจ้า นาวาอากาศเอก เจ้าวัฒนัน ณ ลำพูน
เจ้าวันทนีย์-พันเอกปรีดา ผูกพันธ์
เจ้ากีรณา-พันตำรวจเอกสนิท บุญพิทักษ์
เจ้าสาริณี-นายธาดา กลิ่นนาค
พันเอก เจ้าวีรพงศ์-นางเจษสุดา ณ ลำพูน

พระกรุณาธิคุณ

เมื่อความได้ทราบฝ่าพระบาทว่า เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน กราบถวายบังคมลาถึงแก่อนิจกรรม สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี ทรงพระกรุณาประทานพวงมาลาหน้าศพ นับเป็นพระกรุณาเป็นที่ยิ่ง

หากเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน จะหยั่งทราบด้วยญาณวิถีใด คงจะมีแต่ความปีติชื่นชมโสมนัส และซาบซึ้งในพระกรุณาหาที่สุดมิได้

ปวงข้าพระพุทธเจ้า ขอน้อมเกล้าถวายบังคมแทบเบื้องพระบาท สำนึกในพระกรุณาและขอเทิดทูนไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อม เพื่อเป็นเกียรติ และเป็นสิริมงคลแก่วงศ์ตระกูลชั่วกาลนาน

ข้าพระพุทธเจ้า นาวาอากาศเอก เจ้าวัฒนัน ณ ลำพูน
เจ้าวันทนีย์-พันเอกปรีดา ผูกพันธ์
เจ้ากีรณา-พันตำรวจเอกสนิท บุญพิทักษ์
เจ้าสาริณี-นายธาดา กลิ่นนาค
พันเอก เจ้าวีรพงศ์-นางเจษสุดา ณ ลำพูน

พระกรุณาธิคุณ

เมื่อความได้ทราบฝ่าพระบาทว่า เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน กราบถวายบังคมลาถึงแก่อนิจกรรม สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยานิวัฒนา ทรงพระกรุณาประทานพวงมาลาหน้าศพ นับเป็นพระกรุณาเป็นที่ยิ่ง

หากเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน จะหยั่งทราบด้วยญาณวิถีใด คงจะมีแต่ความปีติชื่นชมโสมนัส และซาบซึ้งในพระกรุณาหาที่สุดมิได้

ปวงข้าพระพุทธเจ้า ขอน้อมเกล้าถวายบังคมแทบเบื้องพระบาท สำนึกในพระกรุณา ขอเทิดทูนไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อม เพื่อเป็นเกียรติและเป็นสิริมงคลแก่วงศ์ตระกูลชั่วกาลนาน

ข้าพระพุทธเจ้า นาวาอากาศเอก เจ้าวัฒนัน ณ ลำพูน
เจ้าวันทนีย์-พันเอกปรีดา ผูกพันธ์
เจ้ากีรณา-พันตำรวจเอกสนิท บุญพิทักษ์
เจ้าสาริณี-นายธาดา กลิ่นนาค
พันเอก เจ้าวีรพงศ์-นางเจษสุดา ณ ลำพูน

พระกรุณาธิคุณ

เมื่อความได้ทราบฝ่าพระบาทว่า เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน กราบถวายบังคมลาถึงแก่อนิจกรรม พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ ได้ประทานพวงมาลาหน้าศพ นับเป็นพระกรุณาเป็นที่ยิ่ง

หากเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน จะหยั่งทราบด้วยญาณวิถีใด คงจะมีแต่ความปีติชื่นชมโสมนัส และซาบซึ้งในพระกรุณาหาที่สุดมิได้

ปวงเกล้ากระหม่อม และเกล้ากระหม่อมฉัน ขอถวายบังคมด้วยความสำนึกในพระกรุณาเป็นล้นพ้น

เกล้ากระหม่อม- เกล้ากระหม่อมฉัน

นาวาอากาศเอก เจ้าวัฒนัน ณ ลำพูน

เจ้าวันทนีย์-พันเอกปรีดา ผูกพันธ์

เจ้ากีรณา-พันตำรวจเอกสนิท บุญพิทักษ์

เจ้าสาริณี-นายธาดา กลิ่นนาค

พันเอก เจ้าวีรพงศ์-นางเจษสุดา ณ ลำพูน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
นายเถกิงศักดิ์ พัฒโน ผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน เชิญพวงมาลาวางหน้าศพ
เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน

ศพเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ตั้งบำเพ็ญกุศล
ณ คุ้มหลวง ลำพูน

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเหรียญ ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้านายฝ่ายเหนือเข้าเฝ้า ซึ่งเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน เข้าเฝ้าด้วย ณ คุ้มวงษ์ตวัน จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐

เจ้านายฝ่ายเหนือเข้าเฝ้าที่พระตำหนักภูพิงค์ราชนิเวศน์

เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน เข้าเฝ้า สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
ณ คุ้มวงษ์ตวัน

เจ้าพงศ์ธาดาและท่านหญิงจิตต์จง ณ ลำพูน เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

เฝ้ารับเสด็จฯ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร
ทรงเปิดพระอนุสาวรีย์ พระนางจามเทวี ลำพูน ๓ กันยายน ๒๕๒๕

เจ้าพงศ์ธาดาในคณะเจ้านายฝ่ายเหนือถวายการต้อนรับสมเด็จพระราชินีจูเลียนา
เจ้าชายเบอร์นฮาร์ดและเจ้าหญิงเบียทริกซ์ แห่งเนเธอร์แลนด์
ณ สนามบินเชียงใหม่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๐๖

ถวายพระพรชัยมงคล
วันเฉลิมพระชนมพรรษาทุกปี
ภาพนี้เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม
๒๕๑๙

สมเด็จพระนางรำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ ๗ เสด็จประทับ ณ คุ้มหลวง คราวเสด็จประพาสภาคเหนือ

เจ้าพ่อรับเสด็จพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ที่คุ้มเจ้าหญิงลำเจียก
เมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๘

บุญญนิธิกถา
ในการทรงบำเพ็ญพระราชกุศลพระราชทาน

งานออกเมรุ
ศพเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน
ณ คุ้มหลวงลำพูน จังหวัดลำพูน
วันอาทิตย์ที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๓๘ เวลา ๑๐.๐๐ น.

พระมหาบุญมา อาคมปุญฺโย
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส กรุงเทพฯ
รับพระราชทานถวาย

ขอถวายพระพร เจริญพระสิริสวัสดิ์พิพัฒนมงคลชนมสุขทุกประการ จงมีแด่สมเด็จพระบรมราชบพิตรพระราชสมภารพระองค์ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ

บัดนี้ จักรับพระราชทานถวายวิสัชนาพระธรรมเทศนาใน "บุญญนิธิกถา" ฉลองพระเดชพระคุณประดับพระปัญญาบารมี ถ้ารับวิสัชนาไปมิได้ต้องตามโวหารอรรถาธิบายในพระธรรมเทศนาบทใดบทหนึ่งก็ดี ขอพระเดชะพระเมตตาคุณ พระกรุณาคุณ และพระขันติคุณ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าพระราชทานอภัยแก่อาตมาภาพผู้มีสติปัญญาน้อย ขอถวายพระพร

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส (๓ จบ)

เอส เทวมนุสฺสานํ สพฺพกามทโท นิธิ
ยํ ยํ เทวาภิปตฺเถนฺติ สพฺพเมเตน ลพฺภตีติ. (๑)

(๑) ขุ. ขุ. ๒๕/๑๑

ณ บัดนี้จักรับพระราชทานถวายวิสัชนาพระธรรมเทศนาใน "บุญฺญนิธิกถา" พรรณนาเรื่อง "ขุมทรัพย์ คือ บุญ" เพื่อฉลองพระราชสัทราปสาทคุณเพิ่มพูลพระปัญญาบารมี และอนุโมทนาสาธุการในพระราชกุศลบุญราศีส่วนธัมมัสวนมัย คือบุญที่ได้จากการฟังธรรม เนื่องในการบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน งานพระราชทานเพลิงศพ เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ท.จ., ต.ม., จ.ช. ในวันนี้

นับตั้งแต่เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ได้ถึงแก่อนิจกรรมเป็นต้นมา ปรากฏว่ามีบรรพชิตและคฤหัสถ์ได้แสดงน้ำใจนำพวงหรีดมาคารวะศพเป็นจำนวนมาก และแจ้งความประสงค์จำนงหมายขอเป็นเจ้าภาพในการบำเพ็ญกุศลติดต่อกันมาโดยลำดับ ทั้งนี้ ก็ด้วยความรัก ความผูกพัน ความกตัญญู และด้วยความเมตตาปรารถนาดี หวังให้เจ้าพงศ์ธาดา ผู้ล่วงลับ ประสบแต่ความสุขตามคติวิสัยในสัมปรายภพเบื้องหน้านั้น เพราะ "ปุญฺญานิ ปรโลกสฺมึ ปติฏฺฐา โหนฺติ ปาณินํ" บุญเป็นที่พึ่งของสัตว์ทั้งหลายในปรโลก

ในเมื่อบุญเป็นที่พึ่งของท่านที่ละจากโลกนี้ไปสู่ปรโลก ดังเป็นที่เข้าใจกันแล้วนั้น เมื่อมีปิยชน คือ คนที่เรารัก เคารพ นับถือ ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ญาติมิตร ถ้าได้ถึงแก่กรรมอำลาจากโลกไป ญาติที่อยู่หลังจะต้องตั้งอยู่ในความเมตตากรุณา หาโอกาสบำเพ็ญกุศลอุทิศผลส่งไปให้ บุญจะได้เป็นดุจเพื่อน เป็นที่พึ่งเพื่ออำนวยช่วยให้เกิดความสุขตามคติวิสัยในสัมปรายภพเบื้องหน้า

การทำบุญให้ผู้ตาย จึงได้เป็นประเพณีที่สำคัญของชาติ ประเพณีนี้เกิดมาจากคติทางพระพุทธศาสนา เป็นประเพณีที่วิญญูชน คือคนดีมีปัญญาทั้งหลายได้ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลายาวนาน จนปรากฏเป็นรูปของวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ซึ่งช่วยสร้างสรรค์จรรโลงจิตใจคนไทยให้ยึดมั่นกตัญญูรู้จักยอมรับนับถือ ซึ่งมีคุณความดีของกันและกัน ความกตัญญูรู้คุณท่านว่าเป็นเครื่องหมายของคนดี เพราะ "นิมิตฺตํ สาธุรูปานํ กตญฺญูกตเวทิตา" ความกตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี

ดังนั้น การที่บุตรธิดาวงศาคณาญาติ มิตรสหาย และท่านที่เคารพนับถือในท่านเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ทั้งหลายได้มาช่วยกันขวนขวายในการบำเพ็ญกุศลทุกๆ วาระที่ผ่านมาแล้วนั้น นับว่าเป็นการแสดงออกซึ่งความกตัญญูกตเวที ควรแก่การอนุโมทนาสาธุการยกย่องชมเชยอย่างแท้จริง

แต่เนื่องจากการบำเพ็ญกุศลในวาระนี้ นับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการบำเพ็ญพระราชกุศล ซึ่งองค์สมเด็จพระบรมราชบพิตรพระราช-

สมภารเจ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาภูมิพลอดุลยเดช องค์ธัมมิกมหาราชาธิราชเจ้า พระองค์ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ เนื่องในการพระราชทานเพลิงศพเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ในวันนี้ ทั้งนี้ก็ด้วยมีพระราชประสงค์ในการบำเพ็ญพระราชกุศลในลักษณะเช่นนี้ ๔ ประการ คือ

๑. เป็นการสงเคราะห์หมู่ญาติ

๒. ประกาศเกียรติคุณ

๓. ทำบุญเพื่ออุทิศ

๔. บำเพ็ญกิจพระศาสนา

อันที่จริง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ ได้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณ ต่อเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน และครอบครัวมาโดยตลอด ทั้งในยามที่ยังมีชีวิตอยู่ และยามที่ถึงแก่อนิจกรรม

คือเมื่อครั้งที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นก็ทรงพระราชทานวโรกาสให้เจ้าพงศ์ธาดาเข้าเฝ้าอย่างใกล้ชิด ทรงพระราชทานเครื่องอิสริยาภรณ์ ซึ่งเป็นเครื่องประดับสำหรับเชิดชูเกียรติอันมีค่ายิ่ง และเมื่อถึงวารสมัยที่เจ้าพงศ์ธาดาถึงแก่อนิจกรรม พระองค์และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็ทรงพระราชทานพวงมาลามาวางไว้หน้าศพ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการพระราชทานเพลิงในวันนี้ ดังมีรายละเอียดปรากฏตามหมายรับสั่งแล้วนั้น

อนึ่ง ในพิธีพระราชทานเพลิงในวันนี้นั้น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระเมตตาเสด็จพระราชดำเนินมาเป็นองค์ประธานในพิธีอีกด้วย

การทั้งปวงที่แสดงมานี้ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณ และเป็นพระกรุณาธิคุณอันใหญ่หลวง ถ้าแม้นว่าเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ทราบด้วยญาณวิถีทางใด คงจะรู้สึกปลาบปลื้มใจและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างสุดซึ้ง

เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ท่านเป็นเจ้าที่มีบุญและมีคุณอันควรแก่การสดุดีเป็นเอนกประการ

ที่ว่า ท่านเป็นผู้มีบุญนั้น เพราะท่านเกิดมาในตระกูลวงศ์ที่สูงศักดิ์ คือ ราชตระกูล ณ ลำพูน

เจ้าพงศ์ธาดา เป็นเจ้าราชบุตร ใน ฯพณฯ พลตรีเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ เจ้าผู้ครองนครลำพูน องค์ที่ ๑๐ (องค์สุดท้าย) กับแม่เจ้าขานแก้ว

เกิดเมื่อเดือนกรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๔๙ ณ คุ้มหลวงลำพูน ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ได้สมรสกับหม่อมเจ้าหญิงจิตต์จง จักรพันธุ์ พระธิดาในพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นอนุพงศ์จักรพรรดิ์กับหม่อมลำใย จักรพันธุ์ ณ อยุธยา มีบุตรธิดารวม ๕ คน

เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน เป็นผู้มีความรู้ดี เพราะได้มีโอกาสเข้าเรียนตามโรงเรียนและสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียงทั้งในประเทศและต่างประเทศ ต่อมาก็ได้ใช้ความรู้บำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม ประเทศชาติ และพระพุทธศาสนาอย่างเต็มความสามารถ

หลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว จึงได้เข้ารับราชการสังกัดกรมอัยการ เริ่มไต่เต้าตั้งแต่พนักงานอัยการโทจนถึงอัยการจังหวัดชั้นเอกและเป็นผู้ตรวจกรมอัยการ ซึ่งเป็นตำแหน่งสุดท้ายก่อนลาออกจากราชการ

เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน เป็นบุคคลที่รักประเทศชาติและพระพุทธศาสนา มีความจงรักภักดีในสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างแนบแน่น ดังนั้น จึงได้บริจาคทรัพย์ส่วนตน เพื่อบำรุงการกุศลต่างๆ อยู่เสมอ เช่น บริจาคที่ดินจำนวน ๖ ไร่ ๒๒ งาน เพื่อสร้างโรงเรียนอนุบาลลำพูน บริจาคทุนในการสร้างห้องสมุด “เฉลิมราชกุมารี” จังหวัดลำพูน บริจาคทุนมูลนิธิเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ และตั้งทุนมูลนิธิเจ้าพงศ์ธาดา เพื่อการศึกษา กล่าวได้ว่า เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน เป็นผู้อุทิศตนเพื่อประโยชน์สุขของสาธารณชนจนถึงแก่อนิจกรรม

เพราะการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมอย่างไม่ลดละ ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน จึงให้ความเคารพนับถืออย่างกว้างขวาง เกียรติคุณความดีของท่านได้แพร่กระจายออกไปจนถึงพระเนตรพระกรรณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว องค์พระประมุขของชาติ พระองค์ทรงพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นจตุรถาภรณ์มงกุฎไทย จนถึงชั้นทุติยจอมเกล้าเพื่อเป็นเกียรติยศอันมีค่ายิ่งสำหรับชีวิต

การกุศลทั้งปวงที่เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ได้สร้างสมอบรมมานั้น ล้วนเป็นลักษณะของ “บุญ” ทั้งสิ้น หรือจะเรียกว่าเป็นการสร้างบุญก็ย่อมได้ เพราะบุญเป็นชื่อของความดี การทำดีเป็นเหตุให้เกิดบุญ ถ้าทำดีด้วยทานก็

สำเร็จเป็นบุญในทานมัย ทำดีด้วยการรักษาศีล ก็สำเร็จเป็นบุญในศีลมัย ทำดีด้วยภาวนาหรือพัฒนาตน พัฒนางาน ก็สำเร็จเป็นบุญในภาวนามัย

บุญทุกชนิดจะทำการชำระจิตของนักบุญให้สะอาดแจ่มใส เบิกบาน คนทำบุญอยู่เป็นนิตย์ สุขภาพจิตจะแจ่มใส จิตใจจะไม่ตกต่ำ ไม่เหมือนคนทำบาป จิตใจจะหยาบช้า สุขภาพจิตจะชำรุดทรุดโทรม จิตจะเสียคุณภาพไป กลายเป็นจิตเศร้าหมอง

ดังนั้น บาปกับบุญ จึงมีผลไม่เหมือนกัน บาปย่อมให้ผลเป็นทุกข์ ส่วนบุญย่อมให้ผลเป็นสุข

บาปย่อมทำลายอิฏฐผลที่ทุกคนปรารถนา ส่วนบุญเป็นดุจแก้วสารพัดนึก ย่อมจะอำนวยผลให้ดังที่ทุกคนปรารถนา สมด้วยอุเทศภาษิตที่ยกมาเป็นหัวข้อเทศนาในเบื้องต้นนั้นว่า

เอส เทวมนุสฺสานํ สพฺพกามทโท นิธิ
ยํ ยํ เทวาภิปฏฺเฐนฺติ สพฺพเมเตน ลพฺภตีติ.

แปลว่า บุญนิธิ คือการสั่งสมซึ่งบุญนั้น ย่อมจะให้สิ่งที่เทวดาและมนุษย์ต้องการทุกอย่าง เทวดาและมนุษย์ต้องการสิ่งใด สิ่งนั้นสำเร็จได้ด้วยบุญนิธิ

ขออานุภาพแห่งพระราชกุศลทักษิณานุปทานที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บำเพ็ญเนื่องในการพระราชทานเพลิงในครั้งนี้ จงสำเร็จเป็นปัตตานุโมทนามัยแด่พระเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน สมตามพระราชประสงค์จงทุกประการ

รับพระราชทานถวายวิสัชนาพระธรรมเทศนาโดยสมควรแก่พระราชกุศลมีนัย ดังถวายวิสัชนามาด้วยประการฉะนี้

เอวังก็มีด้วยประการฉะนี้

ขอถวายพระพร

ความดีที่ทำไว้

งานพระราชทานเพลิงศพ เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ลูกหลานมีความประสงค์อยากจะได้คำไว้อาลัย เพื่อเตือนให้ระลึกถึงความดีที่ทำไว้ ขอฝากคำเป็นคติเตือนใจว่า

มนุษย์ชายหญิงที่ถือกำเนิดมาในโลกนี้ ก็เปรียบเหมือนการเดินทางไกล คือเริ่มต้นการเดินทางด้วยการเกิด วิถีชีวิตที่ผ่านวันเดือนปี เหมือนการเดินทาง โลกที่อยู่อาศัยในปัจจุบันเหมือนศาลาเป็นที่พักชั่วคราว บางคนพักอยู่เพียงไม่กี่วันก็จากไป บางคนพักเป็นเดือนเป็นปี บางคนพักอยู่นานเป็นร้อยปีก็มี คนที่มาพักอยู่ตลอดไป โดยไม่จากโลกนี้ไป ไม่มี ทุกคนจะต้องจากโลกนี้ไปทั้งสิ้น วันที่จากโลกนี้ไป ไม่มีใครนำเอาทรัพย์สมบัติโลกนี้ไปได้เลย ทรัพย์สมบัติที่ทำมาหาได้ในโลกนี้ ก็จะตกค้างเหลืออยู่ในโลกนี้ทั้งสิ้น สิ่งที่มนุษย์ชายหญิงที่จะนำไปได้ คือ ความดีที่ทำไว้ คุณงามความดีที่ทำไว้ เปรียบเหมือนเสบียง คือห่อข้าวของคนเดินทาง คนที่ตายใช่ว่าจะสิ้นสุดลงแค่ตาย คนที่ตายจะต้องถือกำเนิด ถือเกิดในภพต่อๆ ไป คนที่ทำความดีไว้ ก็จะไปเกิดในสถานที่มีความสุข เรียกว่าสวรรค์ คนที่ทำบาปไว้ ก็จะไปเกิดสถานที่มีความทุกข์ทรมาน เช่น เกิดเป็นสัตว์เดียรฉาน หรือ สัตว์นรก เป็นต้น มนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย จะต้องเวียนว่ายอยู่ในภพน้อยภพใหญ่ ผู้ทำความดี ก็จะมั่งมีเพิ่มทวีเป็นความสุขยิ่งขึ้น คนที่ทำความชั่วก็จะเพิ่มผลเป็นความทุกข์มากขึ้น โดยลำดับ จึงควรทำแต่ความดี ไม่ควรทำความชั่ว

ขอให้ดวงวิญญาณของเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ได้เสวยผลแห่งความดี มีแต่ความสุขสมความเจตนาที่ลูกหลานทำบุญอุทิศให้จงทุกประการ

พระธรรมดิลก
เจ้าอาวาสวัดเจดีย์หลวง

มรณัสติ

ขออุทิศความดีจากคติธรรมเหล่านี้ แด่ เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ด้วยความอาลัยเป็นอย่างยิ่ง

นึกถึงความตายสบายนัก
มันหักรักหักหลงในสงสาร
บรรเทามืดโมหันต์อันธการ
ทำให้หาญหายสะดุ้งไม่ยุ่งใจ
สังขารแห่งเราท่าน
จะเอาแก่นสารที่ไหนมา
มันไม่สะไม่สวยท่อนกล้วยยังดีกว่า
พอหมดลมหายใจก็กลายเป็นผีเฝ้าป่าช้า
อันความตายชายนารีหนีไม่พ้น
จะมีจนก็ต้องตายกลายเป็นผี
ถึงแสนรักก็ต้องร้างห่างทันที
ไม่วันนี้ก็วันหน้าช้าหรือเร็ว
เปลวเทียนละลายแท่ง
เพื่อเปล่งแสงอันอำไพ
ชีวิตมลายไปเหลืออะไรไว้ทดแทน
ยศและลาภหาบไปไม่ได้แน่
เว้นเสียแต่ต้นทุนบุญกุศล
ทั้งสมบัติทั้งหลายให้ปวงชน
ร่างของตนเขายังเอาไปเผาไฟ

พระธรรมวิสุทธาจารย์
เจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

เสียดายเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน

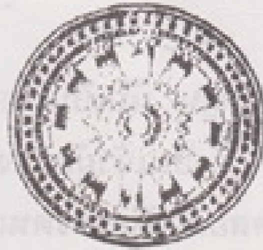
พ่อเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน นับเป็นเจ้านายฝ่ายเหนือที่สูงศักดิ์องค์หนึ่ง ถ้าไม่เปลี่ยนแปลงการปกครอง ก็เป็นเจ้าผู้ครองนคร คือเจ้าหลวงไปแล้ว แต่พ่อเจ้าก็ครองความเป็นเจ้ามาตลอด คือวางตนเป็นคนมีตระกูล ไม่ทำตนเป็นคนเสียหายด้วยอบายมุขต่างๆ ดำรงตนเป็นผู้รู้สมกับความเป็นนักเรียนนอก รักษาภูมิความรู้ที่ได้เล่าเรียนมา ไม่หวงวิชาที่มีอยู่ มีผู้อยากเรียนอยากศึกษามาหาสอนให้หมด แม้กระทั่งภิกษุสามเณรก็สอนให้

พ่อเจ้าวางตนเป็นผู้เสมอ ไม่เกลียดบุคคลใดๆ ทำใจได้กับทุกคน เป็นนักประพฤติธรรมในข้อว่า สมานัตตตา การทำตนเสมอต้น เสมอทั้งญาติพี่น้อง ทั้งมิตรสหาย และลูกหลาน พ่อเจ้าจึงเป็นผู้ที่โลกไม่ลืม พ่อเจ้าเป็นบุคคลหายากองค์หนึ่ง

เมื่อท่านจากไป จึงน่าเสียดายยิ่ง เพราะเป็นการสูญเสียบุคคลผู้มีค่าไป

พระราชธีราภรณ์
เจ้าคณะจังหวัดลำพูน

คณะอัฏฐารส
วัดพระธาตุหริภุญชัย จังหวัดลำพูน
โทร. ๕๑๑๑๔๙

อนุสติกถา

ก่อนอื่นขอแสดงความเสียใจเป็นอย่างยิ่ง ต่อโอรส ธิดา และหลานๆ ที่ได้สูญเสียพ่อเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ไป ตามธรรมดาของสังขาร เจ้าพ่อพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ท่านเกิดมาดี ในขณะที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ ท่านก็บำเพ็ญคุณงามความดีมาตลอด โดยประพฤติตนสมกับที่เป็นโอรสของเจ้าผู้ครองนครลำพูน เทอดทูนวงศ์ตระกูล ณ ลำพูน ไว้ด้วยดี ไม่ให้เสื่อมเสียโดยตลอดมา เมื่อท่านได้ถึงแก่อนิจกรรมไป ท่านก็ต้องไปสู่สถานที่ดี คือสู่สุคติภพ สมกับคำพระที่ว่า โชติ โชติปรายโน คือ เป็นผู้สว่างมาและสว่างไปในเบื้องหน้า หมายความว่า ท่านมาดี ท่านก็ไปดี พ่อเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ตามที่ข้าพเจ้าได้สนทนาปราศรัยสากัจฉากับท่านบางครั้ง บางคราว เมื่อพบกับท่านรู้สึกว่าท่านเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติ คือ วุฒิธรรม ๓ ประการ คือ

๑. ชาติวุฑฺโฒ เจริญด้วยชาติ คือ เกิดมาในตระกูลเจ้านายฝ่ายเหนือ เป็นโอรสของเจ้าผู้ครองนครลำพูน

๒. คุณวุฑฺโฒ เจริญด้วยคุณวุฒิ คือ เป็นผู้ที่มีการศึกษาสูง และสำเร็จการศึกษามาจากต่างประเทศ รับราชการต่างพระเนตร พระกรรณ ในตำแหน่งอัยการจังหวัดหลายจังหวัด

๓. วยวุฑฺโฒ เจริญด้วยวัย คือ เป็นผู้มีอายุมั่นขวัญยืน พ่อเจ้ามีอายุยืนยาวถึง ๘๙ ปี ทั้งนี้ก็เพราะท่านเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตามธรรมะของพระพุทธเจ้า ในข้อที่ว่า อภิวาทนสีลิสฺสนิจฺจํ คือ เป็นผู้มีปกติ รู้จักอภิวาทกราบไหว้ต่อสิ่งและบุคคลที่ควรกราบไหว้ และวุฑฺฒาปจายิโน คือ ประพฤติตนอ่อนน้อมต่อบุคคลที่ควรอ่อนน้อม ได้แก่บุคคลที่เจริญวัยด้วยอายุกว่าตน

สมควรที่ โอรส ธิดา และหลานๆ ตลอดถึงบุคคลทั่วไปควรยึดถือเอาเป็นเยี่ยงอย่างต่อไป

ด้วยบุญกุศลที่พ่อเจ้า พงศ์ธาดา ณ ลำพูน ได้บำเพ็ญมา และบุญกุศลที่บรรดาโอรส ธิดา หลานๆ และท่านที่เคารพนับถือได้บำเพ็ญมาแล้วอุทิศให้ ขอจงเป็นตบะเดชะ พลวปัจจัยนำเอาดวงวิญญาณของท่านไปสู่สุคติสัมปรายภพตามคติวิสัยด้วยเทอญ.

พระราชมหาเจติยาภิบาล

เจ้าอาวาสวัดพระธาตุหริภุญชัย วรมหาวิหาร

รองเจ้าคณะจังหวัดลำพูน

พระธรรมเทศนา "สามัญลักษณะธรรมกถา" แสดงโดยพระมหาศุภชัย สุทฺธิญาโณ วัดสุพรรณรังษี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เนื่องในงานบำเพ็ญกุศลทักษิณานุปทานอุทิศแด่ดวงวิญญาณของท่านเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน วันที่ ๒๕ เดือนกุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๓๘ ณ คุ้มหลวงลำพูน

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาติฯ สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขาติ ฯ สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยาติ.

ท่านสาธุชนพุทธบริษัททั้งหลาย ธรรมกถา ณ โอกาสกาลบัดนี้ อาตมาภาพจักแสดงพระธรรมเทศนา พรรณนาศาสนธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระชินวร บรมพุทธาศาสดาจารย์ ผู้ทรงเป็นพระพุทธเจ้าของเราทั้งหลาย แก่บรรดาสาธุชนพุทธบริษัท ที่พร้อมใจกันมาประพฤติปฏิบัติซึ่งกองบุญกองการกุศลอันเป็นส่วนทักษิณานุปทาน ปัจโจปการกิจ เพื่อจักอุทิศส่วนกัลปณาผลนี้ไปน้อมถวายแด่ดวงวิญญาณของท่านเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ผู้ซึ่งถึงแก่การสิ้นชีวิตอนิจกรรมดับขันธะละจากโลกนี้ไปสู่ปรโลกภายภาคหน้า ให้พอสมควรแก่กาลเวลา

อนุสนธิธรรมีกถาต้นเหตุแห่งพระธรรมเทศนาในคืนนี้สืบเนื่องมาจากบรรดาสาธุชนพุทธบริษัททั้งหลายอันหมายมีเจ้าภาพซึ่งได้แก่คุณเถกิงศักดิ์ พัฒโนผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน เป็นต้นเป็นประธานพร้อมทั้งคณะข้าราชการจังหวัดลำพูนทุกท่าน ศรัทธาประชาชนแขกผู้มีเกียรติทุกคน ได้พร้อมใจกันเป็นเอกาสมานฉันท์ทำความสามัคคีธรรมให้เกิดขึ้นในหมู่ในคณะอาราธนานิมนต์อาตมภาพมาแสดงพระธรรมเทศนา นิมนต์พระสงฆ์สามเณร พิธีธรรมจำนวนจตุรวรรค ๔ รูปมาสวดธรรมกถาพระอภิธรรม ๗ คัมภีร์ตามประเพณีนิยมที่บรรดาเราท่านทั้งหลายได้เคยประพฤติและปฏิบัติกันมาเป็นเวลาอันช้านานแล้ว

ญาติโยมสาธุชนพุทธบริษัททุกท่านอันวิถีชีวิตของมนุษย์คนเรานั้น ถ้าหากจะว่ากันตามหลักของไตรลักษณะทั้ง ๓ ประการแล้ว เราทุกคนก็ย่อมจะต้อง

พานพบกับชาติ คือการเกิด ชรา คือการแก่ พยาธิ คือการเจ็บไข้ได้ป่วย มรณะ คือการตาย อันเป็นธรรมชาติที่ทุกคนไม่สามารถจะหลีกหนีไปให้พ้นได้ การเกิด การแก่ การเจ็บ และการตายนี้ ถือได้ว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่เราทุกคนจะต้องประสบพบเห็นโดยตลอดเวลา แม้จุดกำเนิดของพระพุทธศาสนาในระยะเริ่มต้นก็มีจุดกำเนิดมาจากเรื่องเหล่านี้ กล่าวคือเมื่อเจ้าชายสิทธัตถะเสด็จประพาสสวนอุทยานพระองค์ทรงได้พบเห็นคนแก่ คนเจ็บ คนตาย และนักบวช ที่เราเรียกกันว่าเทวทูตทั้ง ๔ เป็นเหตุให้พระองค์ทรงระลึกนึกได้ว่าคนเรานั้นต้องมีทุกข์เพราะการแก่ เพราะการเจ็บ เพราะการตาย และทุกข์เหล่านี้ก็น่าจะมีทางที่แก้ไขได้ จึงเป็นเหตุให้พระองค์ทรงออกบวชเพื่อค้นคว้าหาสัจจธรรมความจริงมาช่วยแก้ไขทุกข์ให้แก่เราทุกคน

ท่านเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ก็เช่นเดียวกันแม้ท่านจะเกิดมาในโลกนี้มีความเจริญโดยชาติวุฒิ คือ มีชาติกำเนิดที่สูงส่ง อยู่ในวงศ์ของเจ้านายผู้ปกครองบ้านเมืองมาในอดีตกาลก็ตาม ความเจริญในโลกนี้มีการนับอยู่ ๓ ประการคือ ๑.ชาติวุฒิ คือการเจริญโดยมีชาติกำเนิดที่สูงส่ง ๒.คุณวุฒิ การเจริญโดยที่ได้รับการศึกษาเรียนรู้มาก๓.วัยวุฒิคือการเจริญด้วยความที่มีวัยมีอายุสูงท่านเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน มีวุฒิทั้ง ๓ ประการนี้ครบถ้วน แต่ท่านก็ไม่สามารถหลีกหนีพ้นไปจากสามัญลักษณะคือ ความแก่ ความเจ็บ และความตายไปได้ เมื่ออาตมาเริ่มแสดงพระธรรมเทศนาในคืนนี้จึงได้สาธกยกวาระพระบาลีมาเป็นอุเทศเบื้องต้นว่า "สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาติ" ดังนี้เป็นต้น ซึ่งแปลเป็นไทยใจความว่า "สังขารธรรมทั้งหลายทั้งปวงเป็น อนิจจังคือไม่เที่ยง ทุกขัง คือดำรงอยู่โดยความทุกข์ อนัตตา-ไม่มีตัวตนเราเขา ไม่มีเจ้าของที่แท้จริง" ร่างกายของเรานี้เมื่อถึงกาลเวลาก็ย่อมแตกดับไปเป็นธรรมดา แต่ว่ามีสิ่งหนึ่งที่ไม่ดับสลายหายสูญไปตามร่างกายของเราก็คือกุศลกรรมคุณงามความดีที่เราได้ทำไว้แล้วนั่น สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงตรัสไว้เป็นคาถา ภาษาบาลีรับว่า "รูป ชีรติ มจฺจานํ นามโคตฺตํ น ชีรติ" กล่าวคือ-

"รูปร่างกายและเนื้อหนังคือสังขาร เมื่อถึงกาลก็ย่อมสิ้นวิญญาณหนี
นามและโคตรคงอยู่คู่ธาตรี เหลือเพียงดีและชั่วเมื่อตัวตาย"

เกียรติคุณบุญกุศลที่เราตั้งใจปฏิบัติบำเพ็ญมานั้นท่านว่าเป็นอมตธรรมโดยแท้ คือไม่มีวันเสื่อมหายไปจากความทรงจำของอนุชนคนรุ่นหลังได้ ท่านเจ้า

พงศ์ธาดา ณ ลำพูน ก็เช่นเดียวกัน ว่าโดยพระชาติกำเนิด แล้วก็นับได้ว่าท่านเกิดมาในตระกูลที่สูงส่ง ดำรงอิสริยยศในฐานะเจ้านายฝ่ายเหนือโดยตรง ดินแดนลานนาไทยในอดีตอันได้แก่เมืองนครเชียงใหม่ นครลำพูน นครลำปาง เมืองแพร่ เมืองน่าน เมืองเชียงราย และเมืองพะเยานั้น สมัยก่อนเรียกกันว่า "เจ็ดบ้านล้านนา" มีฐานะเป็นเมืองประเทศราชงานบริหารการปกครองนั้นขึ้นตรงกับกรุงเทพมหานครมาโดยตลอด เมื่อเราจะมองย้อนไปในอดีตตามภาษิตที่ว่า

"มองไปในอนาคตที่เปี่ยมไปด้วยความหวัง มองย้อนไปในอดีตข้างหลังด้วยกตเวทิตาธรรม"

แล้วก็จะพบว่าบรรพบุรุษในตระกูล ณ ลำพูน ณ เชียงใหม่ ณ ลำปาง นี้เป็นผู้มีพระคุณต่อประเทศชาติบ้านเมืองเป็นเอนกอนันต์ สมัยนั้นบ้านเมืองเกิดศึกสงครามรบพุ่งกันระหว่างพม่าข้าศึกกับประเทศไทยเรา หัวเมืองต่างๆ ก็ตั้งตนเป็นใหญ่ไม่ยอมขึ้นกับเมืองใดเมืองหนึ่ง ว่ากันว่าบ้านเมืองรกร้างว่างเปล่าจากไพร่พลคนอาศัย "จะไปทางใต้ก็กลัวเสือ จะไปทางเหนือก็กลัวช้าง" การปกครองทางหัวเมืองฝ่ายใต้ตรงกันกับรัชสมัยของพระเจ้าตากสินมหาราช ต่อเนื่องกันกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทางลานนาไทยของเราก็เกิดการระส่ำระสาย ด้วยพม่าเข้ามารุกรานบ้านเมืองจนประชาชนกระจัดพรัดพรายกันไป ที่เมืองนครลำปางในขณะนั้นได้เกิดมีวีรบุรุษขึ้นท่านหนึ่งคือ "พ่อหนานทิพย์ช้าง" เป็นผู้ที่มีความเก่งกล้าสามารถในทางรบพุ่ง ได้รวบรวมผู้คนพลเมืองต่อสู้กับข้าศึกศัตรูด้วยความกล้าหาญ จนกระทั่งได้รับการสถาปนาแต่งตั้งจากพระสงฆ์องค์เจ้า เสนาอามาตย์ ไพร่ฟ้าประชาชน ยกขึ้นเป็นที่ "พระยาสุรวะฤๅไชยสงคราม เจ้าผู้ครองนครลำปาง" ท่านผู้นี้เสกสมรสกับแม่เจ้าพิมพามหาเทวี มีพระราชโอรสองค์หนึ่งคือ "เจ้าฟ้าชายแก้ว" เจ้าฟ้าชายแก้วนี้ท่านได้ทำการเสกสมรสกับแม่เจ้าจันตามหาเทวี มีโอรสและธิดาหลายท่านด้วยกัน ที่มีชื่อเสียงมากที่สุดก็เห็นจะได้แก่บรรดาโอรสทั้ง ๗ องค์ของท่านที่ได้รับการเรียกขานว่า "เชื้อเจ้าเจ็ดตน" อันมีเจ้ากาวิละเป็นประธาน ภายหลังจากที่ท่านได้ทำการรบพุ่งกอบกู้บ้านเมืองให้เป็นอิสระจากพม่าข้าศึกแล้ว เจ้ากาวิละนี้ได้รับการอภิเษกจากพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า-จุฬาโลกมหาราช ให้เป็นที่ "พระเจ้าบรมราชาธิบดี ศรีสุริยวงศ์ องค์อินทร

สุรศักดิ์สมญา มหาขัติยราช ชาติราชไชยสวรรค์ พระเจ้าชัณฑเสมาพระนครเชียงใหม่" เป็นต้นตระกูลของเจ้านายในราชตระกูล ณ เชียงใหม่ ณ ลำพูน และ ณ ลำปาง ท่านมีน้องชายร่วมสายโลหิตองค์หนึ่งคือ เจ้าหลวงเศรษฐีคำฝั้น ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ ๑ และเป็นเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ ๓ ท่านเสกสมรสกับเจ้าแม่คำแปงมหาเทวี มีพระโอรสองค์หนึ่งคือเจ้าไชยลังกา พิศาลโสภาคย์คุณ เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ ๖ ท่านผู้นี้เสกสมรสกับเจ้าหญิงโก๊ะ มีพระโอรสองค์หนึ่งคือ เจ้าดาราดิเรกรัตน์ไพโรจน์ เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ ๗ ท่านผู้นี้เสกสมรสกับเจ้าหญิงปิมปา มีพระโอรสองค์หนึ่งคือเจ้าอินทยงยศโชติ เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ ๙ ท่านผู้นี้เสกสมรสกับแม่เจ้ารถแก้วมหาเทวี มีพระโอรสองค์หนึ่งคือ เจ้าหลวงจักรคำขจรศักดิ์ เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ ๑๐ ท่านผู้นี้เสกสมรสกับแม่เจ้าขานแก้วมหาเทวี มีโอรสคือเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน นี่เป็นการสืบสายตระกูลทางฝ่ายพระบิดา คือเจ้าหลวงจักรคำขจรศักดิ์

ถ้าเราจะสืบสายราชตระกูลทางฝ่ายพระมารดาคือ เจ้าแม่ขานแก้วมหาเทวีแล้วก็จะได้สายดังนี้คือ เจ้าหลวงเศรษฐีคำฝั้นท่านมีหม่อมห้ามอีกท่านหนึ่งคือ "หม่อมคำหล้า" มีโอรสด้วยกันกับท่านเจ้าหลวงเศรษฐีคำฝั้น คือ เจ้าบุรีรัตน์ (ภูเกี๋ยง ณ เชียงใหม่) ท่านผู้นี้สมรสกับเจ้าแม่บัวคำ มีโอรสองค์หนึ่งคือเจ้าแก้วมนุษย์ เจ้าแก้วมนุษย์นี้สมรสกับเจ้าแม่คำป้อ มีโอรสองค์หนึ่งคือเจ้าบุรีรัตน์ (พรหมเทศ ณ ลำพูน) เจ้าบุรีรัตน์พรหมเทศ สมรสกับแม่เจ้าสุนา มีธิดาองค์ที่หนึ่งคือแม่เจ้าขานแก้ว แม่เจ้าขานแก้วเสกสมรสกับเจ้าหลวงคำขจรศักดิ์ มีโอรสธิดา ๔ องค์ องค์หนึ่งก็คือเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน

หากจะนับโดยตระกูลแล้วก็เรียกได้ว่าท่านมีพระชาติกำเนิดเป็น "อุภโตสุชาติ" คือมีการเกิดดีทั้งสองฝ่าย คือฝ่ายพระบิดาก็สืบเชื้อสายมาจากเจ้าผู้ครองนครลำพูนทางฝ่ายพระมารดาก็สืบเชื้อสายมาจากเจ้าผู้ครองนครลำพูนเช่นเดียวกัน แม้แต่ตัวท่านเองเมื่อมีอายุพอสมควรแล้วก็ได้ทำการเสกสมรสกับ ม.จ.หญิงจิตต์จงจักรพันธุ์ พระธิดาในพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นอนุพงษ์จักรพรรดิ์ ซึ่งประสูติแต่หม่อมลำใย อันเป็นการเชื่อมโยงวงศ์ตระกูลเข้ากับพระบรมราชจักรีวงศ์ ซึ่งมีพระราชไมตรีสนิทสนมกันมาช้านานตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษแล้ว โดยได้ให้กำเนิดโอรสธิดาดังนี้คือ

๑. เจ้าวัฒนัน ณ ลำพูน

๒. เจ้าวันทนีย์ ณ ลำพูน

๓. เจ้ากีรณา ณ ลำพูน

๔. เจ้าสารินี ณ ลำพูน

๕. เจ้าวีรพงศ์ ณ ลำพูน

ท่านเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ได้เข้ารับการศึกษาขั้นต้นจากโรงเรียนมหาดเล็กหลวงที่จังหวัดเชียงใหม่ จบการศึกษากฎหมายเกียรตินิยมอันดับหนึ่งและเนติบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ประเทศอังกฤษ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๔ ท่านก็ได้เข้ารับราชการสนองพระเดชพระคุณในองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในตำแหน่งอัยการจังหวัดหลายจังหวัดด้วยกัน ในขั้นสุดท้ายได้ดำรงตำแหน่งเป็นข้าหลวงตรวจการกรมอัยการ จนกระทั่งลาออกจากราชการเมื่อวัยอันสมควรแล้ว

อาศัยกุศลกรรมคุณงามความดีที่บรรพบุรุษของท่านและตัวท่านเองได้ปฏิบัติบำเพ็ญมาเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่นั้น ท่านได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้เป็นเกียรติแก่ท่านและวงศ์ตระกูลหลายอย่างด้วยกัน แม้เมื่อท่านถึงแก่อนิจกรรมล่วงลับไปแล้ว เพื่อเป็นการรำลึกนึกถึงเกียรติคุณที่ท่านได้ปฏิบัติบำเพ็ญมานั้นในคืนนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระศรีนครินทรา บรมราชชนนี สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สมเด็จ-พระเจ้าภคินีเธอเจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดาฯ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา และพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชา-ทินัดดามาตุ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน คุณเถกิงศักดิ์ พัฒโน เป็นผู้แทนพระองค์นำพวงมาลาพระราชทานมาทอดวางไว้หน้าหีบศพของท่าน นับเป็นเกียรติคุณอันสูงยิ่งที่ได้รับพระราชทานจากเจ้านายในพระบรมมหาจักรีราชวงศ์

ท่านสาธุชนพุทธบริษัททั้งหลายเกียรติยศและคุณงามความดีเหล่านี้ย่อมปรากฏเป็นที่ประจักษ์พยานแก่ท่านทั้งปวงว่า

"อันทรัพย์สินถิ่นฐานทั้งบ้านช่อง อีกเงินทองไร่นามหาศาล

เป็นสมบัติของเราได้ไม่ยืนนาน จำต้องผ่านจากกันเมื่อวันตาย

ส่วนความดีมีศีลสัตย์สมบัติแท้ ถึงตัวแก่กายดับไม่ลับหาย
จะสถิตย์ติดแน่นแทนร่างกาย ชนทั้งหลายเขาสรรเสริญเจริญพร"

ชีวิตของมนุษย์คนเราก็มีเท่านี้ คือเกิดมาในโลกในปฐมเริ่มต้น เจริญเข้าไปหาความแก่ พบกับความเจ็บไข้ได้ป่วย สุดท้ายก็ต้องจากโลกนี้ไปในที่สุดโดยที่เราไม่สามารถจะนำเอาทรัพย์สินเงินทองเกียรติยศเหล่านั้นตามไปด้วยได้ ต้องทิ้งไว้ในโลกนี้ให้เป็นที่ระลึกนึกถึงของอนุชนรุ่นหลัง ดังนั้นในชีวิตของเราถ้าจะถามว่ามนุษย์เราต้องการอะไรมากที่สุด คำถามนี้จะตอบได้ยากมาก แต่ถ้าจะตอบโดยความรู้สึกพื้นฐานของทุกคนแล้วก็จะตอบว่ามนุษย์ต้องการความสุขในชีวิตมากที่สุด แล้วอะไรเล่าที่จะทำให้เรามีความสุข

มีบทกลอนอยู่บทหนึ่งเขียนไว้เพื่อเตือนสติของคนเราในปัจจุบันนี้ว่า

"จะวันนี้วันนั้นหรือวันไหน จงอยู่ใกล้สิ่งที่ดีมีคุณค่า
วางตัวงามเปี่ยมความดีมีเมตตา น่าคบหาน่าชื่นใจน่าใกล้ชิด
จงทำสิ่งที่แวดล้อมเหมือนอ้อมรัก คนรู้จักจงทำเหมือนเพื่อนสนิท
รู้จักให้รู้จักรักรู้จักคิด สุขสงบในชีวิตนิจนิรันดร์"

ขอให้ท่านทั้งหลายจงทำตนเป็นคนดี หลีกหนีจากความชั่ว ทำใจตัวให้บริสุทธิ์สะอาดผ่องใส ปราศจากอุปกิเลสทั้งปวง ว่างจากโลภ โกรธ หลง ปลงในสังขารที่เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตาเหล่านี้เสียชีวิตของเราก็จะมีความสุขความเจริญตามหลักอันเป็นแนวคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสืบต่อไป

ในท้ายที่สุดแห่งการแสดงพระธรรมเทศนาของค่ำคืนนี้ ขอน้อมเชิญเจริญให้บรรดาสาธุชนพุทธบริษัททุกท่านจงได้รวมน้ำใจกันเป็นเอกาสมานฉันท์ หลั่งหยาดลงให้เป็นน้ำทักษิโณทกตกลงเหมือนหน้าเมทนีปฐวีมณฑลบนพื้นแผ่นดิน ตั้งใจอุทิศส่วนกัลปนาผลไปถวายแด่ดวงวิญญาณของท่านเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน หากแม้นว่าดวงวิญญาณของท่านอยู่ไกลสุดวิสัยที่บุญญเขตเหตุนี้จะไปรอดไปถึงได้ ก็ขออัญเชิญบรรดาเทพยาดาอารักษ์อันพิทักษ์รักษาคุ้มหลวงที่นี้เป็นต้น เป็นประธานได้โปรดนำเอาข่าวสารกองบุญกองกุศลนี้ไปแจ้งแก่

ดวงวิญญาณของท่านเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ให้ได้รับทราบและอนุโมทนาเสวยสุคติในสัมปรายภพ สมตามความเจตนาปรารถนาของท่านเจ้าภาพสืบต่อไป

ด้วยเดชะกุศลบุญราศรีที่ท่านทั้งหลายประกอบชอบแล้วในค่ำคืนวันนี้ ด้วยอำนาจของพระรัตนตรัยคือ พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ บารมีแห่งองค์พระบรมธาตุเจ้าหริภุญชัย สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลกจงดลบันดาลอภิบาลรักษาให้ท่านพุทธบริษัทแขกผู้มีเกียรติทุกท่านจงอยู่ประกอบไปด้วยจตุรพิธพรชัยทั้ง ประการ เจริญด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ ธนสารสมบัติ จิรัฏฐิติวิรุฬห์ ไพบูลย์พูนผล เจริญในหน้าที่การงานยิ่งๆ ขึ้นไปทุกทิพาราตรีกาล รับประทานแสดงพระธรรมเทศนามาใน "สามัญญลักษณะธรรมกถา" โดยย่นย่อพอสมควรแก่กาลเวลา ขอสมมุติยุติลงคงไว้แต่เพียงเท่านี้

เอวัง ก็มีด้วยประการฉะนี้

ลำดับเจ้าผู้ครองนครลำพูน จำนวน ๑๐ องค์ (สายราชตระกูลทิพยจักราธิวงศ์)

๑. พระยาลำพูนไชย (เจ้าหลวงเศรษฐีคำฝั้น)
เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ ๑ พ.ศ. ๒๓๕๗-พ.ศ. ๒๓๕๘ ครองนคร ๑ ปี

๒. พระเจ้านครลำพูน (เจ้าหลวงบุญมาเมือง)
เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ ๒ พ.ศ. ๒๓๕๘-พ.ศ. ๒๓๗๐ ครองนคร ๑๒ ปี

๓. เจ้าหลวงน้อยอินทร์
เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ ๓ พ.ศ. ๒๓๗๐-พ.ศ. ๒๓๘๑ ครองนคร ๑๑ ปี

๔. เจ้าหลวงคำตั๋น
เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ ๔ พ.ศ. ๒๓๘๑-พ.ศ. ๒๓๘๔ ครองนคร ๓ ปี

๕. เจ้าหลวงธรรมลังกา
เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ ๕ พ.ศ. ๒๓๘๔-พ.ศ. ๒๓๘๖ ครองนคร ๒ ปี

๖. เจ้าไชยลังกาพิศาลโสภาคย์คุณหริภุญไชยรัษฎาธิวาสประเทศราชธุระธาดามลาลัยวงศ์มัตยานุกุล ลำพูนครวิชิตไชย เจ้านครลำพูนไชย (เจ้าหนานไชยลังกา)
เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ ๖ พ.ศ. ๒๓๘๖-พ.ศ. ๒๔๑๔ ครองนคร ๒๘ ปี

๗. เจ้าดาราดิเรกรัตน์ไพโรจน์ วรโฆษกิตติโสภณ วิมลคุณหริภุญไชยมหาเจดีย์บูชากรราษฎรธุระธาดา ประดิษฐาธิบดี เจ้านครลำพูนไชย (เจ้าน้อยดาวเรือง)
เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ ๗ พ.ศ. ๒๔๑๔-พ.ศ. ๒๔๓๑ ครองนคร ๑๗ ปี

๘. เจ้าเหมพินธุไพจิตร (เจ้าน้อยคำหยาด)
เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ ๘ พ.ศ. ๒๔๓๑-พ.ศ. ๒๔๓๘ ครองนคร ๗ ปี

๙. เจ้าอินทยงยศโชติ (เจ้าน้อยหมวก)
เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ ๙ พ.ศ. ๒๔๓๘-พ.ศ. ๒๔๕๔ ครองนคร ๑๖ ปี

๑๐. พลตรี เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ (เจ้าน้อยจักรคำ) มียศทางพลเรือนเป็นมหาอำมาตย์โท
เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๔๕๔-พ.ศ. ๒๔๘๖ ครองนคร ๓๒ ปี

หมายเหตุ เจ้าผู้ครองนครลำพูนลำดับที่ ๘, ๙, ๑๐ ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรมีพระนามเต็มหมดทุกองค์ แต่ค้นหาสัญญาบัตรมิพบ จึงไม่ทราบพระนามเต็มที่ปรากฏในสัญญาบัตรนั้น ใคร่ขอโอกาสกับท่านผู้รู้ที่ทราบกรุณาแนะนำในโอกาสต่อไป

คำไว้อาลัย

เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ท่านเป็นเพื่อนกับผู้เขียน เพราะเราเป็นนักเรียนกฎหมายอยู่ที่กรุงลอนดอน สมัยเดียวกัน

ท่านเป็นเจ้านายฝ่ายเหนือ ที่เชิดชูเกียรติศักดิ์ของคนไทยในต่างแดน เพราะท่านเรียนเก่งและพูดอังกฤษเหมือนอังกฤษ กับทั้งท่านยังนิสัยดี รักเพื่อน รักฝูง และใจคอเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ นอกจากนี้ยังมีรูปร่างสง่างามสมเป็นสุภาพบุรุษไทยในหมู่สุภาพบุรุษอังกฤษ

เมื่อท่านได้รับแต่งตั้งเป็นเนติบัณฑิตอังกฤษ (Call to the Bar) เราเพื่อนๆ ยังได้มีโอกาสเลี้ยงแสดงความยินดีแก่ท่าน ยังปรากฏที่ระลึกอยู่จนทุกวันนี้ว่า เราอวยพรท่าน ขอให้มีความเจริญ และมีพวกเราที่ลงนามไว้ในเมนูว่า ไชยเจริญ สันติศิริ ม.จ.ถกล รพีพัฒน์ (ม.จ.ถกลไกวัล รพีพัฒน์ หรือที่เราเรียกกันว่า “ท่านน้อย”) และ ม.จ.สีหวิลาศ กับผู้เขียน (นายสัญญา ธรรมศักดิ์)

เมื่อกลับมาเมืองไทยแล้ว เจ้าพงศ์ธาดา รับราชการอยู่กรมอัยการ และก็มีความเจริญดีจนท่านลาออกไปประทับ ณ จังหวัดลำพูน อันเป็นที่ประดิษฐาน ของราชวงศ์ท่าน

บัดนี้ ท่านถึงแก่อนิจกรรมแล้ว ขอให้ท่านประสบสุขในสัมปรายภพ

(นายสัญญา ธรรมศักดิ์)

๒๘ มีนาคม ๒๕๓๘

November 14th

[illegible]

[illegible]

ม.ล. [illegible]

MENU

[illegible]

Tomato & Lentil Soup

[illegible]

Fried Fillet Plaice

Roast Mutton

Potatoes & Sprouts

Sponge Pudding

Cheese & Butter

คำอนุสรณ์

ท่านเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน กับข้าพเจ้า เคยร่วมงานราชการกันมาที่จังหวัดนครปฐมระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง ข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัด ท่านเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ดำรงตำแหน่งอัยการจังหวัด ต่างร่วมราชการกันมาด้วยดี ตอนปลายสงครามโลกครั้งที่สองท่านเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ย้ายไปดำรงตำแหน่งอัยการจังหวัดสงขลา ส่วนข้าพเจ้ายังรับราชการอยู่ที่จังหวัดนครปฐมต่อมาจนสงครามโลกครั้งที่สองสงบลง

ท่านเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน จบวิชากฎหมายจากประเทศอังกฤษ เป็นเนติบัณฑิตอังกฤษจึงมีความรู้ความสามารถในทางกฎหมายสูง สามารถดำเนินการทางกฎหมายและในทางอรรถคดีได้เป็นอย่างดี และเป็นผู้มีอัธยาศัยไมตรีต่อผู้ร่วมงานเป็นอย่างดีด้วย จึงเป็นผู้ได้รับความเคารพนับถือจากผู้ร่วมราชการเป็นอย่างสูง

การที่ท่านเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ถึงแก่อนิจกรรมไป จึงเป็นที่เสียดายและอาลัยแก่ข้าพเจ้ามาก แต่เป็นที่น่ายินดีว่าขณะดำรงชีวิตอยู่ ท่านเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน เป็นผู้ดำรงตนไว้ชอบประกอบแต่กรรมดีมาโดยตลอด ทั้งในทางส่วนตัว ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ และในทางพระพุทธศาสนา กรรมดีที่สั่งสมอยู่ในจิตวิญญาณเป็นเวลาช้านานนั้น ย่อมจักเป็นพลวปัจจัยให้ท่านเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูนไปสู่สุคติในสัมปรายภพตามกฎแห่งกรรมสืบต่อไปแล้ว

พล.ต.ต. อรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร

๒๑๙ เอกมัย
ซอย ๖๓ สุขุมวิท
อ.พระโขนง กรุงเทพฯ ๑๑

คำไว้อาลัย

ข้าพเจ้ามีโอกาสได้รู้จักกับเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน เมื่อระหว่างไปศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษ ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๖๓-๒๔๗๒

ในฤดูร้อนทุกปีจะมีการประชุมนักเรียนไทย เพราะไม่ได้ร่วมการศึกษากับท่าน ข้าพเจ้าจึงรู้จักท่านบนสนามเทนนิส เมื่อมีการประชุมดังกล่าว

โดยที่เจ้าพงศ์ธาดามีรูปร่างไม่สูงนัก ที่แรกเมื่อลงสนามกับท่านจึงคิดไม่ออกว่าท่านจะเล่นแบบไหน แต่ก็ได้รู้พิษสงของการตีลูกเทนนิสจากท่านซึ่งมีทั้งหลังและการวางลูกอย่างแม่นยำ ยากที่จะเอาชนะท่านได้

เจ้าพงศ์ธาดา เป็นนักกีฬาอย่างแท้จริง เพราะชนะก็ยิ้ม แพ้ก็ยิ้ม โดยทั่วไปไม่มีอะไรแกะรอยยิ้มจากฝีปากของท่านได้

ท่านมาจากเราไปโดยไม่กลับ จึงเป็นที่น่าเสียดาย

ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช

คำไว้อาลัย

เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน เป็นผู้ที่เพียบพร้อมทั้งคุณวุฒิ และคุณธรรม กล่าวคือ หลังจากท่านจบการศึกษาสามัญในประเทศไทยแล้วได้ไปศึกษาต่อ ณ ประเทศอังกฤษ จนจบปริญญาเกียรตินิยมทางกฎหมายและเนติบัณฑิตอังกฤษ จากนั้นได้เข้ารับราชการในกรมอัยการตลอดมา ด้วยความรู้ ความสามารถและความมีคุณธรรมสูง ท่านได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจให้ดำรงตำแหน่งอัยการจังหวัดใหญ่ๆ หลายจังหวัด รวมทั้งตำแหน่งข้าหลวงตรวจการ และได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติราชการพิเศษอีกหลายครั้ง ครั้นปลายปี ๒๔๙๒ ในวัยเพียง ๔๓ ปี ท่านจำต้องลาออกจากราชการด้วยเหตุผลทางด้านสุขภาพ กรมอัยการจึงสูญเสียทรัพยากรบุคคลที่มีค่ายิ่งไปท่านหนึ่ง และเมื่อได้ทราบข่าวการถึงแก่อนิจกรรมของท่าน ไม่เฉพาะชาวอัยการเท่านั้น แต่รวมถึงญาติมิตรท่านด้วยที่รู้สึกสูญเสียและอาลัยในการจากไปของท่านเป็นอย่างยิ่ง และถือว่าท่านยังทรงคุณค่าที่เป็นแบบอย่างของการใฝ่รู้ ใฝ่เรียนและใฝ่ดี สำหรับอัยการรุ่นลูกรุ่นหลานสืบไป

ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและผลแห่งกุศลกรรมที่ท่านได้ปฏิบัติมาชั่วชีวิต จงนำดวงวิญญาณของท่านไปสู่สัมปรายภพด้วยเทอญ

ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร
อัยการสูงสุด

คำไว้อาลัย

เมื่อผมเดินทางกลับจากประเทศอังกฤษ เมื่อ ๕๐ กว่าปีที่แล้ว หลังจากที่ได้ตามเสด็จไปอยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นเวลา ๑๕ ปี ผมได้สำเร็จการศึกษาและเดินทางกลับประเทศไทยโดยทางเรือ มาถึงท่าเรืออีสเอเชียติค กรุงเทพฯ มองหาผู้มารับ ก็เห็นสุภาพบุรุษหนุ่มร่างเล็ก หน้าตาคมสันสมชายยืนอยู่ข้างน้องน้อย (ม.จ.หญิงจิตต์จง จักรพันธุ์) น้องสาวของผมเท่านั้นไม่มีคนอื่น ทั้งนี้คงจะเป็นเพราะเหตุการณ์ผันผวนทางการเมืองในสมัยนั้นทำให้ไม่มีใครกล้ามารับผมอย่างออกหน้าออกตา ผมซึ้งใจมากในความกล้าหาญของเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ที่มารับผม ทั้งๆ ที่ขณะนั้นท่านเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในกรมอัยการแล้ว และท่านเพิ่งจะแต่งงานกับน้องน้อยของผมได้เพียงสองสามเดือนเท่านั้น และนั่นคือวันแรกที่ผมได้พบและรู้จักกับน้องเขย (เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน) หลังจากนั้นท่านยังมีน้ำใจพาผมเข้าสังคมและไปในที่ต่างๆ และแนะนำให้รู้จักผู้บริหารบริษัทที่สำคัญหลายแห่งในสมัยนั้น จนในที่สุด ท่านก็ได้ฝากผมเข้าทำงานกับบริษัทบอมเบย์เบอร์ม่าฯ ซึ่งได้รับสัมปทานทำป่าไม้สักขนาดใหญ่ในเชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน เป็นเหตุให้ผมต้องอยู่ทางเหนือ ในขณะที่ท่านยังประจำอยู่ที่กรมอัยการกรุงเทพฯ และย้ายไปตามจังหวัดต่างๆ ตามหน้าที่การงานของท่าน ทำให้เราห่างกัน แต่ใจผมมิได้ห่างเหมือนสถานที่ที่เราอยู่ห่างไกลกัน ยังคงระลึกถึงพระคุณและคุณงามความดีของท่านอยู่เสมอ

ผมภูมิใจมากและไม่ผิดหวังเลยที่ได้มีโอกาสเป็นพี่ภรรยาของเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ผู้ซึ่งถึงพร้อมด้วยคุณสมบัติของลูกผู้ชายเต็มตัว ทั้งในด้านครอบครัวท่านก็ดูแลน้องน้อยด้วยความรักและยกย่องอย่างสมเกียรติ และเต็มไปด้วยความสุขตลอดชีวิต เป็นพ่อที่ดีและสุดประเสริฐของลูกๆ ทุกคน รวมทั้งท่านยังมีความเมตตากรุณาอุปการะหลานกำพร้าอีกหลายคนที่เป็นหลานแท้ๆ ทางผมและน้องน้อยด้วยน้ำใจอันเปี่ยมไปด้วยความเมตตากรุณาอย่างแท้จริง ทั้งในด้านการงานของท่านผมก็ได้ทราบว่าท่านเป็นผู้ที่มีความสามารถสูง มีความซื่อสัตย์ และยุติธรรมต่อผู้ร่วมงานทุกระดับชั้น ทั้งยังเป็นนักกีฬาที่มีความสามารถสูง โดยเฉพาะด้านเทนนิสได้รับถ้วยรางวัลชนะเลิศหลายครั้ง ในความรู้สึกของผม ท่านมิใช่แต่จะมีความสามารถทางกายเท่านั้น ท่านยังมีใจเป็นนักกีฬาด้วย

เมื่อท่านได้มาจากไปเช่นนี้ ผมรู้สึกเสียดายและเสียใจอย่างสุดซึ้ง จึงขอตั้งจิตอธิษฐาน ด้วยกุศลผลบุญและความดีงามที่ท่านได้ประพฤติและปฏิบัติมาตลอดชีวิตของท่าน จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณอันประเสริฐของท่าน จงประสบแต่ความสุขสงบในสัมปรายภพตลอดชั่วกาลนาน

ม.จ.อัชฌา จักรพันธุ์

อาลัยเจ้าที่เคารพ

นิดมีท่านพี่ร่วมพระบิดาพระวรวงศ์เธอกรมหมื่นอนุพงศ์จักรพรรดิ์ (พระองค์เจ้าเสรษฐวงศ์วราวัตร) และหม่อมแม่ (หม่อมลำใย) คือ

๑. ม.จ.เจตนาธร จักรพันธุ์ (ท่านเจต)
๒. ม.จ.หญิงอรอุษา จักรพันธุ์ (ท่านอร)
๓. ม.จ.หญิงศิริอัจฉรา จักรพันธุ์ (ท่านเหลือง)
๔. ม.จ.อัชฌา จักรพันธุ์ (ท่านต๊ะ)
๕. ม.จ.สมานมิตร จักรพันธุ์ (ท่านสอ)
๖. ม.จ.หญิงจิตต์จง จักรพันธุ์ (ท่านน้อย)
๗. ม.จ.หญิงส่งรัศมี จักรพันธุ์ (ท่านนิด)

ซึ่งในการกล่าวถึงนิดจะเรียกชื่อเล่นของท่านพี่

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๒ นิด-พี่น้อย และพระญาติ ได้ไปรับประทานอาหารที่เยาวราช ภัตตาคารห้อยเทียนเหลา

เจ้าพงศ์ธาดาก็ไปรับประทานอาหารโต๊ะใกล้กัน เจ้าเห็นพี่น้อยก็นึกชอบและถูกใจทันที หลังจากนั้นก็ได้สืบหาว่าหญิงที่ถูกใจนั้นเป็นใคร ปรากฏว่าเจ้าประกายคำ (ณ ลำพูน) ทองใหญ่ ผู้เป็นเจ้าน้องของเจ้าพงศ์ธาดาบอกว่ารู้จักและเป็นเพื่อนสนิทกับพ่อรซึ่งอยู่วังสวนสุนันทาด้วยกัน เจ้าจึงทูลขอให้ ม.จ.ทองแกมแก้วและเจ้าประกายมาทาบทามกับพ่อร ซึ่งขณะนั้นเป็นพี่ใหญ่และปกครองนิดและพี่น้อยอยู่ที่วังหลานหลวง (วังจักรพันธุ์) พ่อรได้เรียกพี่น้อยมาถามความสมัครใจว่า เจ้าพงศ์ธาดาเป็นเจ้าราชบุตรองค์ใหญ่ของเจ้าหลวงจักรคำขจรศักดิ์ เจ้าหลวงลำพูน เป็นนักเรียนนอกจบกฎหมายมาจากอังกฤษ ขณะนั้นรับราชการเป็นอัยการ อยู่กรมการกรุงเทพฯ มาทาบทาม พี่น้อยตอบว่าตามใจพ่อร

ต่อมาท่านทองและเจ้าประกายคำก็มาทาบทามอีก พ่อรก็ตอบตกลง ดังนั้นเจ้าจะมาที่วังหลานหลวงในตอนเย็นเกือบทุกวัน วันเสาร์และอาทิตย์จะขออนุญาตพาพี่น้อยไปเที่ยว พ่อรจึงให้นิดไปด้วยทุกครั้ง เจ้าขับรถเฟียตสีเขียวหลังคาผ้าใบเปิดได้ ซึ่งในสมัยนั้นใครมีรถยนต์ขับจะโก้หรูมาก เพราะรถยนต์ในกรุงเทพฯมีเพียงไม่กี่คัน เจ้าจะพาไปเที่ยวที่ลานพระบรมรูป สวนลุมพินี ดาวคะนอง ซึ่งมีสวนลำไย พาไปรับประทานอาหารแทบทุกวัน บางครั้งไปเที่ยว

เจ้าก็จะให้สตางค์นิดไปซื้อขนม เพื่อจะได้อยู่คุยกับพี่น้อยสองต่อสอง ต่อมาเจ้าก็ได้ไปสู่ขอพี่น้อยกับเสด็จอา (พระองค์เจ้าหญิงประภาวสิทธินฤมล) ซึ่งเป็นน้องของเสด็จพ่อและได้เลี้ยงดูพี่น้อยเมื่อเสด็จพ่อสิ้นแล้ว เสด็จอาได้ประทานพิธีสมรสที่วังนฤมล (ขณะนี้เป็นสถานีตำรวจเขตดุสิต) ตอนส่งตัวก็มีหม่อมแก้ว (หม่อมแม่ท่านทอง) ท่านทอง เจ้าประกายคำ ท่านพี่ และพระญาติ อีกหลายท่านไปส่งตัวที่บ้านพักตรอกเวช บางรัก กรุงเทพฯ

เมื่อสมรสแล้วเจ้าได้พาพี่น้อยขึ้นไปกราบเจ้าหลวงจักรคำฯ ที่คุ้มหลวงลำพูน ต่อจากนั้นเจ้าต้องย้ายไปเป็นอัยการจังหวัดอุบลฯ หม่อมแม่ตามไปอยู่ด้วย เวลาปิดเทอม นิดขึ้นไปเยี่ยมนิดจำได้ว่าอากาศที่อุบลฯ หนาวมาก ต่อมาเจ้าก็ย้ายไปจังหวัดนครปฐมและมีบ้านพักอัยการอยู่ที่สนามจันทร์ ซึ่งปัจจุบันก็ยังเป็นบ้านพักอัยการอยู่ หลานสาวทั้ง ๓ คน (หน่อย, จิ๋ว, จี๊ด) จึงเกิดที่สนามจันทร์ เจ้ารับราชการอยู่ที่นี่ประมาณ ๖ ปี ซึ่งขณะนั้นอยู่ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ บางครั้งก็ต้องไปหลบภัยลูกระเบิดที่อำเภอบางเลน

ต่อมาเจ้าก็ย้ายไปเป็นอัยการจังหวัดสงขลา มีบ้านพักอยู่ริมเขาตังกวน และเป็นที่รู้จักเคารพรักของผู้คนมากมายเพราะความซื่อสัตย์ ซื่อตรงและยุติธรรมของท่าน อาทิเช่น คุณหมอบุญจอง-คุณสมพ้อง ศิริวงศ์ ซึ่งครอบครัวก็ยังติดต่อกันอยู่เรื่อยมาจนถึงบัดนี้

หลังจากนั้นเจ้าก็ย้ายกลับมาเป็นอัยการประจำกรมที่กรุงเทพฯ และเจ้าก็ลาออกจากราชการกลับไปอยู่ที่คุ้มหลวงจังหวัดลำพูน ซึ่งนิดและหม่อมแม่ตามไปอยู่ด้วยเพื่อช่วยเลี้ยงดูหลานทั้ง ๕ คน

ที่ลำพูนทำให้นิดได้รู้จักกับคุณพงศ์ศักดิ์ สวัสดิ์-ชูโต ซึ่งขึ้นไปเที่ยวลำพูน ต่อมาก็คือสามีนิดนั่นเอง คุณพงศ์ศักดิ์ทำงานที่เชียงใหม่เช่าบ้านอยู่ เงินเดือนก็น้อยขัดสนพอสมควร เพราะทำงานคนเดียวและมีลูกชายคนโตต้องเลี้ยงดู นิดก็ได้เจ้าและพี่น้อยคอยเอื้อเฟื้อช่วยเหลือส่งข้าวปลาอาหาร เครื่องใช้ต่างๆ ให้อยู่ตลอด และทุกครั้งที่นิดขอความช่วยเหลือเจ้าจะช่วยเสมอ พระคุณนี้นิดจดจำมาตลอดไม่เคยลืมพระคุณท่านพี่ทั้ง ๒ เลย

คุณงามความดีที่เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ได้ประกอบและกระทำไว้ตลอดเวลา จงเป็นผลให้เจ้าประสบแต่ความสุข และความสงบในสัมปรายภพด้วยเทอญ

ม.จ.หญิงส่งรัศมี สวัสดิ์-ชูโต

คำไว้อาลัย เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน

เป็นเวลานานมาแล้วที่เรามิได้พบกัน พอคิดถึงว่าจะไปเยี่ยมก็ได้ข่าวว่าเจ้าพงศ์ธาดาเสียเสียแล้ว เราพบกันครั้งแรกเมื่อประมาณ ๗๐ ปี ที่แล้วมา ณ มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ เวลานั้นเราเป็นนักศึกษาที่มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ คนไทยมีน้อยไม่ถึง ๑๐ คน มาพบกันเสมอๆ เพราะไม่รู้จะไปไหน แล้วก็มารวมกันกินกาแฟคุยกันที่ร้านตรงกันข้ามสำนักเรียนทรินนิตี้คอลเลจในถนนทรินนิตี้ เมื่อข้าพเจ้าขึ้นไปเรียนที่มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ต้นปีพ.ศ. ๒๔๖๕ และก็ได้พบกับเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูนกันขณะนั้น ซึ่งมีน้องชายมาเรียนด้วยอีก ๑ คนคือเจ้ารัทธาทร

ข้าพเจ้านั้นไปเคมบริดจ์เมื่อพ.ศ. ๒๔๖๕ จึงเป็นเวลา ๗๐ ปีมาแล้วที่เราได้รู้จักกัน และข้าพเจ้าก็ได้ขึ้นมาเยี่ยมเจ้าพงศ์ธาดาแล้วครั้งหนึ่งที่ลำพูน เมื่อได้ทราบว่าเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ถึงแก่กรรมแล้วข้าพเจ้าก็เสียใจมากที่เพื่อนรักได้มาล่วงลับ ขอให้เจ้าพงศ์ธาดาได้ประสบแต่ความสุขความสงบในสัมปรายภพ และหวังใจว่าเราจะได้พบกันอีก

ม.ล. มานิจ ชุมสาย
๑๗ มี.ค. ๒๕๓๘
๑๐๘ สุขุมวิท ๕๓

คำไว้อาลัย

ของ

นายเถกิงศักดิ์ พัฒโน
ผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน

เมื่อข้าพเจ้าได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน ได้ศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี การปกครอง ของจังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นดินแดนที่เก่าแก่ที่สุดในภาคเหนือโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการปกครอง มีเจ้าผู้ครองนครผู้ปกครองดูแลต่างพระเนตรพระกรรณของพระมหากษัตริย์ และทราบว่าเชื้อสายเจ้าผู้ครองนครหรือที่เรียกกันทั่วไปว่าเจ้านายฝ่ายเหนือที่อาวุโสสูงสุดในจังหวัดลำพูนนั้นคือ เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ข้าพเจ้าและภริยาจึงได้ขอเข้าเยี่ยมคารวะท่านในโอกาสที่มารับตำแหน่งใหม่ ข้าพเจ้ายังจำได้ดีว่า ท่านเป็นผู้มีอัธยาศัยในการปฏิสันถารต้อนรับอย่างดียิ่ง ทำให้ข้าพเจ้าได้รับทราบข้อมูลต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติราชการและยังได้สนทนาเกี่ยวกับจังหวัดสงขลาซึ่งเป็นบ้านเกิดของข้าพเจ้า ในฐานะที่ท่านเคยดำรงตำแหน่งอัยการจังหวัดสงขลา ทำให้การสนทนาในวันนั้นมีความรู้สึกผูกพันใกล้ชิดสนิทสนมเพิ่มพูนความอบอุ่นใจแก่ข้าพเจ้าเป็นอย่างยิ่ง ต่อมาในช่วงเทศกาลสงกรานต์ข้าพเจ้าก็ได้นำหัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัด เข้าคารวะรดน้ำดำหัวตามประเพณี ในฐานะที่ท่านเป็นบุคคลสำคัญของจังหวัดดังเช่นทุกปีที่ผ่านมา

การที่เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ได้วายชนม์ไปนี้ นับเป็นการสูญเสียเจ้านายฝ่ายเหนือที่อาวุโสสูงสุดของจังหวัดลำพูน ขอแสดงความเสียใจต่อบุตรหลานของท่านมา ณ ที่นี้ ขอกุศลผลบุญที่เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ได้กระทำบำเพ็ญด้วยตนเองเมื่อครั้งมีชีวิตอยู่ และกุศลบุญราศีส่วนทักษิณานุประทานที่บรรดาบุตร หลาน ญาติมิตรพี่น้องได้บำเพ็ญอุทิศไปให้ ขอให้เป็นพลวปัจจัยเสริมส่งให้ดวงวิญญาณของเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ไปสู่สุคติสัมปรายภพทุกประการ

ถ. พัฒโน

(นายเถกิงศักดิ์ พัฒโน)
ผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน

เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน

ทายาทเจ้าผู้ครองนครลำพูน
ปริญญาเกียรตินิยม กฎหมายและเนติบัณฑิตอังกฤษ

ที่ผมลงข้อความข้างบนไว้สองบรรทัดนั้นเพื่อความเข้าใจ ประการที่ ๑ คำว่าทายาทเจ้าผู้ครองนครลำพูนนั้นเป็นตำแหน่งที่ถูกต้อง ถ้าเหตุการณ์บ้านเมืองไม่เปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตย เจ้าพงศ์ธาดาก็ได้ดำรงตำแหน่งเจ้าผู้ครองนครลำพูนแน่นอน ในฐานะรัชทายาทหรือเจ้าราชบุตร ประการที่ ๒ ที่กล่าวว่าท่านได้รับปริญญาเกียรตินิยมกฎหมาย และเนติบัณฑิตอังกฤษ จากการสืบสาวประวัติดูแล้ว ท่านเป็นเชื้อเจ้าทางเหนือที่มีโอกาสได้เข้าศึกษาในต่างประเทศ ผลการศึกษาของท่านทำคะแนนได้ยอดเยี่ยมจึงได้รับ "เกียรตินิยม" อันเป็นเกียรติที่ได้ไม่ง่ายนักในฐานะนักเรียนต่างประเทศ ผมทราบว่านักเรียนไทยที่ไปเรียนรุ่นราวคราวเดียวกับท่าน มี ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, นายพจน์ สารสิน, นายชิว กาญจนจารี, นายประจวบ ภิรมย์ภักดี, และเจ้าทางเหนืออีกองค์หนึ่ง คือ เจ้าพงษ์อินทร์ ณ เชียงใหม่ แต่ละท่านก็เรียนเก่งๆ กันทั้งนั้น ส่วนเจ้าพงศ์ธาดาตามที่พูดคุยกับท่าน จับความได้ว่าท่านเรียนเก่งไม่แพ้นักเรียนไทยในสมัยนั้น และจะเหนือกว่าด้วยซ้ำไป ทั้งนี้ทั้งนั้นผมคาดการเอาเอง เพราะท่านพูดท่านเล่าเรื่องราวการศึกษาสมัยอยู่ในอังกฤษจากคำบอกเล่าเหมือนรู้สึกว่าจะเล่าแบบถ่อมตน อย่างไรก็ตามประกาศนียบัตรของท่านประกาศความยิ่งใหญ่ให้ในตัวของมันเองอยู่แล้ว

ผมรับราชการครั้งแรกที่จังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ในตำแหน่งผู้บังคับการจังหวัดทหารบกเชียงใหม่ (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมณฑลทหารบกที่ ๓๓) ระหว่างที่รับส่งหน้าที่ได้พูดคุยกันถึงภาระกิจของหน่วยนี้ก็พอเข้าใจ แต่พอกล่าวถึงภาระกิจแฝงในตำแหน่งนี้ที่จะต้องยึดถือปฏิบัติคือ ต้องไปเข้าพบไปคารวะเจ้านายฝ่ายเหนือ อันเป็นแบบธรรมเนียมประเพณี ของผู้นำหน่วยค่ายกาวิละ และถือปฏิบัติตาม นอกจากนั้นเมื่อถึงวันเดือนปีทางศาสนา หรือปีใหม่ผมก็นำคณะนายทหารไปคารวะและขอพร การปฏิบัติเช่นนี้มิได้แต่เฉพาะเจ้านายฝ่ายเหนือเท่านั้น ผมได้ปฏิบัติต่อนายทหารรุ่นพี่ที่อยู่ในเมืองเชียงใหม่ด้วย

สำหรับเจ้าพงศ์ธาดาผมได้ใกล้ชิดกับท่านในโอกาสที่ชมรมล้านนาคดี ซึ่งขณะนั้นอาจารย์ไกรสีห์ นิมมานเหมินทร์ เป็นประธานชมรมฯ ได้เดินทางไปคุ้มของท่านที่จังหวัดลำพูน ได้ขอเข้าพบโดยแจ้งความประสงค์ให้เจ้าของบ้านทราบแล้ว เจ้าพงศ์ธาดารวมทั้งพระชายาของท่านคือหม่อมเจ้าหญิงจิตต์จงจักรพันธุ์ ได้ต้อนรับพวกเราด้วยอัธยาศัยไมตรีอย่างคาดไม่ถึง สร้างความอบอุ่นเป็นกันเอง เมื่อแนะนำตัวกันเรียบร้อยพวกเราก็ป้อนคำถามในเรื่องเกี่ยวกับเจ้านายฝ่าย ณ ลำพูน กับเรื่องที่น่ารู้บางประการ เช่น การศึกษาเมื่อท่านยังเยาว์วัยอยู่ ได้รับคำอธิบายว่าท่านกับลูกหลานเจ้านายฝ่ายเหนือ ส่วนมากเข้ารับการศึกษาจากโรงเรียนมหาดเล็กหลวงเชียงใหม่ ปัจจุบันคือพื้นที่ที่ทำการโคนมไทยเยอรมัน อยู่เชิงดอยทางขึ้นดอยสุเทพตรงข้ามกับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ฮือฮากันเกี่ยวกับอดีตโรงเรียนมหาดเล็กหลวง มีการป้อนคำถามกันอีกมากพอประมาณ เริ่มบ่ายเย็นมากแล้วเกรงใจเจ้าของบ้านจึงขออนุญาตกลับ ทั้งๆ ที่เรื่องราวยังไม่หมด เจ้าของบ้านทั้งสองก็แสดงน้ำใจให้อยู่ต่อเถอะ ไม่ต้องเกรงใจ และจะขอเลี้ยงอาหารเย็นด้วยซ้ำ พวกเราปฏิเสธด้วยความซึ้งน้ำใจและลากลับ พร้อมกับเรียนท่านทั้งสองว่าจะขอเข้าเยี่ยมคารวะในเร็วๆ นี้อีก

มีการเข้าพบเจ้าพงศ์ธาดาอีกสองครั้ง และท่านก็กรุณาเลี้ยงอาหารกลางวันพวกเราจนได้ เพื่อแสดงน้ำใจ พวกเราๆ ที่ว่านี้สมาชิกชมรมฯ คืออาจารย์มังกร ทองสุขดี อธิการบดีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในขณะนั้น ร่วมขบวนด้วยลูกน้องของท่านมี อ.อรุญรัตน์ วิเชียรเขียว อ.ยุพิน เข็มมุกด์ อ.จินตนา มัธยมบุรุษ (ขออภัยออกนามไม่หมดเพราะจำไม่ได้) ได้ขอเชิญท่านกับบุตรชายของท่านคือ พันเอกเจ้าวีรพงศ์ ณ ลำพูน (ท่านหญิงจิตต์จง กับธิดาของท่านติดธุระมิสามารถไปร่วมรับประทานได้) เลี้ยงอาหารกลางวันเป็นการตอบแทน

การเข้าพบท่านเจ้าพงศ์ธาดาสองครั้งหลัง ได้ความรู้ในด้านประวัติศาสตร์อีกหลายประการ เช่น ได้ทราบว่างาช้างขนาดความยาว ๒ เมตร ที่ตั้งอยู่ห้องรับแขกนั้นเป็นงาช้างและรูปช้างของเจ้าพ่อท่าน ชื่อบุญใหล เป็นช้างพลาย "บิดาของผมมอบพลายบุญใหลเป็นรางวัล ที่ผมเป็นนักเรียนเรียนเก่ง ในโรงเรียนมหาดเล็กหลวงเชียงใหม่" ท่านเล่าให้พวกเราฟังและกล่าวต่อไปอีกว่า "ระหว่างผมไปศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ประเทศอังกฤษ บุญใหลถูกงูกัดและถึงแก่ความตาย ผมเสียดายมาก บุญใหลกับผมสนิทกัน รู้ใจกันเหมือนมนุษย์เรา" รอบๆ ฝาผนังของห้องรับแขก นอกจากมีรูปท่านพ่อของ

ท่านและรูปอื่นๆ แล้ว จะพบมีดาบ หอก ทวน ผมได้รับความรู้จากท่านว่า ศาสตราวุธเหล่านี้เป็นของต้นตระกูลท่าน ตั้งแต่คุณปู่ทวดท่าน บางอันเก่า บางอันสมัยท่านพ่อท่าน ท่านอธิบายว่า "ศาสตราวุธที่เห็นนี้เคยทำการต่อสู้กับพม่าข้าศึกมาแล้วก็มี"

วกมาเรื่องส่วนตัวระหว่างเรียนอยู่ประเทศอังกฤษ ผมซักไซร้ในการเรียนในมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ เพราะท่านเป็นนักเรียนไทยที่ได้เกียรตินิยมในสถาบันแห่งนี้ ผมทราบว่ามิใช่ของง่ายๆ ท่านตอบอย่างถ่อมๆ ตนเพียงแต่กล่าวว่า "พวกเราคนไทยมีความภาคภูมิใจว่าบรรดานักเรียนในมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์หรือมหาวิทยาลัยอื่นในอังกฤษมีหลายชาติหลายภาษา แต่นักเรียนของเซาท์อีสเอเชีย มีประเทศไทยเท่านั้นที่เป็นนักเรียนของประเทศเอกราช นอกนั้นเป็นนักเรียนนักศึกษาในฐานะเมืองขึ้นทั้งสิ้น" ชื่นใจเหลือเกินครับจากคำอธิบายของท่าน ผมเลยเสริมไปว่า "นี่แหละครับด้วยเดชบารมี พระสติปัญญาของพระมหากษัตริย์ไทยเราในราชวงศ์จักรี รวมทั้งเสนาอำมาตย์ผู้ปราชย์เปรื่อง เราจึงรอดจากการถูกล่าของชาติมหาอำนาจ" ตามที่ผมอ้างไว้แต่แรกว่าเข้าเยี่ยมคารวะเจ้าพงศ์ธาดา เพื่อขอทราบประวัติทั่วๆ ไป ทั้งส่วนตัวส่วนรวมทั้งสองเรื่องดังกล่าว ทราบว่ามีผู้เขียนไว้ในหนังสือเล่มนี้เป็นอย่างดี ผมจึงมิได้บันทึกไว้เป็นเนื้อหาของเรื่อง ตรงกันข้ามผมหยิบยกเอาเกล็ดประวัติเล็กๆ น้อยๆ ขึ้นมาเขียนให้พวกเราได้ทราบกัน ข้อข้องใจอันสุดท้ายที่ได้เรียนถามท่านว่า "ทำไมท่านจึงลาออกจากราชการ ทั้งๆ ที่ตำแหน่งหน้าที่ได้เลื่อนสูงขึ้นอย่างน่าพอใจ และอายุราชการยังอยู่อีกมากกว่า ๑๐ ปี" ท่านตอบพวกเราว่า "ผมต้องการมาดูแลคุ้มของบิดา รวมทั้งกิจการของตระกูลผมเพราะเป็นพี่ใหญ่ ด้วยเหตุนี้ผมจึงลาออก" เหตุผลของท่านน่าฟังแต่ผมยังข้องใจจึงถามขึ้นใหม่ว่า "ขออภัยครับคำตอบของท่านผมยังไม่แน่ใจ ผมกับพรรคพวกที่นั่งอยู่นี่คิดว่า ท่านลาออกจากการเกิดขัดแย้งในวงราชการ เพราะลักษณะท่าทางและคำพูดของท่านบ่งบอกถึงความเป็นคนตรงเด็ดขาด จริงใจ ลักษณะเช่นนี้ละครับคงจะมีการขัดแย้งกันในระดับไหนไม่ทราบ ความขัดแย้งนี้คงสะสมมามากพอควร ด้วยความเป็นคนตรง เด็ดขาดท่านจึงลาออก" ท่านปฏิเสธแบบถ่อมตนเช่นเคย เป็นอันว่าเรื่องคำถามคำตอบนี้ยังคาใจพวกเราอยู่ มีโอกาสเมื่อใดจะต้องรบกวนท่านอีกจนได้ แต่หมดโอกาส

ผมได้ทราบข่าวการถึงแก่พิราลัย ของท่านเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน จากพันเอกวีรพงศ์ ณ ลำพูน โทรศัพท์แจ้งให้ผมทราบ ผมตกใจมาก เพราะตั้งใจว่าจะ

ไปเยี่ยมคารวะท่านกลางปีนี้อีกสักครั้งหนึ่ง ด้วยระลึกถึงในน้ำใจไมตรีจากท่าน ผมจึงส่งหรีดไปเคารพศพท่านในวันรุ่งขึ้นจากได้ทราบข่าวการพิราลัย

ศพท่านยังเก็บไว้ที่คุ้มของท่าน และมีการสวดพระอภิธรรมทุกๆ สองสัปดาห์ในวันอาทิตย์ที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ ผมกับอาจารย์มณี พยอมยงค์ พี่ทิว วิชัยขัตคะ ได้เดินทางไปลำพูนเพื่อเคารพศพท่าน และได้ทราบว่าพิธีพระราชทานเพลิงศพจะมีขึ้นในวันอาทิตย์ที่ ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ ในการพระราชทานเพลิงศพครั้งนี้ ผมพนมมือตั้งจิตอธิษฐานขอให้คุณความดี และกุศลทานที่เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ได้สร้างคุณประโยชน์ให้กับแผ่นดินไทย จงดลบันดาลให้วิญญาณของท่านเจ้าจงไปสู่สุคติในสัมปรายภพเถิด

พลโท รวมศักดิ์ ไชยโกมินทร์
อดีตแม่ทัพกองทัพภาคที่ ๓
ประธานชมรมประวัติศาสตร์เมืองกาญจนบุรี
๔ พ.ค. ๓๘

๑๒ มีนาคม ๒๕๓๘

เรียน เจ้าวัฒนันและเจ้าน้องๆ ที่รัก

ป้าได้ทราบข่าวทางวิทยุว่า เจ้าพงศ์ธาดาถึงแก่อสัญกรรม เมื่อปลายเดือนกุมภาพันธ์ ป้าใคร่ขอแสดงความเศร้าเสียใจมาร่วมด้วย ก็ไม่ทราบว่าจะส่งถึงใคร เพราะไม่รู้จักชื่อของลูกๆ ของเจ้าพงศ์ฯเลย เพิ่งจะได้ทราบจากหนังสือพิมพ์เมื่อไม่กี่วันนี้เอง จึงขอ จ.ม.นี้มาถึงเจ้าหลานๆ

และในโอกาสนี้ป้าขอส่งเงิน ๑,๐๐๐ บาท (หนึ่งพันบาทถ้วน) โดยดราฟท์ธนาคารศรีนครซึ่งมีสาขาอยู่ที่ลำพูน เพื่อขอร่วมทำบุญอุทิศกุศลให้เจ้าพงศ์ฯ ด้วย เพราะป้ายังระลึกถึงเจ้าพงศ์ฯ และท่านหญิงอยู่เสมอ

หวังว่าเจ้าวัฒนัน คงจะได้รับโดยเรียบร้อย และจัดการตามที่ป้าเรียนมานี้ด้วยนะคะ คงจะไว้ศพสวดพระอภิธรรมอีกหลายเดือนกระมังคะ ถ้าจะบอกป้าว่าได้รับแล้วจะขอบคุณ เพราะจะได้หายห่วง

ด้วยรักและระลึกถึง

(คุณหญิงอรรถวิภาคไพศาลย์)

ผมได้รับแจ้งข่าวเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ได้ถึงแก่อสัญญกรรมในตอนบ่าย วันที่ ๒๑ ก.พ. ๒๕๓๘ ด้วยความเศร้าใจยิ่ง เพราะไม่เคยได้รับทราบว่า ท่านเจ้าพงศ์ล้มป่วยแต่อย่างใด ผมมากราบเยี่ยมท่านครั้งใด ก็เห็นท่านยังแข็งแรงเป็นปกติอยู่ผมถือว่าเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน เป็นปูชนียบุคคล ที่ผมเคารพยิ่ง ท่านเป็นผู้ที่ให้ความเมตตากรุณากับบุคคลทั่วไปไม่เลือกชั้นวรรณะ ทุกครั้งที่ได้สนทนากับท่าน ผมจะได้รับการแนะนำในทางที่ดีทั้งสิ้น ท่านไม่เคยกล่าวร้ายใคร ไม่เคยติฉินนินทาใครให้ผมได้ยินได้ฟังเลย

แม้จะทราบดีว่า ความตายนั้นไม่มีใครหลีกเลี่ยงได้พ้น แต่ก็อดที่จะเศร้าสลดใจไม่ได้ บุญกุศลใดๆ ที่ท่านได้กระทำมาตลอดชีวิต จงเป็นผลปัจจัยส่งให้ดวงวิญญาณของท่านเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน จงได้ด้วยสุขในสัมปรายภพนั้น เทอญ

เจ้าศรีบุศย์ ลังกาพินธุ์
นายกเทศมนตรีเมืองลำพูน

เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ราชบุตรของ พลตรี เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์สุดท้าย และ แม่เจ้าขานแก้ว ณ ลำพูน ท่านเป็นกุลเชษฐของราชสกุล "ณ ลำพูน" ที่มีอายุยืนยาวกว่าเจ้าพี่เจ้าน้องคนอื่นๆ ซึ่งได้ถึงแก่อนิจกรรมไปหมดแล้วนับว่าท่านมีอายุยืนที่สุดถึง ๘๙ ปี ตลอดชนม์ชีพอันยาวนานและงดงามของท่านเปรียบเสมือนร่มโพธิ์ร่มไทรของลูกหลานและบริวารที่ได้อาศัยใบบุญอันอบอุ่นมาด้วยความร่มเย็นเป็นสุข เมื่อมาสูญเสียท่านผู้เปรียบเสมือนเสาหลักของราชสกุล "ณ ลำพูน" ไปในโอกาสนี้ย่อมจะยังความโทมนัสให้บังเกิดแก่บุตร ธิดา ตลอดจนญาติสนิทมิตรสหายทุกสายสกุลเป็นอย่างยิ่ง

ในนามของญาติสายสกุล "ณ ลำปาง" ทั้งมวล ข้าพเจ้าขอแสดงความเสียใจและอาลัยอย่างสุดซึ้งต่ออนิจกรรมของเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ขอตั้งจิตอธิษฐานให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของเจ้าอาพงศ์ธาดาจงไปสถิตในสรวงสวรรค์อันควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพด้วยเทอญ.

กราบอาลัยเจ้าอาด้วยความเคารพอย่างสูง

(เจ้าศรีรัตน์ ณ ลำปาง)

เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน

ข้าพเจ้าพร้อมทั้งครอบครัวได้มารับราชการที่จังหวัดลำพูน เมื่อ ๑๗ ปี ก่อนนั้นก็ได้มากราบคารวะเจ้าพงศ์ธาดาฯ ในฐานะที่ท่านเคยเป็นอัยการจังหวัดมาก่อน แต่ที่สำคัญก็คือท่านเป็นทายาทของเจ้าผู้ครองนครเมืองลำพูนองค์สุดท้าย ท่านเคยเป็นอัยการในตำแหน่งอัยการจังหวัดนครปฐม แล้วจึงลาออกเมื่ออายุเพียง ๔๒ ปี ซึ่งพวกเราอัยการทั้งหลายรู้สึกเสียดายความรู้ ความสามารถของท่าน เนื่องจากท่านเป็นผู้ที่เพรียบพร้อมด้วยคุณสมบัติ โดยสำเร็จการศึกษาทางกฎหมายจากมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ประเทศอังกฤษ ด้วย

ข้าพเจ้ามีความประทับใจในความเรียบง่ายของท่านเป็นอย่างมาก ท่านเจ้าฯ จะมีใบหน้าที่เต็มไปด้วยความอ่อนโยน ยิ้มแย้มแจ่มในต่อบุคคลทุกชั้น ทุกเพศ ทุกวัย ไม่เลือกชั้นวรรณะ ท่านเจ้าฯ จะมองทุกคนอย่างบริสุทธิ์ใจ จริงใจ และเป็นมิตร รวมทั้งพระชายา หม่อมเจ้าหญิง จิตต์จง (จักรพันธุ์) ณ ลำพูน ก็ทรงเป็นเช่นเดียวกัน ดังนั้นมิตรภาพจากท่านเจ้าฯ และพระชายา จึงเป็นมิตรภาพที่สูงค่า เป็นความซาบซึ้งสำหรับทุกคนที่ได้สัมผัสกับท่านทั้งสอง จนแทบจะกล่าวได้ว่า “ถ้าท่านเจ้าพงศ์ธาดาฯ ได้โกรธผู้ใด แสดงว่าผู้นั้นจะเป็นคนที่แย่ที่สุดแล้ว” ข้าพเจ้าจึงถือว่าท่านเจ้าฯ เป็นปูชนียบุคคลที่ควรค่าแก่การนับถือของพวกเราอัยการฯ โดยเฉพาะท่านเจ้าฯ และพระชายาฯ ยังถือได้ว่าเป็นยอดปิยมิตรสำหรับเราทั้งสองด้วย

ท่านเจ้าฯ ได้ล่วงลับจากโลกนี้ไปในวัย ๘๙ ปี ก็เป็นธรรมดาวัฏฏะสงสาร แต่ก็ได้นำความตื้นตันในอก และความสะท้อนในใจมาสู่ข้าพเจ้า และครอบครัว เสมือนหนึ่งว่าเราได้สูญเสียญาติผู้ใหญ่ที่เปี่ยมด้วยความเมตตาและคุณธรรมไปแล้ว เมื่อมานั่งทบทวนดูก็รู้สึกเสียใจ และอาลัยยิ่ง ที่ระยะหลังครอบครัวของเราได้เหินห่างจากท่านเจ้าฯ เป็นเพราะด้วยภาระหน้าที่การงาน ที่ต้องย้ายไปรับราชการที่อื่น ไม่มีโอกาสมากราบคารวะท่านก่อนที่ท่านจะจากพวกเราไป จึงมีแต่เสียใจตราบจนทุกวันนี้

ขอตั้งจิตอธิษฐาน กราบคารวะดวงวิญญาณของท่าน เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ให้จงไปสู่สุขคติในสัมปรายภพ ด้วยกุศลผลบุญของท่านเจ้าฯ ที่ได้ถือกำเนิดมาใน

ชาติตระกูลที่สูงส่ง และคุณความดีที่ได้ทำไว้เหลือไว้แต่ความทรงจำให้พวกเราได้ระลึกถึงตลอดไป

กราบคารวะด้วยความเคารพรักและอาลัย

เกษม-อรอนงค์ เมืองอินทร์
สำนักงานอัยการ เขต ๖ จ. พิษณุโลก

คำกล่าวไว้อาลัย

ข้าพเจ้า นายอำเภอเมืองลำพูน ถึงแม้ว่าข้าพเจ้าเพิ่งย้ายมาดำรงตำแหน่งที่อำเภอเมืองลำพูนได้เพียง ๕ เดือนเศษ แต่ข้าพเจ้าก็ได้ทราบประวัติของท่านเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน มาก่อนว่า ท่านเป็นเจ้าราชบุตรองค์ใหญ่ของ ฯพณฯ พลตรีเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์สุดท้าย

เมื่อข้าพเจ้ามารับตำแหน่งที่อำเภอเมืองลำพูน ข้าพเจ้าก็ได้ทราบอีกว่าท่านเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน เป็นผู้มีความรู้ มีความสามารถเปรื่องปราชญ์ในวิชาการต่างๆ อีกทั้งเป็นผู้อาวุโสที่มีอัธยาศัยไมตรีโอบอ้อมอารี ไม่ถือยศฐาบรรดาศักดิ์ จนเป็นที่เคารพรักยกย่องนับถือจากบุคคลโดยทั่วไป

จากกรรมดีที่ท่านเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ได้กระทำมาตลอดจนกระทั่งถึงแก่พิราลัยไปแล้ว ข้าพเจ้าขอน้อมจิตอัญเชิญดวงวิญญาณของท่านจงไปสู่สุขคติในสัมปรายภพด้วยเทอญ.

(นายพิพักษ์ สาเขตร์)
นายอำเภอเมืองลำพูน
๒๙ มีนาคม ๒๕๓๘

คำไว้อาลัย

ท่านเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน เป็นปูชนียบุคคลที่ชาวส่วนบุญฯ เคารพนับถืออย่างยิ่งท่านเป็นผู้ให้การสนับสนุนในด้านการศึกษา ทั้งในด้านทุนทรัพย์และสติปัญญา ความสามารถ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ท่านได้ให้ความเมตตาสอนภาษาอังกฤษเป็นวิทยาทานแก่ครู อาจารย์ และผู้ที่สนใจด้วยความตั้งใจที่จะฝึกฝนลูกศิษย์ของท่านให้เก่งเหมือนท่านซึ่งท่านเป็นชาวลำพูนคนเดียวที่เรียนจบจากมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ประเทศอังกฤษ ข้าพเจ้าเป็นลูกศิษย์ของท่านคนหนึ่งที่ท่านจำได้แม่นยำ ทุกๆ ปี ข้าพเจ้านำคณะครู-อาจารย์ไปดำหัวท่าน ท่านจะทักทายเป็นภาษาอังกฤษ ทำให้ข้าพเจ้าได้มีโอกาสสนทนากับท่านทุกครั้งต่อแต่นี้ไปคงจะหาโอกาสอย่างนี้ไม่ได้อีกแล้ว จะเหลืออยู่แต่ความทรงจำเท่านั้น

การจากไปของท่านทำให้ชาวลำพูนมีความรักและอาลัยท่านยิ่งเพราะเป็นการสูญเสียทรัพยากรมนุษย์อันมีความสูงส่งด้วยการจากไปถือว่าเป็นสัจจะธรรมแม้จากดวงวิญญาณของท่านจะสถิตย์อยู่ ณ ที่ใดขอให้ทราบด้วยว่า ชาวส่วนบุญฯ ยังระลึกถึงพระคุณของท่านอยู่ตลอดเวลา ขอให้ดวงวิญญาญของท่านไปสู่สุคติในสัมปรายภพด้วยเทอญ

(นางสายสวาท สุริยกุล ณ อยุธยา)
ผู้อำนวยการโรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน

อาลัยแด่ เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน

ข้าเจ้าห่างท่านหลายรุ่น ไม่มีโอกาสสังสรรหรือใกล้ชิด เหมือนญาติรุ่นพี่ท่านอื่นๆ แต่ในฐานะเป็นสายเลือดของเจ้าไชยลังการ์พิศาลโสภาคุณเจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ ๖ ซึ่งเจ้ามหายศผู้เป็นตาทวดของข้าเจ้าเป็นโอรสท่านหนึ่งของเจ้าหลวงพระองค์นี้ โดยเป็นพี่ชายของแม่เจ้ารินคำ ชายาเอกของพระเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าผู้ครองนครองค์ที่ ๗ ของเชียงใหม่ และโอรสของแม่เจ้ารินคำชายาเอกนี้ก็ได้ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ ๘ ถัดจากพระบิดาของท่านพระนามว่า พระเจ้าอินทรโรรส ซึ่งก็เป็นพี่ชายต่างมารดา ของเจ้าแก้วนวรัฐ เจ้าปกครองนครเชียงใหม่องค์ที่ ๙ ลำดับสุดท้าย

ความสัมพันธ์ทางสายเลือดของวงศ์เชียงใหม่-ลำพูนนี้ ทำให้พวกเราต้องแสวงหาญาติและรู้จักกันไว้ เจ้าราชภาคินัย ท่านบิดาของข้าเจ้าได้พาไปคารวะดำหัวเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ เจ้าหลวงลำพูนองค์สุดท้าย ซึ่งเป็นเจ้าพ่อของเจ้าพงศ์-ธาดา และรู้จักกับญาติฝ่ายลำพูนหลายครั้ง ทั้งท่านหญิงภริยาของเจ้าพงศ์ธาดาก็เป็นคนอ่อนหวานน่ารักอัธยาศัยดี ทำให้พวกเราชื่นชมและรักเอ็นดู ลูกๆ ของท่านที่ล้วนแต่อัธยาศัยดีกันทุกคนด้วย

เจ้าพงศ์ธาดาเป็นทายาทองค์ใหญ่สืบแทนคุ้มเจ้าหลวงลำพูน มีความรู้ดีตำแหน่งงานสูง และดำรงค์วงศ์ตระกูลมาด้วยดีตลอด การจากไปของท่านก็เป็นการจากอย่างผู้มีบุญ คืออายุยืนประหนึ่งผลไม้ที่สุกงอมหล่นจากขั้ว ท่านเกิดมาดี อยู่ด้วยดี และจากไปดี สมกับชาติกำเนิดอันสูงศักดิ์ ขอให้ชีวิตของท่านจงเป็นตำนานอันคนรุ่นหลังจะได้กล่าวขานถึง ด้วยความยกย่อง และเป็นความภาคภูมิใจของลูกหลานสืบไปนานเท่านานเถิด

เปลวเทียนละลายแท่ง
เพื่อเปล่งแสงอันอำไพ
ชีวิต มลายไป
เหลือสิ่งใดทิ้งไว้แทน..."การทำหน้าที่ให้ถูกต้อง"
จาก ข้าเจ้า

ดวงเดือน ณ เชียงใหม่

(เจ้าดวงเดือน ณ เชียงใหม่)

รำลึก-อาลัย

ข้าพเจ้า ขอแสดงความเสียใจเป็นอย่างยิ่ง ต่อบรรดาโอรส ธิดา และหลานๆ ของพ่อเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ที่ได้สูญเสียบิดา ปิยชนผู้เป็นที่รัก เคารพนับถือและเทอดทูนไป นับว่าเป็นการสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ของโอรส ธิดา หลานๆ และชาวลำพูน รวมทั้งวงศานุวงศ์ฝ่ายเหนือของเรา การสูญเสียพ่อเจ้าครั้งนี้ได้นำความโศกา อาลัยมาสู่เมืองลำพูนเป็นอย่างมาก เพราะพ่อเจ้าเป็นเจ้านายฝ่ายเหนือท่านสุดท้ายของเมืองลำพูน พ่อเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน แม้ท่านจะถือกำเนิดในตระกูลที่สูงศักดิ์ แต่พ่อเจ้าก็มิได้นำเอาความสูงศักดิ์ของตัวเองมาเป็นเครื่องกั้นกางระหว่างชนชั้น พ่อเจ้าเป็นผู้มีจิตเมตตา มีอัธยาศัยโอบอ้อมอารีต่อผู้อื่นสม่ำเสมอ ผู้ที่เคยได้สนทนาปราศรัยกับท่านจะมีความรู้สึกว่า พ่อเจ้านั้นเป็นกันเองกับคนทุกชนชั้น ในบางครั้ง บางโอกาส พ่อเจ้ายังได้นำความรู้ประสบการณ์ชีวิตในต่างประเทศมาแนะนำพร่ำสอนเป็นวิทยาทานตามวันเวลาและโอกาสที่พอจะมีให้ได้ ด้วยเหตุนี้ พ่อเจ้าจึงเปรียบเสมือน "พระพรหม" ที่เปี่ยมไปด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาต่อโอรส ธิดา หลานๆ และชาวเมืองลำพูนโดยตลอดมา

ด้วยอำนาจบุญกุศลที่พ่อเจ้าได้บำเพ็ญมาและบุญกุศลที่โอรสธิดาหลานๆ และผู้ที่รักเคารพนับถือได้บำเพ็ญอุทิศไปหา ขอจงรวมเป็นพลังดุจดังเรือทองรองรับดวงวิญญาณของพ่อเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ไปสู่สุคติสัมปรายภพด้วยเทอญ.

นายณรงค์ ภู่ประเสริฐ
ประธานสภาจังหวัดลำพูน

คำไว้อาลัยเจ้าพ่อ

เมื่อวันที่ ๒๑ ก.พ. ๓๘ ใกล้เที่ยง ลูกได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่วิทยาลัยการทัพอากาศว่ามีโทรศัพท์มาจากบ้านลำพูนว่า ท่านพ่อสิ้นบุญแล้วเมื่อ ๑๑ นาฬิกาเศษที่โรงพยาบาลลานนา เชียงใหม่ ลูกขาดทั้งร่มโพธิ์และร่มไทรหมดแล้ว นับเป็นเวลา ๑๐ ปีพอดีที่ท่านพ่อขาดเพื่อนคู่ชีวิตคือท่านแม่ไป ลูกหวนระลึกถึงเหตุการณ์ในอดีต ครั้งที่เราอยู่กัน ๒ คนพ่อลูก ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองที่บ้านพักอัยการจังหวัดนครปฐม ในขณะที่ท่านแม่และน้องๆ อพยพไปหลบภัยอยู่ที่อำเภอบางเลนพร้อมกับครอบครัวคุณอาทวี แรงขำ ซึ่งมีเหตุการณ์ที่ทำให้ลูกเกือบเสียชีวิตจากการตกน้ำตายที่แม่น้ำนครชัยศรี บางครั้งเราเดินทางกัน ๒ คน โดยทางเรือเพื่อไปเยี่ยมท่านแม่กับน้องๆ ซึ่งไปหลบภัยซึ่งแม้แต่น้ำที่ตักมาแกว่งสารส้มเพื่อใช้อาบก็ทำให้ตัวคันเหมือนเป็นหิด เมื่อสงครามสงบ ทหารฮอลันดาเข้ามาตั้งค่ายอยู่ที่สนามจันทร์ ท่านพ่อท่านแม่ก็เชิญนายทหารที่ชอบพอกันมารับประทานอาหารซึ่งปรุงโดยฝีมือท่านแม่อยู่เนืองๆ บางวันท่านแม่ก็จะเอาลูกไปฝากไว้ที่จวนคุณลุงหลวงอรรถสิทธิสุนทร ซึ่งคุณป้าเนื่อง (คุณหญิงอรรถสิทธิสุนทร) ได้กรุณาช่วยเลี้ยงลูกให้วิ่งเล่นในจวนท่าน บางครั้งคุณพี่เผด็จ (พ.ต.ท.เผด็จ อรรถสิทธิสุนทร) ก็พาลูกลงไปพายเรือเล่นในคลองหน้าจวนข้าหลวงของคุณลุง

ต่อมาท่านพ่อได้ย้ายไปรับราชการเป็นอัยการจังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นที่ตั้งของภาค ลูกก็ได้รับความกรุณาจากคุณลุงหลวงอรรถวิภาคไพศาล และคุณป้าระรวย (คุณหญิงอรรถวิภาคไพศาล) ให้ไปวิ่งเล่นในจวนข้าหลวงภาค หรือบางวันฝนตกขณะลูกเดินกลับจากโรงเรียนหวังดีซึ่งตั้งอยู่ตรงข้าม ร.ร.มหาวชิราวุธ ซึ่งท่านรัฐบุรุษ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์เคยศึกษา ร.ร.หวังดี มีครูอู๊ด ธิดาคุณพระสารการเป็นครูใหญ่ ชีวิตร่วม ๓ ปีที่สงขลาเป็นห้วงเวลาที่สนุกสนานมาก คุณอาทวี เจริญพิทักษ์ซึ่งเป็นผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ในขณะนั้นท่านมีรถยนต์หลายคันก็มักจะพาลูกไปเที่ยวในที่ต่างๆ ซึ่งในขณะที่สงครามเพิ่งจะเลิก บ้านเมืองอยู่ในภาวะขาดแคลนแทบจะทุกอย่าง ข้าวสารแพงดุจทองเพราะประเทศมาลายู (ในขณะนั้น) ขาดแคลนข้าวสาร มีการลักลอบนำออกไปขาย ท่านพ่อทราบความขาดแคลนนี้แต่แรก จึงสีข้าวจากนาของเราที่ลำพูนใส่กระสอบบรรทุกรถไฟไปใช้บริโภค เมื่อข้าวไปถึงก็แจกจ่ายให้ผู้ที่ชอบพอ หรือรักใคร่เคารพนับถือ ไม่นานข้าวสารก็หมด ลูกยังจำความฝืดคอของข้าวกล้องที่เราซื้อมาใช้บริโภคได้เป็นอย่างดี เรามัก

จะไปปิคนิคกันเสมอๆ โดยทำกับข้าวไปรับประทานร่วมกันตามชายหาด หรือลงเรือของบริษัทไทยเดินเรือทะเลฯ ซึ่งมีคุณลุงหลวงสวัสดิ์เป็นผู้จัดการไปเที่ยวตามเกาะหรือสถานที่ต่างๆ ในทะเลสาบสงขลา บางครั้งคุณอาชั้น มิ่งขวัญนายด่านศุลกากรจะพาลูกลงเรือไปตรวจเรือสินค้าต่างประเทศ ซึ่งสูงหลายๆ ชั้นสร้างความตื่นเต้นให้ลูกมาก กัปตันเรือให้ลูกกอล์ฟมาเล่น ลูกก็เอามาดึงยางที่เขาพันกันเป็นลูกกอล์ฟออกมา ท่านพ่อเตือนว่าระวังมันจะดีดใส่ตาบอดได้

ต่อมาท่านพ่อย้ายกลับมารับราชการที่กรมอัยการ เราพักกันอยู่ที่บ้านวัดมหรรณพของท่านแม่ สร้างความอึดอัดใจให้ท่านพ่อมาก เพราะเป็นห่วงสุขภาพลูกๆ ท่านพูดกับลูกเสมอว่าไม่ชอบอยู่ในกรุงเทพฯ นี่อาจเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ท่านลาออกจากราชการก่อนเวลาอันควรหลายสิบปี ในขณะที่ลูกยังเรียนอยู่ชั้นประถมปีที่สี่เท่านั้น ท่านตั้งใจจะกลับมาดูแลบ้านและเรือกสวนไร่นาของเรา และท่านก็ปฏิบัติอยู่หลายสิบปี

ท่านพ่อเป็นผู้ประเสริฐ ใช้ทรัพย์สินช่วยจุนเจือญาติหรือผู้ที่เดือดร้อนไปจำนวนมากโดยตัวท่านยอมอยู่อย่างกระเบียดกระเสียนแทนที่จะสุขสบายกว่าที่เป็นอยู่มาก ท่านสั่งสอบอบรมให้ลูกๆ รู้จักมัธยัสถ์ โดยให้เงินใช้จ่ายพอสมควรท่านไม่เคยฟุ้งเฟ้อ ใช้ชีวิตอย่างเรียบๆ ง่ายๆ ท่านเป็นคนรักษาเวลาเป็นเรื่องสำคัญชีวิต ไม่เคยดุด่าว่าลูก นอกจากอบรมสั่งสอนให้รักษาเกียรติของวงศ์ตระกูลและเป็นคนดี ลูกอาจไม่ค่อยได้ใกล้ชิดกับท่านพ่อท่านแม่ในระยะหลังๆ เพราะไปอยู่โรงเรียนประจำ ๘ ปี แล้วลงไปศึกษาต่อและรับราชการอยู่ทางกรุงเทพฯ อีก ๓๐ กว่าปี จวบจนปัจจุบัน ท่านพ่อให้อิสระแก่ลูกๆ ทุกคน ในทุกเรื่อง ทั้งการศึกษา การมีอาชีพ และคู่ครอง

การที่ท่านพ่อสิ้นบุญไปลูกก็ขออาราธนาสิ่งศักดิ์สิทธิ์และกุศลผลบุญที่ท่านพ่อเคยบำเพ็ญ จงดลบันดาลและเป็นกุศลให้ท่านพ่อจงมีสุขในสัมปรายภพเทอญ ลูกขอให้ได้พบและรับใช้ท่านพ่อท่านแม่ในทุกชาติไป

รักและอาลัยท่านพ่อมาก

ลูกเปี๊ยก

(นาวาอากาศเอกเจ้าวัฒนัน ณ ลำพูน)

คำไว้อาลัย

เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน

เจ้าตา หรือเจ้าพงศ์ฯ เป็นนามที่ทุกๆ คน ในคุ้มหลวง และคนใน จ.ลำพูน ใช้เรียกเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ด้วยความเคารพและนับถือ แม้จะเป็นคำสามัญนามธรรมดาแต่ท่านก็ไม่เคยถือยศศักดิ์ในฐานะที่ท่านได้สืบเชื้อสายเจ้าผู้ครองนครลำพูน เจ้าตาเป็นผู้มีคุณวุฒิ วัยวุฒิ เพรียบพร้อมด้วย คุณธรรม จริยธรรม เป็นบุคคลตัวอย่างที่หาได้ยากคนหนึ่งของประเทศไทย ท่านเกิดมาสว่าง อยู่อย่างสว่าง และจากไปอย่างสว่าง ท่านเป็นผู้ยึดมั่นในคำสั่งสอนขององค์-สมเด็จพระพุทธเจ้า เป็นผู้ให้ทุกอย่างแก่ครอบครัว แก่ทุกๆ คน เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของทุกๆ คน ไม่เฉพาะแก่ครอบครัว การจากไปของเจ้าตา เป็นไปตามกฎของไตรลักษณ์ และปฏิจจสมุปบาท ก็ตาม รู้ทั้งที่รู้แต่ลูกหลานทั้งหลายทั้งปวงก็อดที่จะอาลัยรักเจ้าตาไม่ได้ แม้ร่างกายเจ้าตาจะได้จากพวกเราไปแล้วก็ตาม พวกเรายังมีความรู้สึกว่าเจ้าตายังอยู่กับเราตลอดเวลา พวกเราขอให้สัตย์ปฏิญาณว่าเราจักรักษาความดีงามในฐานะเป็นลูกหลานของท่านตลอดไป.

จากลูกหลาน "ผูกพันธ์"

(เจ้าวันทนีย์-พันเอกปรีดา ผูกพันธ์)

กราบเจ้าพ่อที่แสนประเสริฐของลูก

เจ้าพ่อเป็นสามีที่ดีของท่านแม่ รักเดียวใจเดียวมาตลอดไม่เคยสนใจหญิงอื่นใดเลย ไม่เคยคลายรักท่านแม่เลย สม่ำเสมอตลอดจนท่านแม่สิ้นชีพ เจ้าพ่อให้ทุกอย่างที่ท่านแม่ต้องการ ยกย่อง เทิดทูนเสมอ การกล่าวถึงหรือพูดคุยด้วยจะเรียกว่า ท่าน ท่านน้อย หรือท่านหญิงทุกครั้ง เมื่อท่านแม่อารมณ์ไม่ดี เจ้าพ่อจะเงียบเฉยและเดินหลีกไป จิ๋วจึงไม่เคยได้ยินเสียงทะเลาะกันเลย ท่านแม่จึงเป็นผู้หญิงที่โชคดีที่สุด และมีความสุขในชีวิตสมรส

เจ้าพ่อเป็นพ่อที่แสนดีและประเสริฐสุดของลูก จิ๋วก็โชคดีและมีบุญที่ได้เกิดมาเป็นลูกของเจ้าพ่อและท่านแม่ จิ๋วมีความภาคภูมิใจที่ได้เกิดในสกุล **"ณ ลำพูน"** มีความสุขสบายในชีวิตตั้งแต่เกิดจนถึงปัจจุบัน จิ๋วไม่เคยถูกเจ้าพ่อดุหรือว่าเลย เลี้ยงลูกแบบอิสระให้ประชาธิปไตยเต็มที่ ไม่เคยก้าวก่ายสิทธิและเรื่องส่วนตัวของลูกให้มัธยัสถ์และให้ช่วยตัวเอง ถ้าลูกมีปัญหาหรือต้องการความช่วยเหลือเจ้าพ่อทราบจะช่วยเหลืออย่างเงียบๆ และแก้ปัญหาให้และลูกจะทราบภายหลังเมื่อเรื่องเรียบร้อยแล้วเสมอ เจ้าพ่อเป็นผู้ให้และเป็นผู้คิดดี ปฏิบัติดี จึงเป็นตัวอย่างที่ลูกๆ เห็นอยู่ตลอดเวลา และจิ๋วก็พยายามปฏิบัติตาม ท่านแม่เป็นผู้อบรมทางแม่บ้านการเรือน ให้เป็นคนดีมีคุณธรรม ประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงามและถูกต้องเสมอในทุกด้าน ให้เอื้อเฟื้อช่วยเหลือและเมตตาผู้อื่น ให้รู้จักรักษาชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล **ความยุติธรรมของเจ้าพ่อเริ่มตั้งแต่ในบ้าน เช่นการให้สิ่งของ เงินทอง จะแบ่งให้ลูกเท่ากันเสมอและเผื่อแผ่ไปถึงหลาน ๆ ทุกคนด้วย ฉะนั้นเราพี่น้องทั้ง ๕ คนจึงรักใคร่กลมเกลียวสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ให้อภัยซึ่งกันและกันอยู่เสมอ**

ภาพที่อยู่ในความทรงจำ ความภูมิใจ และความประทับใจ

ตั้งแต่จิ๋วจำความได้เจ้าพ่อของจิ๋วใจดีมีเมตตา เป็นคนสมถะ เรียบง่าย มัธยัสถ์ มองคนในแง่ดี มีเหตุมีผล อารมณ์ดีเสมอ ซื่อตรง ซื่อสัตย์ยุติธรรม ปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันที่สม่ำเสมอทุกวันและเหมือนกันทุกวันในทุกๆ เรื่อง ตรงต่อเวลา เช่น อาหารเช้า ๗.๓๐ น. เป็นอาหารจานเดียว (อาหารฝรั่ง) ขนมปัง เนย ชา ๑ ถ้วย กาแฟ ๑ ถ้วย จะปฏิบัติตรงเวลาเสมอไม่เคยติรสชาติอาหาร ไม่เคยบ่น แต่ไม่ทานอาหารเผ็ด

เจ้าพ่อเป็นผู้รักในการอ่านหนังสือ ทุกๆ วันจะอ่านหนังสือพิมพ์เกือบทุกฉบับ แมกกาซีนต่างๆ มากมาย ดังนั้นผู้ที่มาเยี่ยมเจ้าพ่อจะคุยกันอย่างสนุกสนานเกี่ยวกับความเป็นไปเกือบจะทุกมุมโลกเจ้าพ่อจะทราบหมด เจ้าพ่อเรียนเก่งตั้งแต่เยาว์วัย จนกระทั่งไปอังกฤษก็ได้เกียรตินิยมกฎหมายและได้เนติบัณฑิตจากอังกฤษ เวลาลูกกล่าวถึงหรือเล่าให้ผู้อื่นฟังจะกล่าวออกไปด้วยความภาคภูมิใจเสมอ เจ้าพ่อได้นำภาษาอังกฤษมาใช้ให้เป็นประโยชน์โดยสอนเป็นวิทยาทานแก่ ครู อาจารย์ พระสงฆ์ และผู้ที่สนใจโดยมาเรียนที่คุ้มหลวง ดังนั้นคุ้มหลวงจึงไม่เคยขาดนักเรียน เจ้าพ่อพึ่งจะมาหยุดสอน เมื่อสายตามองไม่เห็นเนื่องจากกล้ามเนื้อตาเสื่อม

ทุกครั้งที่เจ้าพ่อร่วมโต๊ะเสวยกับพระราชอาคันตุกะแทบจะทุกท่านที่มารู้สึกทึ่งในภาษาอังกฤษของเจ้าพ่อ **เมื่อครั้งสมเด็จพระราชินีอังกฤษเสด็จฯ เชียงใหม่เป็นพระราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เจ้าพ่อได้มีโอกาสร่วมโต๊ะเสวยและทูลสนทนาเป็นภาษาอังกฤษกับสมเด็จพระราชินีอลิซาเบททรงแปลกพระทัยมากและตรัสชมว่าเจ้าพ่อพูดภาษาอังกฤษได้ถูกต้องและสำเนียงพูดเหมือนคนอังกฤษ**

ในด้านกีฬา ขณะที่เจ้าพ่อเรียนอยู่มหาวิทยาลัยแคมบริดจ์ ประเทศอังกฤษได้ถ้วยและหมวกสามารถทางกีฬา เทนนิส คริกเก็ต เบสบอล รักบี้ ซึ่งสร้างชื่อเสียงทำให้ชาวต่างชาติรู้จักประเทศสยามในขณะนั้น ขณะที่รับราชการกรมอัยการก็เล่นกีฬาเทนนิส ฝึกหัดให้ข้าราชการ ประชาชนที่สนใจทั่วไปเป็นประธานชมรมเทนนิสต่างๆ เมื่อลาออกจากราชการและมาพำนักอยู่ที่จังหวัดลำพูน ได้ตั้งชมรมเทนนิส ทำให้จังหวัดลำพูนมีนักเทนนิสเข้าแข่งขันกับจังหวัดเชียงใหม่ เจ้าพ่อได้รับรางวัลชนะเลิศเป็นสิ่งของและถ้วยจนเต็มตู้ รางวัลสุดท้ายคือถ้วยชนะเลิศผู้สูงอายุของภาคเหนือ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ต่อจากนั้นเจ้าพ่อก็เล่นเทนนิสเพื่อออกกำลังทุกวันมาตลอด จนกระทั่งต้องยุติการเล่นเทนนิสเพราะนายแพทย์วินิจฉัยว่า เป็นโรคหัวใจ

เจ้าพ่อเต้นรำได้สวยงามมาก ถูกต้องตามจังหวะ สมัยเมื่อประมาณ ๔๐ กว่าปีที่แล้ว ลำพูนมีไม่กี่คนที่จะเต้นรำเป็น ตอนจิ๋วเด็กๆ จะนั่งดูเจ้าพ่อสอนข้าราชการของลำพูนและผู้สนใจซึ่งมาขอให้เจ้าพ่อฝึกสอนให้ที่ห้องโถงใหญ่ของคุ้มหลวง พวกเราจึงเรียกห้องนี้ว่า "ห้องเต้นรำ" ซึ่งก็ยังเรียกกันมาจนถึงบัดนี้

เพลงเต้นรำใช้เปิดแผ่นเสียงที่ไขลานด้วยมือเป็นแผ่นเสียงของศรีกรุง และเพลงที่จำได้คือ เพลงบัวขาว

เมื่อต้นเดือนมกราคมจิ๋วขึ้นไปเยี่ยมเจ้าพ่อเพราะได้ข่าวว่าเจ้าพ่อไม่สบาย แต่พอมาถึงคุ้มหลวงก็โล่งใจหายห่วงที่เห็นเจ้าพ่อดูสดชื่นแจ่มใสและดูแข็งแรงขึ้น เจ้าพ่อปฏิบัติตามหมอสั่งทุกอย่างโดยให้ได้รับแดดตอนเช้า เพราะเจ้าพ่อตัวเหลืองมากเลยมีโอกาสได้นั่งคุยพร้อมกับพี่หน่อยซึ่งคุยกันอย่างสนุกสนาน บีบนวดให้เจ้าพ่อซึ่งลูกเป็นมือนวดให้เจ้าพ่อตอนเด็กๆ เป็นประจำทุกวัน วันละ ๓ นาที ลูกยังจำได้ลูกยังเย้าเจ้าพ่อว่าต้องการหมอนวดสาวๆ ไหม เจ้าพ่อจะได้กระชุ่ม-กระชวย เจ้าพ่อได้แต่หัวเราะฮึๆ รู้สึกจะชอบใจในคำเย้าแหย่ จิ๋วยังได้สอบถามความถูกต้องของคำภาษาไทยที่จะต้องเขียนเป็นกลอนภาษาอังกฤษ เจ้าพ่อก็แนะนำและแก้ไขให้ ไม่นึกเลยว่าจิ๋วจะได้เป็นลูกศิษย์คนสุดท้ายของเจ้าพ่อ ความรู้สึกที่อิ่มใจและปลื้มใจในครั้งนี้ที่ลูกได้อยู่ดูแลและปรนนิบัติเจ้าพ่อตลอดเวลา ถึงแม้จะเป็นระยะเพียงไม่กี่วันจิ๋วก็ได้ทำหน้าที่ตอบแทนรับใช้เจ้าพ่อ แม้เพียงนิดหน่อยจิ๋วก็ประทับใจในบรรยากาศของความสุขและความสนุกที่เกิดในวันนั้น และตั้งใจไว้ว่าจะขึ้นไปเยี่ยมเจ้าทุกเดือนและเดือนกุมภาพันธ์จะขึ้นไปในอาทิตย์สิ้นเดือน ในวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ก็ได้ข่าวว่าเจ้าพ่อสิ้นชีวิตเสียแล้ว ความรู้สึกที่เกิดขึ้นสุดจะบรรยายได้ **แต่ในใจลูกเจ้าพ่อไม่เคยตายในความรู้สึกของลูกเลย**

หาก ชาติหน้ามีจริงดังที่กล่าวกันไว้ และต้องเวียนว่ายตายเกิดอีก ลูกขอจองและขออธิษฐานขอเกิดเป็นลูกเจ้าพ่อทุกชาติไป

พ.ต.อ.สนิท-เจ้ากีรณา-ลลิดา บุญพิทักษ์

เจ้าพ่อ เป็นพ่อที่ดี
เป็นศรีของตระกูล
เป็นศูนย์รวมของความรัก
เป็นหลักแห่งความสามัคคี
เป็นสามีที่ดีของท่านแม่

รักเจ้าพ่อมากที่สุด
จิ๋ว

“อาลัยท่านพ่อ”

วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘ เวลา ๑๑.๓๕ น. ลูกมีความรู้สึกว่าทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ได้ถล่มทลาย ลูกช็อคและชาไปหมด เมื่อได้รับโทรศัพท์จากห้องไอซียู ว่าท่านพ่อเสียแล้ว ลูกไม่อยากเชื่อ เพราะเย็นวันจันทร์ ลูกและจิ๊บพาท่านพ่อส่งโรงพยาบาลเพราะท้องเสีย ขณะเดินทางยังพูดกับลูกว่า “พาพ่อไปหาหมอทำไมไกลนัก” ลูกก็ว่าถ้าถึงแล้วท่านพ่อก็จะได้หายและสบายดีกลับบ้านได้ตามปกติ เรื่องท้องเสียของท่านพ่อเป็นเรื่องปกติ จนลูกต้องขอยาจากคุณหมอมาไว้ประจำแต่ครั้งนี้ ท่านพ่อเป็นมากจนแทบไม่มีแรงและทานอาหารน้อยลงแม้แต่อาหารที่ชอบก็ปฏิเสธหมด ลูกให้พี่จินโทรบอกน้องเล็กว่าท่านพ่อเข้าโรงพยาบาลอีกแล้ว พอไปถึงห้องน้องเล็กรอรับอยู่หน้าโรงพยาบาลแล้ว นำเข้าให้แพทย์เวรตรวจร่างกาย และเข้าห้องพัก ลูกเป็นห่วงลูกๆ ที่บ้านจึงขอกลับก่อน และบอกน้องเล็กว่าถ้ามีอะไรให้โทรกลับไปที่คุ้มด้วย ลูกกลับถึงบ้านประมาณ ๒ ทุ่มกว่า ๓ ทุ่มกว่า น้องก็โทรมาบอกว่าท่านพ่อเข้าห้องไอซียูแล้ว ลูกใจหายวูบคืนนั้นทั้งคืนลูกตื่นทุกๆ ชั่วโมงจนกระทั่ง ๐๔.๐๐ น. ลูกตื่นขึ้นมาทำงานจนเสร็จลูกสังหรณ์ใจไปสารพัดกลัวว่าพอไปถึงโรงพยาบาลก็ได้รับข่าวร้ายลูกคงช็อคแน่ พอถึงห้องพักทหารที่น้องเล็กฝากดูแลก็บอกว่าทางห้องไอซียู ไม่ได้โทรมาบอกอาการท่านพ่อ แต่อย่างไรลูกรอจน ๑๐.๐๐ น. ห้องคนไข้เปิด ลูกเดินเข้าไปมือลูกเย็นเฉียบกลัวไปสารพัดอย่าง เห็นสายน้ำเกลือและอ๊อกซิเจน ท่านพ่อนอนอยู่คืนเดียว ท่านพ่อโทรมลงไปมาก ลูกแทบจะทรุดลงข้างเตียง ลูกแข็งใจเข้าไปจับแขนและเรียกชื่อท่านพ่อพยายามไม่ให้เสียงสั่นและกลั้นน้ำตา ท่านพ่อลืมตาดูลูกและพูดว่าพ่ออยากนอนตะแคงช่วยจับพ่อนอนตะแคงด้วย พูดจบท่านพ่อก็เริ่มหายใจไม่สะดวก บุรุษพยาบาลให้ลูกออกจากห้อง ลูกมีความรู้สึกเคว้งคว้างไม่ปกติไม่มีสติเดินออกมานั่งร้องไห้ ท่านพ่อคงจะรอน้องเล็ก พอน้องมาได้ไม่นานท่านพ่อก็เสีย ท่านพ่อเป็นสามีที่ประเสริฐของภรรยา และเป็นบิดาที่หาไม่ได้อีกแล้ว ลูกๆโชคดีที่ได้เกิดมาเป็นลูกของท่านพ่อ ท่านรักดูแลและเอาใจใส่ลูกๆ ทุกๆคนตั้งแต่เกิดจนกระทั่งมีครอบครัว **ลูกคนไหนเดือดร้อนท่านพ่อคือที่ดับทุกข์ของลูกได้เสมอ**

ตัวท่านพ่อเองมีชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย ไม่เคยเย่อหยิ่งในชาติตระกูล ท่านทำตัวเหมือนธรรมดา ลูกอยู่ใกล้ชิดท่านพ่อมากที่สุด**ท่านพ่อเตือนสติลูกอยู่เสมอ**

อย่าประมาทเรื่องการใช้จ่าย ท่านพ่อสอนว่าเรามีเงิน ๑ บาท ถ้าใช้ ๒ บาทก็ล้มละลาย ทรัพย์สินมีเท่าไรก็ต้องขายหมด ให้ดูตัวอย่างรอบตัวเราว่าเป็นอย่างไร ท่านยังสอนอีกว่า "คนโง่กับเงินมักอยู่ด้วยกันไม่นานถ้าไม่รู้จักใช้จ่าย"

ท่านพ่อเป็นคนที่มีจิตใจดีไม่เคยคิดร้ายพยาบาท ใครท่านจะให้อภัยเสมอ ถ้าชาติหน้ามีจริงลูกขอเกิดเป็นลูกของท่านพ่อ และดูแลรับใช้ท่านพ่ออีก ลูกขอบอกท่านพ่อว่าลูกรักท่านพ่อมากที่สุดในโลก ลูกภูมิใจที่ได้เกิดมาเป็นลูกของท่านพ่อและท่านแม่ที่ประเสริฐทั้งสองท่าน

รักท่านพ่อมาก
ลูกจิ๊ด
(เจ้าสารินี กลิ่นนาค)

อาลัยรักเจ้าพ่อ

ชีวิตของเจ้าพ่ออุบัติมา เพื่อเป็นผู้ให้แก่ลูกโดยแท้ ให้ทุกอย่างและให้ทุกครั้งที่ลูกต้องการหรือขอตั้งแต่เล็กจนใหญ่ การให้ของเจ้าพ่อมิได้มีเพียงลูก ยังเผื่อแผ่เอื้อเฟื้อไปยังหลาน ผู้ที่ใกล้ชิดและผู้ที่มาขอความช่วยเหลืออยู่เสมอ สำหรับลูกแล้ว เจ้าพ่อคือ ผู้สร้าง ผู้ส่ง ผู้เสริม และผู้เสียสละ

เจ้าพ่อเป็นผู้สร้าง	ชีวิตที่สุขสบายของลูก สร้างให้ลูกได้ยืนหยัดอย่างภาคภูมิใจไม่น้อยหน้าใครในทุกวันนี้
เจ้าพ่อเป็นผู้ส่ง	ทางใดที่จะส่งให้ลูกมีอนาคตที่ดีงาม เช่น ในด้านการศึกษา จะส่งให้เรียนตามความสามารถของแต่ละคน เจ้าพ่อจะส่งเสริมอย่างเต็มที่
เจ้าพ่อเป็นผู้เสริม	คอยเสริมกำลังใจให้การสนับสนุนแก่ลูกมิให้ท้อถอย อ่อนแอ ให้มีเหตุมีผล อดทนต่อสู้อย่างลูกผู้ชาย
เจ้าพ่อเป็นผู้เสียสละ	เสียสละได้ทุกอย่างเพื่อลูก สละความสุขส่วนตัว สละกำลังทรัพย์ เพื่อมีเงินเก็บไว้แบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่น สละทรัพย์สมบัติ เช่นที่ดิน เจ้าพ่อจะแบ่งให้ผู้ที่มารับใช้หรือใกล้ชิดทุกคนที่ยังไม่มีที่ดินจะปลูกบ้านอยู่ ฯลฯ

บัดนี้ ลูกได้เป็นผู้สูญเสียเจ้าพ่อผู้ประเสริฐไปอย่างไม่มีวันกลับ ลูกเชื่อมั่นว่าเจ้าพ่อย่อมจะประสบสุขในสุขคติภพด้วยคุณค่าและคุณความดีต่าง ๆ ที่เจ้าพ่อได้สั่งสมมาโดยตลอด

กราบเจ้าพ่อด้วยความรักยิ่ง

เล็ก

พันเอกเจ้าวีรพงศ์ ณ ลำพูน

"ลุงพงศ์"

"เจ้าลุงพงศ์" หลานควรจะใช้คำๆ นี้ และกลับเรียกว่า "ลุงพงศ์" ตั้งแต่เล็กจนโตเพราะหลานสนิทกับลุงพงศ์มากที่สุดลุงพงศ์เป็นพ่อพระคนที่สองต่อจากพ่อ (เจ้ารัฐาธร) ที่รัก เอาใจใส่ในความทุกข์สุข ไม่เคยดุ ไม่เคยว่า มีแต่ตักเตือน สั่งสอน และยุติธรรม หลานได้ชื่อว่า "หลานรัก" คงจะสงสารว่าขาดพ่อ และ "เจ้าธรฝากดูแล"

พวกเราเด็กๆ มี หน่อย, จิ๋ว, จี๊ด, อำนวนพร และหลานๆ นั่งเรียงแถวอ่านภาษาอังกฤษในตอนกลางคืน (พี่เปี๊ยกอยู่โรงเรียนประจำ, น้องเล็กยังเล็กมาก) อ่านผิดถูกเขกพื้น ลุงพงศ์ทนฟังพวกเราอ่าน "อีเลฟแฟ้นท์" "อีเลฟเว่น" ไม่ได้ จนกระทั่งต้องเชิญอาจารย์มาเรียนภาษาอังกฤษกับลุงโดยไม่เสียค่าเล่าเรียน

ตอนเช้า เสียงเตือน "Get up lazy bone" "เด็กๆ ตื่นได้แล้ว รีบไปโรงเรียน" พวกเราที่ขี้เกียจ ชักช้า ก็จะรีบคว้าจักรยานไปโรงเรียน เป็นประจำทุกวัน

ลุงพงศ์ เป็นผู้ให้ ไม่เคยถือตัว โอบอ้อมอารี และให้อภัยแก่ผู้ที่ลบหลู่ดูหมิ่นหรือแสดงตัวเป็นศัตรู "ช่างเขาเถอะ" ลุงพงศ์กล่าวดังนี้อยู่เสมอ

หลานได้รับและซึมซับสิ่งเหล่านี้ ลุงพงศ์ แม้จะเพียงน้อยนิด แต่ก็เป็นพระคุณสำหรับหลาน

ความรู้สึก เศร้า เสียใจ ใจหาย ไม่สามารถจะบรรยายออกเป็นภาษาพูดได้ตรงกับใจ ขอแต่เพียงว่า ให้หลานเป็น "หลานรัก" ของลุงพงศ์ตลอดไป

รัตนา ณ ลำพูน

เจ้าปู่ที่เคารพและรักยิ่งของหลาน ๆ

ประมาณบ่ายโมงกว่าๆ ของวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘ ซึ่งเป็นวันที่อากาศร้อนอบอ้าวเป็นอย่างยิ่ง หลานได้รับโทรศัพท์จากอาจิ๋วแจ้งว่าปู่สิ้นเสียแล้ว ด้วยความตกใจและเสียใจเป็นอย่างยิ่งถึงกับทำอะไรไม่ถูกเป็นเวลานาน นึกทบทวนไปถึงเมื่อครั้งยังเป็นเด็ก ทุกๆ ปีจะต้องขึ้นไปอยู่ที่คุ้ม เจ้าปู่และท่านย่าจะคอยดูแลหลานๆ โดยเฉพาะช่วงสงกรานต์ พวกเราแทบทุกคนจะไปพร้อมหน้ากันที่ลำพูน เป็นการรวมพี่รวมน้องประจำในแต่ละปี ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เจ้าปู่มีความสุข เราสังเกตได้จากสายตาเอื้ออาทรที่มีให้กับพวกเราเท่าเทียมกันทุกคน เจ้าปู่เป็นตัวอย่างที่ดีที่ชี้ให้เราเห็นและปฏิบัติตาม ถึงความเป็นผู้ที่มีคุณธรรม ไม่เคยเอาเปรียบผู้ใดและเป็นผู้ที่มีความสม่ำเสมอ มีระเบียบแบบแผนในชีวิต แต่มิใช่คน "เจ้าระเบียบ" ตรงกันข้าม ความมีระเบียบของเจ้าปู่ดำเนินอยู่ในวิถีชีวิตที่เรียบง่ายสมถะ ช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนอยู่เป็นประจำ ที่สำคัญมากอีกประการหนึ่ง ก็คือ เจ้าปู่เป็นหัวหน้าครอบครัวซึ่งไม่เคยทำให้ครอบครัวได้รับความเดือดร้อนเลย เป็นที่รู้กันทั่วไปว่า เจ้าพงศ์รักท่านน้อยเป็นอย่างยิ่ง เมื่อท่านย่าสิ้น พวกเราสังเกตเห็นว่าเจ้าปู่เหงาลงไปมาก ความเจ็บป่วยเริ่มมาเยี่ยมเยือนทีละเล็กละน้อย แต่เนื่องจากเจ้าปู่เป็นนักกีฬามาตั้งแต่ครั้งเรียนอยู่เคมบริดจ์ แม้ว่ามีอายุขึ้นแล้วก็ยังคงออกกำลังกายอยู่อย่างสม่ำเสมอจึงทำให้สุขภาพไม่ทรุดหนักจนกระทั่งเมื่อเดือนมกราคมนี้หลานได้ขึ้นมาเยี่ยมเจ้าปู่อีกครั้งไม่เคยคิดเลยว่าจะเป็นครั้งสุดท้ายที่ได้มากราบเจ้าปู่ ความเสียใจที่พวกหลานมีในการจากไปของเจ้าปู่นั้นไม่อาจบรรยายออกมาได้หมด แต่สิ่งที่อยู่ในความทรงจำของพวกเรา การสั่งสอนของเจ้าปู่ซึ่งมิใช่โดยคำพูดแต่เป็นการสอนจากการกระทำ การปฏิบัติตนอันเป็นแบบอย่างที่ดี จะอยู่ในสำนึกของพวกเราทุกคน พร้อมด้วยความภูมิใจว่า เราคือ "หลานเจ้าพงศ์"

จิ๊ป ปู เน แจ๋ม พิ้งค์ อ้น ปาล์ม ไปป์ หญิง

โหราศาสตร์ไทย

มรณะ:

๒๑ ก.พ. 38 ดาทิตย์ 8° 5'

อาทิตย์ เดิน ๑ องศา ใน 1 วัน

4 ชม. 21 น.

= ๑ ÷ 24 × 4.3500 + 8° 5'

= 8° 16'

พ่อ เจ้าพ่อ ... ธิดา ธน. ลำพูน

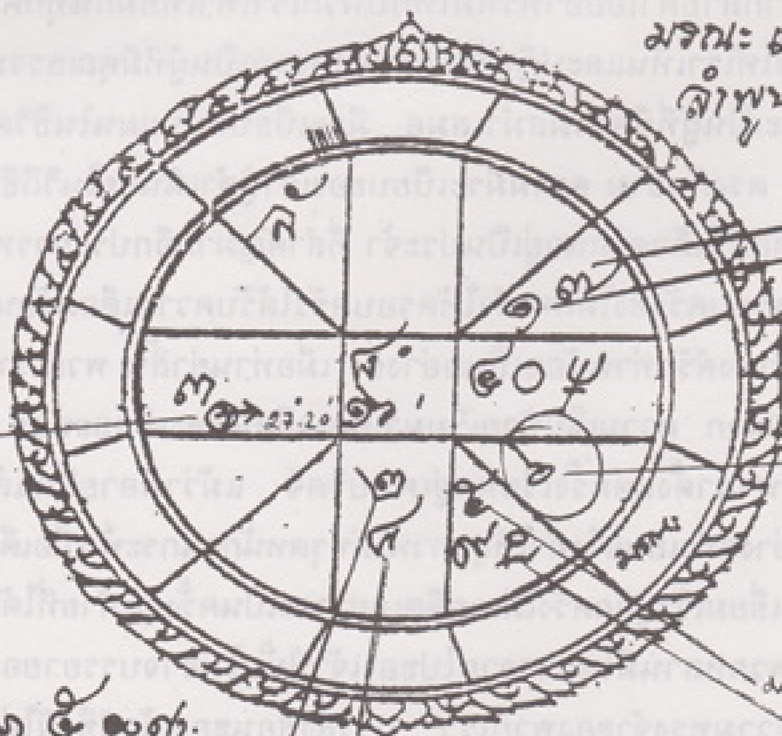
21 ก.พ. 38

มรณะเวลา 11.45

< .24 นาที >

ลำพูน

= 11.21

ลัคนาสถิตย์ราศีพฤษภ ๒ องศา

นวางค์ ๓ ตรียางค์ ๑

กฤตติกา จิวร กุกษ์

เจ้าพ่อ จากพวกเราไป เพราะ ดาวเจ้าเรือน ลัคนา คือดาวศุกร์ (๖) เข้าเรือนมรณะ มีดาวโชค [illegible] เป็นเกษตร์ มีกุลิกะทับ อาทิตย์ (๑) ที่ทุสถานะ มีราหู (ร.) ทับ จันทร์ พบนโยค ตรง ต่อดาวมอก ท่าน จะสิ้น ตาย ตรง ๆ

ดวงคนมรณะ แหย กัวตะ จุดี (เกิด) เราดูได้ว่า เจ้าพ่อ ไปสู่สวรรค์ สุคติ แล้ว ลัคนา พฤษภ ดาวโรม (๓) เป็นเจ้าเรือน มาตุสถาน สนธิ ... (ที่นั่ง พ่อแม่) ท่านได้พบ มิตร มิตรเก่า ๆ ได้พบกับท่าน หญิง - ดาว พุธ (๔) ในภพปัตนิ มีแก้ว แหวน เงินทอง ๓ พฤหัส (๕) สมบัติ ซึ่งเป็น ... ดาว ... (๙) เกตุ (พลิก)

๑๑. ก่อนท่านเสีย เห็นดาว พุธ (๔) ร่วมมฤตยู (๐) และ เนปจูน (๙) ใน ราศีมังกร หมายความว่า ท่าน จะห่วงลูกหลาน สั่งเสียอะไรไม่หมด. (๔) คู่ พุธ

อย่างไรก็ตาม ดวงมรณะ ของเจ้าพ่อ นี้ ท่านได้ จุติ ใน สรวงสวรรค์ เป็นแน่แท้ เพราะดาวได้ ตำแหน่ง เป็นส่วนมาก และมีดาว ที่ว่าท่านเป็นห่วง นั้นแหละ มิได้ตำแหน่ง คือ พุธ (๔) มฤตยู (๐) และ เนปจูน (๙) อยู่ในภพกรรมะ

อย่างไรก็ตาม นันท์ ขอ เสริมความ เชื่อ ใจ ด้วย ที่ท่าน จากพวกเราไปครั้งนี้ ยังความเศร้าโศกมาสู่ลูกหลาน เราขอตั้งจิตอธิษฐาน ให้ท่านได้ สู่สุขคติภพ ด้วย

(อนันต์ ลักษณ[illegible])

ลำดับวงศ์ เจ้าผู้ครองนครลำพูน

เจ้าพระยาสุระวาฤาไชยสงคราม (ทิพจักร)

เจ้าฟ้าชายแก้ว

เจ้าหลวงเศรษฐีคำฝั้น — เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ 1

พระเจ้าบุญมาเมือง — เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ 2

เจ้าน้อยอินทร์ — เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ 3

เจ้าหลวงคำตัน — เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ 4

เจ้าหลวงธรรมลังกา — เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ 5

เจ้าไชยลังกาพิศาลโสภาคย์คุณ — เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ 6

เจ้าดาราดิเรกรัตนไพโรจน์ (เจ้าดาวเรือง) — เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ 7

เจ้าเหมพินธุไพจิตร (เจ้าคำหยาด) — เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ 8

เจ้าอินทยงยศโชติ — เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ 9

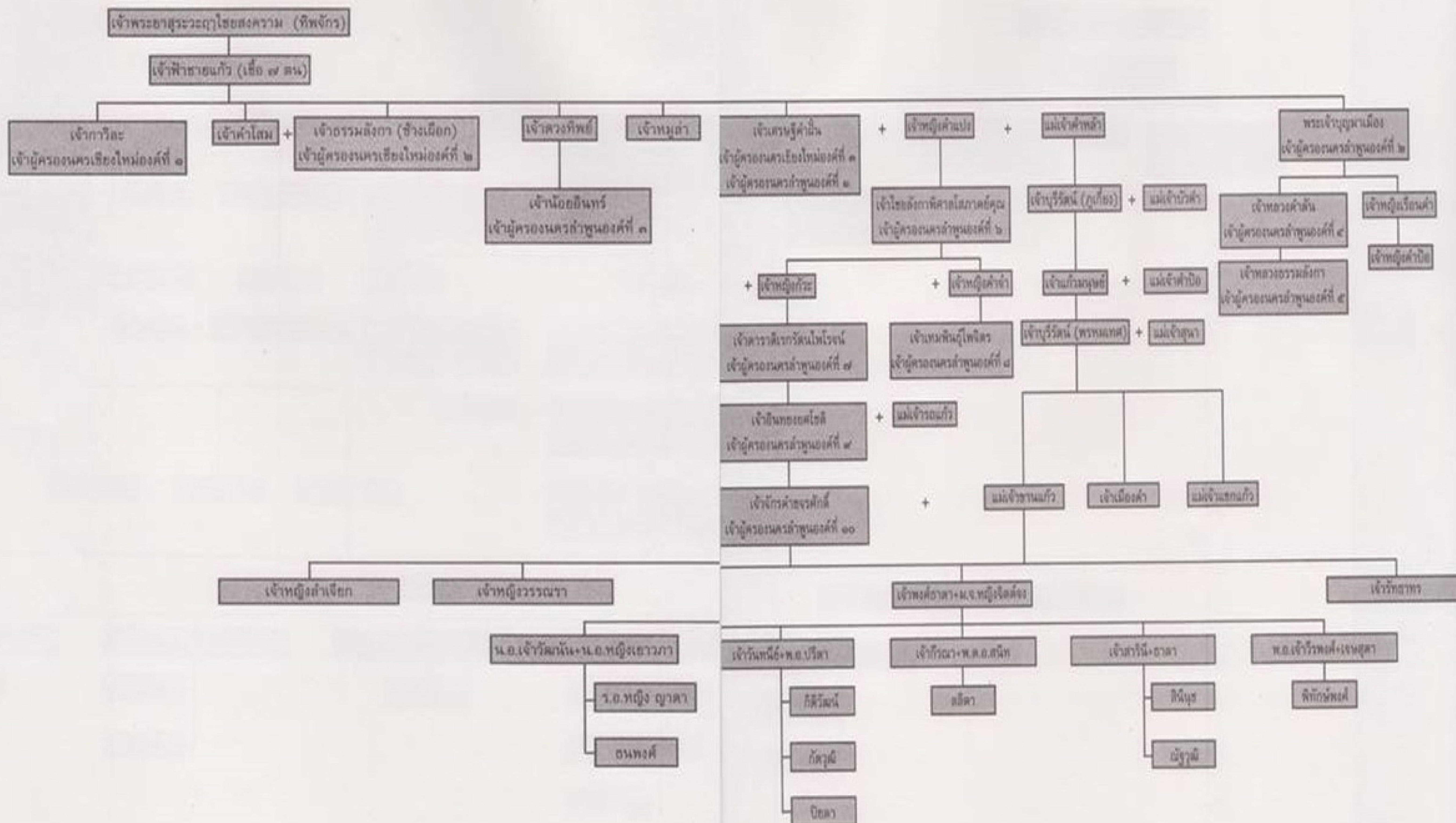
พลตรีเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ — เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ 10 องค์สุดท้าย

เจ้าพงศ์ธาดา+ม.จ.หญิงจิตต์จง

ลำดับวงศ์เจ้านายฝ่ายเหนือนครลำพูน

ลำดับวงศ์เจ้านายฝ่ายเหนือนครลำพูน

คุ้มหลวง ลำพูน นี้ พล.ต.เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ เจ้าผู้ครองนครลำพูน องค์ที่ ๑๐ (องค์สุดท้าย) เจ้าพ่อของเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน สร้างหลังจากที่ เจ้าพงศ์ธาดา ได้เดินทางไปศึกษา ณ ประเทศอังกฤษแล้ว นับอายุของ คุ้มหลวง ประมาณได้ ๗๐ ปี เจ้าพงศ์ธาดาได้พำนักอยู่ที่คุ้มหลวงนี้นับตั้งแต่ ลาออกจากราชการจนกระทั่งถึงแก่อนิจกรรม

ประวัติ เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน
ท.จ., ต.ม., จ.ช.
(พ.ศ.๒๔๔๙-พ.ศ.๒๕๓๘)

เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน เป็นเจ้าราชบุตร ในพลตรีเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ ๑๐ (องค์สุดท้าย) กับแม่เจ้าขานแก้ว เกิดเมื่อเดือนกรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๔๙ ณ คุ้มหลวงลำพูน ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน มีเจ้าพี่และเจ้าน้อง ดังนี้

กำเนิดแต่แม่เจ้าขานแก้ว จักรคำขจรศักดิ์ คือ

๑. เจ้าหญิงลำเจียก ณ ลำพูน

๒. เจ้าหญิงวรรณรา ณ ลำพูน

๓. เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน

๔. เจ้ารัทธาทร ณ ลำพูน

กำเนิดแต่แม่เจ้าแขกแก้ว จักรคำขจรศักดิ์ คือ

เจ้าวรทัศน์ ณ ลำพูน

กำเนิดแต่เจ้าหญิงส่วนบุญ จักรคำขจรศักดิ์ คือ

เจ้าพัฒนา ณ ลำพูน

กำเนิดแต่หม่อมแว่นแก้ว คือ

เจ้าสุริยา ณ ลำพูน

กำเนิดแต่หม่อมคำแยง คือ

เจ้าหญิงประกายคำ ทองใหญ่ ณ อยุธยา (ณ ลำพูน)

ได้เสกสมรสกับ หม่อมเจ้าหญิงจิตต์จง จักรพันธุ์ พระธิดาในพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นอนุพงศ์จักรพรรดิ์ กับหม่อมลำใย จักรพันธุ์ ณ อยุธยา (และเป็นพระนัดดา ใน สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิ์พงศ์) เมื่อ พ.ศ.๒๔๘๓ มีบุตรธิดารวม ๕ คน คือ

๑. นาวาอากาศเอกเจ้าวัฒนัน ณ ลำพูน

มีบุตร-ธิดา ๒ คน คือ

- เรืออากาศเอกหญิงญาดา ณ ลำพูน สมรสกับ เรืออากาศเอก

สุริยะ ศึกษากิจ

- นายธนพงศ์ ณ ลำพูน

๒. เจ้าวันทนีย์ สมรสกับ พันเอกปรีดา ผูกพันธ์ มีบุตร-ธิดา ๓ คน คือ

- นายกิติวัฒน์ ผูกพันธ์
- นายกัตวุฒิ ผูกพันธ์
- เด็กหญิงปิยดา ผูกพันธ์

๓. เจ้ากีรณา สมรสกับ พันตำรวจเอกสนิท บุญพิทักษ์ มีธิดา ๑ คน คือ

- นางสาวลลิดา บุญพิทักษ์

๔. เจ้าสารินี สมรสกับ นายธาดา กลิ่นนาค มีบุตร-ธิดา ๒ คน คือ

- นางสาวสินีนุช กลิ่นนาค
- นายณัฐวุฒิ กลิ่นนาค

๕. พันเอกเจ้าวีรพงศ์ สมรสกับ นางเจษสุดา ณ ลำพูน (คีรีทวีป) มีบุตร ๑ คน คือ

- นายพิทักษ์พงศ์ ณ ลำพูน

หม่อมเจ้าหญิงจิตต์จง ณ ลำพูน สิ้นชีพิตักษัยไปก่อน เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘ ณ คุ้มหลวงลำพูน

การศึกษา

- โรงเรียนมหาดเล็กหลวงจังหวัดเชียงใหม่ ชั้น ม.๖
  พ.ศ. ๒๔๕๙-๒๔๖๒
- โรงเรียนอัสสัมชัญ กรุงเทพฯ ชั้น ๓ เอ
  พ.ศ. ๒๔๖๓-๒๔๖๔
- โชเมเลย์เฮาส์ (Chomeley House) ประเทศอังกฤษ
  พ.ศ. ๒๔๖๔-๒๔๖๕
- เคลลี่ คอลเลจ (Kelly College Tavistock) ประเทศอังกฤษ จบหลักสูตรสอบได้ Oxford+Cambridge Lower Certificate และ School Certificate พ.ศ. ๒๔๖๕-๒๔๖๙
- เอมมานูเอล คอลเลจ (Emmanuel College) B.A. (Hons) กฎหมาย
  พ.ศ. ๒๔๗๐-๒๔๗๓

- มิดเดิล เทมเปิล Middle Temple London เนติบัณฑิตย์อังกฤษ

  พ.ศ. ๒๔๗๐-๒๔๗๔

เพื่อนฝูงที่ได้ไปร่วมเลี้ยงอาหารแสดงความยินดีกับเจ้าพงศ์ธาดาในโอกาสที่ได้รับแต่งตั้งเป็นเนติบัณฑิตอังกฤษนี้ ได้ร่วมกันลงพระนามและลงนามกันไว้เป็นที่ระลึกบน Menu ที่ร้านอาหารของวันนั้น ซึ่งเจ้าพงศ์ธาดาได้นำกลับมาจากประเทศอังกฤษ และรักษาไว้ตลอดมาจนบัดนี้

ในสมัยที่เจ้าพงศ์ธาดา ไปศึกษาวิชากฎหมาย ณ ประเทศอังกฤษนี้ ยังมีคนไทยที่เจ้าพงศ์ธาดา รู้จักอีกหลายท่าน เช่น ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช และ ม.ล.มานิจ ชุมสาย เป็นต้น

การรับราชการ

- พนักงานอัยการโท

  ๓ มกราคม ๒๔๗๖ - ๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๙
- อัยการจังหวัดพิจิตร

  ๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๙ - ๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๐
- อัยการประจำกองอัยการ

  ๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๐ - ๑ มกราคม ๒๔๘๕
- อัยการจังหวัดชั้นเอก จังหวัดนครปฐม

  ๑ มีนาคม ๒๔๘๕ - ๑ ธันวาคม ๒๔๘๙
- อัยการจังหวัดชั้นเอก จังหวัดสงขลา

  ๑ ธันวาคม ๒๔๘๙ - ๑๗ มิถุนายน ๒๔๙๒
- อัยการประจำกรม กองอัยการ กรมอัยการ และข้าหลวงตรวจการ

  ๒๖ กรกฎาคม ๒๔๙๒ - ๑๖ สิงหาคม ๒๔๙๒
- ลาออกจากราชการ เป็นข้าราชการบำนาญ ตั้งแต่

  ๑๗ ธันวาคม ๒๔๙๒

เครื่องราชอิสสริยาภรณ์

- จัตุรถาภรณ์มงกุฎไทย ๒๗ กันยายน ๒๔๘๓
- จัตุถาภรณ์ช้างเผือก ๑๙ กันยายน ๒๔๘๔

- ตริตราภรณ์มงกุฎไทย ๕ มีนาคม ๒๔๙๑
- ตติยจุลจอมเกล้า ๕ ธันวาคม ๒๔๙๑
- ทุติยจุลจอมเกล้า ๕ พฤษภาคม ๒๕๐๑

การรับเสด็จฯ และการต้อนรับพระราชอาคันตุกะ

เจ้าพงศ์ธาดา ได้ร่วมกับทางราชการ ในฐานะเจ้านายฝ่ายเหนือ รับเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระบรมวงศานุวงศ์ และถวายการรับเสด็จฯ-ต้อนรับพระราชอาคันตุกะ ดังนี้

พ.ศ.๒๕๐๑ รับเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในพระราชวโรกาสที่เสด็จฯ เยี่ยมราษฎรในจังหวัดเชียงใหม่

วันที่ ๑๘-๑๙ เมษายน ๒๕๐๔

ต้อนรับประธานาธิบดีโซการ์โนแห่งอินโดนีเซีย ณ ท่าอากาศยานเชียงใหม่ และที่บ้านพักกรมป่าไม้เชิงบันไดนาค วัดพระธาตุดอยสุเทพ

วันที่ ๑๒-๑๘ มกราคม ๒๕๐๕

รับเสด็จพระเจ้ากรุงเดนมาร์กและสมเด็จพระราชินีอินกริด

วันที่ ๒๔-๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๐๕

ต้อนรับประธานาธิบดีลิบเก้และมาดามแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันนี

วันที่ ๑๙-๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๖

ถวายการต้อนรับสมเด็จพระราชินีจูเลียนา เจ้าชายเบอร์นฮาร์ด เจ้าหญิงเบียทริกซ์ แห่งเนเทอร์แลนด์

วันที่ ๑๘-๒๑ ธันวาคม ๒๕๐๗

ถวายการรับเสด็จเจ้าชายอากิฮิโต มกุฎราชกุมาร แห่งประเทศญี่ปุ่น และเจ้าหญิงมิชิโกะ พระชายา

วันที่ ๑๘-๒๓ มกราคม ๒๕๐๘

ถวายการรับเสด็จ พระเจ้ากรุงนอร์เวย์

วันที่ ๒-๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๘

ถวายการรับเสด็จ เจ้าชายเบอร์ทิล แห่งสวีเดน

วันที่ ๒๑-๒๔ มกราคม ๒๕๑๐

ต้อนรับประธานาธิบดีฟรานซ์ โบนาส แห่งออสเตรีย

วันที่ ๗-๘ มกราคม ๒๕๑๑

ต้อนรับพณฯ ซี.เค.เย็น ประธานาธิบดีและนายกรัฐมนตรี แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน

วันที่ ๑๘-๑๙ มกราคม ๒๕๑๑

ต้อนรับ พณฯ เฟอร์ดินานด์ อี.มาร์กอส ประธานาธิบดีฟิลิปปินส์ และมาดามอีเมลดา มาร์กอส

วันที่ ๒๕-๒๗ มกราคม ๒๕๑๑

รับเสด็จสมเด็จพระเจ้าโอฮัมเหม็ด เรซา ปาห์เลวีอริยมิห์ พระจักรพรรดิ์แห่งอิหร่าน และพระราชินีฟาราห์

วันที่ ๑๒-๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕

ถวายการรับเสด็จ สมเด็จพระนางเจ้าอลิซาเบธที่ ๒ แห่งสหราชอาณาจักรอังกฤษ ดยุคแห่งอะดินเบอเรอ และเจ้าหญิงแอนน์

วันที่ ๓-๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๖

ถวายการรับเสด็จ สมเด็จพระราชาธิบดี และพระราชินี แห่งมาเลเซีย

การบริจาคและการกุศล

เจ้าพงศ์ธาดา ได้ทำงานเพื่อช่วยสาธารณชน บำเพ็ญตนเพื่อสาธารณประโยชน์ ได้ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากมากมาย บริจาคเงินการกุศลและเป็นกรรมการต่างๆ อาทิเช่น

- บริจาคที่ดินจำนวน ๖ ไร่ ๒๒ วา เพื่อสร้างโรงเรียนอนุบาลลำพูน เมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๑๖
- ได้รับคัดเลือก เป็นพ่อดีเด่นประจำจังหวัดลำพูน เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๒๙

- ให้ทุนมูลนิธิเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ สำหรับนักเรียนยากจน ทุกปี
- ร่วมบริจาคเงินสร้างห้องสมุดประชาชน "เฉลิมราชกุมารี" จังหวัดลำพูน
- สมทบทุนห้องสมุดโรงเรียนอนุบาลลำพูน ปี ๒๕๓๓
- บริจาคสร้างตึกเจ้าจักรคำ โรงเรียนจักรคำคณาทร
- ตั้งทุนนิธิเจ้าพงศ์ธาดา เพื่อการศึกษา
- สมาชิกราชประชานุเคราะห์
- กรรมการสำนักงานผังเมืองลำพูน
- ฯลฯ

ความสามารถพิเศษ

เจ้าพงศ์ธาดา เป็นผู้มีสติปัญญาดี กล่าวได้ว่า เรียนหนังสือเก่ง และมีความขยันหมั่นเพียรมาตั้งแต่อยู่ในวัยเยาว์ เคยได้รับพระราชทานรางวัล หมั่นเรียน จากล้นเกล้าฯ รัชกาล ๖ เมื่อศึกษาอยู่ในโรงเรียนมหาดเล็กหลวง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๙ และเมื่อศึกษาอยู่ ณ ประเทศอังกฤษ ก็ได้รับคำชมจากอาจารย์ผู้สอนว่า เป็นนักเรียนต่างชาติ ที่เรียนภาษาอังกฤษและประวัติศาสตร์ได้ดีกว่านักเรียนอังกฤษเอง

เจ้าพงศ์ธาดา นอกจากจะมีความรู้ความสามารถทางภาษาอังกฤษแล้ว ยังมีความรู้ภาษาฝรั่งเศสดีด้วย

ทางด้านการกีฬา ขณะที่ไปศึกษา ณ ประเทศอังกฤษ นั้น เจ้าพงศ์ธาดาโปรดการเล่นกีฬาและมีความสามารถมากจนได้รับถ้วยรางวัล และหมวกสามารถกีฬาเทนนิส เบสบอลล์ คริกเก็ต และรักบี้ ของวิทยาลัย Kelly ปี ๑๙๒๔, ๑๙๒๕ และ ๑๙๒๖

ขณะรับราชการที่กรมอัยการ เจ้าพงศ์ธาดา เป็นนักกีฬาเทนนิส และยังได้กรุณาฝึกสอน การเล่นเทนนิส ให้กับข้าราชการ พ่อค้า และประชาชนที่สนใจ อยู่เนืองๆ และได้รับถ้วยรางวัลชนะเลิศมากมาย จนในครั้งหลังสุดได้เป็นแชมเปี้ยนเทนนิส ประเภทคู่สูงอายุของภาคเหนือ

วาระสุดท้ายของชีวิต

เจ้าพงศ์ธาดา ได้มีอาการ ป่วยทางโรคหัวใจ เมื่ออายุประมาณ ๖๐ ปีเศษ ได้รับการรักษาดูแลตลอดเวลา จนครั้งสุดท้าย เมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘ เจ้าพงศ์ธาดาได้เข้ารับการรักษา ที่โรงพยาบาลลานนา จังหวัดเชียงใหม่ และได้ถึงแก่อนิจกรรมเมื่อ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๘ ด้วยโรคเส้นเลือดหัวใจตีบตัน สิริรวมอายุได้ ๘๙ ปี

❑ ❑ ❑ ❑

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ พระราชทานรางวัล
หมั่นเรียนให้แก่เจ้าพงศ์ธาดา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๙

เจ้าพงศ์ธาดาถ่ายกับงาช้าง ซึ่งช้างเชือกนี้ชื่อว่า พลายบุญไหล เจ้าหลวงจักรคำขจรศักดิ์ ได้มอบให้เจ้าพงศ์ธาดาเป็น รางวัลเรียนเก่งขณะศึกษาที่ โรงเรียนมหาดเล็กหลวง เชียงใหม่

ถ้วยและหมวกสามารถเบสบอลล์กับคริกเก็ตและรักบี้ ที่เคลลี่ คอลเลจ

ปี ๑๙๒๔, ๑๙๒๕, ๑๙๒๖

ถ้วยรางวัลชนะเลิศและรองชนะเลิศเทนนิสเนติบัณฑิตสภา

ชนะเลิศประเภทสูงอายุภาคเหนือ และอีกหลายรางวัลที่เจ้าพงศ์ธาดาได้รับ

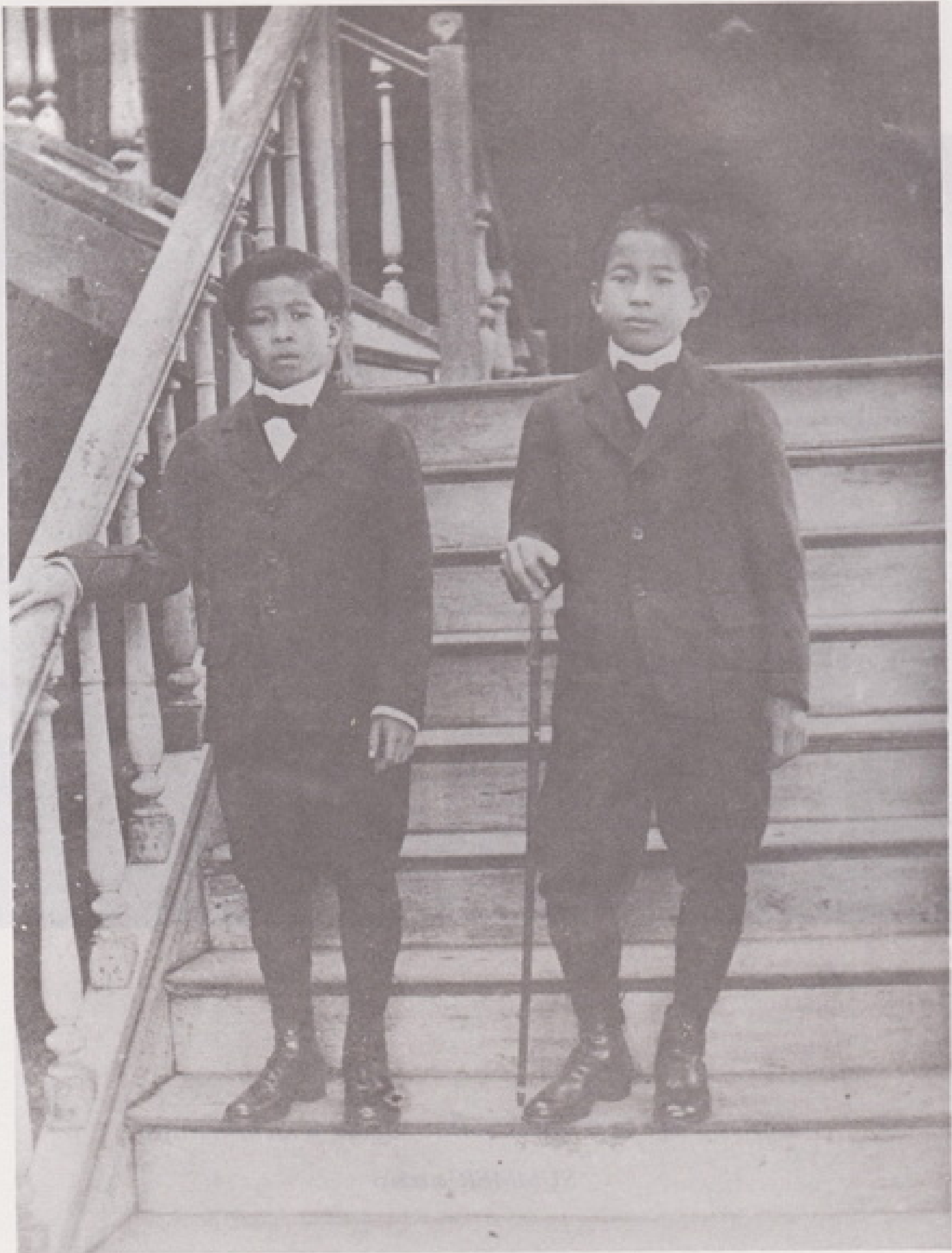
เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ขณะเยาว์วัย
ถ่ายกับเจ้าหญิงส่วนบุญ ณ ลำพูน

เจ้าหญิงลำเจียก และเจ้าหญิงวรรณภา

เจ้าพงศ์ธาดา และเจ้ารัทธาทร เจ้าพี่เจ้าน้องร่วมเจ้าพ่อเจ้าแม่เดียวกัน

(จากซ้ายไปขวา) *๑๐ พ.ย. ๒๔๖๓*

เจ้ารัทธาธร และเจ้าพงศ์ธาดา ขณะเตรียมเดินทางไปศึกษา
ณ ประเทศอังกฤษ

(จากซ้ายไปขวา)

เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ขณะศึกษาอยู่ ณ ประเทศอังกฤษ

SUMMER ๑๙๒๖

เจ้าพงศ์ธาดา และเจ้ารัทธาทร
ขณะศึกษาในประเทศอังกฤษ

ถ่ายที่กรุงลอนดอน ๒๔๗๔

เคลลี่ คอลเลจ ปี ๑๙๒๖

เจ้าพงศ์ธาดา นักเทนนิสและ
นักคริกเก็ตฝีมือดี มีชื่อเสียง
ขณะศึกษาในประเทศอังกฤษ

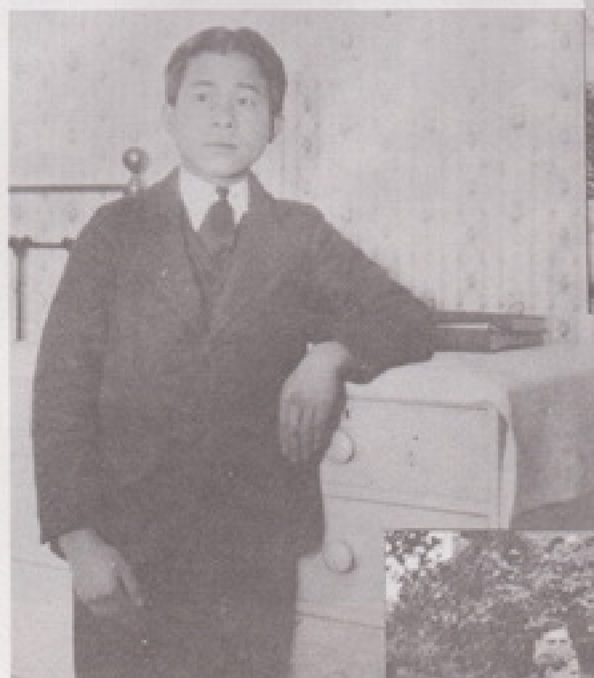

กีฬา ขณะศึกษาที่ Kelly College

Winsor ๑๙๒๕

ระหว่างศึกษา
ในประเทศอังกฤษ

มิถุนายน ๒๔๗๓ เจ้าพงศ์ธาดาได้รับปริญญา
B.A. (Hons) กฎหมายจากมหาวิทยาลัย Cambridge

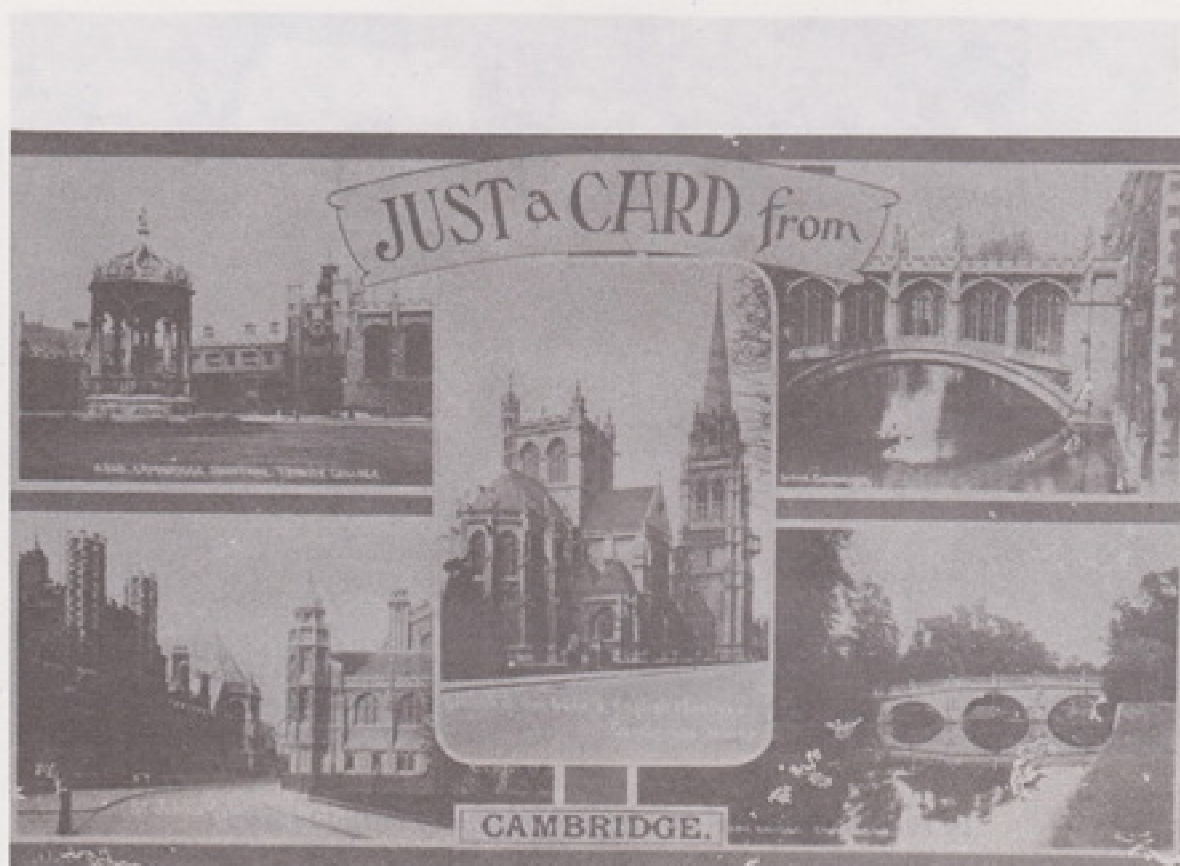

ข้างหลังภาพนี้เจ้าพงศ์ธาดาบันทึกไว้เมื่อมิถุนายน ๒๔๗๓ ว่า
"เกียรติยศอันสูงส่งของชาวนครลำพูน"

EMMANUEL COLLEGE, CAMBRIDGE

Post Card ที่เจ้าพ่อนำกลับมาด้วย

เจ้าหลวงจักรคำขจรศักดิ์

เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ เจ้าหญิงส่วนบุญ เจ้าหญิงวรรณรา
เดินทางไปรับเจ้าพงศ์ธาดาและเจ้ารัทธาทรซึ่งกลับจากอังกฤษ
ที่สิงคโปร์ เมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๔๗๕

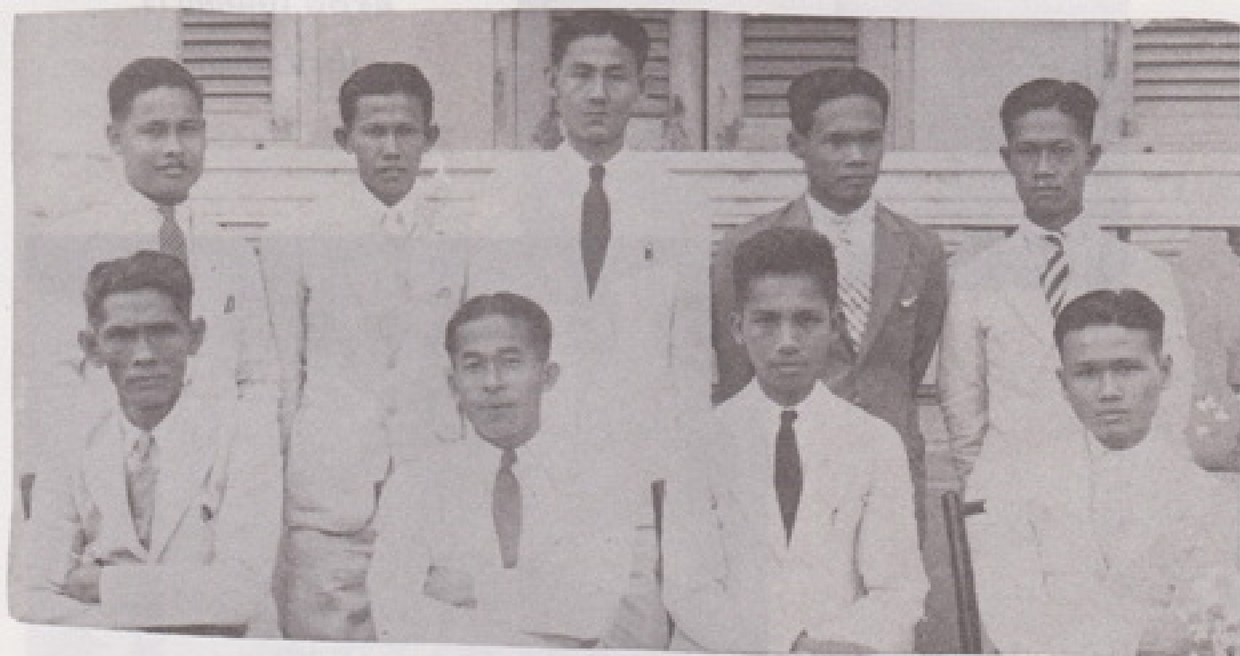

๒๔๗๘ เป็นอัยการ
ประจำกองคดี

อัยยการแลเสมียน จ.ว.พิจิตร

๖ มกราคม ๗๙

ตะพานหิน ๒๔๗๙

ชมรมเทนนิส สงขลา พ.ศ. ๒๔๙๑

ชมรมเทนนิส ลำพูน พ.ศ. ๒๕๐๑

*เจ้าพงศ์ธาดาเป็นแชมเปี้ยน
เทนนิส ประเภทคู่ชายสูงอายุ
ภาคเหนือ เมื่อวันที่
๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕*

*นครปฐม พ.ศ. ๒๔๘๘ หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เจ้าพ่อ (ซ้ายสุด)
และท่านแม่ (ขวาสุด) ถ่ายกับคุณลุง พล.ต.ต.หลวงอรรถสิทธิ์
และคุณป้าเนื่อง (คุณหญิงอรรถสิทธิ์สุนทร) คุณอาพ่วง สุวรรณรัฐ
และคุณหญิงประสานสุวรรณ สุวรรณรัฐ ท่านลุงภาคินัย (ม.ร.ว.ภาคินัย จักรพันธุ์)
และพันตรี Oliver ซึ่งมาควบคุมดูแลทหารญี่ปุ่นผู้แพ้สงคราม*

*พระยาอรรถการียนิพนธ์ รัฐมนตรียุติธรรม และนายกำธร พันธุลาภ
ปลัดกระทรวง มาเยี่ยมเจ้าพ่อที่ลำพูน และซื้อผ้าไหม ร้านคำแหวัน
เมื่อ ๙ พ.ย. ๒๕๐๖*

[illegible]

๑. [illegible]

๒. [illegible]

๓. [illegible] หัวเราะเยาะเย้ยความล้มเหลวของเพื่อนมนุษย์

๔. [illegible]

๕. [illegible]

๖. [illegible]

๗. [illegible]

๘. [illegible]

๙. [illegible]

๑๐. [illegible]

๑๑. [illegible]

๑๒. [illegible]

อัตตาหิ อัตตโน นาโถ
โกหิ นาโถ ปะโร สิยา

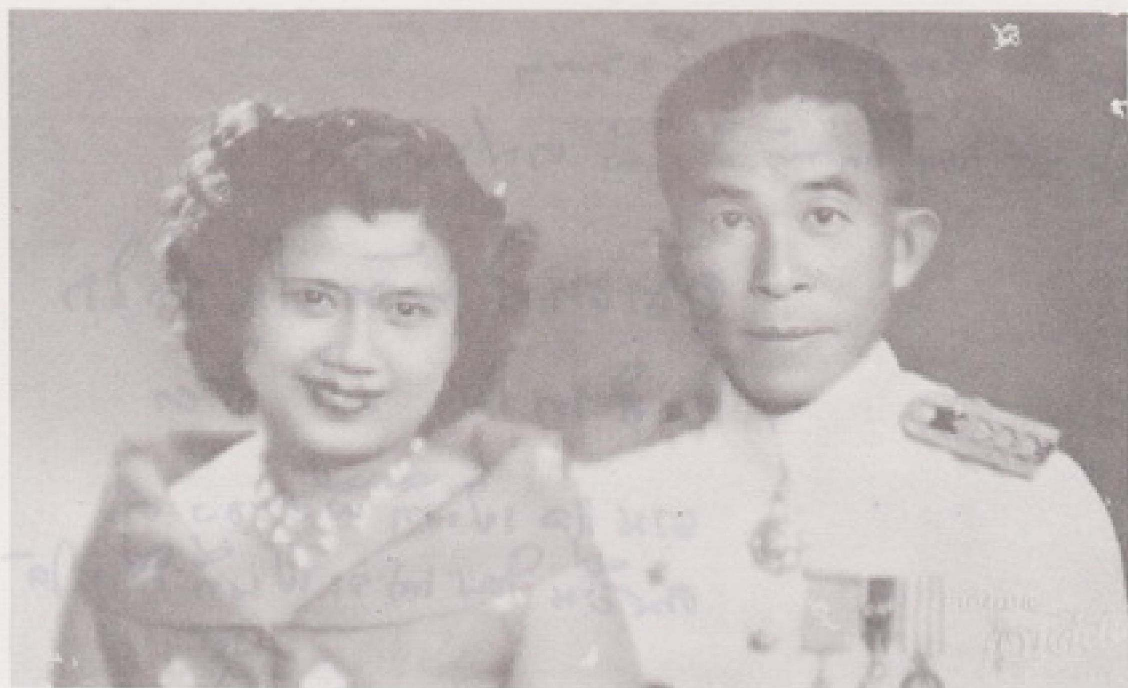
ตนแล เป็นที่พึ่งของตน
คนอื่นใครเล่าจะเป็นที่พึ่งได้

[illegible]

[illegible] - ค.ศ. 1978

เจ้าพงศ์ธาดา เสกสมรสกับ
ม.จ.หญิงจิตต์จง (จักรพันธุ์)
ณ ลำพูน พระธิดา
ในพระเจ้าวรวงศ์เธอ
กรมหมื่นอนุพงศ์จักรพรรดิ์

เจ้าพงศ์ธาดา ท่านหญิงจิตต์จง
พร้อมด้วยบุตรธิดา
ทั้ง ๕ คน ถ่ายที่คุ้มหลวงลำพูน

วันประสูติท่านหญิงจิตต์จง ครบ ๕ รอบ

ครบ ๗ รอบ ท่านเจ้าพงศ์ธาดา

บุตรหลานร่วมอวยพร ครบ ๗ รอบ ท่านเจ้าพงศ์ธาดา

เจ้าพงศ์ธาดาและท่านหญิงจิตต์จง
ถ่ายที่คุ้มหลวงลำพูน

เจ้าพงศ์ธาดากับเจ้าสารินี ธิดา และ พ.อ.เจ้าวีรพงศ์ บุตรชาย
ซึ่งเป็นภาพถ่ายครั้งสุดท้าย

เกียรติบัตรฉบับนี้ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

เจ้าพงศ์ชาดา ณ ลำพูน

ได้รับเลือกเป็นพ่อตัวอย่าง ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๒๙

ขออำนวยพรให้ จำเริญ รุ่งเรือง สถาพรตลอดไป

มอบให้ ณ วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๒๙

(คุณหญิงมณีทิพย์ เสมาสุต)

(นายสว่าง ศรีนิลทา)

(สำเนา)
ประวัติพ่อตัวอย่าง

ชื่อ เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน อายุ ๘๐ ปี เกิด พ.ศ. ๒๔๔๙ เป็นทายาท ของ พลตรีมหาอำมาตย์โท เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ ท.จ.ว. และ เจ้าหญิงขานแก้ว ณ ลำพูน (เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์สุดท้าย) เป็นผู้ที่จะได้สืบรัชทายาทครองนครลำพูนคนต่อไป หากไม่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบันนี้

เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน เกิดที่คุ้มหลวง ปัจจุบันอยู่ ณ บ้านเลขที่ ๑๘๔ หมู่ ๑ ถนนอินทยงยศ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง ลำพูน โทรศัพท์ ๕๑๑๓๒๔ ได้รับการศึกษาชั้นต้นจากโรงเรียนมหาดเล็กหลวง เชียงใหม่ สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๒ อายุได้ ๑๓ ปี เป็นผู้ที่มีความสามารถในด้านภาษาอังกฤษดีมาก ไปศึกษาต่อที่โรงเรียนอัสสัมชัญ กรุงเทพฯ ๘ เดือน หลังจากนั้นในปี พ.ศ. ๒๔๖๓ ได้ไปศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษ ใช้เวลาเดินทางโดยทางเรือเป็นเวลานานถึง ๕๐ วัน เมื่อสำเร็จการศึกษาชั้นต้นแล้วได้เข้าศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ในปี พ.ศ. ๒๔๗๐ ได้รับปริญญาตรีนิติศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยม) ในปี พ.ศ. ๒๔๗๓ สำเร็จเนติบัณฑิตอังกฤษ พ.ศ. ๒๔๗๔ เริ่มรับราชการในกรมอัยการเมื่อวันที่ ๓ เมษายน ๒๔๗๖ เคยเป็นอัยการจังหวัดพิจิตร อุบลราชธานี นครปฐม และสงขลาเป็นจังหวัดสุดท้าย ได้ลาออกจากราชการในตำแหน่งข้าหลวงตรวจการกรมอัยการ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒ เป็นข้าราชการชั้นเอก ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ทจ. ตม. จช. ปัจจุบันประกอบอาชีพส่วนตัวและเป็นข้าราชการบำนาญ

เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน สมรสกับหม่อมเจ้าหญิงจิตต์จง จักรพันธุ์ ซึ่งเป็นพระธิดาในพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นอนุพงศ์จักรพรรดิ์ (ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงษ์) และหม่อมลำใย จักรพันธุ์ ณ อยุธยา เมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๔๘๓ ณ วังนฤมล เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร มีบุตรธิดา รวม ๕ คน คือ (ปัจจุบันท่านหญิงสิ้นชีพิตักษัยเมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘)

๑. นาวาอากาศเอกเจ้าวัฒนัน ณ ลำพูน อายุ ๔๖ ปี สำเร็จการศึกษารัฐศาสตร์จุฬาฯ ปัจจุบันทำงาน สำนักงานปลัดบัญชี กองทัพอากาศดอนเมือง

สมรสกับ นาวาอากาศเอกหญิงเยาวภา ชุมสาย ณ อยุธยา

๒. เจ้าวันทนีย์ ณ ลำพูน (ผูกพันธ์) อายุ ๔๔ ปี สำเร็จการศึกษาวิทยาลัยบพิตรภิมุข แผนกเลขานุการต่างประเทศ ปัจจุบันทำงานกรมการขนส่งกรุงเทพฯ สมรสกับ พันเอกปรีดา ผูกพันธ์

๓. เจ้ากีรณา ณ ลำพูน (บุญพิทักษ์) อายุ ๔๒ ปี สำเร็จการศึกษาวิทยาลัยบริหารธุรกิจ ปัจจุบันทำงานที่โรงงานยาสูบคลองเตย สมรสกับพันตำรวจโทสนิท บุญพิทักษ์

๔. เจ้าสารินี ณ ลำพูน (กลิ่นนาค) อายุ ๔๐ ปี สำเร็จการศึกษาวิทยาลัยเชตเพาะช่าง แผนกหัตถกรรม เคยทำงานธนาคารกรุงไทย ปัจจุบันเป็นแม่บ้าน สมรสกับ นายธาดา กลิ่นนาค ผู้จัดการธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ จำกัด สาขาลำปาง

๕. พันตรีเจ้าวีรพงศ์ ณ ลำพูน อายุ ๓๖ ปี สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีแผนกสัตวบาล จากมหาวิทยาลัยอาราเนต้า ฟิลิปปินส์ ปัจจุบันสังกัดกระทรวงกลาโหม สมรสกับนางเจษสุดา คีรีทวีป

อุดมการณ์และแนวความคิดในการอบรมเลี้ยงดูบุตร

ให้ได้การอบรมปลูกฝังให้ลูกทุกๆ คน เป็นคนดีมีคุณธรรม ได้ให้การศึกษาแก่ลูกทุกคนอย่างดีที่สุดที่สามารถจะทำได้ ให้ทุกคนสำเร็จการศึกษาออกมาประกอบอาชีพ เพื่อรับใช้ประเทศชาติและช่วยเหลือสังคมตามกำลังความสามารถ ให้รู้จักรักษาชื่อเสียงวงศ์ตระกูล แต่ไม่ให้วางตัวสูงกว่าบุคคลอื่น ให้รู้จักควรไม่ควร ให้รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม เช่น บริจาคเงินช่วยเหลือชมรมสมาคมต่างๆ ตลอดจนบริจาคเงินเป็นทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ให้บุตรชายได้รับใช้ประเทศชาติโดยเป็นทหาร

ความคิดเห็นอื่น ๆ

คนไทยทุกคน ควรจะรักประเทศชาติและรับใช้ประเทศชาติด้วยความเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว ควรฝึกฝนเป็นผู้ให้เสมอ เช่น บริจาคทั้งกำลังกาย กำลังความคิด ทุนทรัพย์และความสุขส่วนตัว เพื่อศาสนาและสังคมระหว่างที่มีชีวิตอยู่

เจ้าพงศ์ธาดาและท่านหญิงจิตต์จง ณ ลำพูน ได้บริจาคที่ดิน จำนวน ๖ ไร่ ๒๒ ตารางวา มูลค่า ๑,๒๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านสองแสนบาทถ้วน) เพื่อเป็นสถานที่สร้างโรงเรียนอนุบาลลำพูน สร้างศาลาการเปรียญวัดสังฆาราม (ประตูลี้) เป็นกรรมการมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ประจำจังหวัดลำพูน สละทุนทรัพย์บริจาคการกุศล และให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนอยู่เสมอ ตลอดจนการเสียสละเวลาว่างสอนภาษาอังกฤษฟรีให้แก่ครู อาจารย์ หรือข้าราชการที่สนใจไปขอรับแนะนำปรึกษาจากท่าน ซึ่งเป็นตัวอย่างของผู้ที่เสียสละอย่างแท้จริงที่ควรแก่การยกย่องอย่างยิ่ง

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าข้อความดังกล่าวข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ

เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน

ลงนาม .... พ่อตัวอย่าง

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ (ท่านลุงจิ๊ด)
เชิญพวงมาลาไว้หน้าพระศพท่านแม่ (ม.จ.หญิงจิตต์จง ณ ลำพูน)
โดยมีเจ้าพ่อเฝ้ารับเสด็จ

บุตร-ธิดา-เขย-สะใภ้ และพระญาติราชสกุลจักรพันธุ์
ในวันสวดพระอภิธรรมศพเจ้าพงศ์ธาดา

จากซ้าย เจ้ากีรณา ม.จ.หญิงส่งรัศมี ม.จ.อัชฌา ทันตแพทย์หญิง
หม่อมดวงแข และเจ้าสารินี

บุตรและธิดาของเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน (จากซ้ายไปขวา)
แถวหลัง (พ.อ.เจ้าวีรพงศ์ และ น.อ.เจ้าวัฒนัน)
แถวหน้า (เจ้าสารินี เจ้ากีรณา และเจ้าวันทนีย์)

ญาติสกุล ณ ลำพูน และ ณ เชียงใหม่ ของเจ้าพงศ์ธาดา

บุตร-ธิดา และหลานของเจ้าพงศ์ธาดา

ครอบครัว น.อ.เจ้าวัฒนัน ณ ลำพูน

ครอบครัวเจ้าวันทนีย์ ผูกพันธ์

ครอบครัวเจ้ากีรณา บุญพิทักษ์

ครอบครัวเจ้าสารินี กลิ่นนาค

ครอบครัว พ.อ.เจ้าวีรพงศ์ ณ ลำพูน

พงศาวดาร

เมืองนครเชียงใหม่
เมืองนครลำปาง
และ
เมืองลำพูนไชย
สมัยรัตนโกสินทร์

พงศาวดาร
เมืองนครเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง
และ
เมืองลำพูนไชย*

จุลศักราช ๑๒๓๗ ปีกุนสัปตศก พระบาทสมเด็จพระปรมินทรามหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการมานพระบัณฑูรสุรสิงหนาท ดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมสั่งให้พระยาศรีสิงหเทพ เรียงพงศาวดารโดยลำดับวงศ์ลาวพุงดำประเทศขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย จักดำเนินเรื่องราชพงศาวดารเมื่อลุศักราช ๑๑๒๙ ปีกุนนพศก พระเจ้าอังวะยกพยุหโยธาทัพลงมาตีกรุงศรีอยุธยามหานครบุราณถึงแก่พินาศปราชัยแล้ว พระเจ้าอังวะตั้งให้โปสุพลาโปมะยุงวน คุมกองทัพลงมารวบรวมไพร่พลลาวเมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูนไชย ไปตั้งอยู่ที่เมืองกุมกาม โปสุพลา โปมะยุงวน ตั้งพระยาจ่าบ้านเป็นพระยาสุรสงคราม เจ้าเมือง ตั้งฟ้าชายแก้วผู้หลานเป็นพระยาอุปราช อยู่มาพระยาอุปราชถึงแก่กรรม พระยาอุปราชมีบุตรชาย ๗ คน คือ นายกาวิละ ๑ นายคำโสม ๑ นายน้อยธรรม ๑ นายดวงทิพ ๑ นายหมูล่า ๑ นายคำฟั่น ๑ นายบุญมา ๑ บุตรหญิง ๓ คน นางสิริรจา ๑ นางสิริวรรณา ๑ นางสิริบุญธรรม ๑ รวม ๑๐ คน โปสุพลาจึงตั้ง นายกาวิละบุตร นายฟ้าชายแก้วที่ ๑ เป็นพระยาอุปราช

ลุศักราช ๑๑๓๖ ปีมะเมียฉศก พระเจ้ากรุงธนบุรี ยกกองทัพขึ้นไปตีเมืองกุมกาม ครั้นขึ้นไปถึงเมืองลำพูนไชย ก็หยุดประทับตั้งค่ายหลวงอยู่ที่นั้น โปสุพลา โปมะยุงวน รู้ว่ากองทัพกรุงเทพฯ ยกขึ้นไป ก็ให้พระยาจ่าบ้าน พระยากาวิละเกณฑ์คนออกตั้งรับทัพไทยอยู่นอกเมือง ฝ่ายพระยาจ่าบ้าน พระยากาวิละก็เข้าหาท่านเจ้าพระยาแม่ทัพ ขอเป็นข้าขอบขัณฑสิมากรุงเทพฯ ท่านเจ้าพระยา

---

* *พระยามหาอำมาตยาธิบดี (หรุ่น)*
เมื่อยังเป็นพระยาศรีสิงหเทพ
เรียบเรียง

แม่ทัพก็ให้พระยาจ่าบ้าน พระยากาวิละนำทัพยกเข้าปีนปล้นเอาเมือง ฝ่ายโปสุพลา โปมะยุงวน ทราบว่าพระยาจ่าบ้าน พระยากาวิละ เข้าหาแม่ทัพไทยแล้วก็ไม่อาจที่จะคิดสู้รบต่อไป ครั้นถึง ณ วัน ๗ เดือน ๒ ขึ้น ๑๓ ค่ำ เวลายามเศษ โปสุพลา โปมะยุงวน ก็กวาดต้อนครอบครัวพม่า ลาวหนีออกจากเมือง ครั้น ณ วัน ๕ เดือน ๒ แรม ๓ ค่ำ พระเจ้ากรุงธนเสด็จยกเข้าอยู่ในเมือง โปรดตั้งพระยาจ่าบ้านเป็นพระยาวิเชียรปราการ ถืออาญาสิทธิ์ ให้พระยาวังพร้าวผู้เป็นหลานเป็นพระยาอุปราช น้อยโพธิเป็นพระยาราชวงศ์ ยกขึ้นไปตั้งที่เมืองป่าทรางทางไกลเมืองกุมกามวันหนึ่ง ตั้งพระยาลำพูนเป็นพระยาไวยวงศา ถืออาญาสิทธิ์ครองเมืองลำพูนไชยตามเดิม ตั้งนายน้อยต่อมต้อเป็นพระยาอุปราช ให้พระยากาวิละถืออาญาสิทธิ์ครองเมืองนครลำปาง ตั้งคำโสมผู้น้องที่ ๑ เป็นพระยาอุปราช ตั้งน้อยธรรมผู้น้องที่ ๒ เป็นพระยาราชวงศ์ ดวงทิพ หมูล่า คำฟั่น บุญมา น้อง ๔ คนนี้ให้เป็นผู้ช่วยราชการ จึงพระราชทานเครื่องยศโดยฐานาศักดิ์ทุกคน แล้วเสด็จยกทัพกลับยังกรุงธนบุรี เมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูนไชย ก็เป็นเมืองขึ้นกรุงธนบุรีแต่นั้นมา

ครั้นศักราช ๑๑๓๗ ปีมะแมสัปตศก พระเจ้าอังวะให้อะแซวุ่นกี้เป็นแม่ทัพมาตีเมืองพิษณุโลกและเมืองฝ่ายเหนือให้อำมะลอกวุ่นกับตวนวุ่นเป็นแม่ทัพคุมพลมาตีเมืองป่าทราง พระยาวิเชียรปราการเจ้าเมืองเชียงใหม่ พระยาไวยวงศาเจ้าเมืองลำพูนสู้รบเหลือกำลัง ก็อพยพครอบครัวทิ้งเมืองเชียงใหม่ เมืองลำพูนไชยลงมาอยู่เมืองนครลำปางบ้าง อยู่ตามหัวเมืองฝ่ายเหนือต่างๆ บ้าง แต่ที่เมืองนครลำปางนั้นพระยากาวิละรักษาเมืองไว้ได้ พระยาวิเชียรปราการ พระยาไวยวงศา อุปราชน้อยต่อมก็ลงมาถึงแก่กรรมอยู่ ณ เมืองสวรรคโลก เมืองเชียงใหม่ เมืองลำพูนไชย ก็ร้างว่างอยู่

ครั้นศักราช ๑๑๔๔ ปีขาลจัตวาศก พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า-จุฬาโลกเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติปราบดาภิเษกแล้ว พระยากาวิละเจ้าเมืองนครลำปาง แต่งให้นายคำฟั่นผู้น้อง ลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท

ครั้นศักราช ๑๑๔๗ ปีมะเส็งสัปตศก ครั้งทัพลาดหญ้า พม่ายกมาล้อมเมืองนครลำปางและตีหัวเมืองฝ่ายเหนือ จึงโปรดเกล้าฯ ให้กรมพระราชวัง

แม่ทัพก็ให้พระยาจ่าบ้าน พระยากาวิละนำทัพยกเข้าปีนปล้นเอาเมือง ฝ่ายโปสุพลา โปมะยุงวน ทราบว่าพระยาจ่าบ้าน พระยากาวิละ เข้าหาแม่ทัพไทยแล้วก็ไม่อาจที่จะคิดสู้รบต่อไป ครั้นถึง ณ วัน ๗ เดือน ๒ ขึ้น ๑๓ ค่ำ เวลายามเศษ โปสุพลา โปมะยุงวน ก็กวาดต้อนครอบครัวพม่า ลาวหนีออกจากเมือง ครั้น ณ วัน ๕ เดือน ๒ แรม ๓ ค่ำ พระเจ้ากรุงธนเสด็จยกเข้าอยู่ในเมือง โปรดตั้งพระยาจ่าบ้านเป็นพระยาวิเชียรปราการ ถืออาญาสิทธิ์ ให้พระยาวังพร้าวผู้เป็นหลานเป็นพระยาอุปราช น้อยโพธิเป็นพระยาราชวงศ์ ยกขึ้นไปตั้งที่เมืองป่าทรางทางไกลเมืองกุมกามวันหนึ่ง ตั้งพระยาลำพูนเป็นพระยาไวยวงศา ถืออาญาสิทธิ์ครองเมืองลำพูนไชยตามเดิม ตั้งนายน้อยต่อมต้อเป็นพระยาอุปราช ให้พระยากาวิละถืออาญาสิทธิ์ครองเมืองนครลำปาง ตั้งคำโสมผู้น้องที่ ๑ เป็นพระยาอุปราช ตั้งน้อยธรรมผู้น้องที่ ๒ เป็นพระยาราชวงศ์ ดวงทิพ หมูล่า คำฟั่น บุญมา น้อง ๔ คนนี้ให้เป็นผู้ช่วยราชการ จึงพระราชทานเครื่องยศโดยฐานาศักดิ์ทุกคน แล้วเสด็จยกทัพกลับยังกรุงธนบุรี เมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูนไชย ก็เป็นเมืองขึ้นกรุงธนบุรีแต่นั้นมา

ครั้นศักราช ๑๑๓๗ ปีมะแมสัปตศก พระเจ้าอังวะให้อะแซวุ่นกี้เป็นแม่ทัพมาตีเมืองพิษณุโลกและเมืองฝ่ายเหนือให้อำมะลอกวุ่นกับตวนวุ่นเป็นแม่ทัพคุมพลมาตีเมืองป่าทราง พระยาวิเชียรปราการเจ้าเมืองเชียงใหม่ พระยาไวยวงศาเจ้าเมืองลำพูนสู้รบเหลือกำลัง ก็อพยพครอบครัวทิ้งเมืองเชียงใหม่ เมืองลำพูนไชยลงมาอยู่เมืองนครลำปางบ้าง อยู่ตามหัวเมืองฝ่ายเหนือต่างๆ บ้าง แต่ที่เมืองนครลำปางนั้นพระยากาวิละรักษาเมืองไว้ได้ พระยาวิเชียรปราการ พรคะยาไวยวงศาอุปราชน้อยต่อมก็ลงมาถึงแก่กรรมอยู่ ณ เมืองสวรรคโลก เมืองเชียงใหม่ เมืองลำพูนไชย ก็ร้างว่างอยู่

ครั้นศักราช ๑๑๔๔ ปีขาลจัตวาศก พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า-จุฬาโลกเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติปราบดาภิเษกแล้ว พระยากาวิละเจ้าเมืองนครลำปาง แต่งให้นายคำฟั่นผู้น้อง ลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท

ครั้นศักราช ๑๑๔๗ ปีมะเส็งสัปตศก ครั้งทัพลาดหญ้า พม่ายกมาล้อมเมืองนครลำปางและตีหัวเมืองฝ่ายเหนือ จึงโปรดเกล้าฯ ให้กรมพระราชวัง

พระยานครคำโสมเป็นพระยานครได้ ๙ ปี แต่จะโปรดเกล้าฯ ให้ผู้ใดขึ้นไปปลงศพนั้นหาได้ปรากฏในหมายเหตุไม่ แล้วโปรดเกล้าฯ ให้มีตราหาตัวพระยาอุปราชดวงทิพ พระยาราชวงศ์หมู่ล่า นายหนานไชยวงศ์ ลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท จึงทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งพระยาอุปราชดวงทิพ เป็นพระยานครลำปาง ตั้งพระยาราชวงศ์หมู่ล่าเป็นพระยาอุปราช ตั้งนายหนานไชยวงศ์บุตรพระยานครคำโสมเป็นพระยาราชวงศ์พระราชทานเครื่องยศโดยสมควรแก่ฐานาศักดิ์ แล้วพระยานครลำปาง พระยาอุปราช พระยาราชวงศ์ ก็กราบถวายบังคมลากลับขึ้นไปเมืองนครลำปาง

ลุศักราช ๑๑๖๓ ปีระกาตรีศก พระยาเชียงใหม่กาวิละ พระยานครลำปางดวงทิพ กับญาติพี่น้องยกกองทัพขึ้นไปตีเมืองสาด จับได้ราชาจอมหงส์เจ้าเมืองกับครอบครัว ส่งลงมาถวาย ณ กรุงเทพฯ

ลุศักราช ๑๑๖๔ ปีจอจัตวาศก เจ้าเวียงจันทน์กับเจ้าอินทร์รับอาสานำกองทัพพระยายมราช ยกขึ้นไปตีเมืองเชียงแสน ครั้นพระยายมราชกับนายทัพนายกองยกขึ้นไปถึงเมืองเชียงแสนแล้ว ตีเมืองเชียงแสนหาแตกไม่ พระยายมราชนายทัพนายกองไทยลาว ก็ล่าทัพกลับลงมายังกรุงเทพฯ

ลุศักราช ๑๑๖๕ ปีกุนเบญจศก พระยาเชียงใหม่กาวิละ พระยานครลำปางดวงทิพ เจ้านายญาติพี่น้อง กับเจ้าฟ้าเมืองน่านเกณฑ์กองทัพขึ้นไปตีเมืองเชียงแสน เมืองยอกแตกกระจัดกระจายจุดเผาบ้านเรือน กวาดต้อนเอาครอบครัวชายหญิงใหญ่น้อย ช้าง ม้า โค กระบือ เครื่องสรรพศัสตราวุธ ทรัพย์สิ่งของเครื่องวัตถุอัญมณีลงมาไว้ ณ เมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปางเป็นอันมาก เมืองน่านก็ยกเอาเมืองเชียงของไปเป็นเมืองขึ้นเมืองน่าน แล้วบอกข้อราชการที่ได้ชัยชนะแก่เมืองเชียงแสน เมืองยอง ลงมา ณ กรุงเทพฯ

ครั้นศักราช ๑๑๖๗ ปีฉลูสัปตศก พระยาเชียงตุงเจ้าเมือง พี่ชายมหาขนานเป็นกบฏต่อเมืองอังวะ อพยพครอบครัวหนีเข้ามาอยู่ยังเมืองเชียงใหม่ขอเป็นข้าขอบขัณฑสิมา เอาพระเดชเดชานุภาพพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว ณ กรุงเทพฯ เป็นที่พึ่งสืบไป

ครั้นจุลศักราช ๑๑๖๘ ปีขาลอัฐศก พระยาราชวงศ์คำฟั่น เมืองเชียงใหม่ พระยาอุปราชหมู่ล่าเมืองนครลำปาง เกณฑ์กองทัพเมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปางยกขึ้นไปตีเมืองเชียงรุ้ง ได้รบพุ่งกับพม่า ลาว ลื้อ พลเมืองเป็นหลายครั้ง เจ้าเมืองเชียงรุ้งกับท้าวพระยาสิบสองพันนา ก็อ่อนน้อมยอมเป็นข้าขอบขัณฑสิมา กรุงเทพฯ

อยู่มาจุลศักราช ๑๑๗๐ ปีมะโรงสัมฤทธิศก พระยาเชียงใหม่ พระยานครลำปางยกขึ้นไปเกลี้ยกล่อมมหาขนาน ณ เมืองเชียงตุงๆ ก็ยอมพาครอบครัวอพยพมาพักอยู่ ณ เมืองเชียงแสนได้ประมาณเดือนเศษ แล้วมหาขนานกับใจพาครอบครัวหนีกลับไปเมืองเชียงตุง พระยานครลำปาง พระยาเชียงใหม่ ก็หาได้ยกกองทัพติดตามไปไม่

ครั้นจุลศักราช ๑๑๗๑ ปีมะเส็งเอกศก พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เสด็จสู่สวรรคต พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้เถลิงถวัลยราชสมบัติปราบดาภิเษกแล้ว ครั้น ณ ปีมะเมียโทศก พระยาเชียงใหม่ พระยานครลำปางแต่งให้เจ้านายบุตรหลาน คุมเครื่องราชบรรณาการลงมาทูลเกล้าฯ ถวาย

ครั้นจุลศักราช ๑๑๗๖ ปีจอฉศก จึงทรงพระราชดำริปรึกษาด้วยท่านอัครมหาเสนาบดีว่า เมืองลำพูนไชยยังร้างว่างอยู่ หามีผู้คนรักษาบ้านเมืองไม่ จะทรงพระกรุณาตั้งเจ้าเมืองอุปราช ราชวงศ์ ขึ้นรักษาเมืองลำพูนไชยให้เป็นเมืองสืบต่อไปท่านอัครมหาเสนาบดีก็เห็นชอบด้วยดังกระแสพระราชดำริโปรดเกล้าฯ ให้มีตราขึ้นไปหาพระยาเชียงใหม่กาวิละ พระยาราชวงศ์คำฟั่น นายบุญมา ลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท

ครั้น ณ วัน ๕ เดือน ๑๑ ขึ้น ๔ ค่ำ ก็ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ เลื่อนพระยาเชียงใหม่กาวิละ ขึ้นเป็นพระเจ้าเชียงใหม่ ตั้งพระยาราชวงศ์คำฟั่นเป็นพระยาลำพูนไชย ตั้งนายบุญมา เป็นพระยาอุปราชเมืองลำพูนไชย พระราชทานเครื่องยศโดยสมควรแก่ฐานาศักดิ์ทุกคน จึงโปรดเกล้าฯ ยกเมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูนไชย ขึ้นเป็นเมืองประเทศราชแต่นั้นมา แล้วพระเจ้า

เชียงใหม่ พระยาลำพูนไชยพระยาอุปราชก็กราบถวายบังคมลากลับขึ้นไปเมือง เชียงใหม่ พระเจ้าเชียงใหม่กาวิละจึงแบ่งเอาคนเมืองเชียงใหม่ เป็นคนฉกรรจ์ ๑000 คน เมืองนครลำปาง ๕๐๐ คน ให้พระยาลำพูนไชยๆ ก็ยกครอบครัวไพร่พลทั้ง ๒ เมืองมาตั้งเมืองลำพูนไชยแต่ในศักราช ๑๑๗๖ ปีจอฉศก มาจนทุกวันนี้ พระเจ้าเชียงใหม่กาวิละ ครั้นจัดการเมืองลำพูนไชยเสร็จแล้วก็ป่วยลง พระเจ้าเชียงใหม่กาวิละ เป็นพระยาเชียงใหม่ได้ ๒๘ ปี เป็นพระเจ้าเชียงใหม่ได้ปีหนึ่งรวมแต่ได้ครองเมืองเชียงใหม่มาได้ ๒๙ ปี ก็ถือแก่พิราลัยในปีจอฉศกนั้น แต่จะโปรดเกล้าฯ ให้ผู้ใดขึ้นไปปลงศพ ก็หาได้ปรากฏในหมายเหตุไม่

ครั้นจุศักราช ๑๑๗๗ ปีกุนสัปตศก พระยาอุปราชน้อยธรรม พระยาราชวงศ์หมูล่าเมืองเชียงใหม่ พระยาลำพูนไชย พระยาอุปราชเมืองลำพูนไชย นำช้างพลายเผือกเอกลงมาถวาย ครั้นแพช้างลงมาถึงกรุงเก่า พระยาราชวงศ์หมูล่าป่วยลงถึงแก่กรรม พระยาอุปราช พระยาลำพูนก็เอาศพพระยาราชวงศ์หมูล่าฝังไว้ที่กรุงเก่า แล้วก็ล่องแพช้างเผือกเอกลงมาถึงกรุงเทพฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แห่ช้างขึ้นสู่โรงสมโภช ขึ้นระวางพระราชทานนามว่า พระยาเศวตไอยรา บวรพาหนะนาถ อิศรราชบรมจักร สีสังข์ศักดิอุโบสถ คชคเชนทรชาติ อากาสจารี เผือกผ่องศรีบริสุทธิ์ เฉลิมอยุธยายิ่ง วิมลมิ่งมลคล จบสกลเลิศฟ้า แล้วทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ เลื่อนพระยาอุปราชน้อยธรรมขึ้นเป็นพระยาเชียงใหม่ ตั้งพระยาลำพูนคำฟั่นเป็นพระยาอุปราชเมืองเชียงใหม่ ตั้งพระยาอุปราชบุญมาเมืองลำพูนเป็นพระยาลำพูน แต่ที่อุปราชเมืองลำพูนนั้น ยังหาได้โปรดตั้งผู้ใดไม่ แล้วพระราชทานเครื่องยศโดยสมควรแก่ฐานาศักดิ์ทุกคน พระยาเชียงใหม่ พระยาอุปราช พระยาลำพูนก็กราบถวายบังคมทูลลากลับขึ้นไปบ้านเมือง แล้วโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานคุมหีบศิลาหน้าเพลิงขึ้นไปปลงศพพระยาราชวงศ์หมูล่าที่กรุงเก่าด้วย

จุศักราช ๑๑๘๓ ปีมะเส็งตรีศก พระยาเชียงใหม่น้อยธรรม รักษาเมืองมาได้ ๗ ปี ก็ถึงแก่อสัญกรรม แต่จะโปรดเกล้าฯ ให้ผู้ใดขึ้นไปปลงศพพระยาเชียงใหม่น้อยธรรมนั้น หาปรากฏในหมายเหตุไม่

จุศักราช ๑๑๘๕ ปีมะแมเบญจศก มีตราโปรดขึ้นไปหาตัวพระยาอุปราช

คำฟั่นเมืองเชียงใหม่ พระยานครลำปางดวงทิพ นายพุทธวงศ์ นายคำมูล นายน้อยกาวิละ ลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท จึงทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ เลื่อนพระยานครลำปางดวงทิพ เป็นพระเจ้านครลำปาง ตั้งพระยาราชวงศ์หนานไชยวงศ์บุตรพระยานครคำโสมขึ้นเป็นพระยาอุปราชเมืองนครลำปาง ตั้งพระยาอุปราชคำฟั่นขึ้นเป็นพระยาเชียงใหม่ ตั้งนายพุทธวงศ์บุตรนายพ่อเรือนหลานฟ้าชายแก้วเป็นพระยาอุปราชตั้งนายคำมูลบุตรนายพ่อเรือนเป็นพระยาราชวงศ์ ตั้งนายน้อยกาวิละบุตรนายพ่อเรือน เป็นพระยาเมืองแก้ว โปรดพระราชทานเครื่องยศโดยสมควรแก่ฐานาศักดิ์ทุกคน แล้วพระเจ้านครลำปาง พระยาอุปราชเมืองนครลำปาง พระยาเชียงใหม่ พระยาอุปราช พระยาราชวงศ์ พระยาเมืองแก้วก็กราบถวายบังคมลากลับขึ้นไปรักษาบ้านเมือง

ลุศักราช ๑๑๘๖ ปีวอกฉศก พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เสด็จสู่สวรรคต พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เถลิงถวัลยราชสมบัติบรมราชาภิเษกแล้ว พระยาเชียงใหม่คำฟั่นว่าราชการเมืองมาได้ ๓ ปี ก็ถึงแก่อสัญกรรม ณ วันเดือน ๘ แรม ๘ ค่ำ ศักราช ๑๑๘๗ ปีระกาสัปตศก พระเจ้านครลำปางดวงทิพเป็นพระยานครลำปางได้ ๙ ปี เป็นพระเจ้านครลำปางได้ ๓ ปี รวมได้ครองเมืองนครลำปางมาได้ ๑๒ ปีก็ถึงแก่พิราลัยในเดือน ๙ ปีระกาสัปตศกนั้น จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระยาศรีสุริยพาหะขึ้นไปปลงศพพระยาเชียงใหม่คำฟั่น ให้จมื่นสมุหพิมานขึ้นไปปลงศพพระเจ้านครลำปางดวงทิพ

ลุศักราช ๑๑๘๘ ปีจออัฐศก เจ้าเมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูนไชย ก็ลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทจึงทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งพระยาอุปราชพุทธวงศ์เป็นพระยาเชียงใหม่ ตั้งนายหนานมหาวงศ์บุตรพระยาเชียงใหม่น้อยธรรม เป็นพระยาอุปราช ตั้งนายน้อยมหาพรหมบุตรพระยาเชียงใหม่คำฟั่น เป็นพระยาราชวงศ์ เมืองนครลำปางนั้น ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งพระยาราชวงศ์ หนานไชยวงศ์บุตรพระยานครคำโสม เป็นพระยานครลำปางตั้งนายน้อยขัติยบุตรพระยานครคำโสม เป็นพระยาราชวงศ์ ตั้งนายน้อยคำแสนบุตรพระยานครคำโสม เป็นพระยาราชวงศ์ ตั้งนายน้อยคำภูบุตรพระยาอุปราชหมูล่าเป็นพระยาเมืองแก้ว ตั้งนายหนานมหาพรหมเป็นพระยาราชบุตร ที่เมืองลำพูนไชยนั้น ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ เลื่อนพระยาลำพูน

บุญมาขึ้นเป็นพระเจ้าลำพูนไชยเจ้านครลำพูน ตั้งนายน้อยอินทร์บุตรพระยานครคำโสม เป็นพระยาอุปราช ตั้งนายหนานมหายศบุตรนางสิงบุญธรรม์ น้องพระเจ้าลำพูนบุญมาเป็นพระยาราชวงศ์ ตั้งนายน้อยธรรมลังกา บุตรพระเจ้าลำพูนบุญมาเป็นพระยาเมืองแก้ว ตั้งนายน้อยคำตัน บุตรพระเจ้าลำพูนบุญมา เป็นพระยาราชบุตร แต่นายพิมพิสารนายธรรมกิตติวิวาทกับราชวงศ์คำมูล เอาตัวไว้ทำราชการฉลองพระเดชพระคุณอยู่ที่กรุงเทพฯ พระเจ้าลำพูนบุญมา พระยาเชียงใหม่ พระยานครลำปาง ก็กราบถวายบังคมลากลับขึ้นไปพอถึงเมืองตาก อนุเวียงจันทน์คิดการเป็นกบฎ ยกกองทัพลงมาตีเมืองนครราชสีมา พระเจ้าลำพูนบุญมา พระยาเชียงใหม่ พระยานครลำปางเกณฑ์ให้เจ้านายบุตรหลาน ยกขึ้นไปช่วยราชการทางเมืองเวียงจันทน์ พระเจ้าลำพูนบุญมาเป็นพระยาลำพูนได้ ๙ ปี เป็นพระเจ้าลำพูนได้ ๔ ปี รวมแต่ได้ครองเมืองลำพูนได้ ๑๓ ปี ก็ถึงแก่พิราลัย พระยาเมืองแก้วน้อยกาวิละก็ถึงแก่กรรมด้วย

ในศักราช ๑๑๘๙ ปีกุนนพศกนั้น จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระยาศรีสุริยพาหะขึ้นไปปลงศพพระเจ้าลำพูนบุญมา แล้วพระยาอุปราชน้อยอินทร์บุตรพระยานครคำโสม พระยาราชบุตรคำตัน เมืองแก้วน้อยลังกา บุตรพระเจ้าลำพูนบุญมา พระยาไชยสงครามหน่อเมือง บุตรพระเจ้านครดวงทิพ ก็พากันลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท จึงทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งพระยาอุปราชน้อยอินทร์เลื่อนขึ้นเป็นพระยาลำพูนเจ้าเมืองลำพูนไชย ตั้งพระยาราชบุตรคำตันเลื่อนขึ้นเป็นพระยาอุปราชตั้งพระยาไชยสงครามเลื่อนขึ้นเป็นพระยาราชวงศ์ ตั้งนายน้อยธรรมลังกาเป็นพระยาเมืองแก้ว โปรดพระราชทานเครื่องยศโดยสมควรแก่ฐานาศักดิ์ทุกคน พระยาลำพูน พระยาอุปราช พระยาราชวงศ์ พระยาเมืองแก้วก็กราบถวายบังคมลากลับขึ้นไปรักษาเมือง

ลุศักราช ๑๑๙๙ ปีระกานพศก พระยานครลำปางไชยวงศ์รักษาเมืองมาได้ ๑๒ ปี ครั้น ณ วันเดือน ๗ ขึ้นค่ำ ๑ ก็ถึงแก่อสัญกรรม ในปีระกานพศกนั้น โปรดเกล้าฯ ให้พระยาพิพิธไอศูรย์ขึ้นไปปลงศพพระยานครลำปาง

ลุศักราช ๑๒๐๐ ปีจอสัมฤทธิศก อุปราชน้อยขัตติยบุตรพระยานครคำโสม ลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท จึงทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ

ตั้งอุปราชน้อยขัตติยเลื่อนขึ้นเป็นพระยานครลำปาง โปรดพระราชทานเครื่องยศโดยสมควรแก่ฐานาศักดิ์ พระยานครลำปางก็ถวายบังคมลากลับขึ้นไปถึงเมืองได้ ๖ เดือนก็ถึงอสัญกรรม โปรดเกล้าฯ ให้พระยาสุเรนทรราชเสนา นายโนรีมหาดเล็ก ขึ้นไปปลงศพพระยานครลำปางขัตติยแล้วพระยาลำพูนน้อยอินทร์ บุตรพระยานครคำโสม อุปราชคำตันบุตรพระเจ้าลำพูนบุญมา ลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทจึงทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ เลื่อนพระยาลำพูนน้อยอินทร์บุตรพระยานครคำโสมเป็นพระยาลำปางตั้งพระยาอุปราชคำตันบุตรพระเจ้าลำพูนบุญมาเป็นพระยาลำพูน โปรดพระราชทานเครื่องยศโดยสมควรแก่ฐานาศักดิ์ แล้วพระยานครลำปาง พระยาลำพูนก็กราบถวายบังคมลากลับขึ้นไปรักษาเมือง

จุลศักราช ๑๒๐๑ ปีกุนเอกศก ณ วันเดือน ๕ แรม ๘ ค่ำ พระยาเชียงใหม่ พระยาลำพูน มีใบบอกลงมาให้กราบบังคมทูลพระกรุณาว่า พระยาเชียงใหม่แต่งให้พระยาอุปราชมหาวงศ์เป็นแม่ทัพ นายพิมพิสารเป็นปลัดทัพ คุมกำลังนายไพร่ ๓๓๐๐ คน พระยาลำพูนแต่งให้พระยาอุปราชเป็นแม่ทัพ นายน้อยคำวงศ์เป็นปลัดทัพ คุมกำลังนายไพร่ ๙๐๐ คน รวม ๒ เมืองนายไพร่ ๔๒๐๐ คน ยกไปตีเมืองปุ เมืองสาด เมืองต่วน แตกกระจัดกระจาย จุดเผาบ้านเรือน กวาดต้อนครอบครัวชายหญิงใหญ่น้อยได้ ๑๘๖๘ คน กับเครื่องสรรพศัสตราวุธ ช้าง ม้า โค กระบือ ลงมาถึงเมืองเชียงใหม่ ณ วันเดือน ๗ ขึ้น ๘ ค่ำ ปีกุนเอกศก แล้วพระยาเชียงใหม่ พระยาลำพูน มีใบบอกลงมาให้กราบทูลพระกรุณาว่า ครัวที่กวาดต้อนได้มานั้น ขอพระราชทานแบ่งปันแจกจ่ายให้แก่นายทัพนายกองเป็นคนชายหญิงใหญ่น้อย ๑๐๐๐ คน ส่งลงมาถวายเป็นครัวเมืองต่วน พระยาต่วนเจ้าเมือง ๑ ครัว ชายหญิงใหญ่น้อย ๕๐๗ คน รวม ๕๐๘ คน เมืองสาด พระยาแก่นเจ้าเมือง ๑ ครัว ชายหญิงใหญ่น้อย ๑๘๓ คน รวม ๑๘๔ คน เมืองปุ ท้าวแก้วเจ้าเมือง ๑ ครัว ชายหญิงใหญ่น้อย ๓๗๕ คน รวม ๓๗๖ คน รวมครัวชายหญิงใหญ่น้อย ๘๖๘ คน กับปืนหลักปืนคาบศิลาคาบชุด ๔๗ บอกม้า ๑๕ ม้า โค ๒๔๖ โค

ครั้นนำใบบอกขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละออง ธุลีพระบาทจึงโปรดเกล้าฯ ให้มีตราตอบขึ้นไปว่า ครอบครัวที่พระยาเชียงใหม่ พระยาลำพูนจะส่งลงมาถวายพร้อมทั้งปืน ม้า โค นั้น ให้เอาไว้เป็นไพร่พลเมือง ซึ่งเป็นเมืองขึ้นแก่เมืองเชียงใหม่จะได้สำหรับรักษาบ้านเมืองต่อไป พระยาเชียงใหม่ก็แบ่งปัน

ครอบครัวทั้งปวงนั้น ให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นภูมิลำเนา ตามท้องตราซึ่งโปรดเกล้าฯ ขึ้นไปทุกประการ

ครั้นจุลศักราช ๑๒๐๓ ปีฉลูตรีศก พระยาลำพูนคำตัน ว่าราชการเมืองมาได้ ๓ ปี ก็ถึงแก่อสัญกรรม โปรดเกล้าฯ ให้พระเทพาธิบดีขึ้นไปปลงศพพระยาลำพูนคำตัน แล้วโปรดเกล้าฯ ให้มีตราขึ้นไปหาตัวพระยาเมืองแก้วน้อยลังกา บุตรพระยาลำพูนบุญมาลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งพระยาเมืองแก้ว เลื่อนขึ้นเป็นพระยาลำพูน โปรดพระราชทานเครื่องยศโดยสมควรแก่ฐานาศักดิ์ พระยาลำพูนก็กราบถวายบังคมลากลับขึ้นไปรักษาเมืองได้ ๒ ปี

จุลศักราช ๑๒๐๕ ปีเถาะเบญจศก พระยาลำพูนน้อยลังกาถึงแก่อสัญกรรม โปรดเกล้าฯ ให้มีตราตั้งขึ้นไปถึงพระยากำแพงเพชร ให้แต่งกรรมการไปปลงศพ พระยาลำพูน พระยากำแพงเพชรก็แต่งให้พระปลัดขึ้นไปปลงศพพระยาลำพูน ในปีเถาะเบญจศกนั้น ณ วันเดือน ๖ แรม ๑๑ ค่ำ พระยานครลำปางน้อยอินทร์ พระยา อุปราชมหาวงศ์เมืองเชียงใหม่ ลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท กราบบังคมทูลพระกรุณาขอตั้งเมืองเชียงรายเป็นเมืองขึ้นเมืองเชียงใหม่ ตั้งเมืองงาว เมืองพะเยา เป็นเมืองขึ้นเมืองนครลำปาง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งนายธรรมลังกาน้องนายพิมพิสาร เป็นพระยารัตนอาณาเขตเจ้าเมืองเชียงรายตั้งนายอุ่นเรือนบุตรพระยาแสนหลวงเป็นพระยาอุปราช ตั้งนายคำแสนน้องนายอุ่นเรือนเป็นพระยาราชวงศ์ ตั้งนายพุทธวงศ์น้องพระยานครน้อยอินทร์ เป็นพระยาประเทศอุดรทิศ เจ้าเมืองพะเยาตั้งนายน้อยมหายศ น้องพระยานครน้อยอินทร์ที่ ๒ เป็นพระยาอุปราช ตั้งนายแก้วมนุษย์น้องพระยานครอินทร์ที่ ๓ เป็นพระราชวงศ์ ตั้งนายขัติยบุตรพระยาประเทศอุตรทิศ เป็นพระยาเมืองแก้ว ตั้งนายน้อยขัติยบุตร อุปราชหมูล่า เป็นพระยาราชบุตร ตั้งพระยาไชยสงคราม เป็นพระยาฤอธิภิญโญยศเจ้าเมืองงาว ตั้งนายขนานยศน้องพระยานครน้อยอินทร์ เป็นพระยาอุปราช ตั้งนายหนานปัญญา บุตรพระยานครน้อยอินทร์ เป็นพระยาราชวงศ์ ตั้งนายหนานยศ บุตรพระยานครไชยวงศ์เป็นพระยาเมืองแก้ว ได้รับพระราชทานเครื่องยศโดยสมควรแก่ฐานาศักดิ์ทุกคน แล้วมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้แบ่งเอาคนเมืองเชียงใหม่ไปไว้

เมืองเชียงราย แบ่งเอาคนเมืองนคร ลำปางไปไว้เมืองพะเยา เมืองงาว จะได้สำหรับรักษาบ้านเมืองต่อไป พระยาลำปาง พระยาอุปราชเมืองเชียงใหม่ อุปราชราชวงศ์เมืองเชียงราย เมืองพะเยา เมืองงาว ก็กราบถวายบังคมลากลับขึ้นไปจัดการบ้านเมือง ตามกระแสพระบรมราชโองการทุกประการ พระยาเชียงใหม่พุทธวงศ์ว่าราชการเมืองมาได้ ๒๒ ปี

ลุศักราช ๑๒๐๘ ปีมะเมียอัฐศก ณ เดือน ๗ พระยาเชียงใหม่พุทธวงศ์ถึงแก่อสัญกรรม โปรดเกล้าฯ ให้พระยารักษมณเฑียรที่เป็นพระยาอิศรานุภาพ กับหลวงพิทักษ์สุเทพขึ้นไปปลงพระศพพระยาเชียงใหม่

ลุศักราช ๑๒๐๙ ปีมะแมนพศก พระยาอุปราชมหาวงศ์ นายพิมพิสารนำช้างพลายสีประหลาดลงมาถวายช้างหนึ่งโปรดเกล้าฯ ตั้งพระยาอุปราชมหาวงศ์เป็นพระยาเชียงใหม่ ตั้งนายพิมพิสารเป็นพระยาอุปราช ได้รับพระราชทานเครื่องยศโดยสมควรแก่ฐานะศักดิ์ พระยาเชียงใหม่ พระยาอุปราชก็กราบถวายบังคมลากลับขึ้นไปรักษาเมือง แล้วโปรดเกล้าฯ ให้มีตราขึ้นไปหาตัวนายหนานชัยลังกา บุตรพระยาเชียงใหม่คำฟั่นลงมา ณ กรุงเทพฯ

ครั้นลุศักราช ๑๒๑๐ ปีวอกสัมฤทธิศก นายหนานชัยลังกาลงมาเฝ้าทูลละออกธุลีพระบาท จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งนายหนานชัยลังกาเป็นพระยาลำพูน ได้รับพระราชทานเครื่องยศโดยสมควรแก่ฐานะศักดิ์ พระยาลำพูนก็กราบถวายบังคมลากลับขึ้นไปรักษาเมือง แล้วพระยาเชียงใหม่ พระยาลำพูน เข้าชื่อกันบอกกล่าวโทษพระยานครน้อยอินทร์ลงมา ให้กราบบังคมทูลพระกรุณาได้ทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท จึงโปรดเกล้าฯ ให้มีตราขึ้นไปหาตัวพระยานครน้อยอินทร์ลงมา ณ กรุงเทพฯ ก็ป่วยพระยานครลำปางน้อยอินทร์ว่าราชการเมืองมาได้ ๑๑ ปี ก็ถึงแก่กรรมที่กรุงเทพฯ เมื่อ ณ เดือน ๒ ศักราช ๑๒๑๐ ปีวอกสัมฤทธิศก จึงทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาอุปราชญาณรังษี บุตรพระนครคำโสม ว่าราชการเมืองนครลำปาง

ครั้นลุศักราช ๑๒๑๒ ปีกุน ยังเป็นโทศก ณ วันเดือน ๕ ขึ้นค่ำ ๑ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวสู่สวรรคต ลุศักราช ๑๒๑๓ ปีกุน ตรีศก

ณ เดือน ๖ ขึ้น ๑๕ ค่ำ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติบรมราชาภิเษก ครั้นจุลศักราช ๑๒๑๔ ปีชวดจัตวาศก พระยาเชียงใหม่ พระยาลำพูน พระยาอุปราชผู้ว่าราชการเมืองนครลำปาง แต่งให้เจ้านายญาติพี่น้องลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเมืองเชียงใหม่แต่งให้นายน้อยธรรมกิตติ เมืองนครลำปางแต่งให้พระยาราชวงศ์หนานปัญญา พระยาเมืองแก้วชัยลังกา เมืองลำพูนไชยแต่งให้พระยาราชบุตรหนานศรีวิชัย คุมสิ่งของเครื่องราชบรรณาการลงมาทูลเกล้าฯ ถวาย นายธรรมกิติ พระยาราชวงศ์หนานปัญญา เมืองแก้วชัยลังกา พระยาราชบุตรหนานศรีวิชัยลงมาถึงกรุงเทพฯ ป่วยเป็นไข้อหิวาตกโรคก็ถึงแก่กรรม พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริว่าเมืองเชียงใหม่เขตแดนติดต่อกับพม่า เขิน เมืองเชียงตุง แต่ก่อนเมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูนไชย พร้อมกันยกกองทัพไปทำศึกรบกับเมืองเชียงตุง การก็ไม่สำเร็จ พม่า เขิน เมืองเชียงตุงยกกองทัพโจรมาตีต้อนจับผู้คนพลเมืองเชียงใหม่ไปเนืองๆ จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงวงศาธิราชสนิทเป็นแม่ทัพ กับเจ้าพระยายมราชเป็นแม่ทัพอีกทัพหนึ่งยกขึ้นไปตีเมืองเชียงตุงในปีชวดจัตวาศกนั้น นายทัพนายกองที่ยกขึ้นไปรบเมืองเชียงตุงการไม่สำเร็จ แต่พระยาเชียงใหม่มหาวงศ์ป่วยอยู่ก็ไม่นิ่งนอนใจ พระยาเชียงใหม่แต่งให้พระยาเมืองแก้ว นายน้อยมหาพรหม นายสุริยวงศ์ผู้บุตรกับญาติพี่น้องแสนท้าวพระยาลาวคุมไพร่ยกขึ้นไปช่วยรบพม่า เขิน เมืองเชียงตุงและพระยาเชียงใหม่ก็ได้ลำเลียงเสบียงอาหารส่งกองทัพมิให้ขัดสน จึงทรงพระราชดำริว่าพระยาเชียงใหม่มีความชอบอยู่

ครั้นจุลศักราช ๑๒๑๕ ปีฉลูเบญจศก จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระยาสีหราชฤทธิไกร เชิญแผ่นพระสุพรรณบัฏกับเครื่องสูงขึ้นไปพระราชทานพระยาเชียงใหม่มหาวงศ์ เลื่อนขึ้นเป็นพระเจ้ามโหตรประเทศราชาธิบดี นพิสีมหานคราธิฐาน ภูบาลบพิตรสถิตในอุตมชิยางคราชวงศ์ เจ้านครเชียงใหม่ พระเจ้ามโหตรประเทศ เป็นพระเจ้าเชียงใหม่ได้ ๕ เดือน กับ ๒๘ วัน คิดรวมกันตั้งแต่เป็นพระยาเชียงใหม่มาได้ ๗ ปีเศษ

จุลศักราช ๑๒๑๖ ปีขาลฉศก ณ วันแรม ๙ ค่ำ เดือน ๒ พระเจ้ามโหตรประเทศถึงแก่พิราลัย จึงมีตราโปรดเกล้าฯ ขึ้นไปให้พระยาอุปราชพิมพิสาร

บุตรพระยาเชียงใหม่คำฟั่น ว่าราชการเมือง ก็ถือเปรียบแก่งแย่งกันกับนายน้อยมหาพรหม กิตติศัพท์ทราบลงมาถึงกรุงเทพฯ ได้ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท จึงทรงพระราชดำริว่าที่เมืองเชียงใหม่เจ้านายมิได้ประนีประนอมเป็นสามัคคีคารวะต่อกันและราชการทางเมืองเชียงตุงก็ยังติดพันกันอยู่ซึ่งจะไว้ใจแก่ราชการนั้นมิได้

ครั้นจุลศักราช ๑๒๑๗ ปีเถาะสัปตศก จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยามุขมนตรี (เกด) หลวงวิสูตรสมบัติ (พร้อม) ขึ้นไประงับการที่เมืองเชียงใหม่ แล้วให้ปลงศพพระเจ้ามโหตรประเทศราชาด้วย เจ้าพระยามุขมนตรีหลวงวิสูตรสมบัติ ก็กราบถวายบังคมลาขึ้นไป ณ เมืองเชียงใหม่ ณ วัน ๑ เดือน ๔ แรม ๙ ค่ำ เจ้าพระยามุขมนตรี หลวงวิสูตรสมบัติขึ้นไปถึง ณ เมืองเชียงใหม่ก็จัดการบ้านเมืองเรียบร้อยเป็นปกติ เจ้าพระยามุขมนตรี หลวงวิสูตรสมบัติ กับเจ้านายญาติพี่น้อง ช่วยกันปลงศพพระเจ้ามโหตรประเทศราชาเสร็จแล้ว ก็พาตัวพระยาเมืองแก้วหนานสุริยวงศ์ บุตรพระเจ้าเชียงใหม่กาวิละ กับนายน้อยมหาพรหม นายหนานสุริยวงศ์ บุตรพระเจ้ามโหตร ประเทศราชา พระยาลำพูน พระยาอุปราช เมืองนครลำปาง และเจ้านายญาติพี่น้องลงมาถึงกรุงเทพฯ ณ วัน เดือน ๗ ขึ้น ๕ ค่ำ ศักราช ๑๒๑๘ ปีมะโรงอัฐศก แต่พระยาอุปราชพิมพิสารป่วย ลงมาหาได้ไม่ เจ้าพระยามุขมนตรีก็นำเจ้านายเมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูนไชยเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท จึงมีพระบรมราชโองการปรึกษาด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ และท่านอัครมหาเสนาบดีว่าเมืองลาวพุงขาว เมืองแขก เมืองเขมร ซึ่งเป็นเมืองประเทศราชเชื้อวงศ์เป็นเจ้าก็ได้ทรงพระมหากรุณาตั้งขึ้นเป็นเจ้าทุกๆ เมือง แต่ลาวพุงดำเมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูน ตั้งแต่พระเจ้าเชียงใหม่กาวิละ พระเจ้านครลำปางดวงทิพ พระเจ้าลำพูนไชยบุญมา ถึงแก่พิราลัยแล้ว ตั้งเจ้าเมืองอุปราชราชวงศ์เมืองแก้ว ครั้งใด ก็ตั้งเป็นพระยาทุกๆ ครั้ง ครั้งนี้จะทรงพระมหากรุณาตั้งเจ้าเมืองอุปราชราชวงศ์ ราชบุตร เมืองแก้ว ขึ้นเป็นเจ้าทั้ง ๓ เมืองให้สมควรที่ได้ยกขึ้นเป็นเมืองประเทศราชอันใหญ่ แต่เจ้าเมืองอุปราชราชวงศ์ ราชบุตรเมืองแก้ว เมืองขึ้นนั้น ให้คงเป็นพระยาอยู่ตามเดิม พระบรมวงศานุวงศ์ และท่านอัครมหาเสนาบดี ก็เห็นชอบด้วยดังกระแสพระราชดำริทุกประการ จึงโปรดเกล้าฯ ปรึกษาด้วยท่านเสนาบดีทั้งปวงว่า จะตั้งพระยาอุปราชพิมพิสารขึ้นเป็นเจ้านคร

จางวาง ให้ว่ากล่าวการสิทธิ์ขาดในเมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูนไชย จะตั้งพระยาเมืองแก้วสุริยวงศ์ เป็นเจ้านครเชียงใหม่ จะตั้งนายน้อยมหาพรหม เป็นเจ้าอุปราชเมืองนครลำปาง จะเห็นชอบด้วยประการใด ปรึกษากันยังหาตกลงไม่ พอพระยารัตนอาณาเขต เจ้าเมืองเชียงราย มีใบบอกลงมาว่า พระยาอุปราชพิมพิสารถึงแก่กรรม แต่ ณ วันเดือน ๙ ขึ้น ๔ ค่ำ ศักราช ๑๒๑๘ ปีมะโรงอัฐศก ฝ่ายพระยาลำพูนไชย พระยาอุปราชเมืองนครลำปาง ก็แจ้งความแก่ท่านเสนาบดี ให้กราบบังคมทูลพระกรุณาว่า นายน้อยมหาพรหมนั้นเป็นคนกระด้างกระเดื่อง มิได้อยู่ในถ้อยคำผู้ใหญ่ จะโปรดเกล้าฯ ตั้งนายน้อยมหาพรหมก็จะประพฤติการที่ผิดๆ ทำให้เสียราชการ ขอให้เอาตัวนายน้อยมหาพรหมไว้ทำราชการฉลองพระเดชพระคุณอยู่ที่กรุงเทพฯ ก่อน ถ้าจะทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาเมืองแก้วสุริยวงศ์เป็นเจ้านครเชียงใหม่ จะขอรับพระราชทานนายธรรมปัญโญ บุตรพระยาอุปราชคำฟั่น เป็นที่อุปราช นายหนานสุริยวงศ์ บุตรพระเจ้ามโหตรประเทศราชา เป็นราชบุตรจะได้ควบคุมญาติพี่น้องบ่าวไพร่ของพระเจ้ามโหตรประเทศราชา ท่านเสนาบดีก็นำข้อความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ว่าเมืองเชียงใหม่เป็นเมืองประเทศราชใหญ่ เขตแดนติดต่อกับอังกฤษ พม่า จะตั้งอุปราชราชวงศ์ก็ต้องเอาใจผู้เป็นเจ้าเมืองและญาติพี่น้องที่เมืองใกล้เคียงเห็นพร้อมกัน จึงจะไม่แตกร้าวในราชการประการใดได้ ครั้งนี้ก็จะทรงพระมหากรุณาตั้งแต่งตามญาติพี่น้องปรึกษาตกลงกันนั้น แต่ที่เมืองแก้วจะทรงเปลี่ยนแปลงเสียใหม่ ให้เรียกว่าบุรีรัตน์ทั้งเมืองใหญ่และเมืองขึ้น

ครั้น ณ วัน ๕ แรม ๒ ค่ำ เดือน ๑๐ ปีมะโรงอัฐศก ศักราช ๑๒๑๘ ปี จึงโปรดเกล้าฯ เลื่อนพระยาเมืองแก้วหนานสุริยวงศ์ บุตรพระเจ้ากาวิละ เป็นพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ ดำรงนพิสีนคร สุนทรทศลักษณเกษตร วรฤทธิเดชศรีโยนางคดไนยราชวงศาธิบดี เจ้านครเชียงใหม่ ตั้งนายหนานธรรมปัญโญเป็นเจ้าอุปราช ตั้งนายอินทนนท์ เป็นเจ้าบุรีรัตน์ ตั้งนายหนานสุริยวงศ์เป็นเจ้าราชบุตร แล้วทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ เลื่อนพระยาอุปราชเมืองนครลำปาง ขึ้นเป็นเจ้าวรญาณรังษีภักดีราชธรรม์ สุพรรณโสมดไนย โยนกวิสัยประชาธิกรอมรมหาเดชเชษฐเสนางค์ ลำปางมหานคราธิปตัย เจ้านครลำปาง ตั้งราชวงศ์มหาพรหมบุตรเจ้านครดวงทิพย์เป็นเจ้าอุปราช เลื่อนพระยาลำพูนไชย

จางวาง ให้ว่ากล่าวการสิทธิ์ขาดในเมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูนไชย จะตั้งพระยาเมืองแก้วสุริยวงศ์ เป็นเจ้านครเชียงใหม่ จะตั้งนายน้อยมหาพรหม เป็นเจ้าอุปราชเมืองนครลำปาง จะเห็นชอบด้วยประการใด ปรึกษากันยังหาตกลงไม่ พอพระยารัตนอาณาเขต เจ้าเมืองเชียงราย มีใบบอกลงมาว่า พระยาอุปราชพิมพิสารถึงแก่กรรม แต่ ณ วันเดือน ๙ ขึ้น ๔ ค่ำ ศักราช ๑๒๑๘ ปีมะโรงอัฐศก ฝ่ายพระยาลำพูนไชย พระยาอุปราชเมืองนครลำปาง ก็แจ้งความแก่ท่านเสนาบดี ให้กราบบังคมทูลพระกรุณาว่า นายน้อยมหาพรหมนั้นเป็นคนกระด้างกระเดื่อง มิได้อยู่ในถ้อยคำผู้ใหญ่ จะโปรดเกล้าฯ ตั้งนายน้อยมหาพรหมก็จะประพฤติการที่ผิดๆ ทำให้เสียราชการ ขอให้เอาตัวนายน้อยมหาพรหมไว้ทำราชการฉลองพระเดชพระคุณอยู่ที่กรุงเทพฯ ก่อน ถ้าจะทรงพระ-มหากรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาเมืองแก้วสุริยวงศ์เป็นเจ้านครเชียงใหม่ จะขอรับพระราชทานนายธรรมปัญโญ บุตรพระยาอุปราชคำฟั่น เป็นที่อุปราช นายหนานสุริยวงศ์ บุตรพระเจ้ามโหตรประเทศราชา เป็นราชบุตรจะได้ควบคุมญาติพี่น้องบ่าวไพร่ของพระเจ้ามโหตรประเทศราชา ท่านเสนาบดีก็นำข้อความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ว่าเมืองเชียงใหม่เป็นเมืองประเทศราชใหญ่ เขตแดนติดต่อกับอังกฤษ พม่า จะตั้งอุปราชราชวงศ์ก็ต้องเอาใจผู้เป็นเจ้าเมืองและญาติพี่น้องที่เมืองใกล้เคียงเห็นพร้อมกัน จึงจะไม่แตกร้าวในราชการประการใดได้ ครั้งนี้ก็จะทรงพระมหากรุณาตั้งแต่งตามญาติพี่น้องปรึกษาตกลงกันนั้น แต่ที่เมืองแก้วจะทรงเปลี่ยนแปลงเสียใหม่ ให้เรียกว่าบุรีรัตน์ทั้งเมืองใหญ่และเมืองขึ้น

ครั้น ณ วัน ๕ แรม ๒ ค่ำ เดือน ๑๐ ปีมะโรงอัฐศก ศักราช ๑๒๑๘ ปี จึงโปรดเกล้าฯ เลื่อนพระยาเมืองแก้วหนานสุริยวงศ์ บุตรพระเจ้ากาวิละ เป็นพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ ดำรงนพิสีนคร สุนทรทศลักษณเกษตร วรฤทธิเดชศรีโยนางคดไนยราชวงศาธิบดี เจ้านครเชียงใหม่ ตั้งนายหนานธรรมปัญโญเป็นเจ้าอุปราช ตั้งนายอินทนนท์ เป็นเจ้าบุรีรัตน์ ตั้งนายหนานสุริยวงศ์เป็นเจ้าราชบุตร แล้วทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ เลื่อนพระยาอุปราชเมืองนครลำปาง ขึ้นเป็นเจ้าวรญาณรังษีภักดีราชธรรม์ สุพรรณโสมดไนย โยนกวิสัยประชาธิกรอมรมหาเดชเชษฐกเสนางค์ ลำปางมหานคราธิปตัย เจ้านครลำปาง ตั้งราชวงศ์มหาพรหมบุตรเจ้านครดวงทิพย์เป็นเจ้าอุปราช เลื่อนพระยาลำพูนไชย

ท่าผาแดง แล้วจัดเอาช้างพลาย ๒ ช้างกับปืน แต่งคนคุมขึ้นไป ถวายพระเจ้าอังวะๆ ก็ให้พม่าคุมเอาสิ่งของมาให้แก่พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ๆ พาพม่ากับล่ามเข้าไปพูดในที่ลับ ครั้นพม่ากลับไปจากเมืองเชียงใหม่แล้ว พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ก็ล่ามพม่าไปฆ่าเสีย แล้วนายน้อยเทพวงศ์ บุตรพระยาอุตรการโกศล ก็ร้องถวายฎีกากล่าวโทษพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์หลายข้อ

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้พระยามหามนตรีเจ้ากรมพระตำรวจในขวา ขึ้นไปหาตัวพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ลงมา ณ กรุงเทพฯ พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ เจ้าอุปราช เจ้าราชวงศ์ เจ้าราชบุตร กับเจ้านายญาติพี่น้อง ก็ลงมาพร้อมด้วยพระยามหามนตรีถึงกรุงเทพฯ ณ วัน ๔ เดือน ๘ แรม ๑๑ ค่ำ ปีขาลอัฐศก พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ กับเจ้านายญาติพี่น้องเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายต้นไม้ทองเงิน กับพาบุตรฟ้าโกลานเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทด้วย แล้วกราบบังคมทูลพระกรุณาว่า ฟ้าโกลานจะเทครัวพลเมืองเข้ามาขอเป็นข้าขอบขัณฑสิมา ส่งขุนหลวงผู้บุตรเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทก่อนแล้ว พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ เอาแหวนทับทิมเท่าผลเม็ดบัวแก่ ๒ วง สังวาลทองทำมีสายสร้อย ๑๕ สาย มีประจำยามใหญ่ ๑ ประจำยามเล็ก ๒ ตาบ ๑ ประดับพลอยทับทิมใหญ่ ๔ ทับทิมเล็ก ๙๖ รวม ๑๐๐ เม็ด ผ้าเกี้ยวพม่า ๓ ผืน ผ้าตาลวด ๘ ผืน รวม ๑๑ ผืน ของเจ้าอังวะให้แก่พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ๆ นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย จึงมีพระบรมราชโองการว่าของทั้งนี้เจ้าอังวะให้แก่เจ้าเชียงใหม่ ก็ให้เจ้าเมืองเชียงใหม่เอาไว้เถิด จะทรงรับเอาไว้แต่แหวนทับทิมวงเดียวพอไม่ให้พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์เสียใจ แล้วมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ท่านเสนาบดีชำระพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ ก็ให้การหลีกเลี่ยง ท่านเสนาบดีจึงนำข้อความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท จึงมีพระ-บรมราชโองการปรึกษาด้วย พระบรมวงศานุวงศ์และท่านเสนาบดี มีพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงวงศาธิราชสนิท ท่านเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ ที่สมุห-พระกลาโหมเป็นประธาน จึงนำคำปรึกษาขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาว่าเมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูนไชย ก็เป็นเมืองประเทศราช พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ ก็ยังหามีความผิดเป็นข้อใหญ่สิ่งหนึ่งสิ่งใดไม่ขอรับพระราชทานให้ได้กลับขึ้นไปรักษาอาณาเขต ปกป้องเจ้านายญาติพี่น้องบุตรหลาน ทำราชการฉลองพระเดชพระคุณต่อไป แต่เจ้าราชวงศ์ เจ้าราชบุตร นายน้อยมหาวงศ์ นายหนานมหาเทพ นายหนานเทพวงศ์ นายหนานธรรมลังกานั้น ขอพระราชทาน

ให้เอาตัวไว้ ณ กรุงเทพฯ ก่อนถ้าพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ กลับขึ้นไปถึงเมืองเชียงใหม่แล้ว ให้ปรึกษาด้วยเจ้าวรญาณรังษี เจ้านครลำปาง เจ้าชัยลังกาพิศาลเจ้านครลำพูนไชย ด้วยเป็นเครือวงศ์วานญาติพี่น้อง ถ้าเจ้าเมืองนครลำปางเจ้าเมืองลำพูนไชย มีศุภอักษรลงมาประการใด จึงค่อยผ่อนปรนไปตามทางสามัคคีคารวะอย่าให้แตกร้าวกันได้

ครั้นทรงทราบในคำปรึกษาแล้ว จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้ากาวิโลรสสุริยาวงศ์ กลับขึ้นไป ณ เมืองเชียงใหม่ พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ กลับขึ้นไป ณ เมืองเชียงใหม่ พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ก็กราบถวายบังคมลากลับขึ้นไปถึงเมืองเชียงใหม่แล้ว เอาคำปรึกษาของพระบรมวงศานุวงศ์และท่านเสนาบดีไปแจ้งต่อเจ้าวรญาณรังษี เจ้านครลำปาง เจ้าชัยลังกาพิศาล เจ้าลำพูนไชย ทราบทุกประการแล้ว เจ้าวรญาณรังษี เจ้านครลำปาง เจ้าชัยลังกาพิศาล เจ้านครลำพูนไชยมีศุภอักษรลงมาว่า ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์เป็นเจ้าประเทศราชใหญ่ เจ้าราชวงศ์ เจ้าราชบุตร นายน้อยมหาวงศ์ นายหนานมหาเทพ นายน้อยเทพวงศ์ นายหนานธรรมลังกา ก็มิได้อยู่ในถ้อยคำถือเปรียบแก่งแย่งผู้ใหญ่ ทำให้ขุ่นเคืองใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ขอรับพระราชทานให้เอาตัวเจ้าราชวงศ์ เจ้าราชบุตร นายน้อยเทพวงศ์ นายหนานมหาเทพ นายหนานธรรมลังกา นายน้อยมหาวงศ์ ทำราชการฉลองพระเดชพระคุณอยู่ ณ กรุงเทพฯ ก่อน ครั้งทรงทราบในศุภอักษรแล้ว โปรดเกล้าฯ ให้เอาตัวเจ้านายเมืองเชียงใหม่ไว้ตามคำปรึกษา

ครั้น ณ ปีเถาะนพศก ศักราช ๑๒๒๙ ปี เจ้าอุปราชธรรมปัญโญป่วยถึงแก่กรรม ครั้น ณ วัน ๕ เดือน ๑๐ แรม ๑๓ ค่ำ พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์กับเจ้านายญาติพี่น้องบุตรหลานช่วยกันปลงศพเจ้าอุปราชธรรมปัญโญเสร็จแล้วจึงมีศุภอักษรบอกลงมา ณ กรุงเทพฯ ณ เดือน ๕ ปีมะโรงสัมฤทธิศกว่าเจ้าอุปราชธรรมปัญโญถึงแก่กรรม จะขอรับพระราชทานนายน้อยมหาวงศ์ บุตรเจ้าอุปราชธรรมปัญโญขึ้นไปควบคุมญาติพี่น้องบ่าวไพร่ทำราชการฉลองพระเดชพระคุณอยู่ที่เมืองเชียงใหม่ครั้นทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้นายน้อยมหาวงศ์กลับขึ้นไปอยู่ ณ เมืองเชียงใหม่และเจ้าราชบุตรหนานสุริยวงศ์ บุตรพระเจ้ามโหตรประเทศที่เอาตัวไว้ ณ กรุงเทพฯ ก็ถึงแก่กรรม

ครั้นจุลศักราช ๑๒๓๐ ปีมะโรงสัมฤทธิศก พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติบรมราชาภิเษก

จุลศักราช ๑๒๓๑ ปีมะเส็งเอกศก พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์มีศุภอักษรลงมาว่า ฟ้าโกลานเจ้าเมืองมอกใหม่ขัดแข็งไม่พาครอบครัวเข้ามาเหมือนสัญญาไว้แต่ก่อน พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์แต่งให้เจ้าบุรีรัตน์ เจ้านายบุตรหลานยกไปตีต้อนกวาดครอบครัวฟ้าโกลานมา ณ เมืองเชียงใหม่ กับช้างที่เมืองพร้าวตกลูกเป็นช้างด่างช้างหนึ่ง แต่งให้หนานไชยวงศ์ พระยาไชยเลิกคุมลงมาถวายถึงกรุงเทพฯ ณ วันเดือน ๑ ขึ้น ๖ ค่ำ ปีมะเส็งเอกศก ศักราช ๑๒๓๑ ปี ทรงพระกรุณาให้แห่ช้างขึ้นไปสู่โรงสมโภชขึ้นระวาง พระราชทานนาม พระเศวตวรวรรณ

ครั้นจุลศักราช ๑๒๓๑ ปีมะเส็งเอกศก พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์พาบุตรหลานลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายเครื่องราชบรรณาการ ให้เจ้าราชภาคิไนย นายบุญทวงศ์ นายน้อยมหาอินทร์ อยู่รักษาเมืองเชียงใหม่ เจ้าวรญาณรังษี เจ้านครลำปาง ก็แต่งให้เจ้าราชวงศ์ บุตรพระเจ้านครดวงทิพ เจ้าราชบุตรใจแก้ว บุตรเจ้าวรญาณรังษี ลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายเครื่องราชบรรณาการด้วย

ครั้น ณ วันเดือน ๒ ปีมะเส็งเอกศก กองทัพเงี้ยวกองทัพลื้อยกลงมาตีเมืองปายเมืองขึ้นเมืองเชียงใหม่ เจ้าราชภาคิไนย นายบุญทวงศ์ นายน้อยมหาอินทร์ มีหนังสือแจ้งข้อราชการลงมาเมืองนครลำปางเมืองลำพูนไชย แล้วนายบุญทวงศ์ นายน้อยมหาอินทร์ คุมกำลังนายไพร่เมืองเชียงใหม่ ๑,๐๐๐ คน เจ้าวรญาณรังษีเจ้านครลำปางแต่งให้นายน้อยพิมพิสาร นายหนานไชยวงศ์ คุมกำลังนายไพร่เมืองนครลำปาง ๑,๐๐๐ คน เจ้าไชยลังกาพิศาลเจ้าลำพูนไชย แต่งให้นายอินทวิไชย นายน้อยมหายศ คุมกำลังนายไพร่เมืองลำพูน ๕๐๐ คน ยกขึ้นไปช่วยเมืองปายก็หาทันไม่ กองทัพเงี้ยวทัพลื้อเมืองมอกใหม่ ตีเมืองปายแตก จุดเผาบ้านเรือนกวาดต้อนครอบครัวไปเมืองมอกใหม่ กองทัพเมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูนไชย ยกติดตามไปจนถึงฝั่งน้ำสาละวิน ก็หาทัน

กองทัพเงี้ยวทัพลื้อไม่ และพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ กับเจ้านายเมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง ก็ลงมาถึงกรุงเทพฯ ณ เดือน ๓ ขึ้น ๒ ค่ำ ปีมะเส็งเอกศก พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์กับเจ้านายเมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปางก็เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายเครื่องราชบรรณาการ พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ก็น้อมเกล้าฯ ถวายคำนับบังคมทูลพระกรุณา ขอรับพระราชทานเจ้าราชวงศ์หน่อคำนายหนานมหาเทพกับญาติพี่น้องซึ่งเอาตัวไว้ ณ กรุงเทพฯ แต่ก่อน ขึ้นไปทำราชการฉลองพระเดชพระคุณอยู่ ณ เมืองเชียงใหม่ จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้กลับขึ้นไป

ครั้นเดือน ๔ ปีมะเส็งเอกศก ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งเจ้าบุรีรัตน์อินทนนท์ บุตรพระยาราชวงศ์มหาพรหม เป็นเจ้าอุปราช ตั้งนายพุทธวงศ์ บุตรเลี้ยงพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์เป็นเจ้าราชบุตรเมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปางนั้น โปรดเกล้าฯ ตั้งเจ้าราชวงศ์เป็นเจ้าอุปราช ตั้งเจ้าราชบุตรใจแก้วเป็นเจ้าราชวงศ์ พระราชทานเครื่องยศโดยสมควรแก่ฐานาศักดิ์ทุกคน พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์อยู่ที่กรุงเทพฯ ก็ป่วยลง ครั้นทรงทราบฝ่าละอองธุลี-พระบาท ก็พระราชทานหมอยานวดให้ไปพยาบาล อาการก็หาคลายไม่ พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์จึงแจ้งความต่อท่านเสนาบดีว่า จะขอถวายบังคมลากลับขึ้นไปรักษาตัว ณ เมืองเชียงใหม่ ท่านเสนาบดีก็นำเจ้าอุปราช เจ้าราชวงศ์ เจ้าราชบุตรนายหนานมหาเทพ เจ้านายบุตรหลานเมืองเชียงใหม่ เจ้าอุปราช เจ้าราชวงศ์เมืองนครลำปางเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทกราบถวายบังคมลากลับขึ้นไป ณ เมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง จึงโปรดเกล้าฯ พระราชทานหมอยาหมอนวดให้ขึ้นไปด้วย พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์

ครั้น ณ วัน ๑ เดือน ๖ แรม ๔ ค่ำ ปีมะเมียโทศก พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์กับเจ้านายทั้ง ๒ เมืองก็ออกเรือจากกรุงเทพฯ ขึ้นไปถึงบ้านท่าพเนศเขตเมืองเชียงใหม่ยังทางอีกวันหนึ่งจะถึงเมือง พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ป่วยหนักลง ครั้นถึง ณ เดือน ๔ แรม ๒ ค่ำ ปีมะเมียโทศก เวลา ๒ โมงเช้า พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ก็ถึงแก่พิราลัย เป็นพระเจ้าเชียงใหม่ได้ ๑๖ ปี เจ้าอุปราชและเจ้านายบุตรหลานก็พาเอาศพพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ไป ณ เมืองเชียงใหม่

ครั้น ณ วัน ๕ เดือน ๔ แรม ๓ ค่ำ ปีมะเมียโทศก เจ้าราชภาคิไนยเมืองเชียงใหม่ก็ถึงแก่กรรม เจ้าอุปราช เจ้าราชวงศ์ เจ้านายบุตรหลาน มีศุภอักษรให้นายบุญวงศ์ถือลงมาว่าพม่า เขินเมืองเชียงตุงยกครอบครัวชายหญิงใหญ่น้อย ๓๗๐ คน มาตั้งอยู่ที่เมืองเชียงแสน มีเรือน ๓๓ หลังเรือน กับครัวเงี้ยวฟ้าโกลานที่ตีกวาดมาไว้แต่ก่อน เป็นคนชายหญิงใหญ่น้อย ๑๐๐ คนส่งมาถวาย ได้ทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้วจึงมีศุภอักษรโปรดเกล้าฯ ขึ้นไปให้เจ้าอุปราชว่าราชการเมือง ให้นายบุญทวงศ์ว่าที่อุปราช แล้วให้แต่งคนขึ้นไปว่ากล่าวแก่พวกพม่า เขินว่าถ้าจะมาตั้งอยู่ที่เมืองเชียงแสนก็ให้ยอมขึ้นแก่เมืองเชียงใหม่เชียงราย นายบุญวงศ์ก็กราบถวายบังคมลากลับขึ้นไป ณ เมืองเชียงใหม่ เจ้าอุปราชก็แต่งให้แสนท้าวพระยาลาวไปว่ากล่าวแก่พวกพม่า เขินเมืองเชียงแสน พม่า เขินก็ยังหายอมขึ้นแก่เมืองเชียงใหม่ เมืองเชียงรายไม่

ครั้นมา ณ เดือน ๓ ปีมะเมียโทศก โปรดเกล้าฯ ให้พระยาราชวรานุกูลขึ้นไปปลงศพพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ พระยาราชวรานุกูลขึ้นไปเมืองเชียงใหม่พร้อมด้วยเจ้านายญาติพี่น้องช่วยกันปลงศพพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ ในเดือน ๔ ปีมะเมียโทศก

และในเดือน ๔ นั้น พวกเงี้ยวพวกลื้อยกกองทัพเข้ามาตีต้อนกวาดครอบครัวเผาบ้านเรือนในแขวงเมืองเชียงใหม่ เข้ามาจนถึงบ้านฉลองหนองคายบ้านป่าแง ยังทางอีกวันหนึ่งจะถึงเมืองเชียงใหม่ เจ้าอุปราชผู้ว่าราชการเมืองเกณฑ์ให้นายหนานธรรมลังกา ผู้เป็นที่เจ้าราชสัมพันธวงศ์ นายอินทรศผู้เป็นที่เจ้าราชภาคิไนย กับนายหนานมหาเทพ นายน้อยปัญญาคุมกำลังนายไพร่ ๕๐๐๐ คน เจ้าวรญาณรังษี เจ้านครลำปาง เกณฑ์ให้นายน้อยธนัญไชยผู้เป็นที่เจ้าราชสัมพันธวงศ์ กับพระยาวังซ้าย คุมกำลังนายไพร่ ๒๐๐๐ คน เจ้าไชยลังกาพิศาล เจ้าลำพูนไชย เกณฑ์ให้นายน้อยอินทวิไชย นายน้อยมหายศ คุมกำลังนายไพร่ ๑๐๐๐ คน รวมเป็นคนนายไพร่ ๘๐๐๘ คน ยกขึ้นไปตีพวกเงี้ยวพวกลื้อแตกเลิกถอยไป นายทัพนายกองยกติดตามตีไปจนถึงท่าผาแดงกองทัพเงี้ยวกองทัพลื้อก็แตกไปพ้นเขตแดนเมืองเชียงใหม่ ฝ่ายนายทัพนายกองทั้ง ๓ เมืองก็พากันกลับมา แต่นายหนานมหาเทพนั้นมาถึงกลางทางยังหาถึงเมืองเชียงใหม่ไม่ก็ป่วยถึงแก่กรรม

ครั้น ณ ปีมะแมตรีศก เจ้าวรญาณรังษีป่วย เจ้าวรญาณรังษีว่าราชการเมืองนครลำปางมาได้ ๑๖ ปี ถึง ณ วันเดือน ๗ แรม ๕ ค่ำ ปีมะแมตรีศก ศักราช ๑๒๓๓ ปี เจ้าวรญาณรังษีก็ถึงแก่พิราลัย เจ้าไชยลังกาพิศาลเป็นพระยาลำพูนได้ ๘ ปี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เลื่อนขึ้นเป็นเจ้าลำพูนไชยได้ ๑๗ ปี รวมแต่ได้ครองเมืองลำพูนไชยมาได้ ๒๕ ปี ก็ถึงแก่พิราลัยในปีมะแมตรีศกนั้น โปรดเกล้าฯ ให้พระศรีเสนาขึ้นไปปลงศพเจ้าวรญาณรังษี เจ้านครลำปาง ฝ่ายกงสุลเยเนราลอังกฤษมีหนังสือแจ้งความมายังท่านเสนาบดีผู้ว่าราชการต่างประเทศ ว่าเมื่อพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ยังไม่ถึงแก่พิราลัย ให้เจ้านายบุตรหลานแสนท้าวพระยาลาวเมืองเชียงใหม่ไปเก็บริบเอาไม้ขอนสัก และทรัพย์สิ่งของ ช้าง ม้า โค กระบือ ฆ่าฟันพวกพม่าต้องซู่ซึ่งอยู่ในบังคับอังกฤษเป็นหลายเรื่องหลายราย ท่านเสนาบดีได้นำความขึ้นน้อมเกล้าฯ ถวายคำนับกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระยาจ่าแสนบดีศรีบริบาล เจ้ากรมมหาดไทยฝ่ายพลัมภัง กับพระยาสุริยภักดี เจ้ากรมพระตำรวจสนมทหารซ้าย ขึ้นไปชำระความพม่าต้องซู่ซึ่งฟ้องหาเจ้านายแสนท้าวพระยาลาวเมืองเชียงใหม่ พระยาจ่าแสนบดี พระยาสุริยภักดี ขึ้นไปถึงเมืองเชียงใหม่ ได้ชำระความพม่าต้องซู่เจ้านายแสนท้าวพระยาลาวแล้วไปบ้าง แต่ที่ตัดสินฝ่ายโจทก์ฝ่ายจำเลยไม่ยอมกันมีอยู่หลายเรื่อง พระยาจ่าแสนบดี พระสุริยภักดีกำหนดให้โจทก์จำเลยลงมาชำระว่ากล่าวกัน ณ กรุงเทพฯ แล้วพระยาจ่าแสนบดี พระยาสุริยภักดี ก็พาตัวเจ้าอุปราช เจ้าราชบุตรเมืองเชียงใหม่ เจ้าอุปราชเชียงใหม่ เจ้าอุปราชเมืองลำปางเจ้านายบุตรหลานทั้ง ๒ เมืองลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท แต่เจ้าราชบุตรเมืองเชียงใหม่ลงมาถึงกรุงเทพฯ ก็ถึงแก่กรรม จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระยาจ่าแสนบดี ไปทำการปลงศพเจ้าราชบุตร ณ วัดบวรมงคล ฝ่ายพม่าต้องซู่ซึ่งเป็นโจทก์ฟ้องหากล่าวโทษเจ้านายแสนท้าวพระยาลาวเมืองเชียงใหม่ ก็ตามลงมายื่นเรื่องราวต่อกงสุลเยเนราลอังกฤษ ณ กรุงเทพฯ กงสุลเยเนราลอังกฤษแจ้งความมายังท่านเสนาบดี ผู้ว่าราชการต่างประเทศๆ ก็นำความขึ้นน้อมเกล้าฯ ถวายคำนับกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้พระยาราชวรานุกูล พระยาจ่าแสนบดี พระยามหามนตรี ลงไปชำระความพม่าต้องซู่โจทก์ เจ้านายแสนท้าวพระยาลาวเมืองเชียงใหม่จำเลย ที่บ้านกงสุลเยเนราลอังกฤษ ได้ตัดสินความโจทก์จำเลยยกเลิก ๒๑ เรื่อง จำเลยแพ้ ๑๑ เรื่อง

ครั้น ณ เดือน ๖ ปีระกาเบญจศก โปรดเกล้าฯ ตั้งเจ้าอุปราชอินทนนท์ บุตรพระยาราชวงศ์มหาพรหม ขึ้นเป็นที่เจ้าอินทวิไชยานนทีพหลเทพภักดี ศรีโยนางคดไนยราชวงศา มหาประเทศราชประชาธิบดี นพิสินคราภิพงศ์ ดำรงพิพัฒนชิยางคราชวงศ์ เจ้านครเชียงใหม่ ตั้งนายน้อยขัติยวงศ์ บุตรเจ้าเชียงใหม่อินทนนท์ เป็นเจ้าราชบุตร ตั้งนายอินทรศ บุตรเขยพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์เป็นเจ้าราชภาคิไนย ตั้งนายธรรมลังการหลานพระเจ้ามโหตรประเทศ บุตรนางบัวทิพเป็นเจ้าราชสัมพันธวงศ์ ตั้งนายน้อยเทพวงศ์ บุตรพระยาอุตรการโกศลมหาพรหม เป็นพระยาอุตรการโกศล แล้วทรงพระราชดำริว่า ที่เมืองปาย ตั้งแต่เงี้ยวลื้อยกกองทัพมาตีจุดเผาบ้านเรือน กวาดต้อนครอบครัวไป ก็ยังร้างว่างอยู่ หามีผู้จะรักษาเมืองไม่ กองทัพเงี้ยวจึงมีใจกำเริบองอาจประมาทเข้ามาตีกวาดต้อนเอาครอบครัวไปเนืองๆ จึงทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งนายหนานธนัญชัยซึ่งเป็นพระยาไชยสงคราม บุตรราชวงศ์มหายศเป็นพระยาเกษตรรัตนอาณาจักรเจ้าเมืองปาย ให้ยกเอาคนเชียงใหม่ไปตั้งเมืองปายให้เป็นภูมิลำเนาบ้านเรือนเหมือนแต่ก่อน จะได้ป้องกันรักษาด่านทางเมืองเชียงใหม่ต่อไป แล้วโปรดเกล้าฯ ตั้งเจ้าอุปราช บุตรพระเจ้านครดวงทิพ เป็นเจ้าพรหมาภิพงศ์ธาดา สามันตวิชิตประเทศราช บริสัษยนาถทิพจักราธิวงศ์ ดำรงโยนวิสัย อภัยรัษฎารักษ์ อุดมศักดิสุเสรนางค์ ลำปางคมหานคราธิปตัย เจ้านครลำปาง ตั้งนายแก้วเมืองมาบุตรเจ้าอุปราชมหาพรหม เป็นเจ้าราชวงศ์ตั้งนายน้อยธรรมเสนา บุตรเจ้าวรญาณรังษี เป็นเจ้าบุรีรัตน์ ตั้งนายน้อยคำป้อ บุตรเจ้าวรญาณรังษี เป็นเจ้าสุริยจางวาง ตั้งนายโละบุตรเจ้าพรหมาภิพงศ์ธาดา เป็นเจ้าราชบุตร ตั้งนายน้อยหวัน บุตรเจ้าราชบุตรมหาเทพ เป็นพระยาไชยสงคราม ตั้งนายน้อยชัยสาร บุตรพระยาวังซ้ายคนเก่าเป็นพระยาวังซ้ายได้พระราชทานเครื่องยศพอสมควรแก่ฐานาศักดิ์ทุกคน แล้วเจ้านครเชียงใหม่ เจ้านครลำปาง ก็กราบถวายบังคมลากลับขึ้นไปรักษาเมือง

ครั้น ณ เดือน ๑๒ ศักราช ๑๒๓๕ ปีระกาเบญจศก เจ้านครเชียงใหม่แต่งให้นายบุญทวงศ์ผู้ว่าที่อุปราช คุมเครื่องราชบรรณการลงมาทูลเกล้าฯ ถวาย จึงทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ถวาย จึงทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งนายบุญทวงศ์เป็นเจ้าอุปราชเมืองเชียงใหม่ ได้พระราชทานเครื่องยศโดยสมควรแก่ฐานาศักดิ์ เจ้าอุปราชก็กราบถวายบังคมลากลับขึ้นไปเมืองเชียงใหม่ แล้วโปรดเกล้าฯ ให้หลวงคเชนทรามาตย์ขึ้นไปปลงพระศพเจ้าไชยลังกาพิศาลเจ้าลำพูนไชยด้วย

ครั้น ณ เดือน ๒ ปีระกาเบญจศก เจ้าอินทวิไชยานนท์เจ้านครเชียงใหม่ แต่งให้นายน้อยปัญญา นายน้อยคำปัน นายน้อยคำสวน คุมเอาสิ่งของขึ้นไปถวายพระเจ้าตะแคงเมืองอังวะ

ครั้น ณ เดือน ๔ ปีระกาเบญจศกนั้น ทูตที่โปรดเกล้าฯ ให้ออกไปทำหนังสือสัญญาว่าด้วยการเมืองเชียงใหม่เมืองนครลำปาง เมืองลำพูนไชย กลับเข้ามาถึงกรุงเทพฯ จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้พระพิเรนทรเทพ เจ้ากรมพระตำรวจใหญ่ซ้าย เชิญศุภอักษรและหนังสือสัญญาขึ้นไปแจ้งราชการต่อเจ้านครเชียงใหม่ เจ้าพรหมาภิพงศ์ธาดา เจ้านครลำปาง เจ้าราชวงศ์ ผู้ว่าราชการเมืองลำพูนไชย ให้จัดคนตั้งด่านระวังโจรผู้ร้ายตามข้อสัญญา เจ้าอินทวิไชยานนท์เจ้านครเชียงใหม่ เจ้าพรหมาภิพงศ์ธาดา เจ้านครลำปาง เจ้าราชวงศ์ ผู้ว่าราชการเมืองลำพูนไชย ได้ทราบในศุภอักษรแล้วก็จัดคนออกไปตั้งด่านในแขวงเมืองเชียงใหม่ ๗ ตำบล เมืองนครลำปาง ๔ ตำบล เมืองลำพูนไชย ๒ ตำบล รวม ๑๓ ตำบล เป็นคนนาย ๑๗ ไพร่ ๕๘๐ รวม ๕๙๗ คน

ครั้น ณ เดือน ๑๐ ศักราช ๑๒๓๖ ปีจอฉศก เจ้าอินทวิไชยานนท์เจ้านครเชียงใหม่ ให้นายน้อยเทพวงศ์ลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท จึงโปรดเกล้าฯ ให้มีศุภอักษรให้นายน้อยเทพวงศ์ถือขึ้นไปถึงเจ้านครเชียงใหม่ให้เกณฑ์กองทัพ จัดให้เจ้านายบุตรหลานคุมขึ้นไปขับไล่พวกพม่า เงินซึ่งมาตั้งอยู่ ณ เมืองเชียงแสน

และในปีจอฉศก ศักราช ๑๒๓๖ ปีนั้น โปรดเกล้าฯ ให้พระนรินทรราชเสนีปลัดบาญชีกรมพระกลาโหม เป็นข้าหลวงที่ ๑ หลวงเสนีพิทักษ์ กรมมหาดไทย เป็นข้าหลวงที่ ๒ ขึ้นไปอยู่ ณ เมืองเชียงใหม่ แล้วโปรดเกล้าฯ ให้ทหารนาย ๑๐ คน ทหารเลย ๖๐ คน รวม ๗๐ คน ขึ้นไปประจำอยู่กับข้าหลวงที่เมืองเชียงใหม่ด้วย ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเงินเดือนให้ข้าหลวงที่ ๑ ที่ ๒ ล่าม ขุน หมื่น เสมียน นาย ไพร่ รวมปี หนึ่งเป็นเงิน ๑๖๒ ชั่ง ๑๒ ตำลึง พระนรินทรราชเสนี หลวงเสนีพิทักษ์ ขุน หมื่น เสมียน ทหาร นาย ไพร่ กราบถวายบังคมลาขึ้นไป ณ เมืองเชียงใหม่ ณ วันแรม ๖ ค่ำ เดือน ๑๒ ปีจอฉศก ขึ้นไปถึงเมืองเชียงใหม่ ณ เดือน ๒ ปี จอฉศก นายน้อยปัญญา นายน้อยคำปัน นายน้อยคำสวน กลับมาแต่เมืองอังวะถึงเมืองเชียงใหม่

ณ เดือน ๒ ปี จอฉศกนั้น แจ้งความต่อเจ้าอินทวิไชยานนท์เจ้านครเชียงใหม่ว่า ขึ้น ไปถึงเมืองอังวะ ได้เข้าเฝ้าเจ้าอังวะๆ ให้เงินทองผ้าผ่อนพอสมควรทั้งนาย ทั้งไพร่ กับได้ทำแผนที่เมืองอังวะลงมาด้วย เจ้าอินทวิไชยานนท์เจ้านครเชียงใหม่ จึงแต่งให้นายหนานสองเมือง คุมตัวนายน้อยปัญญา นายน้อยคำปัน นาย น้อยคำสวน กับนำแผนที่เมืองอังวะลงมาทูลเกล้าฯ ถวาย ณ กรุงเทพฯ

ครั้น ณ เดือน ๔ ปีจอฉศก ๑๒๓๖ ปี เจ้าอินทวิไชยานนท์เจ้านคร-เชียงใหม่ ปรึกษาพร้อมด้วยพระนรินทรราชเสนี จะเกณฑ์คนยกขึ้นไปขับไล่ พวกพม่า เงิน ซึ่งตั้งอยู่ ณ เมือง เชียงแสน พระนรินทรราชเสนีจึงมีหนังสือ ลงมายังเมืองนครลำปางเมืองลำพูนไชย ให้เกณฑ์คนยกขึ้นไปช่วยเมืองเชียงใหม่ เจ้านครเชียงใหม่จึงตั้งให้นายน้อยเทพวงศ์ พระยาอุตรการโกศล นายน้อย หน่อเมือง คุมไพร่เมืองเชียงใหม่ ๑๐๐๐ คน เจ้านครลำปางแต่งให้เจ้าราชบุตร นายสุริย คุมไพร่เมืองนครลำปาง ๑๐๐๐ คน เมืองลำพูนไชยแต่งให้นาย น้อยมหายศ คุมไพร่เมืองลำพูนไชย ๕๐๐ คน รวม ๒๕๐๐ คน ยกออกจาก เมืองเชียงใหม่แต่ ณ วันแรม ๕ ค่ำ เดือน ๔

และในเดือน ๔ ปีจอฉศกนั้น เจ้าราชวงศ์ดาวเรือง บุตรเจ้าลำพูน ไชยลังกา เจ้าราชบุตรน้อยสุริย บุตรเจ้าลำพูนธรรมลังกานายอินทวิไชย บุตร พระเจ้าลำพูนบุญมา เจ้าราชวงศ์ใจแก้ว นายน้อยธนัญไชย บุตรเจ้าวรญาณรังษี นายอาริยะ บุตรเจ้าอุปราชหมูล่า เมืองนครลำปางลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายเครื่องราชบรรณาการ ครั้น ณ วันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๖ ศักราช ๑๒๓๗ ปีกุนสัปตศก ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งเจ้าราชวงศ์ดาวเรืองขึ้นเป็นที่เจ้า ดาราดิเรกรัตนไพโรจน์ วรโฆษกิตติโสภณ วิมลคุณหริภุญไชย มหาเจดีย์บูชากร ราษฎรธุระธาดา ประดิษฐาธิบดี เจ้านครลำพูนไชย ตั้งนายน้อยสุริย เป็นเจ้าอุปราช ตั้งนายพิมพิสาร เป็นเจ้าราชบุตรเมืองลำพูนไชย ตั้งราชวงศ์ใจแก้วเป็นอุปราช ตั้งนายน้อยธนัญไชย เป็นเจ้าราชสัมพันธวงศ์เมืองนครลำปาง ตั้งนายอาริยะ เป็นพระยาประเทศอุตรทิศ เจ้าเมืองพเยา ได้รับพระราชทานเครื่องยศโดยสมควร แก่ฐานาศักดิ์ทุกคน แต่เจ้าราชสัมพันธวงศ์นั้น พระราชทานเครื่องยศเหมือน เจ้าราชวงศ์และเจ้านครลำพูนไชย เจ้าอุปราช เจ้าราชบุตร เมืองลำพูนไชย เจ้าอุปราช เจ้าราชสัมพันธวงศ์ เมืองนครลำปาง พระยาประเทศอุตรทิศ เจ้าเมือง พระยา ก็กราบถวายบังคมลากลับขึ้นไปเมืองนครลำปาง เมืองลำพูนไชย

ครั้น ณ เดือน ๑๐ ปีชวดอัฐศก ศักราช ๑๒๓๘ ปี เจ้านครเชียงใหม่มีศุภอักษรให้เจ้าอุปราช คุมช้างพลายเล็บครบลงมาถวายช้างหนึ่ง กับเจ้านครลำพูนแต่งให้เจ้าบุรีรัตน์ นายพรหม นายน้อยอินทยศคุมช้างพลายสูง ๕ ศอก ๑๐ นิ้ว ช้างหนึ่งสูง ๕ ศอก ๘ นิ้วช้างหนึ่ง ลงมาถวาย กับขอพระราชทานเจ้าบุรีรัตน์เป็นที่เจ้าราชวงศ์ นายน้อยพรหมเป็นที่เจ้าบุรีรัตน์ นายน้อยอินทยศเป็นพระยาไชยสงคราม กับเจ้านครลำปางมีศุภอักษรลงมาขอเจ้าราชบุตรเป็นที่เจ้าบุรีรัตน์ ขอพระยาวังซ้ายเป็นที่เจ้าราชบุตร จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งเจ้าบุรีรัตน์เมืองนครลำพูนเป็นที่เจ้าราชวงศ์ ตั้งนายพรหม เป็นที่เจ้าบุรีรัตน์เมืองนครลำพูน ตั้งนายน้อยอินทยศ เป็นพระยาไชยสงครามตั้งเจ้าราชบุตรเมืองนครลำปางเป็นที่เจ้าบุรีรัตน์ แต่พระยาวังซ้ายนั้น โปรดเกล้าฯ สั่งว่าเป็นแต่เทือกเถาท้าวพระยา หาควรจะตั้งขึ้นเป็นเจ้าไม่ แต่เป็นคนมีความชอบได้ราชการ โปรดให้มีเครื่องยศเหมือนกับเจ้าราชบุตร ได้พระราชทานสัญญาบัตรและเครื่องยศเสร็จแล้ว เจ้าราชวงศ์ เจ้าบุรีรัตน์ พระยาไชยสงครามเมืองนครลำพูน เจ้าบุรีรัตน์ พระยาวังซ้ายเมืองนครลำปาง พากันกราบถวายบังคมลากลับขึ้นไป ณ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูนไชยฯ

□□□□

ประวัติศาสตร์จังหวัดลำพูน

ลำพูนเป็นนครเก่าแก่นครหนึ่งในภาคเหนือมีชื่อเรียกในประวัติศาสตร์ว่า หริภุญชัยนคร ประวัติของเมืองค้นคว้าได้จากหนังสือจามเทวีวงศ์ พงศาวดารโยนก หนังสือพงศาวดารฉบับพระสมุด พ.ศ. ๒๔๕๗ พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๒ เรื่องตั้งเมืองประเทศราชมณฑลพายัพ พระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระยาดำรงราชานุภาพ และหนังสืออื่นๆ รวมทั้งฉบับใบลานซึ่งจารึกเป็นอักษรลานนา

นอกจากนี้ยังมีโบราณวัตถุปูชนียสถานตลอดจน นิยายปรำปราที่เล่าสืบๆ ต่อกันมา ซึ่งพอสรุปได้ว่าแผ่นดินเมืองเหนือเป็นถิ่นดั้งเดิมของลาว เรียกครั้งนั้นว่าล้วะหรือละว้า และเป็นชนเผ่าเดียวกับละว้าทางเมืองลพบุรี ลำพูนไม่เคยเป็นราชธานีแต่ก็มีความสำคัญในประวัติศาสตร์มาก

ตำนานสร้างเมืองลำพูน

ตามหนังสือจามเทวีวงศ์ ว่ามีฤาษีชื่อ วาสุเทพและสุกกทันต์ร่วมกันสร้างเมืองประมาณปี พ.ศ. ๑๒๐๓ พระฤาษีสุกกทันต์มีสำนักอยู่ที่เขาธรรมิกบรรพตในเขตกรุงละโว้ (ลพบุรี) ได้เหาะมาช่วยเหลือพระฤาษีวาสุเทพ เมื่อตรวจตราทำเลแล้วก็ให้พูนดินขึ้นเป็นรูปฝาหอยโดยพระดาบสใช้ไม้เท้าขีดเป็นวง แล้วบังเกิดเป็นคู และปราการมีปริมณฑลโดยรอบวัดได้ ๒๒๕๐ วา เริ่มสร้างแต่เดือนสามเหนือ ตรงกับเดือนธันวาคม กินเวลา ๒ ปี จึงสร้างเสร็จ และบัดนี้ทางราชการจึงถือเอาวันที่ ๗ ธันวาคม เป็นวันที่ระลึกของจังหวัดลำพูน

เมืองลำพูนนี้ตามตำนานว่าเป็นรูปฝาหอย เกิดจากรอยขีดของไม้เท้าพระฤาษีทั้งสอง และเหตุที่ใช้ฝาหอยก็เพื่อให้ราษฎรอยู่โดยร่มเย็นเป็นสุข ส่วนยาวจากเหนือไปใต้ประมาณ ๓๗ เส้น ๑๐ วา ส่วนกว้างจากตะวันออกไปตะวันตกประมาณ ๑๕ เส้นเศษ ทางด้านตะวันออกติดกันแม่น้ำกวง ด้านอื่นนอกนั้นมีคูล้อมรอบมีประตูเมือง ๕ ประตู คือ ทิศเหนือเรียกว่าประตูช้างสี ทิศใต้เรียกว่าประตูลี้ ทิศตะวันออกเฉียงเหนือเรียกว่าประตูท่านาง ทิศตะวันออกเฉียงใต้เรียกว่าประตูท่าขาม ทิศตะวันตกเรียกว่าประตูมหาวัน

การขนานชื่อเมือง

จังหวัดลำพูน มีชื่อเดิมในประวัติศาสตร์ว่า "หริภุญชัยนคร" คำว่า "หริภูญชัย" เป็นภาษามคธ แปลว่า "ฉันผลสมอ" สือเนื่องจากครั้งพุทธกาล พระพุทธองค์ได้เสด็จมาโดยพนาลัยประทับพำนักยังแท่นศิลา แล้วมีเมงคบุตรนำผลสมอมาถวายพระพุทธเจ้าก็ทรงตรัสเป็นคำพยากรณ์ว่า ณ ถิ่นที่ประทับนี้ต่อไปจะเกิดนครหริภุญชัยขึ้น เมื่อพระองค์เสด็จดับขันธ์ปรินิพพานแล้ว พระสารีริกธาตุจักปรากฏขึ้นมา ต่อมาพญากาเผือกซึ่งอยู่ในป่าหิมพานต์ได้ให้พญากาดำเฝ้าพิทักษ์รักษาสถานที่นั้นไว้ สำหรับการเปลี่ยนเป็นชื่อเมืองจากหริภุญชัยเป็นลำพูนนั้น ไม่ปรากฏหลักฐานแน่นอนว่าเปลี่ยนแปลงด้วยเหตุใด แต่มีการสันนิษฐานไว้รวม ๓ ทางด้วยกัน คือ ประการแรกสภาพของตัวเมืองต้องพูนดินสูงทั้งอยู่ติดกับลำน้ำ กวง จึงเรียกว่าเมืองลำพูนประการที่สองสันนิษฐานว่าเสียงลำพูนเพี้ยนมาจากหริภุญชัย เมื่องครั้งอยู่ภายใต้อำนาจของขอม ขอมเรียกว่า "มหารัฏฐ์หริภุญชัย" แล้วต่อมาเรียกลำภุญชัย แล้วเหลือเป็นลำพูน ซึ่งเพี้ยนมาจากหางเสียงของชื่อเดิม ข้อสันนิษฐานประการที่สามว่า ลำพูนนั้นเพี้ยนมาจากคำว่า "ลัวะพุ่ง" เพราะเป็นเมืองที่ลัวะ หรือละว้าได้พุ่งเสน้าหรือหอกจากดอยสุเทพมาถึงเมืองลำพูน ครั้งขุนหลวงมะลังก๊ะ หัวหน้าชนเผ่าลัวะมีความเสน่หาพระนางจามเทวีผู้เป็นปฐมกษัตริย์ครองเมืองลำพูน

กล่าวคือขุนมิลังขะ ผู้เป็นใหญ่ในหมู่ชาวเผ่าลัวะหรือละว้า มีถิ่นฐานอยู่ที่อุฉุบแพต (แถบเชิงดอยสุเทพเชียงใหม่) ได้ทราบกิติศัพท์สิริโฉมของพระนางจามเทวีเกิดความเสน่หาและปรารถนาจะได้เป็นคู่ครองจึงแต่งทูตมาสู่ขอ พระนางจามเทวีไม่พอพระทัยจึงปฏิเสธ ฝ่ายขุนมิลังขะก็ยกไพร่พลมาประชิดเมือง พระนางจามเทวีเลยออกอุบายท้าทาย ให้ขุนหลวงมิลังขะพุ่งเสน้า (หอก) จากดอยสุเทพมาถึงหริภุญชัยให้ได้ ๓ คำรบแล้วก็จะทรงยินยอมขุนหลวงมิลังขะเป็นทั้งขุนศึกและทรงพลังมหาศาล ดังนั้นเสน้าอันแรกจึงถึงหริภุญชัยได้มีหนองเสน้าที่ลำพูนจนทุกวันนี้ ฝ่ายพระนางเกรงจะเสียทีเลยทำอุบายเอาผ้าซิ่นเย็บบุหมวกส่งไปให้ขุนหลวงมิลังขะ สวมใส่ในการพุ่งเสน้า เสน้าอันที่สองต้องอาถรรพ์จึงตกอยู่แค่เชิงดอยสุเทพ มีหนองเสน้าอีกแห่งหนึ่งที่เชิงดอยสุเทพนั้นปรากฏอยู่ ขุนหลวงมิลังขะต้องพ่ายแพ้ได้รับความอับอายเป็นอันมาก จึงหนีไปตายที่ขุนน้ำแม่ระมิงค์

ตำนาน กษัตริย์องค์แรก หรือพระนางจามเทวี

ในหนังสือจามเทวีวงศ์ กล่าวว่าเมื่อพระฤาษีทั้งสององค์สร้างเมืองเสร็จแล้วก็มีความเห็นว่าสมควรจะอัญเชิญพระนางจามเทวี ราชธิดาพระเจ้าจักรพรรคโภชแห่งกรุงละโว้มาครองราชย์ พระนางจามเทวีก็เต็มใจเสด็จมาพร้อมทั้งได้นำพระสงฆ์ ๕๐๐ รูป กับบริวารตามเสด็จเป็นอันมาก ขณะนั้นพระนางทรงครรภ์ใกล้ครบถ้วนทศมาส และเมื่อเข้าพิธีราชาภิเษกเถลิงราชสมบัติได้ ๗ วัน ก็ประสูติโอรสฝาแฝด ทรงพระนามว่า มหันตยศกุมารและอนันตยศกุมาร

เมื่อพระโอรสเจริญพระชนมายุได้ ๑๘ พรรษาพระนางจามเทวีทรงเวนราชสมบัติให้เจ้ามหันตยศ ครองส่วนเจ้าอนันตยศ พระนางได้ไปสร้างเมืองเขลางค์นครให้ครอบครอง แล้วพระนางก็ประทับ ณ เมืองเขลางค์ได้ ๖ ปี ก็บังเกิดประชวรพระโรคาพาธกำเริบ พระนางเสด็จกลับมายังหริภุญชัย อยู่มาไม่นานก็เสด็จสวรรคต รวมพระชนมายุได้ ๙๒ พรรษา พระอัฐิของพระนางบรรจุที่เจดีย์ศิลาแดง ชื่อ "สุวรรณจังโกฏ" ณ วัดจามเทวี จนปัจจุบันนี้

ลำดับกษัตริย์ครองเมืองลำพูน

ราชวงศ์ของพระนางจามเทวี สืบพระวงศ์ต่อมาอีก ๒๘ พระองค์ เมืองเกิดโรคระบาด ผู้คนล้มตายเป็นอันมาก เมืองร้างอยู่ ๖ ปี พอโรคร้ายสงบลงกษัตริย์วงศ์รามัญก็เข้ามาทำนุบำรุง แล้วเสวยราชสมบัติสืบมากษัตริย์ในวงศ์รามัญพระองค์หนึ่ง พระนามว่า "พระเจ้าอาทิตยราช" เป็นกษัตริย์ทรงพระปรีชาสามารถมากขึ้นครองราชย์ภายหลังพระนางจามเทวีถึง ๓๔๔ ปี ทรงเป็นผู้สร้างพระธาตุหริภุญชัย เมื่อง พ.ศ. ๑๕๗๖ นับเป็นปูชนียสถานที่เก่าแก่ที่สุดในลานนาไทย พญายี่บาเป็นกษัตรินย์องค์สุดท้ายของวงศ์อาทิตยราช และยุคนั้นเป็นเวลาที่นครหริภุญชัยรุ่งเรืองมั่งคั่งสมบูรณ์ มีการค้าขายติดต่อกับกรุงละโว้และอยุธยา

พ.ศ.๑๘๒๔-๑๘๓๕ พระยาเม็งราย กษัตริย์นครเชียงราย ยกกองทัพมาตีนครหริภุญชัยในรัชกาลพญายีบาได้สำเร็จ แล้วจุดไปเผาบ้าเรือนนครหริภุญชัยจึงต้องร้างไปนานถึง ๒๓๕ ปี ลุถึง พ.ศ. ๒๐๕๙ พระเมืองแก้ว เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ ๑๓ แห่งราชวงศ์เชียงราย ได้สร้างเมืองลำพูนขึ้นอีก

เขตเทศบาลเมืองลำพูน
โดยสังเขป

ไปจังหวัดเชียงใหม่

สถานีรถไฟ

วัดพระคงฤาษี

แม่น้ำกวง

โรงพยาบาล

วัดมหาวัน

วัดจามเทวี

ศาลากลาง

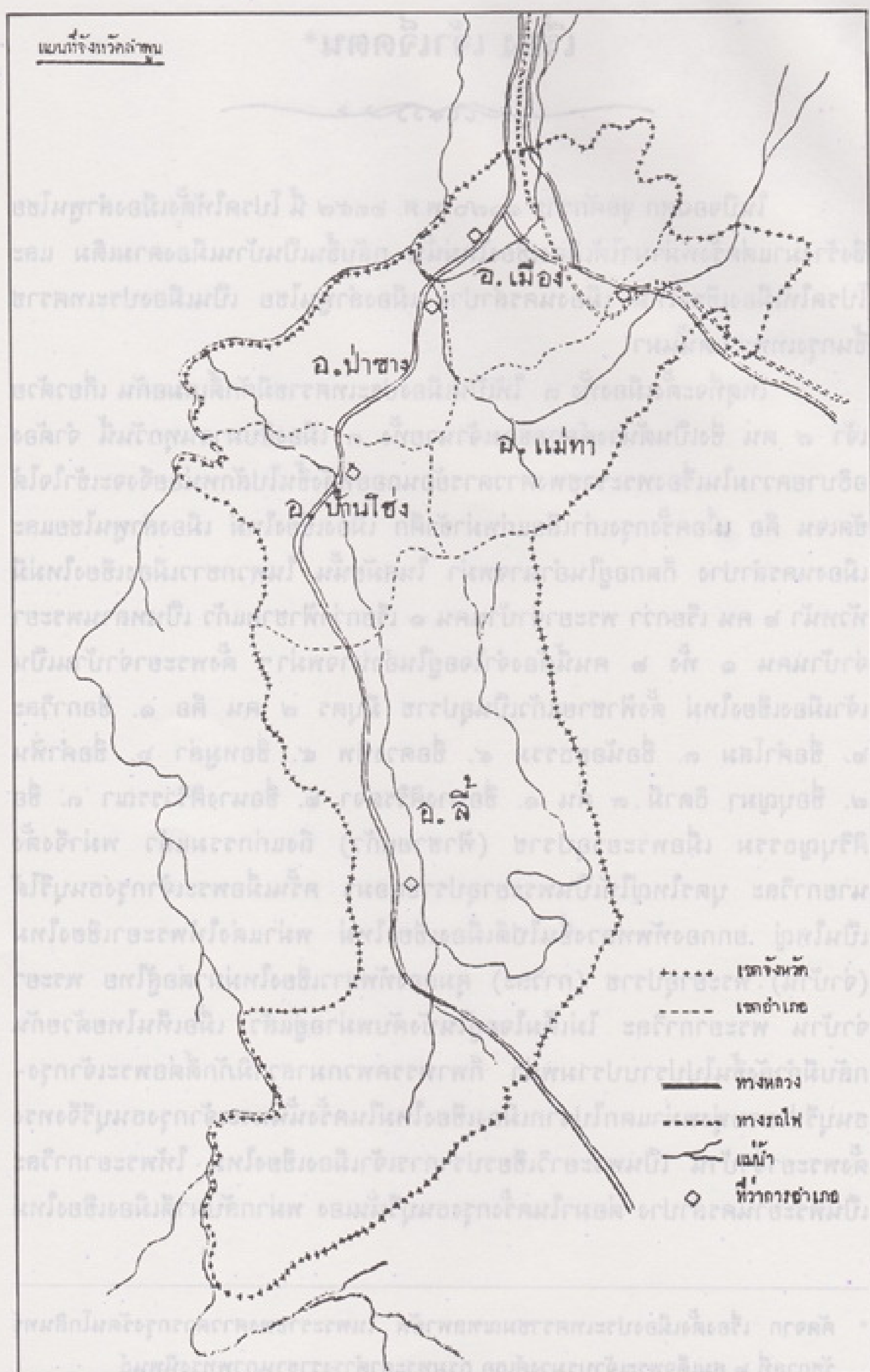
วัดพระธาตุ

วัดพระยืน

อนุสาวรีย์จังหวัดลำพูน

ไปอำเภอป่าซาง

วัดประตูลี้

แผนที่จังหวัดลำพูน
อ.เมือง
อ.ป่าซาง
อ.แม่ทา
อ.บ้านโฮ่ง
อ.ลี้
เขตจังหวัด
เขตอำเภอ
ทางหลวง
ทางรถไฟ
แม่น้ำ
ที่ว่าการอำเภอ

เรื่อง เจ้าเจ็ดตน*

ในปีจอฉศก จุลศักราช ๑๑๗๖ พ.ศ. ๒๓๕๗ นี้ โปรดให้ตั้งเมืองลำพูนไชย ซึ่งร้างมาแต่ครั้งพม่ามาได้เมืองเชียงใหม่นั้น กลับขึ้นเป็นบ้านเมืองตามเดิม และโปรดให้เมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองลำพูนไชย เป็นเมืองประเทศราชขึ้นกรุงเทพฯ แต่นั้นมา

เหตุที่จะตั้งเมืองทั้ง ๓ ให้เป็นเมืองประเทศราชมีศักดิ์เสมอกัน เกี่ยวด้วยเจ้า ๗ ตน ซึ่งเป็นต้นวงศ์สกุลของเจ้านายทั้ง ๓ เมืองสืบมาจนทุกวันนี้ จำต้องอธิบายความในเรื่องพระราชพงศาวดารย้อนถอยหลังขึ้นไปสักหน่อยจึงจะเข้าใจได้ชัดเจน คือ เมื่อครั้งกรุงเก่าเสียแก่พม่าข้าศึก เมืองเชียงใหม่ เมืองลำพูนไชยและเมืองนครลำปาง ก็ตกอยู่ในอำนาจพม่า ในสมัยนั้น ในพวกชาวเมืองเชียงใหม่มีหัวหน้า ๒ คน เรียกว่า พระยาจ่าบ้านคน ๑ เรียกว่าฟ้าชายแก้ว เป็นหลานพระยาจ่าบ้านคน ๑ ทั้ง ๒ คนนี้ต้องจำใจอยู่ในอำนาจพม่าๆ ตั้งพระยาจ่าบ้านเป็นเจ้าเมืองเชียงใหม่ ตั้งฟ้าชายแก้วเป็นอุปราช มีบุตร ๗ คน คือ ๑. ชื่อกาวิละ ๒. ชื่อคำโสม ๓. ชื่อน้อยธรรม ๔. ชื่อดวงทิพ ๕. ชื่อหมูล่า ๖. ชื่อคำฟั่น ๗. ชื่อบุญมา ธิดามี ๓ คน ๑. ชื่อนางศิริรดจา ๒. ชื่อนางศิริวรรณา ๓. ชื่อศิริบุญธรรม เมื่อพระยาอุปราช (ฟ้าชายแก้ว) ถึงแก่กรรมแล้ว พม่าจึงตั้งนายกาวิละ บุตรใหญ่ให้เป็นพระยาอุปราชต่อมา ครั้นเมื่อพระเจ้ากรุงธนบุรีได้เป็นใหญ่ ยกกองทัพหลวงขึ้นไปตีเมืองเชียงใหม่ พม่าแต่งให้พระยาเชียงใหม่ (จ่าบ้าน) พระยาอุปราช (กาวิละ) คุมกองทัพชาวเชียงใหม่มาต่อสู้ไทย พระยาจ่าบ้าน พระยากาวิละ ไม่เต็มใจอยู่ในบังคับพม่าอยู่แล้ว เมื่อเห็นไทยด้วยกันกลับมีกำลังขึ้นไปปราบปรามพม่า ก็พาพรรคพวกมาสวามิภักดิ์ต่อพระเจ้ากรุงธนบุรีช่วยรบพุ่งพม่าแตกไปจากเมืองเชียงใหม่ในครั้งนั้นพระเจ้ากรุงธนบุรีจึงทรงตั้งพระยาจ่าบ้าน เป็นพระยาวิเชียรปราการเจ้าเมืองเชียงใหม่ ให้พระยากาวิละเป็นพระยานครลำปาง ต่อมาในครั้งกรุงธนบุรีนั้นเอง พม่ากลับมาตีเมืองเชียงใหม่

---

* คัดจาก เรื่องตั้งเมืองประเทศราชมณฑลพายัพ ในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๒ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงนิพนธ์

เจ้าสุภัทรเศรษฐีคำฝั้นต้นตระกูล "ณ ลำพูน"

เจ้าผู้ครองนครลำพูนที่ ๑ ผู้ล้มล้างป่าให้เป็นเมืองลำพูน

ครองเมือง พ.ศ. ๒๓๕๗ ถึง พ.ศ. ๒๓๕๘*

พ.ศ. ๒๓๔๙ เจ้าเศรษฐีคำฝั้น และอุปราชหมูล่าเจ้าพี่ชายของท่าน ได้ยกทัพไปตีเมืองเชียงรุ้งต้องเอาชีวิตเข้าไปแลกและรบกับพวกพม่า พวกลื้อจนชนะพวกเจ้าเมืองเชียงรุ้งกับท้าวพระยาสิบสองปันนายอมแพ้ ท่านรอดตายในการสงครามมาหลายครั้งหลายหน

ในปี พ.ศ. ๒๓๕๗ สมัยนั้นนครลำพูนได้เป็นเมืองรกร้างว่างเปล่าในเมืองเต็มไปด้วยไม้สูงท่วมหัวช้างเข้าไปก็ไม่เห็นตัว ผู้คนก็ไม่มีใครอยู่ เพราะไม่มีเจ้านายครองเมืองเพราะเป็นสภาพเมืองร้างนี้เอง ความทราบไปถึงพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ จึงได้มีพระบรมราชโองการ ให้เจ้าเศรษฐี คำฝั้นบรรพบุรุษต้นตระกูล "ณ ลำพูน" ลงไปเฝ้าพร้อมกับพระเจ้ากาวิละผู้เป็นพี่ซึ่งครองนครเชียงใหม่ และเจ้าบุญมาเมืองผู้เป็นน้อง แล้วทรงมีพระราชดำรัสถามเรื่องเมืองลำพูน ที่รกร้างเต็มไปด้วยต้นไม้ขึ้นเต็มเมือง เป็นที่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด

ในที่สุด เจ้าเศรษฐีคำฝั้น ซึ่งขณะนั้นยังมียศเป็นพระยาหัวเมืองแก้ว จึงได้กราบบังคมทูลให้ทรงทราบโดยละเอียด และในโอกาสนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๒ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้เจ้าเศรษฐีคำฝั้นไปแผ้วถางสร้างนครลำพูนขึ้นใหม่ และให้เจ้าเศรษฐีคำฝั้น เป็นเจ้าเมืองลำพูนต่อไป

* คัดมาจากหนังสือ เจ้าวรทัศน์ อนุสรณ์

เมืองนครลำปางอีก พระยาจ่าบ้านที่เป็นพระยาวิเชียรปราการ รักษาเมืองเชียงใหม่ไว้ไม่ได้ ต้องอพยพหนีเข้ามาอยู่หัวเมืองชั้นใน แต่พระยากาวิละเป็นคนเข้มแข็งในการศึกสงคราม รักษาเมืองนครลำปางไว้ได้ พวกตระกูลเจ้า ๗ ตนจึงตั้งอยู่เมืองนครลำปางต่อมา แต่เมืองเชียงใหม่นั้นต้องทิ้งร้างอยู่จนรัชกาลที่ ๑ เมื่อปีมะแมนพศกจุลศักราช ๑๑๔๙ พ.ศ. ๒๓๓๐ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มีรับสั่งให้กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทเสด็จขึ้นไปตั้งเมืองเชียงใหม่ให้เป็นเมืองใหญ่ สำหรับรักษาราชการข้างปลายแดนพระราชอาณาจักร โปรดให้ย้ายพระยากาวิละเจ้าเมืองนครลำปางไปเป็นพระยาเชียงใหม่ ให้นายคำโสมผู้น้องรองลงมาเป็นพระยานครลำปาง แบ่งเจ้านาย ๗ ตนไปช่วยราชการเมืองเชียงใหม่บ้าง เอาไว้เมืองลำปางบ้าง แต่เมืองลำพูนไชยนั้นยังต้องทิ้งให้ร้างอยู่ ด้วยยังรวบรวมราษฎรไม่ได้พอจะตั้งเป็นบ้านเป็นเมือง มาจนถึงรัชกาลที่ ๒ เมื่อปีจอ ฉศก จุลศักราช ๑๑๗๖ พ.ศ.๒๓๕๗ พรงพระราชดำริว่า เมืองนครเชียงใหม่และเมืองนครลำปางก็ได้ตั้งมั่นคง ผู้คนพลเมืองค่อยบริบูรณ์แล้ว สมควรจะตั้งเมืองลำพูนไชยที่ยังร้างอยู่กลับเป็นบ้านเมืองตามเดิมได้ และในเวลานั้น พระยานครลำปาง (คำโสม) ซึ่งเป็นน้องรองแต่พระยากาวิละถึงอนิจกรรมลง ตำแหน่งพระยาว่าราชการเมืองนครลำปางว่างอยู่ จึงทรงตั้งให้พระยาอุปราช ดวงทิพ ซึ่งเป็นน้องที่ ๔ เป็นพระยานครลำปาง ตั้งนายคำฟั่นน้องที่ ๖ เป็นพระยานครลำพูน ส่วนพระยากาวิละเจ้าเมืองเชียงใหม่นั้น ทรงพระราชดำริว่าเป็นผู้ใหญ่ และมีบำเหน็จความชอบมามาก จึงทรงพระกรุณาโปรดยกเกียรติยศขึ้นเป็นพระเจ้า-เชียงใหม่ ให้พระเจ้าเชียงใหม่และพระยานครลำปางแบ่งราษฎรมาตั้งภูมิลำเนาที่เมืองนครลำพูน และยกทั้ง ๓ เมืองนั้นเป็นประเทศราชขึ้นกรุงเทพฯ เหมือนอย่างเมืองน่านแต่นั้นมา

❑ ❑ ❑ ❑

พระเจ้าบุญมาเมือง เจ้าครองนครลำพูนที่ ๒

พ.ศ. ๒๓๕๘ ถึง พ.ศ. ๒๓๗๐

เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ ๒ มีพระนามว่า "พระเจ้าบุญมาเมือง" เจ้านายองค์นี้ เป็นราชบุตรคนที่ ๑๐ ของเจ้าฟ้าชายแก้ว กับแม่เจ้าจันทราเทวี ประสูติเมื่อ พ.ศ. ๒๓๐๓ ได้รับสุพรรณบัตรสถาปนาเป็น "พระเจ้าผู้ครองนครลำพูน" ใน พ.ศ. ๒๓๕๘ ตรงกับแผ่นดินพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ ครองนครลำพูนได้ ๑๒ ปี ถึงแก่พิราลัย ใน พ.ศ. ๒๓๗๐

ท่านเป็น ๑ ใน ๗ องค์ ของเจ้าเจ็ดตนที่กอบกู้บ้านเมืองคู่บุญบารมีกับพระปฐมบรมราชจักรีวงศ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ ๑ โอรสและพระธิดาของท่านมี ๕ องค์ด้วยกันคือ

๑. **เจ้าหลวงคำตัน** ได้เป็นเจ้าผู้ครองนครลำพูนที่ ๔

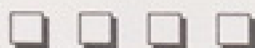
๒. **เจ้าหลวงธรรมลังกา** ได้เป็นเจ้าผู้ครองนครลำพูนที่ ๕

๓. **เจ้าอินทวิไชย** ได้เป็นเจ้าเมืองเชียงแสน ต้นตระกูล "เชื้อเจ็ดตน" หรือ "เชื้อเจ็ดองค์" ในปัจจุบันนี้

๔. **แม่เจ้าบัวเที่ยง** สมรสกับ พระยาวิชิตชลธี (เจ้าขัติยะ) ผู้ว่าราชการเมืองตาก เป็นต้นตระกูล "ธนันชยานนท์"

๕. **แม่เจ้ารินคำ** สมรสกับ เจ้าราชบุตร ลำพูน บุตรหลานทางสายนี้ใช้ "ณ ลำพูน" สายสกุลทางด้านนี้ คือบรรพชนทางฝ่ายเจ้ามารดาของแม่เจ้าขานแก้ว แม่เจ้าแขกแก้ว ชายาของพลตรีและมหาอำมาตย์โทเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ ๑๐

สมัยของท่านผู้นี้ ได้จัดทัพนครลำพูนไปช่วยกองทัพไทย รบกับเจ้าอนุวงศ์เมืองเวียงจันทน์ด้วย โดยให้เจ้านายบุตรหลานเป็นนายทัพลงไปรบครั้งนี้.

เจ้าหลวงน้อยอินทร์ เจ้าผู้ครองนครลำพูนที่ ๓

พ.ศ. ๒๓๗๐ ถึง พ.ศ. ๒๓๘๑

เจ้าน้อยอินทร์เป็นโอรสพระเจ้าคำโสม ราชบุตรของเจ้าฟ้าชายแก้ว กับแม่เจ้าจันทราเทวี (พระเจ้าคำโสมไปครองนครลำปางท่านผู้นี้เป็นราชบุตรคนที่ ๒ อนุชาของพระเจ้ากาวิละ เจ้าคำโสมเป็นต้นตระกูล "ณ ลำปาง" ขณะนี้) เจ้าหลวงน้อยอินทร์ครองนครลำพูนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๗๐ ตรงกับสมัยรัชกาลที่ ๓ ครองนครลำพูนได้ ๑๑ ปี ถึง พ.ศ. ๒๓๘๑ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ มีรับสั่งให้ไปครองนครลำปาง

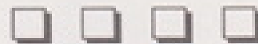

เจ้าหลวงคำตัน เจ้าผู้ครองนครลำพูนที่ ๔

พ.ศ. ๒๓๘๑ ถึง พ.ศ. ๒๓๘๔

เจ้าหลวงคำตันเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งในนครลำพูน ท่านเป็นโอรสของพระเจ้าบุญมาเมือง ได้ช่วยราชการเจ้าบิดาในการปกป้องบ้านเมืองตลอดมาตราบจนกระทั่งมีความดีความชอบ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้านครลำพูน เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๘๑ และครองมาได้ ๓ ปี ถึง พ.ศ. ๒๓๘๔ จึงได้ถึงแก่พิราลัย เจ้านายบุตรหลานของท่านทางฝ่ายหญิงสืบสายสกุลมาเป็นเจ้าย่าทวดของนายพันเอกเจ้าวรการบัญชา อดีตนายกรัฐมนตรีของเมืองไทย บุตรหลานของท่านทางสายนี้ใช้นามสกุล “ณ ลำพูน”

เจ้าหลวงธรรมลังกา เจ้าครองนครลำพูนที่ ๕

พ.ศ. ๒๓๘๔ ถึง พ.ศ. ๒๓๘๖

เจ้าธรรมลังกาพิศาลเป็นโอรสองค์ที่ ๒ ของพระเจ้าบุญมาเมือง ได้เป็นเจ้าผู้ครองนครลำพูน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๘๔ ต่อจากเจ้าหลวงคำตันผู้เป็นพี่ ได้พิราลัยแล้ว ตรงกับรัชกาลที่ ๓ ครองนครลำพูนได้ ๒ ปี ก็พิราลัย ใน พ.ศ. ๒๓๘๖

เจ้าไชยลังกาพิศาลโสภาคคุณ

เจ้าผู้ครองนครลำพูนที่ ๖

พ.ศ. ๒๓๘๖ ถึง พ.ศ. ๒๔๑๔

เจ้าไชยลังกาพิศาลเป็นราชบุตรคนที่ ๔ ของเจ้าเศรษฐีคำฝั้นกับแม่เจ้าคำแปง ท่านผู้นี้ไม่ได้ติดตามเจ้าพ่อไปอยู่นครเชียงใหม่ คงรับราชการอยู่กับพระเจ้าบุญมาเมือง ผู้เป็นเจ้าอาอยู่ที่นครลำพูน จนได้เลื่อนตำแหน่งขึ้นเรื่อยไป และได้รับสุพรรณบัตรสถาปนาขึ้นเป็น เจ้าผู้ครองนครลำพูน และเป็นเจ้าในสุพรรณบัตร มีนามว่า "เจ้าไชยลังกาพิศาล"

บุคคลผู้นี้เป็นบุคคลสำคัญมาก ในรัชกาลที่ ๔ และมีอิทธิพลทั่วภาคเหนือ เจ้าไชยลังกาพิศาล ได้เป็นเจ้าผู้ครองนครลำพูน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๘๖ และมาพิราลัยใน พ.ศ. ๒๔๑๔ ในรัชกาลที่ ๕ เป็นเจ้าผู้ครองนครลำพูน ได้ ๒๖ ปี

ท่านเจ้าหลวงองค์นี้มีราชบุตร คือ

๑. **เจ้าหลวงดิเรกรัตน์** เจ้าผู้ครองนครลำพูนที่ ๘ เป็นเจ้าปู่ของพลตรีเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ ผู้ได้รับพระราชทานนามสกุล จากรัชกาลที่ ๖ ว่า "ณ ลำพูน"

๒. **เจ้ามหายศ ณ ลำพูน** ท่านผู้นี้เป็นเจ้าตาทวดของนายพันเอกเจ้าวรการบัญชา อดีตนายกรัฐมนตรีแห่งประเทศไทย

๓. **เจ้าหลวงเหมพินธุ์ไพจิตร** เจ้าผู้ครองนครลำพูนที่ ๘ บุตรหลานที่สืบสายโลหิตจากท่านผู้นี้ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงประทานนามสกุลให้แก่ทายาทและบุตรหลานว่า "ลังกาพินธุ์"

เนื่องจากราชบุตรของเจ้าหลวงไชยลังกาพิศาลโสภาคคุณ มีจำนวนมากหลายสิบคน ต่างมีลูกหลานแยกออกไปเป็นสกุลต่างๆ ในสมัยรัชกาลที่ ๖ ต่างใช้นามสกุลของตนเองทั้งสิ้น มิได้ใช้ "ณ ลำพูน" เพราะนามสกุล "ณ ลำพูน" นี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ทรงพระราชทานให้แก่ พลตรีเจ้าจักรคำขจรศักดิ์โดยเฉพาะ ส่วนผู้ที่เป็นลูกหลานของเจ้าหลวงไชยลังกาพิศาลคนอื่นๆ ก็เลือกใช้นามสกุลที่ตนปรารถนาเอาเองบ้าง ของเจ้านายในพระราชวงศ์จักรีตั้งเอาบ้าง

เจ้าไชยลังกาพิศาลโสภาคคุณ เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ ๖ ผู้เป็นราชบุตรของเจ้าหลวงเศรษฐีคำฝั้น เจ้าผู้ครองนครลำพูนที่ ๑ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ ที่ ๓ ได้มีราชบุตรองค์หนึ่ง ชื่อเจ้าหนานคำแสน และในท้องนี้มีน้องอีก ๓ คน เป็นชายหมดชื่อ เจ้าน้อยพุทธวงศ์เจ้าหนานเมืองอินทร์ เจ้าหนานคำปั๋น

เจ้าหนานคำแสนมีบุตรชายหญิงดังนี้ คือ

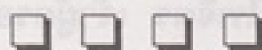
๑. เจ้าหนานวัง (ท่านผู้นี้คือต้นตระกูลของ "โชตนา")

๒. แม่เจ้าเกี๋ยงเหมย

๓. แม่เจ้าสุนันทา

รวม ๓ คน และเจ้าหนานวังได้มีบุตรชายหญิงดังนี้ คือ

๑. แม่เจ้าบัวคำ ๒. เจ้าน้อยหลวง ๓. เจ้าน้อยไชยวงศ์ (เปอะ) โชตนา ๔. เจ้าน้อยเมืองใจ๋ โชตนา ๕. เจ้าน้อยคำปั๋น รวม ๕ คนพี่น้อง แม่เจ้าบัวคำพี่สาวคนใหญ่ไม่มีบุตรและธิดา เจ้าน้อยไชยวงศ์ โชตนา หรือที่ชาวเชียงใหม่เรียกเจ้าเปอะนั้น ได้สมรสกับแม่ต้อด ได้มีบุตรหญิงคือ ๑. นางแสงด้าย โชตนา ๒. นายทิม โชตนา นายกเทศมนตรีเทศมนตรีเทศบาลนครเชียงใหม่คนปัจจุบัน จึงกล่าวได้ว่าเจ้าหลวงไชยลังกาพิศาลโสภาคคุณ ได้มีผู้สืบสายโลหิตโดยตรงคือพวกสกุล "โชตนา" ในนครเชียงใหม่อีกสกุลหนึ่ง

เจ้าดาราดิเรกรัตน์ไพโรจน์
เจ้าผู้ครองนครลำพูนที่ ๗

เจ้าดาราดิเรกรัตน์ไพโรจน์ (ดาวเรือง ณ ลำพูน) เป็นแม่ทัพคนสำคัญคนหนึ่งของนครลำพูนไปรบเชียงตุง ในรัชกาลที่ ๔ เป็นราชบุตรองค์ใหญ่ของเจ้าไชยลังกาพิศาล ภายหลังได้เป็นเจ้าราชวงศ์ลำพูน เจ้ามารดาท่านชื่อแม่เจ้าโก๊ะ ครองนครลำพูนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๑๔ ถึง พ.ศ. ๒๔๓๑ เป็นเจ้าผู้ครองนครลำพูนได้ ๑๗ ปี ได้ถึงแก่พิราลัย ใน พ.ศ. ๒๔๓๑ ตรงกับรัชกาลที่ ๕ (ท่านผู้นี้เป็นเจ้าปู่ทวดของเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ผู้สืบสายสกุล คือ เจ้ามหาวันเศรษฐี ราชบุตรคนหนึ่งของท่านและลูกหลานท่านผู้นี้ แยกไปใช้นามสกุลใหม่ว่า "วงศ์ดาราวรรณ"

❑ ❑ ❑ ❑

เจ้าเหมพินธุ์ไพจิตร

เจ้าผู้ครองนครลำพูนที่ ๘

พ.ศ. ๒๔๓๑ ถึง พ.ศ. ๒๔๓๘

พระนามเดิม คือ เจ้าคำหยาด เป็นราชบุตรของเจ้าไชยลังกากับแม่เจ้าคำจ๋า เป็นอนุชาของเจ้าหลวงดาราดิเรกรัตน์ต่างมารดากันภายหลังพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานนามเลื่อนจากเจ้าราชวงศ์ลำพูนขึ้นเป็นเจ้าครองนครลำพูน มีพระนามในสุพรรณบัตรว่า "เจ้าเหมพินธุ์ ไพจิตร" ได้ครองนครลำพูนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๑ และได้ถึงพิราลัย ใน พ.ศ. ๒๔๓๘ ท่านผู้นี้นับได้ว่าเป็นบรรพบุรุษของต้นตระกูล "ลังกาพินธุ์" ซึ่งได้แยกสกุลไปจาก "ณ ลำพูน" โดยตั้งอีกสายสกุลหนึ่ง

เจ้าอินทยงยศโชติ

เจ้าผู้ครองนครลำพูน ที่ ๙

เจ้าอินทยงยศโชติ (อินทยศ ณ ลำพูน) เป็นราชบุตรของเจ้าดาราดิเรกรัตน์ ไพโรจน์ เดิมเป็นพระไชยสงครามแล้วเลื่อนตำแหน่งมาเป็นเจ้าราชวงศ์ และครั้งสุดท้ายก็ได้รับสุพรรณบัตรเป็นเจ้าอินทยงยศโชติ และได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ให้เป็นเจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ ๙ ใน พ.ศ. ๒๔๓๘ ท่านได้ถึงแก่พิราลัย ใน พ.ศ .๒๔๕๔ ราชบุตรของท่านคือ พลตรีเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ (ในขณะเป็นเจ้าบุรีรัตน์นครลำพูน) ได้เป็นเจ้าผู้ครองนครแทน และเป็นผู้ครองนคร ที่ ๑๐ ของนครลำพูน

แม่เจ้ารถแก้ว

ชายาเจ้าหลวงอินทยงยศ

พณฯ พลตรีเจ้าจักรคำขจรศักดิ์
เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ ที่๑๐

แม่เจ้าขานแก้ว จักรคำขจรศักดิ์
ชายาพลตรีเจ้าจักรคำขจรศักดิ์
เป็นธิดาองค์ใหญ่ของเจ้าบุรีรีตน์
(เจ้าพรหมเทศ ณ ลำพูน) กับแม่เจ้าสุนา

พณฯ พลตรีและมหาอำมาตย์โทเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ (เจ้าน้อยจักรคำ ณ ลำพูน) เป็นราชบุตรของเจ้าอินทยงยศโชติ เจ้าผู้ครองนครลำพูน องค์ที่ ๙ ภายหลังเจ้าบิดาพิราลัยแล้ว ท่านได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สถาปนาขึ้นเป็นเจ้าผู้ครองนครองค์ที่ ๑๐ ของนครลำพูน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ และได้ครองนครลำพูนยืนยาวกว่า เจ้าผู้ครองนครองค์อื่นๆ ทั้งหมดถึง ๓๒ ปี ได้ถึงแก่พิราลัยเมื่อ พ.ศ.๒๔๘๖

พณฯ พลตรีเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ พระนามเดิม เจ้าน้อยจักรคำ ณ ลำพูน เป็นราชบุตรของเจ้าหลวงอินทยงยศโชติ เจ้าผู้ครองนครองค์ที่ ๙ ของนครลำพูน เจ้ามารดาของท่าน คือ แม่เจ้ารถแก้ว เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ ได้เริ่มเข้ารับราชการครั้งแรก ในสมัยเจ้าหลวงเหมพินธุ์ ไพจิตร และต่อมาในสมัยเจ้าหลวงอินทยงยศโชติ ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรเป็นพระยาชั้นพานทองก่อน คือตำแหน่งพระยาวังขวาเมืองลำพูน และ ใน พ.ศ. ๒๔๕๑ ได้รับตำแหน่งเป็นเสนาคลัง (คลังจังหวัด) และภายหลังได้กระทำความดีความชอบให้แก่ทางราชการเป็นอย่างมาก ได้เลื่อนสัญญาบัตรเป็นเจ้าบุรีรัตน์ และเป็นเจ้าบุรีรัตน์จนกระทั่งได้รับตำแหน่ง เป็นผู้รั้งเจ้าผู้ครองนครและภายหลัง พระบาทสมเด็จ-พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ได้ทรงสถาปนาให้ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าผู้ครองนครลำพูน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ แทนเจ้าหลวงอินทยงยศโชติ เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ก่อนผู้เป็นเจ้าบิดา

ตามประวัติในชีวิตการงานของ พณฯ พลตรีเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ (จักรคำ ณ ลำพูน) องค์นี้ ในสมัยของเจ้าบิดาท่านมาแล้ว ปรากฏว่าเป็นเจ้านายที่เอาใจใส่ต่อราชการบ้านเมืองเป็นอย่างยิ่ง พระองค์หนึ่งทีเดียว ดังได้ค้นคว้าผลงานของท่านที่ทิ้งไว้ในนครลำพูน เท่าที่ปรากฏเป็นหลักฐาน

ใน พ.ศ. ๒๔๕๑ ในรัชกาลที่ ๕ แผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระจุลจอม-เกล้าเจ้าอยู่หัว อันเป็นปลายรัชกาล ขณะที่เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ยังดำรงตำแหน่งเป็นพระยาวังขวานครลำพูน และเป็นเสนาคลังทำนองเดียวกับคลังจังหวัดในปัจจุบันนี้ พระองค์ท่านได้สร้างความเจริญให้แก่นครลำพูน ทางด้านคมนาคมเป็นอันมาก อาทิ เช่นได้ตัดถนนเชื่อมโยงตัวจังหวัดไปสู่อำเภอใกล้เคียง สำหรับอำเภอป่าซางนั้นได้สร้างถนนสายใหม่จากอำเภอเมืองลำพูนไปป่าซาง ต่อมาก็ได้มีการก่อสร้างเพิ่มเติมจากอำเภอป่าซางไปถึงหน้าวัดพระบาทตากผ้า นี่เป็นฝีมือชั้นแรกของพระองค์ท่านควบคุมกรุยถนนและสร้างคนแรก

และต่อมาเมื่อสมัยเป็นเจ้าบุรีรัตน์นครลำพูน ในปีต่อมาท่านได้ฝากงานก่อสร้างไว้อีก ๒ ชิ้น ไว้เป็นอนุสรณ์แก่ชาวนครลำพูน คือ

๑. ได้สร้างถนนสายตะวันออกจากประตูท่าขามไปถึงอำเภอแม่ทา (สมัยนั้นยังเป็นกิ่งแม่ทา)

๒. สร้างถนนจากในเมืองลำพูนไปจนถึงริมฝั่งแม่น้ำปิง คือ ถนนสายที่ไปยังสะพานศรีวิชัยเชื่อมกับตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ในด้านการสร้างกุศลสาธารณะสถาน อุทิศที่ดินและช่วยเหลือในการก่อสร้างถาวรวัตถุไว้ ให้เป็นสาธารณะของบ้านเมืองในนครลำพูนนั้น ท่านได้อุทิศของส่วนพระองค์ไว้เป็นจำนวนมาก คือ

๑. ได้บูรณะวัดร้างให้เป็นวัดใหม่ขึ้น โดยสร้างวิหาร-พระ เจดีย์-ศาลาบาตร และกำแพง ในบริเวณสถานที่เคยให้ตั้งเป็นวัด ชื่อวัดกู่สิงห์ทอง และตั้งนามของท่านเป็นชื่อวัดจักรคำภิมุข ตั้งอยู่ที่ตำบลสันต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

๒. สร้างกุฏิให้วัดพระธาตุหริภุญชัย

๓. ยกที่ดินสำหรับสร้างที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขในปัจจุบันนี้ให้

๔. ยกที่ดินให้เป็นที่ปลูกบ้านพักสัสดีจังหวัดลำพูน

๕. ยกที่ดินคุ้มหลวงเดิมให้รัฐบาล เพื่อสร้างศาลากลางจังหวัดลำพูนในปัจจุบันนี้ให้

๖. ยกที่ดินของท่านให้ตั้งโรงเรียนส่วนบุญโยปถัมภ์

๗. ได้ใช้ทุนทรัพย์ส่วนตัว สร้างสโมสรข้าราชการหลังเก่าให้ ปัจจุบันนี้รื้อไปแล้ว

๘. และได้ช่วยเหลือสละทรัพย์สิน ก่อตั้งโรงเรียนประจำจังหวัดชายประจำหวัดลำพูน โดยทางรัฐบาลได้ตั้งนามของท่านให้เป็นชื่อโรงเรียน "จักรคำคณาทร" ในปัจจุบันนี้

เก่งทั้งด้านปราบปราม

ตอนได้ตำแหน่งเจ้าบุรีรัตน์นั้นเป็นเวลาที่พระองค์ทำชื่อเสียง จากการปราบปรามช่วยให้ราษฎรได้นอนตาหลับ จากโจรผู้ร้ายปล้นสดมภ์อันมีชุกชุม แต่ถ้าเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ จะมีโอกาสเป็นนายตำรวจในสมัยนี้ พระองค์ก็จะได้ชื่อว่าเป็นสารวัตรมือปราบฉมังคนหนึ่งเป็นแน่ ทั้งนี้เนื่องจากวิธีการสืบสวนและ

ปราบปรามอันชาญฉลาดยิ่งนั่นเอง

พระองค์ท่านนำเอาวิธีเพ็ชรตัดเพ็ชร หรือขะโมยฆ่าขะมายมาใช้คือ เก็บเอาดาวโจรร้ายๆ ชั้นฆ่าคนมาแล้ว มาเลี้ยงไว้อย่างอิ่มหนำสำราญ แล้วสั่งให้ลูกมือเหล่านั้นจัดการ "เก็บ" โจรอื่นๆ ต่อไปจนบ้านเมืองสงบสุข

หลังการเก็บเกี่ยวข้าวแล้วทุกปี ที่เมืองลำพูนก็มีข่าวโจรผู้ร้ายอาละวาดแย่งชิงทรัพย์ประหัสประหารรายงานมาทางจัดหวัดเรื่อยๆ ทั้งข้าหลวงประจำจังหวัด ผู้กำกับการตำรวจจะออกปราบทีไรก็คว้าน้ำเหลวเพราะชาวบ้านไม่ร่วมมือเกรงพวกโจรจะกลับมาฆ่าทีหลัง จนทางการจำต้องขอให้เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ เป็นหัวหน้าปราบปรามเสียเอง ซึ่งก็ปรากฏผลทันตาคือ ออกไปทำงานทีไรเป็นจับตัวได้เสมอ นโยบายแยบยลด้านนี้ของพระองค์นับว่าไม่เหมือนนายตำรวจคนใด และก็ไม่มีนายตำรวจคนใดจะทำเหมือนโดย (๑) ถึงอย่างไรก็ตาม พวกโจรผู้ร้ายชาวลำพูนก็ยังนับถือว่าพระองค์เป็นเจ้านายของพวกเขา จึงทั้งเกรงและกลัวผิดกับคนธรรมดา (๒) ดังที่ทุกคนย่อมทราบที่ว่า สมัยก่อน การนับถือเจ้านายแตกต่างกับสมัยนี้ ยิ่งเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ เป็นโอรสของเจ้าหลวงจึงยิ่งมีคนเทิดทูนอย่างสูงยิ่งและ (๓) พวกกำนันผู้ใหญ่บ้านก็เป็นชาวลำพูนด้วยกัน และส่วนใหญ่ก็เคยเป็นลูกน้อง คนทำนาเฝ้าสวนของเจ้านายมาแล้ว จึงต้องช่วยเหลือร่วมมือกับพระองค์ทุกวิถีทาง

ไอ้เสือที่เจ้าจักรขจรศักดิ์ สมัยเป็นเจ้าบุรีรัตน์ปราบที่มีชื่อก็คือ เสือมอยจอมโจรฆ่าคนผู้เป็นยอดแห่งความอำมะหิต กับเสือติ๊บผู้เป็นเจ้าของแผนการนำพวกเงี้ยวปล้นบ้านเจ้ามหาวงศ์ ณ เชียงใหม่ บ้านสันทรายใต้ อำเภอสารภีจังหวัดเชียงใหม่ สายลับนำความแจ้งให้เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ทราบ จึงสั่งป้องกันด่วน ปรากฏว่าอ้ายเสือติ๊กรู้ทัน จึงไม่ทำงานตามแผน ต่อมาเสือที่พระองค์ชุบเลี้ยงไว้คนหนึ่ง ก็ไปคว้าคอไอ้เสือติ๊บมาสู่ตารางจนได้

รับเสด็จในหลวง ร.๗ ได้เป็นนายพลตรี

ในการเสด็จเลียบหัวเมือง ฝ่ายเหนือของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประชาธิปกรัชกาลที่ ๗ ในปี พ.ศ. ๒๔๖๙ ทั้งที่จังหวัดเชียงใหม่และลำพูนนั้นเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ได้ร่วมมือกับเจ้านายฝ่ายเหนือถวายการต้อนรับพระองค์อย่างสมพระเกียรติ

อาทิในนครเชียงใหม่เจ้าจักรคำฯ ได้ร่วมกระบวนเครื่องพระขวัญฝ่าย

เจ้านายพื้นเมืองอันมีหลายคู่ด้วยกัน เจ้าจักรคำขจรศักดิ์เจ้าผู้ครองนครลำพูนได้คู่กับเจ้าราชวงศ์แห่งนครลำปาง และเป็นคู่ที่ ๒ อนึ่งในฐานะผู้ทำพิธีทูลพระขวัญขึ้นสู่พลับพลาและผู้รับสมมุติยกพระกรณ์ ได้ร่วมกับเจ้าแก้วนวรัฐ พระราชชายาเจ้าดารารัสมี เจ้าหญิงจามรีฯ ทำหน้าที่นี้ด้วยความเรียบร้อยเป็นที่พอพระราชหฤทัย

ในโอกาสที่ในหลวงเสด็จประพาสเมืองลำพูน เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ ได้ถวายการต้อนรับอย่างเอิกเกริกยิ่ง

สนิทสนมครูบาศรีวิชัย

เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์นี้ ใกล้ชิดสนิทสนมกับครูบาศรีวิชัยนักบุญของลานนาไทยเป็นส่วนพระองค์ และเคารพยกย่องครูบาอย่างมาก เพราะครูบาก็มีเลือดเนื้อเชื้อไขเป็นชาวลำพูนโดยกำเนิด

เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๙ ภายหลังจากที่ครูบาศรีวิชัยถูกเจ้าคณะอันมีเจ้าคณะจังหวัดในสมัยนั้นกล่าวหาปรักปรำต่างๆ นานา และถูกลงโทษให้กักบริเวณอยู่ในวัดพระธาตุหริภุญไชยเป็นเวลา ๑ ปี แล้วกลับไปจำศีลภาวนาอยู่ที่วัดบ้านปางอำเภอลี้ จังหวัดลำพูนตามเดิม

กรณีที่กล่าวหาครูบาในตอนหลังก็มีว่า เกิดการล่ำลือกันทั่วไปในหมู่ประชาชน หาว่าครูบาเป็นผู้วิเศษล่องหนหายตัวแสดงอภินิหารต่างๆ ได้ จึงคณะสงฆ์ได้มีหนังสือด่วนสั่งให้ครูบาทำรายชื่อภิกษุสามเณรศิษย์วัดทั้งหมดในวัดบ้านปางและผู้ที่เลื่อมใสศรัทธาในตัวท่าน ณ ที่อื่นๆ ส่งมาให้จังหวัดพิจารณาซึ่งครูบาก็เพิกเฉยเสีย อาจจะเป็นเพราะมีเวลาน้อยเหลือเกินทำไม่ทันตามคำสั่งก็ได้ อีกกรณีหนึ่งมีการเปลี่ยนรัชกาลใหม่ วัดบ้านปางของครูบาอยู่ในห้วยในดอยไม่ได้ประดับธงทิวตีฆ้องกลองประโคมอย่างวัดอื่นๆ ทั่วไป อันครูบาอาจจะไม่ล่วงรู้ก็ได้ เพราะสมัยนั้นไม่มีวิทยุอย่างในขณะนี้

ทั้ง ๒ สาเหตุเป็นเรื่องที่พระครูญาณมงคล เจ้าคณะเจ้าหวัดลำพูน ถือว่าไม่เชื่อฟังบังคับบัญชาขัดขืนระเบียบราชการบ้านเมืองสำรวจพระอาราม ซึ่งมีหนังสือลงวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๔๖๙ ไม่ให้ครูบาออกจากวัดบ้านปาง และออกจากเขตจังหวัดลำพูน ภายใน ๑๕ วัน พร้อมกับสั่งหัววัดเจ้าอธิการ หัวหมวดอุปัชฌาย์มิให้รับครูบาเข้าอยู่อาศัยในอารามโดยเด็ดขาด ครูบาศรีวิชัยก็ไม่สนใจกับคำสั่งที่มีอคติเคลือบแฝงแต่อย่างใด

จนนายอำเภอเจ้าคณะแขวงอำเภอลี้ ได้เสนอเรื่องรวมให้เจ้าคณะจังหวัดลำพูน ปรึกษาข้าหลวงประจำจังหวัดๆ ก็หารือกับเจ้าจักรคำขจรศักดิ์เจ้าผู้ครองนคร ในที่สุด เจ้าจักรคำขจรศักดิ์จนต้องมีหนังสือถึงครูบาเอง นิมนต์ให้มาพบเจ้าคณะจังหวัดเพื่อความบริสุทธิ์ นั่นแหละครูบาศรีวิชัยจึงยอมเดินทางมา และถูกควบคุมตัวอยู่ที่วัดหริภุญชัย ๑ คืน ก่อนไปสู่กรุงเทพฯ ณ ที่ซึ่งครูบาได้แสดงให้เห็นว่าท่านมิได้มีเจตนาร้ายหรืออภินิหารดังกล่าวหาเลย จนพระราชาคณะผู้ใหญ่ที่สอบสวนพิจารณายกข้อกล่าวหาทั้งสิ้น ชัยชนะเป็นของครูบาในบั้นปลาย

ทั้งนี้ทั้งนั้นจะเห็นครูบาศรีวิชัยไม่เคยเชื่อใคร นอกจากเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ เพราะพ่อเจ้าเป็นผู้มีเหตุผล เมตตาปราณี ไม่ชอบความอยุติธรรมใดๆ

ราชบุตร ธิดาและหลาน ได้เรียนดีทุกคน

จนถึงสมัยนี้คนทั่วไป ก็ยังยกย่องชมเชยเจ้าจักรคำขจรศักดิ์เจ้าผู้ครองนครลำพูนว่า เป็นผู้มีสายตาไกล ใคร่จะเห็นความก้าวหน้าทางการศึกษาเล่าเรียนของลูกๆ ยิ่งกว่ามรดกสมบัติพัสสถานที่พระองค์ก็ทิ้งไว้อย่างเหลือเฟืออยู่แล้วเป็นไหน ด้วยเหตุนี้บุตรชายของพ่อเจ้าทุกคน จึงอย่างน้อยที่สุดก็ผ่านปริญญาภายในประเทศ ส่วนใหญ่เป็น *"หัวนอก"* ใช้เวลาหลายๆ ปีอยู่ในต่างประเทศ อย่างเช่น เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน นิติศาสตร์ (ปริญญาเกียรตินิยม) จากมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ อังกฤษ และเนติบัณฑิตอังกฤษ ซึ่งใช้เวลาเรียนถึง ๑๒ ปี เจ้าสุริยา ณ ลำพูน ก็ผ่านการศึกษาทางนิติศาสตร์ในประเทศ เจ้าพัฒนา ณ ลำพูน ได้ปริญญาบัตรทางวนศาสตร์จากฟิลิปปินส์ เจ้าวรทัศน์ ณ ลำพูน ได้ธรรมศาสตร์บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง ได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ส.ลำพูน และเคยเป็นรัฐมนตรีสั่งราชการกระทรวงมหาดไทย ในสมัย ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี ส่วนธิดานั้นได้อนุญาตให้มิชชั่นนารีสอนภาษาอังกฤษให้

และเป็นที่น่าสังเกตว่า เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ ได้ส่งบุตรทุกคนเรียนหนังสือชั้นต้น จากโรงเรียนอัสสัมชัญสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียงที่สุดของคณะมิชชั่นคาโธลิค ที่ผลิตนักการเมือง นักการทหาร นักวิชาการสำคัญของประเทศไทยทุกยุคทุกสมัย

ความปรารถนาจะเห็นบุตรมีความรู้สูงนี้ แตกต่างจากเจ้าผู้ครองนครอื่นๆ ของภาคเหนือทุกองค์

ราชบุตรและธิดาพลตรีเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ มีดังนี้

ราชบุตรและธิดาซึ่งกำเนิดจาก แม่เจ้าขานแก้ว จักรคำขจรศักดิ์

๑. เจ้าหญิงลำเจียก ณ ลำพูน ๒. เจ้าหญิงวรรณรา ณ ลำพูน

๓. เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ๔. เจ้ารัทธาทร ณ ลำพูน

ราชบุตรซึ่งกำเนิดจากแม่เจ้าแขกแก้ว จักรคำขจรศักดิ์

๑. เจ้าวรทัศน์ ณ ลำพูน

ราชบุตรที่กำเนิดจากเจ้าหญิงส่วนบุญ จักรคำขจรศักดิ์ คือ

๑. เจ้าพัฒนา ณ ลำพูน

ราชบุตรที่กำเนิดจากหม่อมแว่นแก้ว คือ

๑. เจ้าสุริยา ณ ลำพูน

ธิดาซึ่งกำเนิดจากหม่อมคำแยง คือ

๑. เจ้าหญิงประกายคำ (ณ ลำพูน) ทองใหญ่ ณ อยุธยา

นายพลตรีเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ ได้เป็นเจ้าครองนครลำพูน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๔ ในรัชกาลที่ ๖ และถึงแก่พิราลัยในวันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๖ ชนมายุได้ ๖๙ ชันษา ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าวิเศษ (ท.จ.ว.)

แม้ว่าท่านผู้นี้จะจากไป แต่ทั้งคุณงามความดีและเกียรติคุณของท่านไว้บนพื้นโลก อย่างไม่มีวันจะหายไปจากความทรงจำของมวลชนทั้งหลาย

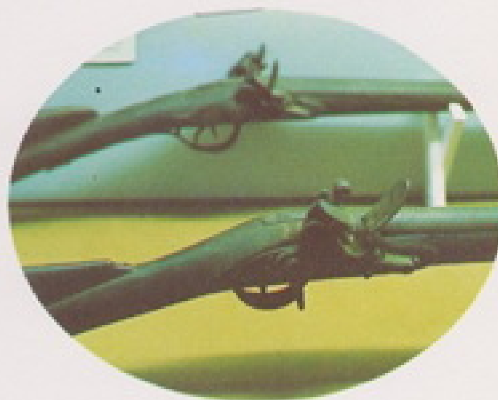

เครื่องยศเจ้าผู้ครองนครลำพูนในสมัยรัชกาลที่ ๕

- ประคำทองคำ ๑๐๘ เม็ด ๑
- มาลาหุ้มกำมะหยี่ เกี้ยวทอง ประดับพลอย ๑
- เสื้อทรงประพาสกำมะหยี่ขลิบทอง ๑
- เสื้อเข้มขาบริ้วเล็ก ๑
- เสื้อดอกใหญ่ ๑
- เสื้อญี่ปุ่น แพงจีนเจา ๑
- ผ้านุ่งเข้มขาบช้ำดอก ๑
- ผ้านุ่งยกทองอย่างแขก ๑
- ผ้าลาย ๗ ศอก อย่างนอก ๒
- ผ้าเกี้ยวลาย ๑
- ผ้าปุ้มเขมร ๑
- ผ้าม่วงจีน ๑
- แพรขาวห่ม-หงอนไก่เพลาะ ๑
- แพรขาวห่ม-หลิน ๑
- แพรขาวห่ม-ปักสี ๑
- ส่านไทยปักทองแร่ง ๑
- พานหมากทองคำ (กลม) เครื่องพร้อม ๑
- คนโทน้ำทองคำ ๑
- กระโถนน้ำทองคำ ๑
- โต๊ะเงินท้าวช้าง คาว ๑
- โต๊ะเงินท้าวช้าง หวาน ๑
- กระบี่บั้งทอง ๕ บั้ง ๑
- หอกคอทองคำ ๑ คู่
- ปืนคาบศิลาคร่ำเงิน ๑
- ปืนคาบศิลาคอลาย ๑
- สัปทนกำมะหยี่ปักทองแผ่ลวดเชิงชาย

กูป (สัปคับ) ที่นั่งบนหลังช้าง ไม้ลงชาดปิดทอง ของ พล.ต.เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ ศิลปะแบบล้านนา

ขอสับช้าง ไม้และเหล็ก

อาวุธชนิดต่างๆ

หมายเหตุ เจ้าพงศ์ธาดา ได้มอบไว้ให้พิพิธภัณฑ์จังหวัดลำพูน

พระเจ้าแผ่นดินแห่งกรุงสยามทรงพระเมตตา
และมอบความไว้วางพระราชหฤทัยในบรรพชน
ต้นตระกูล "ณ ลำพูน" เป็นที่สุด

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔

พระองค์เป็นผู้ทรงพระราชทานความเชื่อถือแก่ เจ้าหลวงไชยลังกาพิศาลโสภาคคุณ เจ้าผู้ครองนครลำพูนที่ ๖ บรรพชนต้นตระกูล "ณ ลำพูน"-ลังกาพินธุ์-โชตนา-ลังกาฟ้า-วงศ์ดาราวรรณ...เจ้าหลวงไชยลังกาพิศาลองค์นี้ที่ทรงอิทธิพลมาก คณะเสนาบดีผู้ยิ่งใหญ่ในกรุงเทพฯ ให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างยิ่ง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ แห่งบรมราชจักรีวงศ์ พระองค์ผู้ทรงเป็นนักรัฐศาสตร์ที่เยี่ยมยอดพระองค์หนึ่งของกรุงสยาม มีพระมหากรุณาธิคุณและพระเมตตาคุณ ทรงสดับตรับฟังมติมหาชนของชาวลานนาไทยในครั้งกระโน้นเป็นที่สุด และได้พระราชทานศักดิ์ศรีของเจ้านายในราชวงศ์ฝ่ายเหนือ ที่ถูก *"กด"* คืนให้สภาพเดิม เพราะเหตุผลทางการเมืองในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ตลอดเวลา ๒๖ ปี ๗ เดือนกับ ๒๓ วัน เพราะเกรงทางฝ่ายเหนือจะแข็งข้ออย่างเจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์ ซึ่งทำการก่อการจลาจลยึดอำนาจปกครองตนเอง จนพ่ายแพ้แก่กองทัพไทยไปจนถูกกล่าวหาว่าเป็น *"ขบถทรยศต่อแผ่นดินไทย"*

เจ้านายคนสำคัญองค์หนึ่งของนครลำพูน ซึ่งสายเลือดโดยตรงของเจ้านายองค์นี้ ซึ่งได้เป็นเจ้าผู้ครองนครลำพูนสืบต่อมาถึง ๔ องค์ด้วยกัน ล้วนแล้วแต่เป็นเจ้านายบุตรหลานและเหลนของท่านโดยตรง ซึ่งเป็นผู้ใช้นามสกุล "ณ ลำพูน" โดยสืบสายสกุลมาจากท่านผู้นี้ คือ "เจ้าไชยลังกาพิศาลโสภาคคุณ"

เจ้าไชยลังกาพิศาลมีพระนามเดิมว่า "เจ้าหนานไชยลังกา ณ ลำพูน" เป็นราชบุตรองค์ที่ ๔ ของเจ้าสุภัทรเศรษฐีคำฝั้น เจ้าผู้ครองนครลำพูนที่ ๑ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ที่ ๓

ปรากฏตามประวัติศาสตร์ และชีวประวัติของท่านผู้นี้เป็นเจ้านายในราชตระกูล "ณ ลำพูน" องค์หนึ่งที่ได้กระทำคุณงามความดีไว้ให้แก่แผ่นดินมาก จนเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ และคณะเสนาบดีแห่งกรุงสยามมากในยุคนั้น แทบกล่าวได้ว่าในสมัยนั้น เจ้านายในราชตระกูล "ณ ลำพูน" องค์นี้กล่าวอะไรเกี่ยวกับราชวงศ์ฝ่ายเหนือแล้ว พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ และสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) สมเด็จเจ้าพระยาองค์ใหญ่ กับสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาพิชัยญาติ (ทัด บุนนาค) สมเด็จเจ้าพระยาองค์น้อย และเสนาบดีผู้ใหญ่ทั้งหลาย เช่น เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ภายหลังเป็นสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินในรัชกาลที่ ๕ จะต้องรับฟังและคล้อยตามความเห็นของท่านผู้นี้เสมอมา

แม้แต่การจะแต่งตั้งพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ ขณะเป็นพระยาหัวเมืองแก้วเชียงใหม่ ก็จะต้องได้รับความเห็นชอบจากเจ้าไชยลังกาพิศาลองค์นี้ก่อน จึงจะทรงแต่งตั้ง ทั้งนี้เพราะในสมัยรัชกาลที่ ๔ ตอนเริ่มต้นนั้น ก็ของเจ้าสุภัทรเศรษฐี

คำฝั้น ได้ครองตำแหน่งสำคัญของนครเชียงใหม่-นครลำพูน-เชียงราย-เชียงแสน ไว้ทั้งสิ้น กล่าวกันตามสมัยนี้ก็คือ "คุมกำลังทหาร" ไว้ในมือทั้งสิ้นนั้นเอง เพราะราชบุตรของเจ้าสุภัทรเศรษฐีคำฝั้น ผู้ที่เป็นพี่น้องท้องเดียวกันเป็นใหญ่ในสมัยนั้น เป็นราชบุตรที่กำเนิดจากแม่เจ้าคำแปง คือ

๑. **เจ้าอุปราชพิมพิสาร** เป็นอุปราชเชียงใหม่เป็นพี่ชายคนที่ ๒ ร่วมเจ้ามารดาเดียวกัน

๒. **พระยารัตนอาณาเขต** (เจ้าธรรมลังกา) น้องชายเป็นเจ้าเมืองเชียงราย

๓. **เจ้าธรรมปัญโญ** รองแม่ทัพใหญ่ก็เป็นรองเจ้าอุปราชพิมพิสารอยู่ (เป็นน้องชายต่างมารดาแต่เจ้าบิดาเดียวกัน)

๔. **เจ้าอินทนนท์** ภายหลังเป็นพระเจ้าอินทวิไชยยานนท์ เจ้าผู้ครองเชียงใหม่ (เป็นหลานชายลูกของพี่ชาย)

๕. **เจ้าบุญทวงศ์** (ภายหลังเป็นเจ้าอุปราชเชียงใหม่) ก็เป็นหลานชายคุมกำลังทหารอยู่ทั้งนั้น

เหตุหลายประการนี้เอง จึงเสริมบารมีและอิทธิพลของเจ้าไชยลังกาพิศาลให้ยิ่งใหญ่ขึ้นด้วยประการฉะนี้

ถ้าเป็นสมัยนี้ เจ้าไชยลังกาพิศาล ก็คงจะได้รับพระราชทานเครื่องพระราชอิสริยาภรณ์ "ราชมิตราภรณ์" อย่างไม่มีปัญหา เพราะเป็นผู้ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ ทรงไว้วางพระราชหฤทัย ตลอดจนคณะเสนาบดีก็ทรงไว้วางใจ และมีความเคารพรักยำเกรงเป็นที่สุด เจ้านายในราชตระกูล "ณ ลำพูน" องค์นี้แหละที่มีความเก่งกล้าสามารถเหนือพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ (เจ้าชีวิตอ้าว) ของนครเชียงใหม่ทุกแง่ทุกมุม ทั้งในด้านการปกครอง, ด้านปราบปราม, ความจงรักภักดี

เจ้าไชยลังกาพิศาล มีความดีงาม มีความจงรักภักดีต่อพระบรมราชจักรีวงศ์ด้วยความสุจริตใจ นครลำพูนบ้านเมืองของท่าน มิได้มีการแตกร้าวและร้าวฉาน ระหว่างเจ้านายญาติพี่น้องเหมือนนครเชียงใหม่และนครลำปาง ไม่มีการแก่งแย่งชิงอำนาจเหมือนนครเชียงใหม่ที่ทำความครึกโครมโด่งดังจนกลายเป็นเรื่องเดือดร้อนไปถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราชโองการให้ไปเฝ้าเพื่อชำระความจนปรากฏในประวัติศาสตร์ แม้ว่าเจ้านายในราชตระกูล

"ณ ลำพูน" องค์นี้จะมีราชบุตรและธิดามาก ร่วม ๕๘ กว่าคน แต่ก็ไม่ให้มีเรื่องราวการแตกสามัคคีร้าวฉานโด่งดังได้เลย นับว่าเป็นผู้อบรมบุตรธิดาได้ดีที่สุดในประวัติศาสตร์ของลานนาไทยองค์หนึ่ง

บุตรหลานของท่านที่สืบสายโลหิตจากท่านนี้ ในปัจจุบันนี้ใช้นามสกุล "ณ ลำพูน" ลังกาพินธุ์, โชตนา, ลังกาฟ้า, วงศ์ดาราววรณ และสกุลอื่นอีกหลายสกุลในภาคเหนือ

เหตุการณ์ใน พ.ศ. ๒๓๙๔ เจ้าฟ้ามงกุฎสมเด็จพระอนุชาธิราชได้ขึ้นเสวยราชเป็นพระเจ้าแผ่นดิน รัชกาลที่ ๔ ทรงพระนามว่า พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชดำริเห็นว่า

แต่เดิมนั้นเจ้านายในเมืองเชียงใหม่-เมืองลำพูน-เมืองนครลำปางนั้น ได้มีเจ้านายในราชวงศ์ฝ่ายเหนือ ซึ่งเป็นราชวงศ์ทิพย์จักร ได้ปกครองบ้านเมืองเป็นเอกราช มิได้ขึ้นแก่ผู้ใดมาก่อน ทั้งฝ่ายพม่าและฝ่ายไทยได้ แต่ภายหลังได้ถูกพม่ายกทัพเข้าตีแตกพร้อมกับกรุงศรีอยุธยา ตกอยู่ใต้อำนาจของพม่า ครั้นสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี และสมัยสมเด็จพระอัยกา คือ พระบาทสมเด็จพระพุทธ-ยอดฟ้าจุฬาโลก พระเจ้ากาวิละผู้เป็นเจ้าลุงกับเจ้าธรรมลังกา-เจ้าเศรษฐีคำฝั้นผู้เป็นเจ้าบิดาเจ้าไชยลังกาพิศาล ได้นำทัพชาวเมืองเหนือเข้ากับทัพไทยตีพม่าแตกไป และได้นำดินแดนลานนาไทยผนึกกำลังรวมเข้ากับกรุงเทพฯ ขอขึ้นกับกรุงเทพพระมหานครในครั้งนั้น พระเจ้ากาวิละ-พระเจ้าคำโสม-พระเจ้าดวงทิพย์ได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นพระเจ้าผู้ครองเมือง ตลอดจนเจ้าบุญมาเมืองก็ได้สถาปนาขึ้นเป็นพระเจ้าผู้ครองนครลำพูน

พอหมดบุญเจ้านายพวกนี้แล้ว ในสมัยรัชกาลที่ ๓ ก็มิได้ทรงยกย่องผู้ใดให้เป็นพระเจ้าอีกเลย ทั้งนี้ เกรงไปว่าจะเกิดการก่อการแบ่งแยกดินแดนกันขึ้น จึงให้ยศเป็นพระยาเจ้าเมืองเท่านั้น เพราะเกรงการขบถและแข็งข้อแบบเจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์เป็นตัวอย่าง ตราบจนกระทั่งมาถึงแผ่นดินของพระจอมเกล้า-เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ จึงได้ยกย่องเจ้านายในประเทศราชซึ่งเคยเป็นเอกราชมาก่อน และมีเชื้อราชวงศ์ของตนเอง โดยมิได้รับเกียจแต่อย่างใด

และในครั้งนี้โดยเฉพาะนครลำพูนนั้น เจ้าไชยลังกา ณ ลำพูน เจ้าเมืองลำพูนผู้แต่เดิมมียศเป็นพระยาลำพูนไชย ทรงพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม สถาปนาให้มีพระยศเป็นเจ้าประเทศราช ดังมีพระนามว่า

"เจ้าไชยลังกาพิศาลโสภาค คุณหริภุญไชย รัษฎาธิวงศ์ ประเทศราช ธุระธาดา มลาวัยวงศ์ ปัตยานุกุล ลำพูนนครวิชิตชัย เจ้านครลำพูน"

ทั้งนี้ เพราะพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงรับฟังมติมหาชนที่ยังยกย่องเจ้านายของตนอยู่ แม้จะให้มีบรรดาศักดิ์อย่างใด ก็คงยกย่องเรียกนามของเจ้านายของตนอยู่ว่า "เจ้า" อยู่นั่นเอง มิได้เรียกนามสัญญาบัตรและบรรดาศักดิ์ เช่น พระ-พระยาไม่ จึงได้พระราชทานสัญญาบัตรให้เป็น "เจ้า" ตามศักดิ์และชาติตระกูลของเจ้านายในราชวงศ์ฝ่ายเหนือ ใน พ.ศ. ๒๓๙๔ ดังกล่าวนี้ทุกประการ

นับว่าเป็นพระมหากรุณาธิคุณของล้นเกล้าล้นกระหม่อม ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ เป็นอย่างยิ่ง สำหรับพวกเจ้านายในราชตระกูล "ณ ลำพูน" คงจะรำลึกถึงพระคุณอันล้นเกล้าล้นกระหม่อมของพระองค์ท่านจนกระทั่งบัดนี้

(จากหนังสือพงศาวดารเชียงใหม่ ของพระยามหาอำมาตย์หรุ่นศรีเพ็ญ ฉบับทูลเกล้าถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕)

นามสกุลพระราชทาน

บุคคลสำคัญผู้ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ทรงพระราชทานแก่ผู้ที่ได้กระทำตนให้มีเกียรติและเป็นศรีแก่สกุลวงศ์ ดังมีพระนามและรายนามเท่าที่นำลงและมีแพร่หลายในภาคเหนือไว้พอเป็นสังเขป

ครั้งที่ ๙ ประกาศวันที่ ๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๖

ณ ลำพูน เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ (น้อยจักรคำ)

ธนันชยานนท์ เจ้าราชวงษ์ (บุญเป็ง)

ตุงคนาการ เจ้าราชภาติกวงษ์ (น้อยดวงทิพย์)

ครั้งที่ ๑๔ ประกาศวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๗

ณ เชียงใหม่ เจ้าแก้วนวรัฐ (เจ้าแก้ว)

ณ น่าน พระเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดช (สุริย)

ณ ลำปาง เจ้าบุญวาทย์วงษ์มานิต (บุญทวงษ์)

พรหมวงศ์นันท์ เจ้าไชยสงคราม (มธุรศ)

มหาวงศ์นันทน์ เจ้าวรญาติ (เทพรส)

มหายศนันทน์ เจ้าอุตรการโกศล (มหาชัย)

ครั้งที่ ๒๐ ประกาศวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๕๗

จันทรปัญญา หลวงขจัดจัณฑนิกร (ใหม่แก้ว)

ครั้งที่ ๒๑ ประกาศวันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๗

จิตตางกูร พระยาจิตสวงษ์วรยศรังศี (น้อยจิตวงษ์) ผู้ว่าราชการเมืองเทิง

"อันเมืองนครลำพูนนี้ไซร้ แม้เป็นราชธานีเก่าก่อนเมืองอื่นในมณฑลพายัพ ตั้งแต่สร้างเมืองเชียงใหม่ขึ้นในที่ใกล้แล้ว ก็กลายเป็นแต่อย่างสาขาของเมืองเชียงใหม่มา ทั้งในสมัยเมื่อประเทศลานนามีความรุ่งเรือง และเมื่อเสื่อมทรามความเจริญ ตกอยู่ในอำนาจของชาติอื่น ต่อถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จ-พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เมื่อได้ทรงกู้หัวเมืองมณฑลพายัพให้กลับคืนเป็นของไทยได้หมดแล้ว จึงได้โปรดให้ตั้งเมืองลำพูนขึ้นต่างหาก และให้ขึ้นตรงต่อกรุงเทพมหานคร และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ต้นตระกูล ณ ลำพูน ปกครองฉลองพระเดชพระคุณจึงตั้งวงศ์ตระกูลมีเชื้อสายสืบมา และเมืองลำพูนก็คงเป็นเมืองใหญ่เมืองหนึ่งอยู่ในมณฑลพายัพมาจนบัดนี้"

*ความตอนหนึ่งในคำกราบบังคมทูลพระกรุณา ของพลตรีเจ้าจักรคำ-ขจรศักดิ์ เจ้าผู้ครองนครลำพูน ในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้า-เจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดลำพูน เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๖๙

เจ้าบุรีรัตน์ (ภูเกี๋ยง) แห่งเมืองเชียงราย

ราชบุตรเจ้าเศรษฐีคำฝั้น เจ้านครลำพูนที่ ๑

ท่านผู้นี้นับเนื่องเป็นต้นสกุลทางด้านเจ้าแม่ขานแก้ว

เจ้ามารดาของ เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน

เจ้าบุรีรัตน์ภูเกี๋ยง เป็นราชบุตรคนที่ ๒๕ ของเจ้าสุภัทราเศรษฐีคำฝั้น เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ ๑ และภายหลังไปเป็นเจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ ๓ เจ้าแม่ของเจ้าภูเกี๋ยง ชื่อเจ้านางคำหล้า ถ้านับโดยสายเลือดแล้วเจ้าบุรีรัตน์ (ภูเกี๋ยง) ผู้นี้เป็นอนุชาต่างมารดาของเจ้าไชยลังกาพิศาลโสภาคคุณ เจ้าผู้ครองนครลำพูนที่ ๖ และมีศักดิ์เป็นเจ้าอาว์ของเจ้าหลวงดาราดิเรกรัตน์ไพโรจน์

ตามประวัติกล่าวว่า เจ้าบุรีรัตน์ (ภูเกี๋ยง) ผู้นี้ ได้เกิดในรัชกาลที่ ๒ และได้เติบใหญ่ขึ้น และได้เข้ารับราชการกับเจ้าเศรษฐีคำฝั้นในนครเชียงใหม่ และได้เคยออกรบทัพจับศึกกับพวกแคว้นฉานของพม่าตลอดมาแทบทุกครั้ง และท่านผู้นี้ได้รับราชการต่อมาในสมัยเจ้าหลวงพุทธวงศ์ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ ๔

ความได้ปรากฏในพงศาวดารโยนกได้กล่าวว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๑ เจ้าหลวงพุทธวงศ์ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ ได้ข่าวว่าเจ้าฟ้าเมืองนายได้ให้คนปลอมตัวเป็นชาวบ้าน อพยพกำลังคนเข้ามาในแขวงเมืองสาด เมืองต่วน อันเป็นดินแดนแว่นแคว้นเมืองเชียงใหม่ (สมัยนั้นขึ้นกับนครเชียงใหม่) เจ้าหลวงพุทธวงศ์จึงแต่งตั้งให้พระยาอุปราช (ภายหลังเป็นพระเจ้ามโหตรประเทศ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ที่ ๕) พระยาราชวงศ์ (คือเจ้าราชวงศ์มหาพรหมคำคง เจ้าบิดาของพระเจ้าอินทวิไชยานนท์ เจ้าผู้ครองเชียงใหม่ที่ ๗) พระยาเมืองแก้ว (ภายหลังเป็นพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ที่ ๖)

เจ้าภูเกี๋ยง ภายหลังเป็นเจ้าบุรีรัตน์เมืองเชียงราย (บุคคลผู้นี้แหละที่เป็นบรรพบุรุษ ทางฝ่ายเจ้าบิดาของเจ้าแม่ขานแก้วจักรคำขจรศักดิ์) เจ้าหนานไชยลังกา เจ้าน้อยแก้วเมืองมา เจ้าน้อยขัติยะ เจ้าพรหม และพระยาสุริยวงศ์เมืองยอง คุมกำลังรี้พลเมืองเชียงใหม่ ๕,๓๐๐ คน เป็นกองทัพที่ ๑

ส่วนทางเมืองลำพูนก็ให้พระยาอุปราช เจ้าน้อยคำวงศ์ษา คุมกำลังเมืองลำพูน ๙๐๐ คน ทัพหนึ่ง ไปตีต้อนพวกเงี้ยวไทยใหญ่ที่มาตั้งอยู่เมืองปุ เมืองสาด

ลงมาสิ้น แล้วได้ปักหมายเขตแดนด้วยเสาไม้รักไว้ตามแนวดอยแง่มาตามแนวหลังสีทา แดนเดิมมีมาแต่โบราณ แล้วตั้งด่านไว้ที่ท่านาสบปะ พร้อมกับให้แสนฟ้าไชยกับแสนโอกาส แสนเตชะ ชาวบ้านแม่อาว เป็นผู้รั้งด่านรักษาเขตแดนสืบมา

ภายหลังเมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๕ สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ตรงกับปีเถาะ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าแต่งตั้งให้เจ้าธรรมลังการาชบุตรของเจ้าเศรษฐีคำฝั้น เป็นเจ้าเมืองเชียงรายและท่านผู้นี้ก็เป็นเจ้าพี่ของเจ้าภูเกี๋ยง ร่วมเจ้าบิดาเดียวกัน และในโอกาสนี้เองเจ้าภูเกี๋ยงก็ได้รับตำแหน่งเป็นพระยาหัวเมืองแก้ว ภายหลังเปลี่ยนบรรดาศักดิ์เป็นเจ้าบุรีรัตน์ เมืองเชียงราย โดยย้ายไปจากนครเชียงใหม่ ไปรับราชการอยู่เมืองเชียงราย ตราบจนสิ้นอายุขัยที่นั่น

เจ้าบุรีรัตน์ (ภูเกี๋ยง) ได้สมรสกับแม่นายบัวคำ ได้มีบุตรธิดา คือ

๑. **เจ้าหนานสุยะ** ภายหลังได้เป็นพระยารัตนอาณาเขตเจ้าเมืองเชียงราย ได้เจ้านางยวงคำ พระธิดาพระเจ้าธรรมลังกาช้างเผือกเป็นชายา

๒. **เจ้าแก้วมนุษย์** ภายหลังได้สมรสกับเจ้านางคำป้อ ธิดาของเจ้านางรินคำ (ธิดาของพระเจ้าบุญมา) กับเจ้าราชบุตรนครลำพูน มีบุตรธิดาคือ

๑) เจ้าบุรีรัตน์ (พรหมเทศ) นครลำพูน

๒) เจ้านางคำย่น ณ ลำพูน ชายาของเจ้าราชสัมพันธ์เชียงใหม่

๓) เจ้าน้อยพรหมจักร ณ ลำพูน หรือเจ้าน้อยโอ๊ด ส่วนน้องของเจ้าแก้วมนุษย์คนต่อไปคือ

๓. **เจ้าไชยลังกา**

๔. **เจ้านางนวลคำ**

๕. **เจ้าน้อยตามุ่ย**

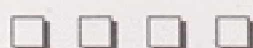
๖. **เจ้านางบุญไสย**

๗. **เจ้านางสมณา**

เจ้าหนานสุยะ เจ้าเมืองเชียงราย มีบุตรธิดา คือ

๑. เจ้านางมอญคำ ๒. เจ้านางเปาคำ ๓. เจ้าน้อยมหาเทพ

เจ้าบุรีรัตน์ภูเกี๋ยง ได้ถึงแก่อสัญกรรมในต้นรัชกาลที่ ๕

เจ้าบุรีรัตน์ผู้เป็นเจ้าบิดา
ของชายานครลำพูนถึง ๒ องค์

เจ้าบุรีรัตน์ (พรหมเทศ ณ ลำพูน)
เจ้านายสำคัญในนครลำพูนในด้านความยุติธรรม
ที่มอบให้แก่ชาวนครลำพูนในยุคหนึ่ง

เจ้าบุรีรัตน์ (พรหมเทศ ณ ลำพูน) เป็นบุตรของเจ้าแก้วมนุษย์กับเจ้าแม่คำป้อ ณ ลำพูน บรรพบุรุษทางฝ่ายเจ้าบิดาเป็นเจ้านายที่สืบสกุลมาจากเจ้าเศรษฐีคำฝั้น เจ้าผู้ครองนครลำพูนที่ ๑ และเจ้ามารดานั้นสืบสายสกุลมาจากพระเจ้าบุญมาเมือง อนุชาของเจ้าเศรษฐีคำฝั้นนั่นเอง นับโดยศักดิ์เจ้าบุรีรัตน์เป็นเหลนปู่ของเจ้าเศรษฐีคำฝั้น และเป็นเหลนตาของพระเจ้าบุญมาเมือง จึงนับว่าเป็นเจ้าหน่อเนื้อของราชวงศ์ทิพย์จักรองค์หนึ่งที่สูงส่งด้วยสายเลือดและชาติสกุลวงศ์

เจ้าบุรีรัตน์ พรหมเทศ ได้เข้ารับราชการในสมัยเจ้าหลวงอินทยงยศโชติ และได้รับสัญญาบัตรเป็นเจ้าราชสัมพันธ์ และต่อมาเมื่อ พณฯ พลตรีเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ ได้เป็นเจ้าผู้ครองนครลำพูน แล้วได้เลื่อนเป็นเจ้าบุรีรัตน์นครลำพูน เป็นเสนายุติธรรมแห่งนครลำพูน

ท่านผู้นี้ได้สมรสกับเจ้านางสุนา หรือสุวรรณาธิดาของเจ้าน้าชายของท่านเอง คือเจ้าคำเฝือนๆ ผู้นี้เป็นน้องชายเจ้าแม่ของท่าน ทั้งสองท่านได้มีธิดา ๒ คน และมีบุตรชาย ๑ คน

๑) แม่เจ้าขานแก้ว ณ ลำพูน ภายหลังได้สมรสกับ พลตรีเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ ในขณะที่เป็นเจ้าจักรคำอยู่ในวัยหนุ่มสาว ได้มีราชบุตร ธิดา กับพลตรีเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ คือ

๑. เจ้าหญิงลำเจียก ณ ลำพูน
๒. เจ้าหญิงวรรณรา ณ ลำพูน
๓. เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน
๔. เจ้ารัทธาทร ณ ลำพูน

๒) เจ้าเมืองคำ ณ ลำพูน ครั้งแรกได้สมรสกับเจ้านางชมชื่น ณ เชียงใหม่ (เจ้าพี่สาวของเจ้าหญิงส่วนบุญจักรคำขจรศักดิ์) ธิดาของเจ้านางคำย่น เจ้าอาว์ของเจ้าเมืองคำ ซึ่งเป็นธิดาเกิดกับเจ้าราชสัมพันธ์วงศ์เชียงใหม่ มีบุตรชาย ๑ คน คือ เจ้าวุฒิ ณ ลำพูน อดีตปลัดอำเภอสารภี

และภายหลังได้สมรสกับเจ้านางนวลคำ ธิดาของเจ้าราชวงศ์ (บุญเป็ง ธนันชยานนท์) มีธิดา ๑ คน คือ เจ้านางกุยคำ ณ ลำพูน เจ้าแม่ของเจ้าพงษ์สุวรรณ ณ ลำพูน นายอำเภอ ปัจจุบันเกษียณอายุแล้ว

๓) แม่เจ้าแขกแก้ว จักรคำขจรศักดิ์ ชายาของ พณฯ พลตรีเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ เจ้าแม่ของเจ้าวรทัศน์ ณ ลำพูน

เจ้าบุรีรัตน์ (พรหมเทศ ณ ลำพูน) ได้ถึงแก่อสัญกรรมเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๙ นับว่าเป็นเจ้านายที่มีธิดาสาวเป็นชายาของนครลำพูนถึง ๒ องค์ และมีลูกหลานมีชื่อเสียงทางดีส่วนมาก น้องชายและน้องสาวของท่านมี ๒ คน คือ เจ้าแม่คำย่น กับ เจ้าน้อยพรหมเทศ หรือเจ้าน้อยโอ็ด

❑ ❑ ❑ ❑

แม่เจ้าสุนา...
ผู้เกิดมาเป็นเจ้าแม่ของแม่เจ้าแห่งนครลำพูน

แม่เจ้าสุนารีบุรีรัตน์ ณ ลำพูน คู่ชีวิตของเจ้าบุรีรัตน์ (พรหมเทศ ณ ลำพูน) ผู้พิพากษาแห่งนครลำพูน ผู้ที่เกิดมาเป็นเจ้ามารดาของแม่เจ้านครลำพูนโดยเฉพาะ

เจ้าแม่สุนาหรือสุวรรณาบุรีรัตน์ ณ ลำพูน เป็นธิดาของเจ้าคำเฝือนกับเจ้านางบัวคำเจ้าบิดากับเจ้ามารดาของท่าน เป็นญาติสนิทในฐานะเป็นลูกผู้พี่ผู้น้อง ภายหลังเจ้าแม่สุนา หรือสุวรรณาได้สมรสกับเจ้าบุรีรัตน์ (พรหมเทศ ณ ลำพูน) ซึ่งเป็นหลานชายของเจ้าคำเฝือน ผู้เป็นเจ้าบิดา แม่เจ้าคำป้อเป็นเจ้าพี่สาวของเจ้าคำเฝือน ทั้งสองได้สมรสกันในวัยหนุ่มสาวทั้งคู่

ในสมัยนั้นแม่เจ้าสุนาเป็นกุลสตรีชั้นนำผู้หนึ่งในสมัยเจ้าหลวงอินท-ยงยศโชติ เป็นเจ้าผู้ครองนครลำพูน ท่านได้ทำหน้าที่เป็นภริยาที่ดีของสวามีตลอดมา ได้หมั่นอบรมบุตรธิดาของท่านให้เป็น "ยอดหญิง" ของนครลำพูนพรั่งพร้อมด้วยคุณสมบัติอันสูงส่ง จนกระทั่งได้เป็นชายาของพลตรีเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ทั้งสองท่าน คือ แม่เจ้าขานแก้ว กับ แม่เจ้าแขกแก้ว

แม่เจ้าสุนาเป็นเจ้านายในนครลำพูนองค์หนึ่ง ที่มีความอุสาหวิริยะ และเป็นผู้กระเหม็ดกระแหม่ ออมทรัพย์สินที่หาได้มาด้วยความเหนื่อยยากลำบาก เก็บหอมรอมริบไว้ เป็นผู้ละเอียดถี่ถ้วนในการใช้จ่ายเงินทองทุกๆ อย่างเท่าที่ท่านหาได้ และในฐานะที่เป็นภริยาของผู้พิพากษา ก็ได้กระทำตนให้เหมาะสมทุกๆ กรณีไม่ให้คนอื่นกล่าววิพากษ์วิจารณ์ไปในแง่อื่นใดได้ รักษาเกียรติประวัติของตัวท่านให้สมกับภริยาคู่ชีวิตของผู้พิพากษา ซึ่งมีบรรดาศักดิ์เป็นถึงเจ้าบุรีรัตน์แห่งนครลำพูน

การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และในการสมทบทุนสร้างกุฏิ วิหาร, ศาลา และหอธรรมทุกหนทุกแห่งในนครลำพูนแล้ว ในขณะที่เจ้าแม่สุนาบุรีรัตน์ ณ ลำพูน มีชีวิตอยู่ ท่านจะไม่ละเว้นเป็นอันขาดที่จะทำบุญอุทิศให้เจ้าพ่อเจ้าแม่ของท่าน ดังเป็นที่ทราบอยู่ทั่วไปในยุคระโน้น ใช่แต่เท่านั้น ท่านยังได้อบรมบ่มนิสัยธิดาสาวของท่านทั้งสองให้ยึดมั่นในหลักพระธรรมคำสอนของพระสัมมา-สัมพุทธเจ้าอย่างเคร่งครัด

และแม้ได้ชื่อว่าเป็นผู้มัธยัสถ์ประการใด หากว่าเป็นการทำบุญเพื่อสาธารณะกุศล อุทิศให้เป็นแหล่งในการอบรมคนให้เป็นคนดีมีศีลธรรมแล้ว เจ้าสุนายอมเสียสละเท่าใดเท่ากัน

แม่เจ้าสุนาบุรีรัตน์ ณ ลำพูน ได้ใช้ชีวิตในโลกนี้ด้วยความสุขและสงบเต็มเปี่ยมไปด้วยความเมตตากรุณามุทิตาจิตอันสูงส่ง ในยามวัยชราท่านได้ยึดมั่นในพระบวรพุทธศาสนาตลอดมา ธิดาของท่านนับว่าเป็นบุญวาสนาเป็นแม่เจ้าแห่งนครลำพูนถึงสองท่าน บุตรหลานต่อมาของท่านล้วนแต่ผู้ทำแต่ความดี ทำประโยชน์ให้แก่บ้านเมืองนครลำพูนเป็นอันมาก

แม่เจ้าสุนาบุรีรัตน์ ณ ลำพูน ได้ถึงแก่อสัญกรรม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ ท่ามกลางความอาลัยอาวรณ์ของบรรดาญาติพี่น้องทุกๆ คน ในกาลครั้งนั้น

เจ้ามารดาของแม่เจ้าสุนา มีนามว่าเจ้านางบัวคำนั้นเป็นธิดาของเจ้านางบัวเที่ยง (พระธิดาของพระเจ้าบุญมาเมือง อนุชาร่วมเจ้ามารดาเดียวกับเจ้าสุภัทรา

เศรษฐีคำฝั้น) เป็นองค์ที่ ๔ ได้สมรสกับ เจ้าน้อยขัติยะ ซึ่งเป็นเจ้านายในราชวงศ์ทิพย์จักร แต่ไปครองเมืองตากในสมัย พ.ศ. ๒๓๓๓ โดยพระเจ้ากาวิละพระเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ ได้กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ขอรับพระราชทานเจ้าน้อยสุภากับเจ้าน้อยเชาว์นะ (บุตรเจ้าเมืองตากซึ่งเป็นพระญาติของพระเจ้ากาวิละ) ให้เข้ารับราชการ ในครั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้ง

๑. เจ้าน้อยสุภาเป็นพระยาวิชิตชลธี ผู้ว่าราชการเมืองตาก

๒. เจ้าน้อยเชาว์นะ เป็นพระยาอินทคีรี ผู้ว่าราชการเมืองตาก

๓. ตั้งท้าวชมภูเป็นพระยาจันทบุรี ผู้ว่าราชการเมืองเถิน

เจ้าน้อยขัติยะ ผู้นี้เป็นเจ้านายบุตรหลานของเจ้าพญาสุรวะฤาชัย (ทิพย์จักร) ปฐมวงศ์แห่ง "เชื้อเจ็ดองค์" นั่นเอง เจ้าเมืองตากนี้หาใช่ใครที่ไหนไม่ ความจริงเป็นญาติวงศ์เดียวกัน

(จากพงศาวดารโยนก ฉะบับหอพระสมุดแห่งชาติ)

เจ้าน้อยขัติยะในสมัยนั้นเป็นเจ้าเมืองตาก โดยเป็นแทนเจ้าน้อยสุภาผู้เป็นเจ้าบิดา ซึ่งได้อสัญกรรมไปแล้ว และได้สมรสกับเจ้าแม่บัวเที่ยง พระบิดาของพระเจ้าบุญมาเมือง เจ้าผู้ครองนครลำพูนที่ ๒

แม่เจ้าขานแก้วจักรคำขจรศักดิ์ ณ ลำพูน
มหาเทวีแห่งนครลำพูน

แม่เจ้าขานแก้วจักรคำขจรศักดิ์ ณ ลำพูน เป็นธิดาคนแรกของเจ้าบุรีรัตน์ (พรหมเทศ ณ ลำพูน) กับแม่เจ้าสุนา ภายหลังได้สมรสกับพลตรีเจ้าจักรคำ-ขจรศักดิ์ (จักรคำ ณ ลำพูน) ในสมัยเป็นหนุ่มสาวอยู่ จนกระทั่งได้เป็นเจ้าบุรีรัตน์แห่งนครลำพูน แต่ท่านอายุสั้นได้ถึงแก่อสัญกรรมไปก่อนที่จะได้ทันเห็นพระสวามีเป็นเจ้าผู้ครองนครลำพูน มีราชบุตรและธิดาดังปรากฏในประวัติของเจ้าหลวงจักรคำขจรศักดิ์อยู่แล้ว ฯลฯ

เจ้าราชบุตร (มหาวัน ธนันชยานนท์)
แห่งนครลำพูน ผู้เป็นหลานตาพระเจ้าบุญมา

เจ้าราชบุตร (มหาวัน) เป็นเจ้าราชบุตรนครลำพูน ในสมัยเจ้าอินทยงยศโชติ เป็นเจ้าผู้ครองนครลำพูน ท่านผู้นี้เป็นบุตรของพระยาวิชิตชลธี (เจ้าหนานขัติยะ) เจ้าเมืองตาก ซึ่งเป็นลูกหลานของเจ้าฟ้าชายแก้วแห่งนครลำปางนั่นเอง เจ้ามารดาของท่าน คือ แม่เจ้าบัวเที่ยงธิดาของพระเจ้าบุญมาเมืองเจ้าผู้ครองนครลำพูนที่ ๒ เป็นน้องชายของเจ้าราชวงศ์ลำพูน (บุญเป็ง ธนันชยานนท์) และแม่เจ้าบัวคำ (เจ้าแม่ของเจ้าหญิงสุนา มารดาของเจ้าหญิงขานแก้ว-เจ้าหญิงแขกแก้ว)

ท่านเจ้าราชบุตร ได้สมรสกับเจ้าหญิงแว่นคำธิดาของเจ้าหลวงเหมพินธุ์ในจิตเจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ ๘ ต้นสกุล "ลังกาพินธุ์"

ในสมัยของท่านปรากฏว่าเป็นคนสำคัญคนหนึ่งของนครลำพูน ท่านผู้นี้มีบุตรธิดาคือ

๑. เจ้าหญิงแว่นฟ้า

๒. เจ้าหญิงแว่นเมือง

๓. เจ้าสมพมิตร (ภายหลังสมรสกับเจ้าศรีกุย ณ ลำพูน ธิดาของเจ้าน้อยตั้นป่าซาง กับเจ้าหญิงอุษาน้องนางของเจ้าหญิงสุนา) และมีบุตรชาย-หญิงหลายคน

๔. เจ้าน้อยแสน

๕. เจ้าน้อยหมื่น ลูกหลานของท่านผู้นี้ใช้นามสกุล "ธนันชยานนท์" ในนครลำพูนทุกวันนี้

ส่วนเจ้าหญิงหล้าธิดาคนเล็กของพระยาวิชิตชลธี (เจ้าหนานขัติยะ) กับแม่เจ้าบัวเที่ยงสมรสกับเจ้าน้อยเก็ดถวา พี่ชายต่างมารดาของเจ้าบุรีรัตน์(พรหมเทศ ณ ลำพูน) มีบุตรธิดาคือ

๑. เจ้าหญิงจอมนวล

๒. เจ้าหญิงแผ่น

๓. เจ้าน้อยมอย

๔. เจ้าหญิงมอญคำ บุตรหลานสายนี้ใช้นามสกุล "ณ ลำพูน"

❑ ❑ ❑ ❑

"กู่" ณ สุสานหลวงลำพูน สำหรับบรรจุอัฐิ
เจ้าผู้ครองนครลำพูน ชายา และเจ้านายฝ่ายเหนือสายสกุล "ณ ลำพูน"

รายพระนามและรายนามผู้ร่วมกุศล
และวางพวงหรีดเคารพศพเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน

ก.

P.R.C- ๙๙๘๐	
กรมพลศึกษา	
กรรณิการ์	ชนะกุลวัฒนา
กระแส-เพ็ญศรี	พยัնตกุล
กลุ่มลำพูนพัฒนา	
กอ.คออ.อมก๋อย	
ก๋องคำ	ยาอินทร์
กองอำนวยการโครงการอนุรักษ์สภาพป่า อ.อมก๋อย จ.เชียงใหม่	
กัลยา	สินวิสูตร
กัลยารัตน์ และครอบครัว จักรคำ	
การศึกษานอกโรงเรียนลำพูน	
เกษม	วีระฤทธิ์พันธ์ ผู้จัดการเขต ๒ ธนาคารกรุงเทพ พาณิชยการจำกัด (มหาชน)
เกษม-อรอนงค์	เมืองอินทร์
เกษร	ณ ลำพูน
เกื้อวดี	นิ่มโพธิ์
โกเมศ	เจริญบุญ

ข.

ขจิต-คำปัน	ตัณฑิกุล
ข้าราชการ มทบ.	
ข้าราชการกรมสรรพกำลังทหาร	
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอมก๋อย	
เข็มทอง	โอสถาพันธ์-ญาติชินวัตร

ค.

คณะครู-น.ร. โรงเรียนอนุบาลลำพูน

คณะครู-นักเรียน ชั้น ม.๕/๕, ม.๕/๑๐

คณะครู-อาจารย์ ร.ร.ส่วนบุญโญปถัมภ์ลำพูน

คณะพนักงาน ธนาคารกรุงเทพฯ (มหาชน) สาขาลำปาง

ค.

คณะพนักงาน ธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชย์การจำกัด (มหาชน) สาขาลำปาง (เอียง)

ครอบครัว คันธาเวช	
ครอบครัว ทองคำกูล	
ครอบครัว ระวีพันธุ์	สุจริตกุล
ครอบครัว วิสันต์-โสภิต งามศักดิ์ (ศรีชำนาญ)	
ครอบครัว สุดศก	
ครอบครัว สกุลสุขสวัสดิ์	
คำธร	ศุขะวนิช
คำป้อ	ยาอินทร์
คำปัน	แสงทอง
โครงการอนุรักษ์สภาพป่าในพื้นที่อำเภออมก๋อย	
โครงการอนุรักษ์อมก๋อย (ฝ่ายป่าไม้)	

จ.

จ.ส.อ.ทินกร	แก้วมณี
จงใจ มณีพิมพ์	
จรัส-สร้อยแก้ว	โตวิจิตร
จรัสพงษ์-บุญมี	อรุณสิทธิ์
จริญญา-ชวลี	พึ่งแสง อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน
จันทร์	ผุดฉวี
จันทร์จีรา	วงศ์ษายะ
จันทร์เทียง	แซ่อุ่น
จันทร์หอม	สมบุญมา
จากเพื่อนลูกจี๊ด	
จามจุรี	สิทธิวรรณรักษ์
จารุภัทร-ฉลองศรี-สมชาย	
จำนวน	รุ่งอาทิตย์
จิระศักดิ์-พรสวรรค์	ศิริพันธุ์
จุมพล-รศนา	ชุติมา
เจตน์	อุชชิน (อัยการบำนาญ)
เจ๊เอง	(ร้าน น.ส.พ.บรรณาคาร)
เจ้าดวงเดือน	ณ เชียงใหม่
เจ้าดารารัตน์	ณ ลำพูน

จ.

เจ้าประกายคำ	ณ ลำพูน
เจ้าพวงทอง-เมตตา	วงศ์ธานี
เจ้าพัฒน์พงศ์-ศรันยา	ณ ลำพูน
เจ้ารัตนา	ณ ลำพูน
เจ้าวงศ์จักร-สุวรีย์	ณ ลำพูน
เจ้าวงพันธ์	ณ ลำพูน และน้องๆ
เจ้าวรเทวี	ชลวนิช
เจ้าวีรทัศน์	ณ ลำพูน สมาชิกสภาจังหวัด อ.ป่าซาง
เจ้าศรีรัตน์	ณ ลำปาง
เจ้าศรีรัตน์	ณ ลำปาง พร้อมญาติ
เจ้าศักดิ์ชจร	ณ ลำพูน (เจ้าหล้า)
เจ้าสุทาธร-พวงเพชร	ณ ลำพูน
เจ้าสุภัทรา-พงษ์ศักดิ์	อังสิทธิ์
แจ่มจิตต์	เลาหวัฒน์
แจ่มฟ้าพลาช่า	
ใจ	อุตบุรี

ฉ.

เฉลิม	ทองเจริญ
เฉลิม-ศิริวรรณ-วิบูลย์พันธ์	อังกสิทธิ์
ไฉน-จันทร์	มนัสตรง

ช.

ชนิตรา-ทัพพ์	มโนสมุทร
ชมพูนุท-ชวลิต	ชโลธร
ชมรม ฮักหละปูน	
ชมรมล้านนาคดีศึกษา สถาบันราชภัฏ เชียงใหม่	
ชมรมธนาคารจังหวัดลำปาง	
ชลิดา รักษ์ชม	
ชัย	
ชัยยันต์-ศิริพร	ปาระกัน ป่าแขม
ชัยรัก	ชัชกุล และครอบครัว
ชัยลานนาภัณฑ์ลำพูน	
ชาย-สมบูรณ์	

ช.	
ชุมชนประตูลี้	
ชุมพล	วงษ์กัณหา
ชุมพล-นิตย์สุดา-อ้อด-เอก-อี๊ด	เตมีศักดิ์
ชูชาติ	วรายุทธ
ซ.	
ซ่ง-ไหน้	โล่ห์ติวิกุล (ร้านซ่งพานิช)
แซพาณิชย์	
ณ.	
ณรงค์	มหาวงศ์นันท์
เณร เจ้าชัยเสนวรวงศ์	ณ เชียงใหม่
ด.	
ดนัย-บุญศรี	วีณะคุปต์
ดร.ทรงวุฒิ	เพ็ชประดับและครอบครัว
ดร.บัณฑูรย์-ปานจิต	วาฤทธิ์
ดร.พงศักดิ์-สุภัทรา	อังกุสินธ์
ดรุณี	ศรีวิศิลป์นันทน์ (หมู)
ดวงเนตร คูรซีวิน-ชัยพรรณ-ประพิมพรรณ	ประภาสะวัต
ดิลก	มัดเดช
ดุษฎี-อรอนงค์	ยาศิรินทร์
ต.	
ติ๋ม-ต๋อย	
ถ.	
ถาวร	วงษ์เนียม
ถาวร-สำลี	เลาหกุล ร.ร.มงคลวิทยา
เถกิงศักดิ์	พัฒโน ผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน
ท.	
ทรายแก้ว	(ณ ลำพูน) กิติศรี
ทวีวัฒน์	พรหมรัตน์และอุ้ย
ทองพันธุ์	ภัคเกษม
ท่านผู้หญิง ฉัตรสุดา	วงศ์ทองศรี
ทิภาพร	สินสำรวย

ธนาคารกรุงเทพ (มหาชน) จำกัด สาขาลำพูน
ธนาคารกรุงเทพ (มหาชน) จำกัด สาขาท่าแพ
ธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชย์การจำกัด (มหาชน) สาขางาว
ธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชย์การจำกัด (มหาชน) สาขาแจ้ห่ม
ธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชย์การจำกัด (มหาชน) สาขาชัยนาท
ธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชย์การจำกัด (มหาชน) สาขาต้นลำใย
ธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชย์การจำกัด (มหาชน) สาขาเถิน
ธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชย์การจำกัด (มหาชน) สาขาท่าแพเชียงใหม่
ธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชย์การจำกัด (มหาชน) สาขาน่าน
ธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชย์การจำกัด (มหาชน) สาขาประตูช้างเผือก
ธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชย์การจำกัด (มหาชน) สาขาประตูเชียง
ธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชย์การจำกัด (มหาชน) สาขาปากน้ำโพ
ธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชย์การจำกัด (มหาชน) สาขาป่าซาง
ธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชย์การจำกัด (มหาชน) สาขาแพร่
ธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชย์การจำกัด (มหาชน) สาขาย่อยนิคมอุตสาหกรรมลำพูน
ธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชย์การจำกัด (มหาชน) สาขาลำปาง (เอียง)
ธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชย์การจำกัด (มหาชน) สาขาลำพูน
ธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชย์การจำกัด (มหาชน) สาขาสันป่าตอง
ธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชย์การจำกัด (มหาชน) สาขาสบตุ๋ย ลำปาง
ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขาลำพูน
ธนาคารกรุงศรีอยุธยา สาขาลำพูน
ธนาคารกรุงศรีอยุธยา สาขาลำปาง
ธนาคารกสิกรไทยจำกัด (มหาชน) สาขาลำพูน
ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) สาขาตลาดหนองหอย
ธนาคารศรีนครจำกัด (มหาชน) สาขาลำพูน
ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคเหนือ
ธนาคารออมสิน สาขาลำปาง
ธนาคารออมสิน สาขาลำพูน
ธนาคารอาคารสงเคราะห์ สาขาลำปาง

ธนิยา	จันทร์คำ (เสริมสวยแดง)
ธนู	เรืองบุญสุข
ธวัช-ธนิดา	วัฒนากูล (ห้างทองแจ่มฟ้า)

ธ.

ธวัชชัย	อัศวบวรวงศ์ (ร้านยินดี)
ธัญ การวัฒนาศิริกุล	ธนาคารกรุงเทพจำกัด (มหาชน) สาขาลำพูน
ธาดา-กัลยา	เลาหวัฒน์ และครอบครัว
ธิดา	สิงหเสนี
ธีรดา	โอสถรูป
ธีระวัชร	ตั้งตระกูล

น.

น.ทน. ว.ท.อ. รุ่นที่ ๒๙	
น.พ.ยงยุทธ วัชรดุลย์-โบดั้น	ศรีโพธิ์งาม
น.อ.ธงชัย-ผ่องศรี	แฉล้มเขตร์
นพ.วิมล-จินดา	โนตานนท์
นพมณี	ณ ลำพูน
นราดล	เลาหวัฒน์ (บ.การค้าเชียงใหม่)
นวลสวาท	ลังกาพินท์
นวลจันทร์	กฤษณจักราวัฒน์
น้อย	(ร้านซันเดย์ ลำพูน)
นายกสโมสร พร้อมคณะ	
น้าหล้า	สินธุบุญ
นิกร	สิมะสถิตย์ชัย
นิติ-สุจิตรา	ยิ้มแย้ม
นิธิทุนการศึกษาโรงเรียนส่วนบุญฯ	
นิภา	นินทบดี
นิวัฒน์	ชันติธรางกูล
นิเวศน์-บุญทวี	อัครเสวี

บ.

บรรจง	ศิริวิศาล
บรรจง-พิกุล	นวชัย
บรรยง-บุญเรือง	ทองคำกุล
บริษัท ซี.วี.เอ. ซูซูกิ	
บริษัท ใบคำ จำกัด	
บริษัท สรสิทธิ์ ซัพพลายส์ ชม.	
บริษัท ราชพฤกษ์ ลำปาง	

บ.

บริษัท	นิยมพานิช จำกัด
บริษัท	ใบยาเอเชียอาคเนย์ จำกัด
บวร-อุณณ์-จุมพล-รศนา	ชุติมา
บัวคำ	สินธุบุญ ล.พ.
บัวคำ	ฤทธิบุรี
บัวเงิน	ยาอินทร์
บุญส่ง	ปรีชาหาญ
บุญเจริญ	พรหมไชยวงค์
บุญทิวา-อมรลักษณ์	ปรียาหาญ
บุญมี-ราศรี	ไชยยันต์
บุญลพ-จำเรียง	กันทาเดช
บุญล้อม	อรุณสิทธิ์
บุญเลิศ	อ่องคณา

ป.

ประสงค์-สุมนพรรณ	ตันวัฒนากูล
ประเสริฐ	รอดสำราญล
ประกอบ	สุริยจันทร์
ประทีป	ทัพกรุง
ประนอม	
ประภา	สุวรรณสโรช (แดง)
ประวิทย์-พญ.อภินันท์	อัครชิโนเรศ
ประวิทย์-ลดาวัลย์	ตัณฑ์ทวี แม่โจ้ ๑๐
ปราสาร-อัญเชิญ	วงศ์มณีรุ่ง (แจ่มฟ้า)
ปราณี	อรรถไกวัลวที
ปรีชา	บุญวัฒน์
ปฤษณา	อรประสาทกุล
ปลัดจังหวัดลำพูน และภริยา	
ปัญญา-ม.ร.ว.อัฉราพันธุ์	ดิษฐ์วิทย์
ปั๋น	ชัยเพ็ญ
ป้ากิ่งแก้ว	ปัญญาปิง พร้อมลูกหลาน
ป้าบัวเขียว	เขื่อนศรี
ปุ๊-ปู ปาลม์	

ผ.

ผ่อง วรพรรณ
ผุสดี ชวานนท์
ผู้บังคับการกองบิน
ผู้ประสงค์ไม่ออกนาม
ผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูนและคณะ
แผนกการเงินกองบิน

ฝ.

ฝ่ายธุรการ บริหาร

พ.

พ.ต.ท.ถนอม-ผ่องใส พิทักษ์โกศล
พ.ต.ท.พิเชฐ พิมลศรี
พ.ต.อ.สุนทร-จามจุรี วงศ์โสภา
พ.ต.อ.จะตุรนต์ พรานนท์
พ.ต.อ.ปราศรัย สังขทรัพย์ ผกก.สภ.อ.เมืองลำพูน
พ.ท.กฤษณ์ กิจสุวรรณ ผบ.ร. พัน
พ.ท.มนตรี กันธรีย์
พ.ท.อินสอน ณ ลำพูน
พ.อ.สุมงคล ดิษบรรจง
พ.อ. (พิเศษ) วีรยุทธ-ศิริมิตร วงศ์สุนทร
พ.อ. ม.ล. กิติมาศ -ปนัดดา-กิตินัดดา สุขสวัสดิ์
พ.อ.ณรงค์-วาริณี ใจชื่น
พ.อ.อมรเทพ-สาวิตรี โรจน์สโรช
พ.อ.อัศวิน-จันทร์เพ็ญ จันทรังษี
พงศ์พันธ์ ณ สงขลา ผู้จัดการจังหวัดเชียงใหม่ภาคเหนือ ธนาคารกรุงเทพจำกัด
พรเทพ-สุพรรณี สุนารครุช
พระครูไพศาลธรรมมานุสิฐ วัดพระธาตุ
พระอธิการวสันต์ วสนฺตธมฺโม วัดเชียงมั่น
พริ้ง บุษยรัตนกุล
พล.ต.แสวง-มัจรินทร์
พล.ต.ปรีชา-พาณี รุ่งสว่าง
พล.ต.ไพโรจน์-เกลีดดาว พานิชสมัย
พล.ต.ยุทธนา-สายสนิท เมืองมั่งคั่ง ผบ.มทบ.

พ.

พล.ดร.แสวง-มัจรินทร์	จารุวรรณ์
พล.ดร.ชาญ	สายะตานันท์ และภรรยา รอง จก.กกส.ทหาร
พล.ท.รวมศักดิ์	ไชยโกมินทร์
พล.อ.ต.เทอดศักดิ์	สัจจะรักษ์ และภรรยา ผช.จก.กกส.ทหาร
พล.อ.ประสาท-เดือนจิตร์	น้อยเสรฐ
พ่อแก้ว	ชัยประเสริฐ (โรงสีบ้านบัวแคร่)
พองแก้ว	นาคราช (ณ ลำพูน)
พ่อชัยวัธน์-แม่ทองคำ	อินทะพันธ์ (ร้านภูษาคาร) จ.ลำพูน
พิกุล	เศวตจินดา
พิทักษ์	สาเขตร์ นายอำเภอเมืองลำพูน
พิพัฒน์	ชมภูมิ่ง (เพื่อนคุณหญิง)
พิศูจน์-นิตยา	ด่านไพบูลย์
เพ็ญพรรณ-กฤษดาภรณ์	เสียมภักดี
เพิ่มทรัพย์	มาศวิสุทธ
เพื่อนสตรีลำพูน รุ่นปี ๓๑	
เพื่อนๆ ของจ้อมแจ่ม	
เพื่อนแจ่ม	
ไพบูลย์-พัชรี	สินธุฉัตร
ไพรัช-ชื่นอารมณ์	เพ็ชรอำไพ
ไพลิน	กาญจภานุพันธ์
ไพศาล พร้อมครอบครัว	

ม.

ม.จ.รังษีนพดล	ยุคล พร้อมครอบครัว
ม.จ.อัชฌา	จักรพันธุ์ และครอบครัว
ม.จ.อัชฌา-ดวงแข	จักร์พันธุ์
ม.ร.ว.สุมิตรา	จักรพันธุ์ (แอ๊ด)
ม.ร.ว.แก้วแกมทอง-ศิริรัฐ	ทองใหญ่
ม.ร.ว.ธีรภัทร จักรพันธุ์, ม.ร.ว.ภัทรกัลยา โชควิศรุต, ม.ร.ว.อรชา ณ ปัน	
ม.ร.ว.ภาณีพิจิตร-สุขุม	ชุนหมาน
ม.ร.อ.ทักษิณาวัตร	จักรพันธุ์ พร้อมครอบครัว
มงคล	วัฒนชัย
มนู-ชวลี	พฤฒปภพ

ม.

มนูญวัฒนา-สมชัย-ศิริสุจินต์	
มานพ-โสภา	ปัญญา
มานพ-รัชนี	ลังกาพินท์
มาลินี	พิชิต
แม่โจ้ รุ่น ๓๑	
ร.ต.ต.หญิง ประเทียบ	บุษย์วรรธนะ
ร.ท.อรรถชัย-บุศยพรรณ	อาสิงสมานันท์
ร.ร.จักรคำคณาทร	
รศ.ดร.พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ และครอบครัว	
รศ.นพ.ดำรง-จันจิรา	ภาวไล
รอย-อาภรณ์	ฮัดสัน
รัฐศาสตร์จุฬาฯ รุ่น	
ร้านจอย	
ร้านซังพานิช อ.อมก๋อย จ.เชียงใหม่	
ร้านทองกรุงเทพ ลำพูน	
ร้านเลี้ยงซุปเปอร์สโตร์ ตลาดหนองจอก ลำพูน	
ร้านศรีจำปา	
รำพึง ธรรมรักษ์-อรพินท์	อารียวงศ์
รินทร์ รัตนวิจัย	ผอ.ฝ่ายอวุโสและผอ.ฝ่ายการธนาคาร ธนาคารกรุงเทพพาณิชยการ จำกัด (มหาชน)
รุจี	ชวพงศ์ จามเทวี ลำพูน
โรงพยาบาลลานนา	
โรงพยาบาลลำพูน	
โรงเรียนจักรคำคณาทร	
โรงเรียนอนุบาลลำพูน	
โรงเรียนอมก๋อยวิทยาคม	

ล.

ลพ	อาจณรงค์
ลักษณวดี	พุ่มแก้ว
ลักษณา	เกษมเสนากุล
ลำเจิด	โนตานนท์

ว.

วสันต์	เลิศธรรมทวี รองผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน
วรสุทธิ์	ชิวกา
วรนุช	เลาหวัฒน์ (อนุสาร)
วังแว่น ราชวงศ์ จ.เชียงใหม่	
วัชระ-เกษณีย์	ศรีศิลป์นันทน์ (น้องแดง)
วัฒนา	คุ้มดวง
วัณเพ็ญ	มิ่งบุรี ร.ร.จักรคำคณาทร
วันชัย	เปียสงวน
วิจิตร์-ดอกจันทร์	ภู่เจริญ
วิเชียร	พันธ์พานิช (BBC)
วิญญาณ	สุขแสง
วิทยาลัยการทัพอากาศ รุ่น	
วิมล-วิลัยพร	นันทเสน
วิรัตน์-จารุวรรณ	ภู่สว่าง
วิศิษฐ์สรรค์	ผลัญชัย
วีรศักดิ์	พานทอง
วีระ	ชื่นชม
เวชกิจโอสถ	
แว่นแก้ว	อุตโนคาร ลพ.
ไวส์ ๙๕ ถ.อินทยงยศ จ.ลำพูน	

ศ.

ศ.จ.มณี	พยอมยงค์
ศรีจันทร์	นวรัตน์ ร.พ.ลำพูน
ศรีธร	สาณะเสน (ร.ร.ส่วนบุญฯ)
ศรีนวล	แก้วหลวง ร.ร.จักรคำ
ศรีนวล	ถาน้อย
ศรีพรรณ	ปรีชากุล (ร.ร.ส่วนบุญฯ)
ศรีวิภา	จันทรทรัพย์
ศรีศิลปนันทน์	
ศิริพงษ์-ม.ร.ว.อำไพพันธ์	สุดศก
ศิริมงคล	มโนศร แม่โจ้ ๓๑
ศิริ-คุณลำนวล	นวชัย

ศ.

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน อำเภออมก๋อย

ศูนย์เนื้อเยื่อชีวภาพกรุงเทพฯ ในพระอุปถัมภ์ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอกัลยาณิวัฒนา

ศูนย์บริการธุรกิจต่างประเทศ ธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชย์การจำกัด (มหาชน)

ศูนย์ปฏิบัติการ อปพร.เทศบาล

ศูนย์อบรมคอมพิวเตอร์ลำพูน

ส.

สกล	เรืองกรานนท์
สมเกียรติ	บุญเสริม
สมถวิล-สมจิตร	ศรีสวัสดิ์
สมนึก-ดวงหทัย	ไพโรจน์ธีระรัชต์
สมบูรณ์	ไพโรจน์ธีระรัชน์
สมบูรณ์	อินจันทร์
สมพงษ์-นิภา	น้อยพงษ์
สมศักดิ์	วนาอินทรายุทธ
สมาคมผู้ปกครอง-ครู ร.ร.จักรคำคณาทร	
สมาคมผู้ปกครองและครู ร.ร.จักรคำคณาทร	
สมาคมศิษย์เก่า ร.ร.จักรคำคณาทร	
สมาคมศิษย์เก่าแม่โจ้	
สโมสรโรตารี่ลำพูน	
สโมสรไลออนส์ลำพูน	
สถาบันจิตวิทยาเพื่อความมั่นคง	
ส่วนบุญฯ รุ่น ๓๐	
สภาจังหวัดลำพูน	
สันติ-มาลี	เทพมณี
สาธิต	โคสิริวัฒน์
สายสุนี นิ่มคุ้มภัย-มาโนช	บุญค้ำ
สหัส	หลักสุวรรณ
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน	
สำนักงานเกรียงไกรทนายความ	
สำนักงานเขต ธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชย์การจำกัด (มหาชน)	
สำนักงานเขต ธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชย์การจำกัด (มหาชน)	
สำนักงานเขต ๓ ลำปาง	

สำนักงานปลัดบัญชีทหารอากาศ
สำนักงานป่าไม้เขตเชียงใหม่
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต
สำนักงานพิสูจน์และเพื่อนทนายความ
สำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดลำพูน
สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดลำพูน
สำนักงานสามัญศึกษา จังหวัดลำพูน
สำนักงานอัยการเขต
สำนักงานอัยการจังหวัดลำพูน

สุขุม-ม.ร.ว.ภาณีพิจิตร	ชุณะหะมานและครอบครัว
สุชาติ-วาลี	สุขสังข์
สุทัศน์-สายสวาท	สุริยกุล ณ อยุธยา
สุทิน	ภู่แส บริษัทลำปางราชพฤกษ์ จำกัด
สุธรรม	วีบก
สุธีรา แซ่ฉั่ว-ทรรศนง	ทองสวัสดิ์
สุนทร-ศิริกุล	คุโนปการพันธ์
สุนทรี	สรรพศรี
สุเนตร	หอมชื่น
สุปราณี	งามสม
สุพัตรา ใจจิตร-อนันต์	ฤทธิรอด
สุภวดี-กัญจา	ร.พ.ลำพูน
สุภิญ	เมธีดล
สุมาลี	นัสมานิตย์
สุรจิต	เลียบสุวรรณ
สุรชัย	โตบุญช่วยและครอบครัว
สุรชัย-สุจิรา	ปุรณะพรรค์
สุรชาติ-พจนันท์	ช่วงฉ่ำ
สุรพงษ์	สุกัณศีล
สุรพงษ์-จารุณี	บุญฤทธิ์
สุรพล	สิทธิชัย และครอบครัว
สุรศักดิ์	เชื้อพิน
สุรศักดิ์-สมศรี	ศรี

ส.

สุวนิจ	โตกระแสร์
สุวัฒน์-จันทร์นวล	ขันธะวรรณ
สุวิทย์-ทิพย์สุนีย์	จันทรธาดา
แสงหล้า	ณ ลำพูนและหลาน
ส.ส.ประเทือง	ปานรักษ์ พรรคความหวังใหม่
ส.ส.มนตรี	ด่านไพบูลย์ พรรคความหวังใหม่

ห.

หจก. ต. กิตติภัณฑ์	
หจก. เต๊กหมงลำปาง	
หจก. ลำปางเดียวเชียงลั้ง	
หน่วยเวชทะเบียนผู้ป่วยใน (โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่)	
หม่อมอรุณี	ภาณุพันธุ์ ณ อยุธยา
หิรัญ	พันธุ์มะโชติ
เหล่ากาชาดจังหวัดลำพูน	

อ.

อนงค์	แสนไชย (ร.ร.อนุบาลลำพูน)
อนงค์	วรรณสาธพ
อนงลักษณ์	ทิพยเดช (ธ.กรุงเทพ สาขาท่าแพ)
อมรชัย-อร่ามศรี	อุนจะนำ
อังคณา	สุพัฒนกุล ร.ร.จักคำคณาทร
อังคณา	ทวีศักดิ์
อัจฉรา	ศรีวรกุล (ธ.กรุงเทพ สาขาท่าแพ)
อัมรินทร์-ออมพร	อุนจะนำ
อัยการจังหวัดประจำศาลแขวง ราชบุรี	
อาภัสสรา	ธรรมานนท์
อำพร	ทับทิมศรี
อำพันธ์และน้องๆ	
อำภา	สุบรรจง
อิงอร	สุขวุฒิชัย
อิ๊ด	๕๐๖ J.K.
อิทธิวัตร	จันทรสมบูรณ์
อุดม-จิราภรณ์	ขันทะมาส

อ.

อุดมศักดิ์-กรรณิการ์	เนื่องเผ่างาม
อุดร	ศิริภากรกาญจน์
อุทัย	ศิริรัตน์
อุไรวรรณ	ศรีสวัสดิ์และครอบครัว
เอกฉันท์-สุบรรณ	ศรีจันทร์
เอกชัย-จันทร์ทอง	รักงาม ร.ร.จักคำคณาทร
อำนวย-ศรีวรรณ	ทรงราชากร

ฮ.

ฮั่วหลี	แซ่ภู่

*กราบขอประทานอภัย หากมีความผิดพลาดในการสะกดตัวอักษรหรือรายนามที่ขาดหายไป

❑ ❑ ❑ ❑

◎ เมื่อเราสนุก คนทั้งโลกก็ร่วมสนุกกับเรา ถ้าเราทุกข์ ก็ทุกข์คนเดียว ยิ่งยากยิ่งจน ก็ต้องพยายามหัวเราะ เพราะการหัวเราะเป็นวิธีการเดียวที่จะให้ความสุขโดยไม่เสียสตางค์

◎ ความรักของผู้บังเกิดเกล้าเป็นความรักที่บริสุทธิ์และศักดิ์สิทธิ์ สามารถจะคุ้มครองลูกได้ ยิ่งลูกจากไปสู่ถิ่นที่มีอันตรายอยู่ด้วยแล้ว ความรักความห่วงของพ่อแม่มีพลังแรงกล้ายิ่งขึ้น ฉะนั้นลูกทุกคนไม่ควรดูเบาความรักของพ่อแม่

"บุญหลง"

◎ เอาแน่อะไรกับความตาย ผู้ใหญ่ตายก่อนหรือเด็กตายทีหลังเอาเป็นเกณฑ์ไม่ได้ มันสุดแต่บุญแต่กรรมของใครหมดก่อนก็ไปก่อน บุญกรรมทำมาไม่เท่ากัน

◎ ทุกวันนี้ข้าคบแต่คนแก่ คราวป้า แม่ ย่า ยาย ใจกุศล
ไม่เป็นไฟไหม้ฟอนให้ร้อนรน ที่หน้ามลแม่หม้ายไม่ใกล้เลย

"เจ้าหมอ"

◎ ไม่มีใครหรอกที่ชีวิตจะหมดจดสดใสตั้งแต่หัวจดหาง ต้องผ่านการผิดพลาดมาด้วยกันทั้งสิ้น เรื่องอะไรจะต้องมาหมกมุ่น คิดเห็นว่า ตัวเองเลวเสียจนไม่ควรจะอยู่บนแผ่นดินแผ่นนี้ ไอ้ที่มันลอยหน้าอยู่ให้สลอนไปเต็มโลก มันก็พอๆ กับเรานี่แหละ

◎ คนเราจะเป็นตัวของตัวได้ อย่าเก็บเอาความคิดของคนทั้งโลกมาเทินไว้บนหัว ปลงมันเสียบ้าง ยิ้มกับโลกให้เต็มที่ เพราะอายุของเรามีไม่มากพอที่จะมาใช้กับความระทมตรมใจ สิ่งที่ผิดพลาดไป มันแก้ไขไม่ได้ จะเก็บมันมาเป็นอารมณ์ทำไม ถ้าจะเก็บก็เก็บมันไว้เป็นครู อย่าเก็บมันไว้เป็นยาพิษ

"ลูกผู้หญิง"

◎ ชีวิตเหมือนการเดินทาง เรือนร่างเหมือนศาลาอาศัย

ชีวิตเหมือนการเดินทาง ก็เพราะว่ามันเป็นอนิจจัง เคลื่อนไปตามปัจจัยเรื่อยๆ ชีวิตไม่เคยอยู่นิ่ง ไม่ว่าเศรษฐีหรือยาจก ราชาหรือมหาโจร ต่างหมุนกลับไปสู่จุดสลายด้วยกันทั้งนั้น **เรือนร่างเหมือนศาลาอาศัย** ก็หมายความว่า สังขารร่างกายมันเป็นสิ่งสาธารณ์ ใครจะผูกขาดครอบครองไม่ได้ เหมือนศาลาเป็นแหล่งพักอาศัยชั่วครู่ชั่วคราว ของผู้สัญจร ไปมาแล้วก็จากไป แม้จะรักจะชอบศาลาก็ไม่อาจจะรื้อขนศาลาไปเป็นสิทธิ์ของตัวได้ คงไปแต่ตัว ทิ้งศาลาไว้เบื้องหลัง สังขารร่างกายก็เช่นกัน

◎ เหตุที่ทำให้คนแก่เร็ว อยู่ที่การมองสิ่งต่างๆ ในแง่ร้าย ความร้ายความเลวที่มองพบ มันจะย้อนกลับมาสุมเผาผู้นั้นให้เร่าร้อน อารมณ์เดือดพล่าน สังขารก็เลยเกราะกรอบแก่เร็ว ส่วนการมองโลกในแง่ดีจะยังผลให้เกิดความชุ่มชื่น เยือกเย็น จึงช่วยให้ไม่แก่ หรือแก่ช้า

◎ ความทุกข์ดูไปมันก็เหมือนน้ำ เมื่อขึ้นถึงระดับสุดฤทธิ์แล้ว มันก็ลด และขณะเดียวกันมันก็พลอยกวาดอะไรๆ ที่รกรุงรัง อยู่ใต้เตียงสะอาดดีไปด้วย

◎ แต่ละคนรู้จักให้เกียรติกัน ไม่มีใครคอยนึกว่าใครจะเลว รู้สึกนึกคิดต่อกันด้วยใจบริสุทธิ์ อยากจะบัญญัติศัพท์เสียเลย "ปริสุทฺธิํ สรณํ คจฺฉามิ ขอถึงซึ่งความบริสุทธิ์เป็นสรณะ

◎ ให้คนส่วนใหญ่หันมาปรับตัว คือรู้จักคิด รู้จักมองโลกในแง่ดี ฝึกใจให้รู้จักยอมรับความดีของผู้อื่น ไม่คอยแต่เพ่งร้ายกัน การปรับปรุงความรู้สึกของตัวเองนั้น คนไม่รู้หนังสือเลยก็ทำได้ ทำได้แล้วก็คงไม่ต้องไปโดดน้ำตาย ไม่ต้องดื่มยาพิษ ไม่ต้องฆ่ากัน ยิงกันให้เสียลูกปืน และไม่ต้องประชดแก้เผ็ดกันและกัน ด้วยการประพฤติผิดศีลธรรม อย่างแทบจะกลายเป็นแฟชั่นไปแล้วในทุกวันนี้

"มัทรี"

◎ ความรัก ความชัง ความหลง ความพลั้งเผลอ ก็เหมือนกับลมที่พัดผ่านใจนั้นเหมือนว่าว การแส่ส่ายไปตามสิ่งชักจูงเป็นเรื่องธรรมดา ดังว่าวมันส่ายอยู่กลางเวหาให้เคยเห็น สติดุจสายป่าน สัมปชัญญะ เป็นดังผู้ถือผู้ชัก หากรู้จักย่อย รู้จักโรย รู้จักรั้ง ให้ประสานสัมพันธ์กับอาการผันแปรของแรงลม ว่าวก็จะลอยมีสง่าไม่เป็นอันตราย

◎ หันมาแก้ปัญหาที่ตัวเรา ปรับปรุงที่ใจเรา ความรู้สึกนึกคิดของเราดีกว่า จะได้ไม่ต้องไปเที่ยวพาลพาโลป้าวร้ายใส่โทษใครๆ

"หล่อนไปหลายวัน"

◎ ลองโง่เสียบ้าง ในกรณีที่ไม่สำคัญ ความโง่มันก็มีเสน่ห์อยู่ไม่น้อย เพราะตรงความบกพร่องนั่นเอง ที่ทำให้คนคบกันสนิทและยึด คนเราคบกันเพราะความดีนั้น มันไม่ใช่เรื่องสำคัญนัก และก็ไม่ใช่เครื่องประกันความแตกร้าวที่มั่นคงด้วย ส่วนการคบกันทั้งๆ ที่มองเห็นความบกพร่องของกันและกันนี่สิ... น่าไว้วางใจกว่า ฉะนั้น ความโง่อันเป็นสมุฏฐานของความบกพร่อง ในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ จึงน่าจะมีคุณประโยชน์ จะไม่ลองโง่กันบ้างหรือ ลองให้คนอื่นได้สนุกกับความโง่ของเราดูบ้างเป็นไร

◎ ความโง่ที่จะทำให้เกิดประโยชน์ ไม่ใช่หมายถึงโง่จริงๆ แต่เป็นโง่เกิดจากเจตนา เพราะจะทำให้รู้ว่าโง่ขนาดไหนจึงจะไม่เป็นภัย และเป็นเสน่ห์ที่เรียกว่า "โง่เป็น" ถ้าโง่เพราะจะโง่ก็เรียกว่า "โง่ไม่เป็น" แต่ถ้าโง่แล้วยังอวดฉลาดเรียกว่า "โง่แกมหยิ่ง"

"อะไหล่ที่หายาก"

◎ การเสียสละนี้ดี เป็นบุญที่บริสุทธิ์ และทำให้ทุกอย่างดำรงอยู่ได้ การเสียสละแต่ละคนอาจจะหวังผลไม่เหมือนกัน บางคนหวังความสะอาดทางใจ บางคนก็หวังได้ชื่อเสียง บางคนก็อยากได้บุญ อยากไปสวรรค์ บางคนก็เพื่อตัดความรำคาญฯ

"วัดดอนลำเพา"

- ในขณะที่คนทั้งหลาย กำลังพากันเลวอย่างเป็นล่ำเป็นสัน เป็นโอกาสที่เราจะดีได้ไม่ยาก ไม่ต้องลงทุนทำดีให้เหนื่อยหรอก เพียงแต่ไม่ปล่อยตัวให้เลวตามคนหมู่มากเขาไปก็บรรลุถึงความเป็นคนดีแล้ว แม้มันจะเป็นความดีที่ไม่ก้าวหน้า ก็ยังน่าบูชาอยู่นั่นเอง

- การพลาดพลั้งเป็นเรื่องของคนมีกรรม การให้อภัยเป็นวิสัยของคนมีบุญ... ฉะนั้นจงให้เขาเถิด การให้อะไรๆ ก็ได้บุญมากเท่ากับการให้อภัยไม่มี

- ความซื่อ ความบริสุทธิ์ ทำให้คนมีใจสะอาด และพาให้คำที่เปล่งออกมาไพเราะและเป็นศิลปะอยู่ในตัวของมันเอง

- คนเราลงชื่อเสียเสียแล้ว จะหันมาทำดีก็ยาก หากจะจัดความดีกันที่การรับรองของผู้อื่น ยิ่งเป็นคนที่จะเริ่มทำดีครั้งแรกแล้วก็มาตายลงด้วยความดีนั้น ก็ยิ่งไม่ปรากฏ แต่หากจะถือความดีเป็นของเฉพาะตัวเขาทำเพื่อจะชื่นใจของเขาเอง ก็ไม่น่าจะน้อยใจที่ใครๆ เขาไม่รับรู้

- หญิงชายใด ได้เป็นพ่อคนแม่คน ก็นับว่าเป็นเกียรติสูงอยู่แล้ว ยิ่งได้มาเป็นพ่อพระแม่พระอีกก็นับว่า เป็นเกียรติอย่างหาที่เปรียบมิได้

- ผู้ที่เคยประมาณความรู้สึกของคน ด้วยการเปรียบเป็นว่า ผัวเมียเหมือนมิ่งขวัญดวงใจ ส่วนลูกเปรียบเหมือนดวงตา ซึ่งก็คงจะหมายความว่า คู่ครอง คู่ผัวตัวเมียเป็นคู่ทุกข์คู่สุข เป็นที่อบอุ่นสำหรับกันและกัน ยามสุขก็สดชื่นรื่นรมย์ร่วมกัน ยามทุกข์ก็จะเป็นที่ปรับทุกข์ปรึกษาจากกัน ชีวิตของคนมีคู่จึงเพื่อความอุ่นตาอุ่นใจเป็นมิ่งขวัญของกันและกัน มีอุปสรรคปัญหาอันใด ก็มีพลังใจที่จะต่อสู้แก้ไขด้วยหัวใจที่มั่นคง ผิดกว่าคนที่ต่อสู้โดดเดี่ยวเดียวดาย ส่วนลูกที่ท่านเปรียบด้วยดวงตา ก็หมายถึงว่า ลูกเต้าอันเกิดจากความรักนั้นย่อมเป็นที่รัก ความรักลูกเป็นความรักเพื่ออนาคต ทำให้ผู้รักต้องคำนึงถึงวันข้างหน้า เพราะวันข้างหน้าเป็นวันของลูก คนมีลูกจึงเป็น

คนช่างคิดช่างฝัน บางคนแปลคำว่า ลูก ว่ามันมาจาก "ลุก" หมายความว่า เป็นเหตุให้นอนไม่ลง ต้องสู้ทนทุกข์ยาก อดตาหลับขับตานอน เพื่อแสวงหาทรัพย์มรดกไว้ให้ลูก ซึ่งเขาจะเติบโตไปอาศัยใช้สอยในวันข้างหน้า ลูกเป็นเหตุให้พ่อนอนไม่ลง เกียจคร้านไม่ได้ ถึงกับมีคติพจน์เป็นเชิงพังเพยเตือนพ่อแม่ไว้ว่า พ่อแม่ที่เกียจคร้านคือโจรปล้นอนาคตของบุตร

๏ ความสุขไม่ได้ขึ้นกับอำนาจเงินตรา มันมีได้และขึ้นอยู่กับการ "ทำใจ" โดยไม่ต้องอาศัยเงินเป็นสะพาน ใจเป็นสิ่งกายสิทธิ์ เนรมิตอารมณ์ได้ ฉะนั้น หากคนเราจะหมั่นใจ หมั่นปรับปรุงความคิด ก็อาจช่วยให้เกิดความแจ่มใสได้สุข และความสุขชนิดนี้ ไม่ว่าเศรษฐีหรือยาจกก็มีโอกาสเท่าเทียมกัน

คนร่ำรวยบางคน อาจมีน้ำใจใสสะอาดเหมือนคนจนก็ได้ฉันเดียวกับคนฉลาดบางคนอาจจะเคร่งเครียดต่อเหตุผลเสียจนกลายเป็นคนโง่ก็มี

ความสุขตามวิสัยของสังคมจะเกิดมีได้ ก็ด้วยรู้จักยอมรับภาวะของสังคม รู้จักปรับตัวให้กลมกลืนกับพฤติการณ์ของชุมชน พระพุทธเจ้าทรงสอนให้อบรมบ่มปัญญา หาความฉลาด แต่ไม่ได้บอกให้ใช้ความฉลาดเป็นเครื่องมือระรานคน มีแต่สอนให้ใช้ความฉลาดสติปัญญาเกื้อกูลสงเคราะห์กัน ตั้งจิตเมตตาต่อกัน ปฏิบัติต่อคนโง่ คนงมงายด้วยความกรุณาเอ็นดู ค่อยๆ ประคองเข้าไป หากเขายังตามไม่ทันละเรื่องเหลวไหลงมงายยังไม่ได้ เขาก็ยังมีความสุขกับอาการงมงายนั้น แต่ก็ไม่เป็นที่เดือดร้อนใครๆ อย่างนี้ ก็ไม่ควรไปหักหาญน้ำใจไปทำเข้าก็จะเป็นข่มเหงรังแกเขา ดังปรากฏในนิทานต้นบัญญัติว่า พระภิกษุไปตัดโค่นต้นไม้เพื่อเอาที่สร้างกุฎิอาศัย บังเอิญต้นไม้นั้นชาวบ้านเขาเคารพกราบไหว้ของเขาอยู่ เชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ชาวบ้านเหล่านั้นเดือดร้อน รู้สึกกระเทือนใจมาก พระพุทธเจ้าทรงทราบทั้งทราบด้วยว่า การกราบไหว้ต้นไม้ของชาวบ้านพวกนั้นเป็นความโง่ แต่ก็ทรงห้ามพระภิกษุวางสิกขาบทกำหนดโทษไว้ เพราะพระองค์ไม่ต้องการให้สาวก ตั้งตัวเป็นพิษเป็นภัยต่อชาวโลก แต่ให้แผ่เมตตา

ต่อเขา ยิ่งคนที่อยู่ในฐานะต่ำด้วยแล้ว ยิ่งสอนให้แสดงความเมตตากรุณย์ให้มากยิ่งขึ้น ค่อยๆ เตือนเขาด้วยความเห็นอกเห็นใจกัน จึงจะเป็นที่พึ่งเป็นเพื่อนใจของชาวโลกอย่างแท้จริง

"อาจารย์ชั้นดี"

◎ ความสุขมันทำให้คนสันหลังยาว คนนอนมากทำได้ดีอย่างเดียวคือฝัน ความฝันมันก็ไม่เคยช่วยให้ใครเข้มแข็งขึ้นได้จริงๆ เลย

◎ ความผิดพลาดนั่นเอง เป็นพื้นฐานแห่งเมตตาการุณย์ คนเคยพลาดย่อมจะเห็นหัวอกคนพลาดด้วยกัน

"ค่าแห่งมลทิน"

◎ ความรักเป็นสิ่งที่ลืมและลบยากที่สุด คนเราลงรักอะไรแล้ว มันก็ยากที่จะโอนใจออกจากสิ่งนั้น ทั้งๆ ที่สิ่งนั้น มันไม่มีค่าควรแก่การจดจำเลย

"ใจเอ๋ย"

◎ อย่าไปอาทรร้อนใจกับคำนินทาว่าร้ายที่เหลือวิสัยที่จะแก้ไขได้ ดอกบัวทุกดอกล้วนเกิดจากโคลนตมสกปรกทั้งนั้น คนก็เถอะ จะดีหรือชั่วเกิดมาแล้ว จะหมองมัวกับชาติตระกูลไปทำไม มุ่งหน้าทำตนให้งดงามเหมือนดอกบัว คนจะบูชาให้เกียรติเอง โลกจะเป็นอย่างไรไม่สำคัญ สำคัญที่เราจะรู้สึกอย่างไรต่อโลกอย่างไรต่างหาก

◎ พ่อแม่ที่ประพฤติไม่บริสุทธิ์ คือโจรปล้นความภาคภูมิใจของลูก

"โบตั๋น"

◎ การทำงานด้วยอำนาจความโลภ เพ่งถึงผลจนเกินไปนั้น เรียกว่าทำงานด้วยจิตไม่ว่าง มันบอบช้ำทั้งกายทั้งใจ เหนื่อยมาก ผลที่ออกมาก็หยาบ... ความวิตกกังวลด้วยอำนาจโลภ เป็นการตรากตรำทางอารมณ์

ทำให้จิตใจมันซึมเซาและด้านชา ความคิดอ่านไม่แจ่มใส ฉะนั้นผลงานของผู้มีแต่ความวิตกกังวลจึงไม่ดี ไม่ผิดอะไรกับต้นไม้ที่ออกมาอย่างแกนๆ ไม่สมบูรณ์เปล่งปลั่งสดใส รสชาติมันจะดีได้อย่างไร... การทำงานที่จะเกิดผลดี ต้องทำด้วยใจเยือก ทำด้วยจิตว่าง คือทำอย่างสบายๆ ไม่รีบเร่ง ไม่เพ่งเล็งในลาภผลอะไรทั้งนั้น คุมใจให้อยู่ในอำนาจของสติปัญญาได้แล้ว จะทำงานเพื่องานแล้วก็จะสนุกเพลิดเพลินกับงาน

๏ อย่ารักลูกในทางที่ผิด อย่าหลงเก็บลูกไว้กับความโง่และความอ่อนแอ มีพ่อแม่มากหลายที่ต้องรับความขมขื่น เพราะรักลูกด้วยวิธีที่ไม่ฉลาด ทะนุถนอมลูกจนเกินควรไม่ให้โอกาสลูกใช้ความสามารถหรือสติปัญญา เช่น มีพี่เลี้ยง พี่ ป้า ตา ยาย พะนอเอาใจ จะเหยียดมือเหยียดเท้าออกแรงเหน็ดเหนื่อยสักหน่อย ก็เฝ้ารำพันสงสารลูก สมเพทหลานชิงกระทำเสียเอง ไม่ยอมให้ลูกได้ออกเรี่ยวแรง และใช้มันสมอง ในที่สุดเมื่อพลัดพรากจากกันไป เพราะเหตุไม่อาจรักคอยพะเน้าพะนอไปตลอดค้ำฟ้าได้ เคราะห์ร้ายก็ตกอยู่แก่ลูกหลาน มีมือก็เหมือนเป็นง่อย ทั้งๆ ที่ร่างกายสมบูรณ์ นี่คือ ผลของความรักของผู้ใหญ่ที่หลับหูหลับตารักหลาน คำโบราณท่านว่าไว้ว่า บิดามารดาที่ไม่ให้การศึกษาแก่บุตรได้ชื่อว่าเป็นโจรปล้นอนาคตของบุตร

พ่อกับแม่ก็เป็นสุข เมื่อมีลูกอยู่ใกล้ แต่เห็นว่า การปล่อยให้ลูกจากไป สักชั่วครั้งชั่วคราวเช่นนี้ จะเป็นทางช่วยให้ชีวิตของลูกจำเริญก้าวหน้ามากกว่า ฉะนั้น เราจึงควรจะต้องแจ่มใส อย่าเห็นแก่ความสุขสบายเกินไป ลูกรัก สมบัติอะไรจะยืนยงคงทนเท่าวิชาความรู้เป็นไม่มี เพราะวิชาความรู้เป็นเสมือนกุญแจที่จะไขกลไกแห่งความลับเข้ากอบโกยเอาสุขสมบัติได้สมปรารถนา จงจำความสำคัญข้อนี้ไว้ว่า

คชสารเสียงาสง่าหมด อุโบสถไร้ช่อฟ้าโสภาหาย
โคต่างเตี้ยเสียหางงามจางคลาย เกิดเป็นชายไร้วิชาพาเสียงาม

"เข้ยมัจจุราช"

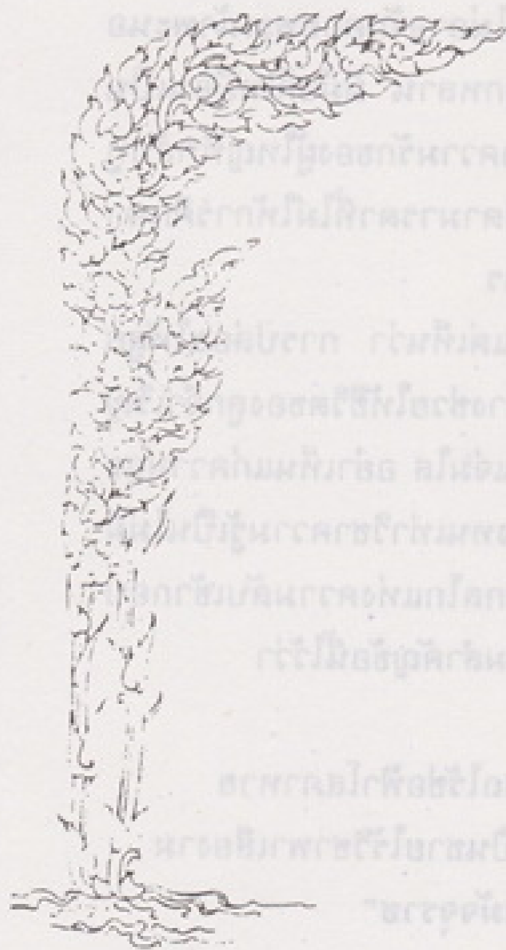
๏ ความผิดพลาดเป็นเรื่องของคน แต่การให้อภัย เป็นวิสัยของเทวดา

"หัวใจหมา"

๏ เงินทอง มันจะตามส่งคนเราได้อย่างไกล ก็แค่เตียงพยาบาล พี่น้องลูกหลาน สุดทางที่ตามส่งก็แค่ป่าช้า แต่บุญกุศลคุณงามความดีจะตามเราไปทุกหนทุกแห่ง ทุกภพทุกชาติไม่ทอดทิ้ง

"เพื่อนสาม"

จากหนังสือวาทะหลวงตา "แพรเยื่อไม้"

คนกับชีวิต

คนมีชีวิตอยู่อย่างมั่นใจ
(ชีวิตที่เลิศล้ำสมบูรณ์)

☆☆☆☆☆

คนที่มีความมั่นใจในชีวิตของตน จนไม่หวาดหวั่นพรั่นพรึงแม้ต่อความตาย ก็เพราะได้ดำเนินชีวิตของตนอยู่อย่างดีที่สุด และได้ใช้ชีวิตนั้นให้เกิดคุณประโยชน์คุ้มค่ากับการที่ได้เกิดมาแล้วชาติหนึ่ง เรียกได้ว่าเป็นอยู่อย่างผู้มีชัย ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต คนเช่นนั้นคือ ผู้ที่ได้เข้าถึงจุดหมายแห่งการมีชีวิต และดำเนินชีวิตของตนตามหลักการต่อไปนี้

ก. มีฐานที่มั่นคง *ซึ่งใช้เป็นที่ยืนหยัดให้สามารถยึดเอาผลสำเร็จสูงสุดอันเป็นที่หมายได้ โดยไม่เกิดความสำคัญตนผิดไม่เปิดช่องแก่ความผิดพลาดเสียหาย และไม่เกิดสิ่งมัวหมองหมักหมมทับถมตน ด้วยการปฏิบัติตามหลักธรรมที่เรียกว่า อธิษฐาน (ธรรมเป็นที่มั่น) ๔ ประการ คือ*

1. ปัญญา *ใช้ปัญญา* คือ ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา ทำกิจการต่าง ๆ ด้วยความคิด เมื่อประสบเหตุใด ๆ ก็ไม่วู่วามตามอารมณ์หรือหลงไปตามสิ่งที่เย้ายวน ศึกษาสิ่งต่าง ๆ ให้มีความรู้ชัดหยั่งเห็นเหตุผล เข้าใจภาวะของสิ่งทั้งหลายจนเข้าถึงความจริง

2. สัจจะ *รักษาสัจจะ* คือ สงวนรักษาดำรงตนมั่นในความจริงที่รู้ชัดเห็นชัดด้วยปัญญา เริ่มแต่จริงวาจา จริงในหลักการ จริงในการปฏิบัติ จนถึงจริงปรมัตถ์

3. จาคะ *เพิ่มพูนจาคะ* คือ คอยเสริมหรือทวีความเสียสละ ให้เข้มแข็งมีกำลังแรงยิ่งขึ้นอยู่เสมอ เพื่อป้องกันหรือทัดทานตนไว้มิให้ตกไปเป็นทาสของลาภสักการะและผลสำเร็จเป็นต้นที่ตนได้สร้างขึ้น อันคอยล่อเร้าเย้ายวนให้เกิดความยึดติด ลำพอง และลุ่มหลงมัวเมา สิ่งใดเคยชินเป็น

นิสัยหรือเคยยึดถือไว้ แต่ผิดพลาด ไม่จริง ไม่ถูกต้อง ก็สามารถละได้ทั้งหมด เริ่มแต่สละอามิสจนถึงสละกิเลส

4. อุปสมะ *รู้จักสงบใจ* คือ รู้จักหาความสุขสงบทางจิตใจ ฝึกตนให้สามารถระงับความมัวหมองดับความขัดข้องวุ่นวายอันเกิดจากกิเลสได้ ทำจิตใจให้สงบผ่องใสรู้จักรสแห่งสันติ คนที่รู้จักรสแห่งความสุขอันเกิดจากความสงบใจแล้ว ย่อมจะไม่หลงใหลมัวเมาในวัตถุและลาภ ยศ สรรเสริญ เป็นต้น โดยง่าย

ข. ทรงพลังภายใน *คือ มีกำลังที่เกิดจากคุณธรรม ความประพฤติปฏิบัติที่เป็นหลักประกันของชีวิต ซึ่งทำให้เกิดความมั่นใจในตนเอง จนไม่มีความหวาดหวั่นกลัวภัย เรียกว่า พละ (ธรรมอันเป็นกำลัง) มี 4 ประการ กล่าวคือ*

1. ปัญญาพล *กำลังปัญญา* คือ ได้ศึกษา มีความรู้ความเข้าใจถูกต้องชัดเจน ในเรื่องราวและกิจการที่ตนเกี่ยวข้องตลอดไปถึงสภาวะอันเป็นธรรมดาของโลกและชีวิต เป็นผู้กระทำการต่าง ๆ ด้วยความเข้าใจเหตุผล และสภาพความจริง

2. วิริยพล *กำลังความเพียร* คือ เป็นผู้ประกอบกิจทำหน้าที่การงานต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา ด้วยความบากบั่นพยายาม ไม่ได้ทอดทิ้งหรือย่อหย่อนท้อถอย

3. อนวัชชพล *กำลังสุจริต* หรือกำลังความบริสุทธิ์ คือ มีความประพฤติและหน้าที่การงาน สุจริตไร้โทษ สะอาดบริสุทธิ์ ไม่มีข้อที่ใครจะติเตียนได้

4. สังคหพล *กำลังการสงเคราะห์* คือ ได้ช่วยเหลือเกื้อกูลทำตนให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ เป็นสมาชิกที่มีคุณประโยชน์ของชุมชน

ตัวอย่างเช่น *เป็นข้าราชการ* พึงจำสั้น ๆ ว่า รู้งานดี ทำหน้าที่ไม่บกพร่อง มือสะอาด ไม่ขาดมนุษยสัมพันธ์

ค. จุดหมายของชีวิต *คือ ดำเนินชีวิตให้บรรลุประโยชน์ที่เป็นจุดหมายของการมีชีวิต ที่เรียกว่า อรรถะ 3 คือ*

1. ทิฏฐธัมมิกัตถ์ *ประโยชน์ปัจจุบัน* หรือประโยชน์เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นขั้นต้น คือธรรมดาสามัญ ที่มุ่งหมายกันในโลกนี้ มีทรัพย์ ยศ เกียรติ ไมตรี ชีวิตคู่ครองที่เป็นสุข เป็นต้น อันเกิดมีขึ้นด้วยกำลังความเพียรสติปัญญาของตนโดยทางชอบธรรม และรู้จักปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้น ในทางที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขโดยชอบ ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น

2. สัมปรายิกัตถ์ *ประโยชน์เบื้องหน้า* หรือประโยชน์ด้านคุณค่าของชีวิต ซึ่งเป็นขั้นลึกล้ำสำหรับชีวิตด้านใน เป็นหลักประกันชีวิตในอนาคตและภพหน้า คือความเจริญงอกงามแห่งชีวิตจิตใจที่ก้าวหน้าเติบใหญ่ขึ้นด้วยคุณธรรม มีศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา ดำรงตนอยู่ในศีลธรรม ได้ใช้ทิฏฐธัมมิกัตถะในทางที่ชอบธรรม เป็นคุณประโยชน์ จนเป็นผู้มีความมั่นใจในความดีของตน ถึงเวลาละโลกนี้ไปก็มีใจสงบครองสติได้ ไม่ห่วงกังวลทุรนทุรายหรือหวาดหวั่นกลัวภัยแห่งโลกหน้า

3. ปรมัตถ์ *ประโยชน์สูงสุด* หรือประโยชน์ที่เป็นสาระแท้ของชีวิต ซึ่งเป็นจุดหมายขั้นสุดท้าย ที่ชีวิตควรจะเข้าถึง คือ การรู้แจ้งสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันคติธรรมดาของสังขารธรรม ไม่ตกเป็นทาสของโลกและชีวิต ไม่ถูกบีบคั้นด้วยอำนาจความยึดติดถือมั่น สามารถทำจิตให้เป็นอิสระ ปลอดโปร่งผ่องใสสะอาดสว่างและสงบ มีความสุขประณีตภายใน เรียกสั้น ๆ ว่านิพพาน คือดับกิเลสและกองทุกข์ได้

อรรถะ 3 ประการนี้ จัดแบ่งใหม่อีกแบบหนึ่งได้ดังนี้

1. อัตตัตถะ *ประโยชน์ตน* คือ การที่ได้ฝึกฝนอบรมตนเองดี บรรลุผลแห่งการศึกษาที่แท้จริง ถึงความเจริญงอกงามแห่งสติปัญญาและคุณธรรมต่าง ๆ เช่น สมบูรณ์ด้วยวิชาและจรรยา พึ่งตนเองได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทั้งในแง่เศรษฐกิจ สังคม และจริยธรรม ตลอดถึงปรมัตถะ

๒. ปรัตถะ ประโยชน์ผู้อื่น หรือ*ประโยชน์ท่าน* คือประกอบด้วยเมตตากรุณา และมีความสามารถที่จะทำชีวิตของตนให้เกื้อกูลแก่ผู้อื่น ด้วยการช่วยเหลือ ทำตนให้เป็นคุณประโยชน์ เป็นที่พึ่งแก่ผู้อื่นได้ ทั้งทางวัตถุและทางจิตใจ

๓. อุภยัตถะ *ประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย* คือประโยชน์ร่วมกัน อันเกิดจากสิ่งที่เป็นของกลาง ในทางวัตถุ เช่น ถนนหนทาง ในทางนามธรรม เช่นศิลปวิทยาและศีลธรรม ดำเนินชีวิตของตนให้เป็นไปเพื่อประโยชน์สุข และความดีงามร่วมกัน อย่างน้อยไม่ให้การแสวงประโยชน์ตนเป็นไปเพื่อกระทบกระเทือนเสียหายต่อประโยชน์สุขของส่วนรวม

(ชีวิตที่ไม่ถลำพลาด)

บุคคลที่ไม่ประมาทมัวเมาจนตกเป็นทาสของโลกและชีวิต อย่างที่เรียกได้ว่า หลงโลก เมาชีวิต ก็เพราะมีสติ รู้จักมอง รู้จักพิจารณา รู้จักวางตัววางใจต่อความจริงต่าง ๆ อันมีประจำอยู่กับโลกและชีวิตนั้นเป็นคติธรรมดา ดังนี้

ก. รู้ทันโลกธรรม *คือ รู้จักพิจารณา รู้เท่าทัน ตั้งสติให้ถูกต้องต่อสภาวะอันหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ในชีวิตที่อยู่ท่ามกลางโลก ซึ่งเรียกว่า โลกธรรม (ธรรมดาของโลกหรือความเป็นไปตามคติธรรมดา ซึ่งหมุนเวียนมาหาชาวโลก และชาวโลกก็หมุนเวียนตามมันไป) 8 ประการ คือ*

ชื่นชม	ขมขื่น
1. ได้ลาภ	*2. เสื่อมลาภ*
3. ได้ยศ	*4. เสื่อมยศ*
5. สรรเสริญ	*6. นินทา*
7. สุข	*8. ทุกข์*

โลกธรรม 8 นี้ จัดเป็น 2 ฝ่าย คือที่ชื่นชมน่าปรารถนา น่าชอบใจ คนทั่วไปอยากได้ เรียกว่า *อิฏฐารมณ์* พวกหนึ่ง ที่ขมขื่น ไม่น่าปรารถนา ไม่น่าพอใจ คนทั่วไปเกลียดกลัว เรียกว่า *อนิฏฐารมณ์* พวกหนึ่ง แต่จะชอบใจอยากได้หรือไม่ก็ตาม โลกธรรมเหล่านี้ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้แก่ทุกคน ทั้งแก่ปุถุชนผู้ไม่มีการศึกษา และแก่อริยสาวกผู้มีการศึกษา จะแตกต่างกันก็แต่การวางใจและการปฏิบัติตนต่อสิ่งเหล่านี้ กล่าวคือ

1. ปุถุชนผู้ไม่มีการศึกษา ไม่รู้จักฝึกอบรมตน ย่อมไม่เข้าใจ ไม่รู้เท่าทันตามความเป็นจริง ลุ่มหลงลืมตน ยินดียินร้าย คราวได้ก็หลงใหลมัวเมาหรือลำพองจนเหลิงลอย คราวเสียก็หงอยละเหี่ยหมดกำลังหรือถึงกับคลุ้มคลั่งไป ปล่อยให้โลกธรรมเข้าครอบงำย่ำยีจิต ฟูยุบเรื่อยไป ไม่พ้นจากทุกข์โศก

2. *ส่วนผู้มีการศึกษา เป็นอริยสาวก* รู้จักพิจารณารู้เท่าทันตามความเป็นจริงว่า สิ่งเหล่านี้ ไม่ว่าอย่างไรก็ตามที่เกิดขึ้นแก่ตน ล้วนไม่เที่ยง ไม่คงทน ไม่สมบูรณ์ มีความแปรปรวนได้เป็นธรรมดา จึงไม่หลงใหลมัวเมาเคลิ้มไปตามอิฏฐารมณ์ ไม่ขุ่นมัวหม่นหมองคลุ้มคลั่งไปในเพราะอนิฏฐารมณ์ มีสติดำรงอยู่ได้ วางตัววางใจพอดี ไม่เหลิงในสุขและไม่ถูกทุกข์ท่วมทับ

ข. ไม่มองข้ามเทวทูต *คือ รู้จักมอง รู้จักพิจารณาสภาวะที่ปรากฏอยู่เสมอในหมู่มนุษย์ อันเป็นสัญญาณเตือนใจให้ระลึกถึงคติธรรมดาของชีวิต ที่ไม่ควรลุ่มหลงมัวเมา ซึ่งเรียกว่า เทวทูต (สื่อแจ้งข่าวของยมเทพหรือตัวแทนของพญายม) 5 อย่าง คือ*

1. *เด็กอ่อน* ว่าคนเราทุกคนเกิดมา ก็อย่างนี้เช่นเท่านี้

2. *คนแก่* ว่าทุกคนหากมีชีวิตอยู่ได้นาน ก็ต้องประสบภาวะเช่นนี้

3. *คนเจ็บ* ว่าภาวะเช่นนี้เราทุกคนอาจประสบได้ด้วยกันทั้งนั้น

4. *คนต้องโทษ* ว่ากรรมชั่วนั้น ไม่ต้องพูดถึงตายไป แม้ในบัดนี้ก็มีผลเดือดร้อนเป็นทุกข์

5. *คนตาย* ว่าภาวะเช่นนี้เราทุกคนต้องได้พบไม่มีใครพ้นและกำหนดไม่ได้ว่า ที่ไหน เมื่อใด

มองเห็นสภาพเช่นนี้เมื่อใด เช่น เมื่อผ่านเข้าไปในสุสานทัณฑสถาน และโรงพยาบาลเป็นต้น ก็มิให้มีใจหดหู่หรือหวาดกลัว แต่ให้มีสติ รู้จักใช้ปัญญาพิจารณา จะได้เกิดความสังเวช เร่งขวนขวายประกอบแต่กัลยาณกรรม คือ การกระทำที่ดีงาม ดำเนินชีวิตด้วยความไม่มัวเมา ไม่ประมาท

ค. คำนึงสูตรแห่งชีวิต *แม้ไม่ใช่เวลาที่มองเห็นเทวทูต ก็ควรพิจารณาอยู่เสมอ ตามหลักที่เรียกว่า อภิณหปัจจเวกขณ์ (สิ่งที่ทุกคน ไม่ว่าหญิง ไม่ว่าชาย ไม่ว่าชาวบ้าน ไม่ว่าชาววัด ควรหัดพิจารณาเนือง ๆ)*

332

ซึ่งมีอยู่ 5 ประการ คือ

1. *ชราธัมมตา ควรพิจารณาเนือง ๆ ว่า* เรามีความแก่เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความแก่ไปได้

2. *พยาธิธัมมตา ควรพิจารณาเนือง ๆ ว่า* เรามีความเจ็บป่วยไข้เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความเจ็บป่วยไปได้

3. *มรณธัมมตา ควรพิจารณาเนือง ๆ ว่า* เรามีความตายเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้

4. *ปิยวินาภาวตา ควรพิจารณาเนือง ๆ ว่า* เราจักต้องประสบความพลัดพราก จากของรักของชอบใจไปทั้งสิ้น

5. *กัมมัสสกตา ควรพิจารณาเนือง ๆ ว่า* เรามีกรรมเป็นของตน เราทำกรรมใด ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม จักต้องเป็นทายาทของกรรมนั้น

เมื่อพิจารณาอยู่เสมออย่างนี้ ก็จะช่วยป้องกันความมัวเมาในความเป็นหนุ่มสาว ในทรัพย์สมบัติและชีวิต เป็นต้น บรรเทาความลุ่มหลงความถือมั่นยึดติด และป้องกันการทำความทุจริตทำให้เร่งขวนขวาย ทำแต่สิ่งที่ดีงามเป็นประโยชน์

คนประสบความสำเร็จ
(ชีวิตที่ก้าวหน้าและสำเร็จ)

ผู้ที่ต้องการดำเนินชีวิตให้เจริญก้าวหน้าประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะในด้านการศึกษา หรืออาชีพการงานก็ตาม พึงปฏิบัติตามหลักต่อไปนี้

ก. หลักความเจริญ *ปฏิบัติตามหลักธรรม ที่จะนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ที่เรียกว่า จักร (ธรรมประดุจล้อทั้งสี่ที่นำรถไปสู่จุดหมาย) ซึ่งมี 4 ข้อ คือ*

1. ปฏิรูปเทสวาสะ เลือกอยู่ถิ่นที่เหมาะ คือเลือกหาถิ่นที่อยู่หรือแหล่งเล่าเรียนดำเนินชีวิตที่ดี ซึ่งมีบุคคลและสิ่งแวดล้อมที่อำนวยแก่การศึกษาพัฒนาชีวิต การแสวงธรรมหาความรู้ การสร้างสรรค์ความดีงาม และความเจริญก้าวหน้า

2. สัปปุริสูปัสสยะ เสวนาคนดี คือ รู้จักเสวนาคบหาหรือร่วมหมู่กับบุคคลผู้รู้ผู้ทรงคุณ และผู้ที่จะเกื้อกูลแก่การแสวงธรรมหาความรู้ ความก้าวหน้างอกงาม และความเจริญโดยธรรม

3. อัตตสัมมาปณิธิ ตั้งตนไว้ถูกวิถี คือ ดำรงตนมั่นอยู่ในธรรมและทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ตั้งเป้าหมายชีวิตและการงานให้ดีงามแน่ชัด และนำตนไปถูกทางสู่จุดหมายแน่วแน่มั่นคง ไม่พร่าส่าย ไม่ไถลเชือนแช

4. ปุพเพกตปุญญตา มีทุนดีได้เตรียมไว้ ทุนดีส่วนหนึ่งคือ ความมีสติปัญญา ความถนัด และร่างกายดีเป็นต้น ที่เป็นพื้นมาแต่เดิม และอีกส่วนหนึ่งคือ อาศัยพื้นเดิมเท่าที่ตัวมีอยู่ รู้จักแก้ไขปรับปรุงตน ศึกษาหาความรู้ สร้างเสริมคุณสมบัติความดีงาม ฝึกฝนความชำนิชำนาญเตรียมไว้ก่อนแต่ต้น ซึ่งเมื่อมีเหตุต้องใช้ก็จะเป็นผู้พร้อมที่จะต้อนรับความสำเร็จ สามารถสร้างสรรค์ประโยชน์สุข และก้าวสู่ความเจริญยิ่ง ๆ

ขึ้นไป

ข. หลักความสำเร็จ *ปฏิบัติตามหลักธรรม ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จแห่งกิจการนั้น ๆ ที่เรียกว่า อิทธิบาท (ธรรมให้ถึงความสำเร็จ) ซึ่งมี 4 ข้อ คือ*

1. ฉันทะ *มีใจรัก* คือ พอใจจะทำสิ่งนั้น และทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจหรืองานที่ทำ มิใช่สักว่าทำพอให้เสร็จ ๆ หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร

2. วิริยะ *พากเพียรทำ* คือ ขยันหมั่นประกอบ หมั่นกระทำสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ท้อถอย

3. จิตตะ *เอาจิตฝักใฝ่* คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อย ๆ เสมอ ๆ

4. วิมังสา *ใช้ปัญญาสอบสวน* คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลยบกพร่องขัดข้อง เป็นต้น ในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลองวางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น

ค. หลักเผล็ดโพธิญาณ *ดำเนินตามพระพุทธปฏิปทา ด้วยการปฏิบัติตามธรรม 2 อย่างที่เป็นเหตุให้พระองค์บรรลุสัมโพธิญาณ เรียกว่า อุปัญญาตธรรม (ธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติเห็นคุณประจักษ์กับพระองค์เอง) คือ*

1. อสันตุฏฐิตา กุสเลสุ ธัมเมสุ *ไม่สันโดษในกุศลธรรม* คือ ไม่รู้อิ่ม ไม่รู้พอ ในการสร้างความดีและสิ่งที่ดี

2. อัปปฏิวาณิตา จะ ปธานัสมิง *บำเพ็ญเพียรไม่ระย่อ* คือ เพียรพยายามก้าวหน้าเรื่อยไป ไม่ยอมถอยหลัง ไม่ยอมแพ้ ไม่ยอมท้อถอยต่ออุปสรรคและความเหน็ดเหนื่อยยากลำบาก

คนรู้จักทำมาหาเลี้ยงชีพ
(ชีวิตที่เป็นหลักฐาน)

คนที่จะเรียกได้ว่า รู้จักหารู้จักใช้ทรัพย์ หรือหาเงินเป็น ใช้เงินเป็น เป็นคนทำมาหากินที่ดี ตั้งตัวสร้างหลักฐานได้ และใช้ทรัพย์สมบัติให้เป็นประโยชน์ เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ทางเศรษฐกิจอย่างถูกต้อง ก็เพราะปฏิบัติตามหลักธรรมต่อไปนี้

ก. ขั้นหาและรักษาสมบัติ *ปฏิบัติตามหลักธรรม ที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ปัจจุบัน หรือหลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น ที่เรียกว่า ทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม 4 ประการ*

1. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน และการประกอบอาชีพที่สุจริต ฝึกฝนให้มีความชำนิชำนาญและรู้จริง รู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตรา หาวิธีการที่เหมาะที่ดี จัดการและดำเนินการให้ได้ผลดี

2. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานที่ตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย

3. กัลยาณมิตตตา คบหาคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักเสวนาคบหาคน ไม่คบไม่เอาอย่างผู้ที่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย เลือกเสวนาศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้รู้ผู้ทรงคุณ ผู้มีความสามารถ ผู้น่าเคารพนับถือ และมีคุณสมบัติเกื้อกูลแก่อาชีพการงาน

4. สมชีวิตา เลี้ยงชีวิตแต่พอดี คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่าย เป็นอยู่พอดีสมรายได้ มิให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้

ข. ขั้นแจงจัดสรรทรัพย์ *เมื่อหาทรัพย์มาได้แล้ว รู้จักจัดสรรทรัพย์นั้น โดยถือหลักการแบ่งทรัพย์เป็น 4 ส่วน ที่เรียกว่า โภควิภาค 4 คือ*

1. เอเกน โภเค ภุญฺเชยฺย 1 ส่วน ใช้จ่ายเลี้ยงตน เลี้ยงคนที่ควรบำรุงเลี้ยง และทำประโยชน์

2. ทฺวีหิ กมฺมํ ปโยชเย 2 ส่วน ใช้เป็นทุนประกอบการงาน

3. จตุตฺถญฺจ นิธาเปยฺย อีก 1 ส่วน เก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็น

ค. ขั้นจับจ่ายกินใช้ *พึงเข้าใจและคำนึงไว้เสมอว่า การที่เพียรพยายามแสวงหา รักษาและครอบครองโภคทรัพย์ไว้นั้น ก็เพื่อจะใช้ให้เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนและคนอื่น ถ้าไม่ใช้ทรัพย์สมบัติให้เกิดคุณประโยชน์แล้ว การหาและการมีทรัพย์สมบัติก็ปราศจากคุณค่าหาความหมายใด ๆ มิได้ ดังนั้นเมื่อมีทรัพย์หรือหาทรัพย์มาได้แล้ว พึงปฏิบัติต่อทรัพย์หนึ่งส่วนแรกในข้อ ข. ตามหลักโภคอาทิยะ (ประโยชน์ที่ควรถือเอาจากโภคะ หรือเหตุผลที่อริยสาวกควรยึดถือ ในการที่จะมีหรือครอบครองทรัพย์สมบัติ) 5 ประการ ดังพุทธพจน์ว่า*

อริยสาวกแสวงหาโภคทรัพย์มาได้ด้วยน้ำพักน้ำแรง ความขยันหมั่นเพียรของตน และโดยทางสุจริตชอบธรรมแล้ว

1. เลี้ยงตัว เลี้ยงมารดาบิดา บุตร ภรรยา และคนในปกครองทั้งหลายให้เป็นสุข

2. บำรุงมิตรสหาย และผู้ร่วมกิจการงานให้เป็นสุข

3. ใช้ปกป้องรักษาสวัสดิภาพ ทำตนให้มั่นคงปลอดจากภยันตราย

4. ทำพลี คือ สละเพื่อบำรุงและบูชา 5 อย่าง

(1) *ญาติพลี* สงเคราะห์ญาติ

(2) *อติถิพลี* ต้อนรับแขก

(3) *ปุพพเปตพลี* ทำบุญหรือสักการะอุทิศผู้ล่วงลับ

(4) *ราชพลี* บำรุงราชการด้วยการเสียภาษีอากร เป็นต้น

(5) *เทวตาพลี* ถวายเทวดา คือ ทำบุญอุทิศสิ่งที่เคารพ

บูชาตามความเชื่อถือ

5. อุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์ และเหล่าบรรพชิตผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ผู้ไม่ประมาทมัวเมา

เมื่อได้ใช้โภคทรัพย์ทำประโยชน์อย่างนี้แล้ว ถึงโภคะจะหมดสิ้นไป ก็สบายใจได้ว่า ได้ใช้โภคะนั้นให้เป็นประโยชน์ถูกต้องตามเหตุผลแล้ว ถึงโภคะเพิ่มขึ้นก็สบายใจ เช่นเดียวกัน เป็นอันไม่ต้องเดือดร้อนใจในทั้งสองกรณี

การใช้จ่ายใน 5 ข้อนี้ ท่านมุ่งแจกแจงรายการที่พึงจ่าย ให้รู้ว่าควรใช้ทรัพย์ทำอะไรบ้าง มิใช่หมายความว่าให้แบ่งส่วนเท่ากันไปทุกข้อ นอกจากนั้นท่านมุ่งกล่าวเฉพาะรายการที่พึงจ่ายเป็นประจำสำหรับคนทั่วไป แต่ถ้าผู้ใดสามารถก็ควรบำเพ็ญประโยชน์ให้มากขึ้นไปอีกตามหลัก สังคหวัตถุ เป็นต้น

คนครองเรือนที่เลิศล้ำ
(ชีวิตบ้านที่สมบูรณ์)

คนที่จะเรียกได้ว่าประสบความสำเร็จในการครองเรือน เป็นคฤหัสถ์หรือชาวบ้านที่ดี น่าเคารพนับถือเป็นแบบฉบับ ควรถือเป็นตัวอย่าง จะต้องวัดด้วยหลักเกณฑ์ดังนี้

ก. มีความสุขสี่ประการ *คือ ความสุขอันชอบธรรมที่ผู้ครองเรือนควรมี หรือความสุขที่ชาวบ้านควรพยายามทำให้เกิดขึ้นแก่ตนอยู่เสมอ เรียกสั้น ๆ ว่า สุขของคฤหัสถ์ 4 คือ*

1. อัตถิสุข สุขเกิดจากความมีทรัพย์ คือ ความภูมิใจ เอิบอิ่มและอุ่นใจว่า ตนมีโภคทรัพย์ ที่ได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรง ความขยันหมั่นเพียรของตน และโดยทางชอบธรรม

2. โภคสุข สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ คือ ความภูมิใจ เอิบอิ่มใจว่า ตนได้ใช้ทรัพย์ที่ได้มาโดยชอบนั้นเลี้ยงตัว เลี้ยงครอบครัว เลี้ยงผู้ที่ควรเลี้ยง และบำเพ็ญคุณประโยชน์

3. อนณสุข สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ คือ ความภูมิใจ เอิบอิ่มใจว่า ตนเป็นไท ไม่มีหนี้สินติดค้างใคร

4. อนวัชชสุข สุขเกิดจากความประพฤติไม่มีโทษ คือความภูมิใจ เอิบอิ่มใจว่า ตนมีความประพฤติสุจริต ไม่บกพร่อง

ข. เป็นชาวบ้านแบบฉบับ *คนครองเรือน แยกได้เป็นหลายประเภท จัดเป็นขั้น ๆ ได้ตั้งแต่ร้ายไปถึงดี และที่ดีก็มีหลายระดับ คฤหัสถ์ที่ดี น่าเคารพนับถือแท้จริง คือประเภทที่ 10 ในชาวบ้าน 10 ประเภทต่อไปนี้*

กลุ่มที่ 1 ***หาทรัพย์โดยทางไม่ชอบธรรม***

1. ได้ทรัพย์มาแล้ว ไม่เลี้ยงตนให้เป็นสุข ทั้งไม่เผื่อแผ่แบ่งปัน และไม่ใช้ทรัพย์นั้นทำความดี *(เสียทั้ง 3 ส่วน)*

2. ได้ทรัพย์มาแล้ว เลี้ยงตนให้เป็นสุข แต่ไม่เผื่อแผ่แบ่งปัน และไม่ใช้ทรัพย์นั้นทำความดี *(เสีย 2 ส่วน ดี 1 ส่วน)*

3. ได้ทรัพย์มาแล้ว เลี้ยงตนให้เป็นสุขด้วย เผื่อแผ่แบ่งปันและใช้ทรัพย์นั้นทำความดีด้วย *(เสีย 1 ดี 2 ส่วน)*

กลุ่มที่ 2 *หาชอบธรรมบ้าง ไม่ชอบธรรมบ้าง*

4. ได้ทรัพย์มาแล้ว ทำอย่างข้อ 1 *(เสีย 3 ดี 1)*

5. ได้ทรัพย์มาแล้ว ทำอย่างข้อ 2 *(เสีย 2 ดี 2)*

6. ได้ทรัพย์มาแล้ว ทำอย่างข้อ 3 *(เสีย 1 ดี 3)*

กลุ่มที่ 3 *หาโดยชอบธรรม*

7. ได้ทรัพย์มาแล้ว ทำอย่างข้อ 1 *(เสีย 2 ดี 1)*

8. ได้ทรัพย์มาแล้ว ทำอย่างข้อ 2 *(เสีย 1 ดี 2)*

9. ได้ทรัพย์มาแล้ว ทำอย่างข้อ 3 แต่ยังติด ยังมัวเมาหมกมุ่น กินใช้ทรัพย์สมบัติ โดยไม่รู้เท่าทันเห็นโทษ ไม่มีปัญญาที่จะทำตนให้เป็นอิสระเป็นนายเหนือโภคทรัพย์ได้ *(เสีย 1 ดี 3)*

พวกพิเศษ *ผู้ที่แสวงหาชอบธรรม และใช้อย่างมีสติสิภปัญญะ มีจิตใจเป็นอิสระ มีลักษณะดังนี้*

10. แสวงหาทรัพย์โดยทางชอบธรรม; ได้มาแล้วเลี้ยงตนให้เป็นสุข; เผื่อแผ่แบ่งปัน และใช้ทรัพย์นั้นทำความดี; ไม่ลุ่มหลงไม่หมกมุ่นมัวเมา กินใช้ทรัพย์สมบัติโดยรู้เท่าทันเห็นคุณโทษ ทางดีทางเสียของมัน มีปัญญา ทำตนให้เป็นอิสระหลุดพ้น เป็นนายเหนือโภคทรัพย์

ประเภทที่ ๑๐ นี้ พระพุทธเจ้าสรรเสริญว่าเป็นผู้เลิศประเสริฐสูงสุด ควรชมทั้ง 4 สถาน คือ เป็นคฤหัสถ์ แบบฉบับที่น่าเคารพนับถือ

ค. กำกับชีวิตด้วยธรรมสี่ *คือ ปฏิบัติตามหลักธรรม สำหรับการครองชีวิตของคฤหัสถ์ ที่เรียกว่า ฆราวาสธรรม * 4 ประการดังนี้*

1. สัจจะ *ความจริง* คือ ดำรงมั่นในสัจจะ ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พูดจริง ทำจริง จะทำอะไรก็ให้เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจได้

2. ทมะ *ฝึกตน* คือ บังคับควบคุมตนเองได้ รู้จักปรับตัวและแก้ไขปรับปรุงตนให้ก้าวหน้าดีงามยิ่งขึ้นอยู่เสมอ

3. ขันติ *อดทน* คือ มุ่งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็งอดทน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย

4. จาคะ *เสียสละ* คือ มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ ชอบช่วยเหลือเกื้อกูล บำเพ็ญประโยชน์ สละโลภละทิฐิมานะได้ ร่วมงานกับคนอื่นได้ ไม่ใจแคบเห็นแก่ตัวหรือเอาแต่ใจตน

ง. รับผิดชอบชีวิตที่เกี่ยวข้อง *คือ มีความสัมพันธ์อันดีงามอบอุ่นเป็นสุข ภายในครอบครัว ตลอดถึงญาติมิตร ผู้ร่วมงานและคนที่พึ่งพาอาศัยอยู่ในปกครองทั้งหมด โดยทำหน้าที่มิใช่เพียงนำประโยชน์ทางวัตถุมาให้เขาอย่างเดียว แต่นำประโยชน์สุขทางจิตใจมาให้ด้วย โดยประพฤติตนเป็นตัวอย่าง ช่วยชักจูงให้คนในครอบครัวและผู้เกี่ยวข้องใกล้ชิดทั้งหลายเจริญงอกงามขึ้นด้วยคุณธรรมที่เรียกว่า อารยวัฒิ ทั้ง 5 ดังต่อไปนี้*

1. งอกงามด้วยศรัทธา คือ ให้มีความเชื่อความมั่นใจในพระรัตนตรัย ในการที่จะทำความดี มีหลักยึดเหนี่ยวจิตใจ

2. งอกงามด้วยศีล คือ ให้มีความประพฤติดีงาม สุจริต รู้จักเลี้ยงชีวิต มีวินัย และมีกิริยามารยาทอันงาม

3. งอกงามด้วยสุตะ คือ ให้มีความรู้จากการเล่าเรียนสดับฟัง โดยแนะนำหรือขวนขวายให้ศึกษาหาความรู้ที่จะฟื้นฟูปรับปรุงชีวิตจิตใจ

4. งอกงามด้วยจาคะ คือ ให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจต่อกัน และพอใจทำประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์

5. งอกงามด้วยปัญญา คือ ให้มีความรู้คิด เข้าใจเหตุผล และความจริงตามสภาวะ มีวิจารณญาณ

จ. ครองตนเป็นพลเมืองที่ดี *นำชีวิตและครอบครัวของตนไปสู่ความเจริญสงบสุข และเป็นพลเมืองดีที่สร้างสรรค์สังคม โดยประพฤติดังนี้*

1. น สาธารณทารัสสะ ไม่คบชู้สู่หามัวหมกมุ่นในทางเพศ

2. น ภุญเช สาธุเมกะโก ไม่ใจแคบเสพสิ่งเลิศรสผู้เดียว

3. น เสเว โลกายติกัง ไม่พร่ำเวลาถกถ้อยที่เลื่อนลอยไร้สาระ

4. *สีลวา* ประพฤติดี มีวินัย ตั้งอยู่ในศีล 5

5. *วัตตสัมปันโน* ปฏิบัติกิจหน้าที่สม่ำเสมอโดยสมบูรณ์

6. *อัปปมัตโต* ไม่ประมาท กระตือรือร้นทุกเวลา

7. *วิจักขโณ* มีวิจารณญาณ ทำการโดยใช้ปัญญา

8. *นิวาตวุตติ อัตถัทโธ* สุภาพ ไม่ดื้อกระด้าง ยินดีรับฟังผู้อื่น

9. *สุรโต* เสงี่ยมงาม รักความประณีตสะอาดเรียบร้อย

10. *สขิโล มุทุ* พูดจาน่าฟัง ทั้งใจกายก็อ่อนโยน ไม่หยาบคาย

11. *สังคเหตา จ มิตตานัง* มีน้ำใจเอื้อสงเคราะห์ต่อมิตรสหาย

12. *สังวิภาคี* เผื่อแผ่แบ่งปัน ช่วยเหลือคนทั่วไป

13. *วิธานวา* รู้จักจัดการงานให้เรียบร้อยและได้ผลดี

14. *ตัปเปตะ* บำรุงพระสงฆ์ทรงความรู้ ผู้ทรงศีลทรงธรรม

15. *ธัมมกาโม* ใคร่ธรรม รักความสุจริต

16. *สุตาธโร* อ่านมากฟังมาก รู้วิชาของตนเชี่ยวชาญ

17. *ปริปุจฉโก* ชอบสอบถามค้นคว้า ใฝ่หาความรู้ยิ่งขึ้นไป

คนกับคน

12. คนร่วมชีวิต

(คู่ครองที่ดี)

คู่ครองที่ดี ที่จะเป็นคู่ร่วมชีวิตกันได้ นอกจากกามคุณแล้ว ควรมีคุณสมบัติ และประพฤติตามข้อปฏิบัติดังนี้

ก. คู่สร้างคู่สม *มีหลักธรรมของคู่ชีวิต ที่จะทำให้คู่สมรสมีชีวิตสอดคล้องกลมกลืนกัน เป็นพื้นฐานอันมั่นคงที่จะทำให้อยู่ครองกันได้ยืดยาว เรียกว่า สมชีวิธรรม 4 ประการ คือ*

1. สมสัทธา *มีศรัทธาสมกัน* เคารพนับถือในลัทธิศาสนา สิ่งเคารพบูชาและหลักการต่าง ๆ ตลอดจนแนวความสนใจอย่างเดียวกัน หนักแน่นเสมอกัน หรือปรับเข้าหากัน ลงกันได้

2. สมสีลา *มีศีลสมกัน* คือความประพฤติ ศีลธรรม จรรยามารยาท พื้นฐานการอบรมพอเหมาะสอดคล้อง ไปกันได้

3. สมจาคา *มีจาคะสมกัน* มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความโอบอ้อมอารี มีใจกว้าง ความเสียสละ ความพร้อมที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น พอกลมกลืนกัน ไม่ขัดแย้งบีบคั้นกัน

4. สมปัญญา *มีปัญญาสมกัน* รู้เหตุรู้ผลเข้าใจกัน อย่างน้อยพูดกันรู้เรื่อง

ข. คู่ชื่นชมคู่ระกำ *หรือ คู่บุญคู่กรรม เป็นคู่ครองที่มีคุณธรรมลักษณะนิสัย ความประพฤติปฏิบัติ การแสดงออกต่อกันที่เกื้อกูลกัน ถูกกัน ทนกันได้ ในกรณีนี้ ท่านแสดงภรรยาประเภทต่าง ๆ ไว้ 7 ประเภท คือ*

1. วธกาภริยา *ภรรยาเยี่ยงเพชฌฆาต* คือ ภรรยาที่มิได้อยู่กินด้วยความพอใจ ดูหมิ่น และคิดทำลายสามี

2. โจรีภริยา *ภรรยาเยี่ยงโจร* คือ ภรรยาชนิดที่ล้างผลาญทรัพย์สมบัติ

3. อัยยาภริยา *ภรรยาเยี่ยงนาย* คือ ภรรยาที่เกียจคร้าน ไม่ใส่ใจการงาน ปากร้าย หยาบคาย ชอบข่มสามี

4. มาตาภริยา *ภรรยาเยี่ยงมารดา* คือ ภรรยาที่หวังดีเสมอ คอยห่วงใยเอาใจใส่สามี หาทรัพย์มาได้ก็เอาใจใส่คอยประหยัดรักษา

5. ภคินีภริยา *ภรรยาเยี่ยงน้องสาว* คือ ภรรยาผู้เคารพรักสามี ดังน้องรักพี่ มีใจอ่อนโยน รู้จักเกรงใจ มักคล้อยตามสามี

6. สขีภริยา *ภรรยาเยี่ยงสหาย* คือ ภรรยาที่เป็นเหมือนเพื่อน มีจิตภักดี เวลาพบสามีก็ร่าเริงดีใจ เป็นผู้มีกิริยามารยาทประพฤติตัวดี

7. ทาสีภริยา *ภรรยาเยี่ยงนางทาสี* คือ ภรรยาที่ยอมอยู่ใต้อำนาจสามี ถูกสามีตะคอกตบตี ก็อดทน ไม่แสดงความโกรธตอบ

ท่านสอนให้ภรรยาสำรวจตนว่า ที่เป็นอยู่ ตนเป็นภรรยาประเภทไหน ถ้าจะให้ดี ควรเป็นภรรยาประเภทใด สำหรับชายก็อาจใช้เป็นหลักสำรวจอุปนิสัยของตนว่าควรแก่หญิงประเภทใดเป็นคู่ครอง และสำรวจหญิงที่จะเป็นคู่ครองว่าเหมาะกับอุปนิสัยของตนหรือไม่

แม้สามีก็ย่อมมีหลายประเภท พึงเทียบเอาจากภรรยาประเภทต่าง ๆ เหล่านั้น

ค. คู่ศีลธรรมคู่ความดี *เอาหลักธรรมสำหรับการครองเรือน คือ ฆราวาสธรรม 4 ประการมาใช้ต่อกันในบ้านด้วยดังนี้*

1. สัจจะ *ความจริง* คือ ซื่อสัตย์ต่อกัน ทั้งจริงใจ จริงวาจา และจริงในการกระทำ

2. ทมะ *ฝึกตน* คือ รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดดัดนิสัย แก้ไขข้อบกพร่อง ข้อขัดแย้ง ปรับตัวปรับใจเข้าหากัน

3. ขันติ *อดทน* คือ มีจิตใจเข้มแข็งหนักแน่น ไม่วู่วาม ทนต่อความล่วงล้ำก้าวเกินกัน และร่วมกันอดทนต่อความ

เหนื่อยยาก ลำบากตรากตรำ ฝ่าฟันอุปสรรคไปด้วยกัน

4. จาคะ *เสียสละ* คือมีน้ำใจ สามารถเสียสละความสุขสำราญ ความพอใจส่วนตนเพื่อคู่ครองได้ เช่น อดหลับอดนอนพยาบาลกันในยามเจ็บไข้ เป็นต้น ตลอดจนมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ต่อญาติมิตรสหายของคู่ครอง ไม่ใจแคบ

ง. คู่ถูกหน้าที่ต่อกัน *สงเคราะห์ อนุเคราะห์กัน ตามหลักปฏิบัติในทิศ 6 ข้อที่ว่าด้วยทิศเบื้องหลัง คือ*

สามีปฏิบัติต่อภรรยา โดย

1. ยกย่องให้เกียรติสมฐานะที่เป็นภรรยา
2. ไม่ดูหมิ่น
3. ไม่นอกใจ
4. มอบความเป็นใหญ่ในงานบ้าน
5. หาเครื่องแต่งตัวมาให้เป็นของขวัญตามโอกาส

ภรรยาอนุเคราะห์สามี โดย

1. จัดงานบ้านให้เรียบร้อย
2. สงเคราะห์ญาติมิตรทั้งสองฝ่ายด้วยดี
3. ไม่นอกใจ
4. รักษาทรัพย์สมบัติที่หามาได้
5. ขยัน ช่างจัดช่างทำ เอางานทุกอย่าง

จ. พ่อบ้านเห็นใจภรรยา *สตรีมีความทุกข์จำเพาะตัวอีกส่วนหนึ่งต่างหากจากผู้ชาย ซึ่งสามีพึงเข้าใจ และพึงปฏิบัติด้วยความเอาใจใส่เห็นอกเห็นใจ คือ*

1. ผู้หญิงต้องจากหมู่ญาติมาอยู่กับตระกูลของสามีทั้งที่ยังเป็นเด็กสาว สามีควรให้ความอบอุ่นใจ

2. ผู้หญิงมีระดู ซึ่งบางคราวก่อปัญหาให้เกิดความแปรปรวนทั้งใจกาย ฝ่ายชายควรเข้าใจ

3. ผู้หญิงมีครรภ์ ซึ่งยามนั้นต้องการความเอาใจใส่ บำรุง

กายใจเป็นพิเศษ

4. ผู้หญิงคลอดบุตร ซึ่งเป็นคราวเจ็บปวดทุกข์แสนสาหัส และเสี่ยงชีวิตมาก สามีควรใส่ใจเหมือนเป็นทุกข์ของตน

5. ผู้หญิงต้องคอยปรนเปรอเอาใจฝ่ายชาย ฝ่ายชายไม่ควรเอาแต่ใจตัว พึงทราบซึ้งในความเอื้อเฟื้อและมีน้ำใจตอบแทน

คนรับผิดชอบตระกูล

(หัวหน้าครอบครัวที่ดี)

ผู้ที่เป็นหัวหน้าครอบครัว นอกจากปฏิบัติตามหลักธรรมอื่น ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น เช่น เป็นคนที่รู้จักทำมาหาเลี้ยงชีพเป็นต้นแล้ว พึงปฏิบัติตามหลักธรรมเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อวงศ์ตระกูลบางอย่าง ต่อไปนี้

ก. รักษาตระกูลให้คงอยู่ *โดยปฏิบัติตามหลักธรรมสำหรับดำรงความมั่งคั่งของตระกูลให้ยั่งยืน หรือเหตุที่ทำให้ตระกูลมั่งคั่ง ตั้งอยู่ได้นาน เรียกว่า กุลจิรัฏฐิติธรรม 4 อย่าง คือ*

1. *นัฏฐคเวสนา* ของหายของหมด รู้จักหามาไว้
2. *ชิณณปฏิสังขรณา* ของเก่าของชำรุด รู้จักบูรณะซ่อมแซม
3. *ปริมิตปานโภชนา* รู้จักประมาณในการกิน การใช้
4. *อธิปัจจสีลวันตสถาปนา* ตั้งหญิงหรือชายมีศีลธรรมเป็นพ่อบ้านแม่เรือน

ข. บูชาคนที่เหมือนไฟ *บุคคลต่อไปนี้เปรียบเหมือนไฟ ถ้าปฏิบัติถูกต้อง ย่อมเกิดคุณมาก แต่ถ้าปฏิบัติผิดอาจเกิดโทษร้ายแรง เป็นเหมือนไฟเผาผลาญตัว จึงควรปฏิบัติดุจพวกนับถือการบูชาไฟในสมัยโบราณ บำเรอไฟที่ตนบูชาด้วยความเอาใจใส่ ระมัดระวังตั้งใจทำให้ถูกต้อง เพราะมีความเคารพยำเกรง เรียกว่า อัคคิปาริจริยา (ไฟที่ควรบำรุง หรือบุคคลที่ควรบูชาด้วยการใส่ใจบำรุงเลี้ยง และให้ความเคารพนับถือตามควรแก่ฐานะ ดุจไฟบูชาของผู้บูชาไฟ) มี 3 อย่าง คือ*

1. อาหุไนยัคคิ *ไฟที่ควรแก่ของคำนับ* ได้แก่บิดามารดา
2. คหปตัคคิ *ไฟประจำตัวเจ้าบ้าน* ได้แก่บุตร ภรรยา และคนในปกครอง
3. ทักขิไณยัคคิ *ไฟทักขิไณย* ได้แก่บรรพชิต หรือพระ

ภิกษุสงฆ์ผู้ทรงศีล ซึ่งทำหน้าที่สั่งสอน ผดุงธรรม ที่ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ไม่ประมาทมัวเมา

(ที.ปา. 11/228/229)

ค. ใส่ใจบุตรธิดา *ในฐานะที่เป็นบิดามารดา พึงรู้จักบุตร 3 ประเภท และให้การศึกษาอบรมให้เป็นบุตรชนิดที่ดีที่สุด คือ*

1. *อภิชาตบุตร* บุตรที่ยิ่งกว่าบิดามารดา ดีเลิศกว่าพ่อแม่
2. *อนุชาตบุตร* บุตรที่ตามเยี่ยงบิดามารดา เสมอด้วยพ่อแม่
3. *อวชาตบุตร* บุตรที่ต่ำลงกว่าบิดามารดา เสื่อมทรามทำลายวงศ์ตระกูล

ง. ทำหน้าที่ผู้มาก่อน *คือ พึงอนุเคราะห์บุตรธิดาตามหลักปฏิบัติในฐานะที่บิดามารดาเป็นเสมือนทิศเบื้องหน้า ดังนี้*

1. ห้ามปรามป้องกันจากความชั่ว
2. ดูแลฝึกอบรมให้ตั้งอยู่ในความดี
3. ให้ศึกษาศิลปวิทยา
4. เป็นธุระในเรื่องจะมีคู่ครองที่สมควร
5. มอบทรัพย์สมบัติให้เมื่อถึงโอกาส

จ. เป็นราษฎรที่มีคุณภาพ *ครอบครัวเป็นหน่วยสังคมพื้นฐาน ที่จะเป็นส่วนประกอบช่วยให้ประเทศชาติเจริญรุ่งเรืองมั่นคง ดังนั้น* หัวหน้า *ครอบครัวที่ดี พึงเป็นราษฎรที่ดีของรัฐด้วย โดย* **ครองตนเป็นพลเมืองที่ดี** *ตามหลักปฏิบัติในหมวดที่ 11 ข้อ จ.*

คนสืบตระกูล
(ทายาทที่ดี)

ผู้เป็นทายาท นอกจากจะรับทรัพย์สมบัติและวงศ์ตระกูลมารักษาสืบต่อแล้ว จะต้องรับเอาหน้าที่และคุณธรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการรักษาวงศ์ตระกูล มาปฏิบัติสืบต่อไปด้วย แต่ในเบื้องต้น ในฐานะที่เป็นทายาทที่ดี พึงปฏิบัติตามหลักธรรมต่อไปนี้

ก. เคารพทิศเบื้องหน้า *คือ ในฐานะที่เป็นบุตรธิดา พึงเคารพบิดามารดา ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องหน้า ดังนี้*

1. ท่านเลี้ยงเรามาแล้ว เลี้ยงท่านตอบ
2. ช่วยทำกิจธุระการงานของท่าน
3. ดำรงวงศ์สกุล
4. ประพฤติตนให้เหมาะสมกับความเป็นทายาท
5. เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน

(ที.ปา. 11/199/202)

ข. ไม่คบหาอบายมุข *คือ หลีกเว้นความประพฤติที่เป็นช่องทางของความเสื่อมความพินาศ ซึ่งจะเป็นเหตุให้โภคทรัพย์ย่อยยับไปที่เรียกว่าอบายมุข 6 ประการ คือ*

1. ติดสุราและของมึนเมา ซึ่งมีโทษ 6

1. ทรัพย์หมดไป ๆ เห็นชัด ๆ
2. ก่อการทะเลาะวิวาท
3. ทำลายสุขภาพ
4. เสื่อมเกียรติเสียชื่อเสียง
5. ทำให้แสดงด้าน ไม่รู้จักอาย
6. ทอนกำลังปัญญา

2. ติดเที่ยวกลางคืน ซึ่งมีโทษ 6

1. เป็นการไม่รักษาตัว

2. เป็นการไม่รักษาลูกเมีย

3. เป็นการไม่รักษาทรัพย์สมบัติ

4. เป็นที่ระแวงสงสัย

5. เป็นเป้าให้เขาใส่ความหรือข่าวลือ

6. เป็นทางมาของเรื่องเดือดร้อนเป็นอันมาก

3. ติดเที่ยวดูการละเล่น ซึ่งมีโทษ ทำให้การงานเสื่อมเสีย เพราะใจกังวลคอยคิดจ้อง และเสียเวลาเมื่อไปดูสิ่งนั้น ๆ เช่น เต้นรำที่ไหน ขับร้องดนตรีที่ไหนไปที่นั่น

4. ติดการพนัน ซึ่งมีโทษ 6

1. เมื่อชนะ ย่อมก่อเวร

2. เมื่อแพ้ ก็เสียดายทรัพย์ที่เสียไป

3. ทรัพย์หมดไป ๆ เห็นชัด ๆ

4. เข้าที่ประชุม เขาไม่เชื่อถือถ้อยคำ

5. เป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อนฝูง

6. ไม่เป็นที่พึงประสงค์ของผู้จะหาคู่ครองให้ลูกของเขา เพราะเห็นว่าจะเลี้ยงลูกเมียไม่ไหว

5. คบคนชั่ว ซึ่งมีโทษทำให้กลายไปเป็นคนชั่วอย่างคนที่ตนคบทั้ง 6 ประเภท คือได้เพื่อนที่ชักนำให้กลายเป็นนักการพนัน นักเลงผู้หญิง นักเลงเหล้า นักลวงของปลอม นักหลอกนักต้ม และนักเลงหัวไม้

6. เกียจคร้านทำการงาน ซึ่งมีโทษ ทำให้ยกเหตุต่าง ๆ เป็นข้ออ้าง ผัดเพี้ยน ไม่ทำการงาน โภคะใหม่ก็ไม่เกิด โภคะที่มีอยู่ก็หมดสิ้นไป คือให้อ้างไปทั้ง 6 กรณีว่า หนาวนัก ร้อนนัก เย็นไปแล้ว ยังเช้านัก หิวนัก อิ่มนัก แล้วไม่ทำการงาน

(ที.ปา. 11/179/196)

ค. เบิกทางสุขด้วยคุณธรรม *ดำเนินตามหลักธรรมที่เป็นทวารแห่งความสำเร็จ คือ ข้อปฏิบัติที่เป็นดุจประตูชัยอันเปิดออกไปสู่ความสุขและความเจริญก้าวหน้าแห่งชีวิต 6 ประการต่อไปนี้*

1. อาโรคยะ รักษาสุขภาพดี มิให้มีโรคทั้งจิตและกาย

2. *ศีล* ประพฤติดี มีวินัย ไม่ก่อเวรภัยแก่สังคม

3. *พุทธานุมัติ* ศึกษาเยี่ยงนิยมแบบอย่างของมหาบุรุษพุทธชน

4. *สุตะ* เล่าเรียนค้นคว้าให้รู้เชี่ยวชาญ ใฝ่สดับเหตุการณ์ให้รู้เท่าทัน

5. *ธรรมานุวัติ* ดำรงมั่นในสุจริต ทั้งชีวิตและงานดำเนินตามธรรม

6. *อลีนตา* มีกำลังใจแข็งกล้า ไม่ท้อถอยเฉื่อยชา เพียรก้าวหน้าเรื่อยไป

คนที่จะคบหา
(มิตรแท้–มิตรเทียม)

การคบเพื่อนเป็นสิ่งสำคัญ มีผลต่อความเจริญก้าวหน้าและความเสื่อมของชีวิตอย่างมาก จึงควรทราบหลักธรรมเกี่ยวกับเรื่องมิตรที่เป็นข้อสำคัญ ๆ ไว้ ในที่นี้จะแสดงเรื่องคนที่ควรคบ คนที่ไม่ควรคบ และหลักปฏิบัติต่อกันระหว่างมิตรสหายดังต่อไปนี้

ก. มิตรเทียม *พึงรู้จักมิตรเทียม หรือศัตรูผู้มาในร่างของมิตร (มิตรปฏิรูปก์) 4 ประเภทดังนี้*

1. คนปอกลอก ขนเอาของเพื่อนไปถ่ายเดียว *(หรขบ)* มีลักษณะ 4

1. คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว
2. ยอมเสียน้อย โดยหวังจะเอาให้มาก
3. ตัวมีภัย จึงมาช่วยทำกิจของเพื่อน
4. คบเพื่อน เพราะเห็นแก่ประโยชน์

2. คนดีแต่พูด (วจีบรม) มีลักษณะ 4

1. ดีแต่ยกของหมดแล้วมาปราศรัย
2. ดีแต่อ้างของยังไม่มีมาปราศรัย
3. สงเคราะห์ด้วยสิ่งที่หาประโยชน์มิได้
4. เมื่อเพื่อนมีกิจ อ้างแต่เหตุขัดข้อง

3. คนหัวประจบ (อนุปิยภาณี) มีลักษณะ 4

1. จะทำชั่วก็เออออ
2. จะทำดีก็เออออ
3. ต่อหน้าสรรเสริญ
4. ลับหลังนินทา

4. คนชวนฉิบหาย (อปายสหาย) มีลักษณะ 4

1. คอยเป็นเพื่อนดื่มน้ำเมา

2. คอยเป็นเพื่อนเที่ยวกลางคืน

3. คอยเป็นเพื่อนเที่ยวดูการเล่น

4. คอยเป็นเพื่อนไปเล่นการพนัน

ข. มิตรแท้ *พึงรู้จักมิตรแท้ หรือมิตรด้วยใจจริง (สุหทมิตร) 4 ประเภท ดังนี้*

1. มิตรอุปการะ (อุปการก์) มีลักษณะ 4

1. เพื่อนประมาท ช่วยรักษาเพื่อน
2. เพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์สินของเพื่อน
3. เมื่อมีภัย เป็นที่พึ่งพำนักได้
4. มีกิจจำเป็น ช่วยออกทรัพย์ให้เกินกว่าที่ออกปาก

2. มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ (สมานสุขทุกข์) มีลักษณะ 4

1. บอกความลับแก่เพื่อน
2. รักษาความลับของเพื่อน
3. มีภัยอันตรายไม่ละทิ้ง
4. แม้ชีวิตก็สละให้ได้

3. มิตรแนะนำประโยชน์ (อัตถักขายี) มีลักษณะ 4

1. จะทำชั่วเสียหาย คอยห้ามปรามไว้
2. แนะนำสนับสนุนให้ตั้งอยู่ในความดี
3. ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ไม่เคยได้รู้ได้ฟัง
4. บอกทางสุขทางสวรรค์ให้

4. มิตรมีใจรัก (อนุกัมปี) มีลักษณะ 4

1. เพื่อนมีทุกข์ พลอยไม่สบายใจ (ทุกข์ ๆ ด้วย)
2. เพื่อนมีสุข พลอยแช่มชื่นยินดี (สุข ๆ ด้วย)
3. เขาติเตียนเพื่อน ช่วยยับยั้งแก้ให้
4. เขาสรรเสริญเพื่อน ช่วยพูดเสริมสนับสนุน

ค. มิตรต่อมิตร *พึงสงเคราะห์อนุเคราะห์กัน ตามหลักปฏิบัติในฐานะที่เป็นเสมือนทิศเบื้องซ้าย ดังนี้*

- พึงปฏิบัติต่อมิตรสหาย ดังนี้

1. เผื่อแผ่แบ่งปัน

2. พูดจามีน้ำใจ

3. ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

4. มีตนเสมอ ร่วมสุขร่วมทุกข์ด้วย

5. ซื่อสัตย์จริงใจ

มิตรสหายอนุเคราะห์ตอบดังนี้

1. เมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาป้องกัน
2. เมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์สมบัติของเพื่อน
3. ในคราวมีภัย เป็นที่พึ่งได้
4. ไม่ละทิ้งในยามทุกข์ยาก
5. นับถือตลอดถึงวงศ์ญาติของมิตร

คนงาน-นายงาน
(ลูกจ้าง–นายจ้าง)

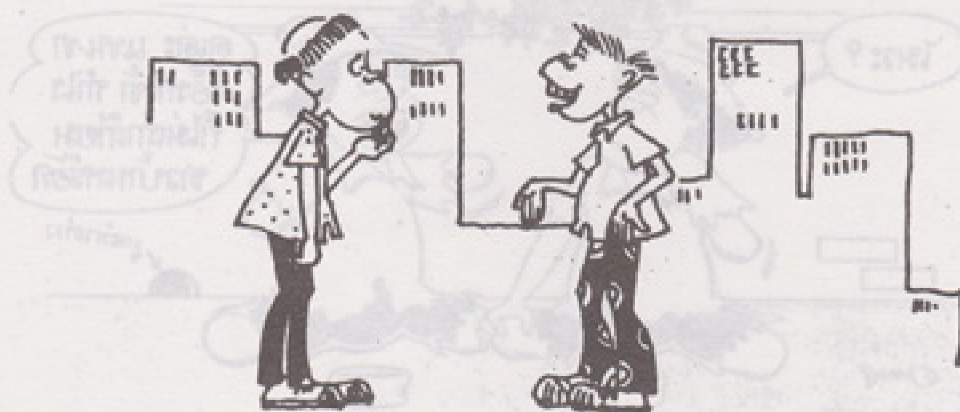
คนที่มาทำกิจการงานร่วมกัน ในฐานะลูกจ้างฝ่ายหนึ่ง และนายจ้างฝ่ายหนึ่ง ควรปฏิบัติต่อกันให้ถูกต้องตามหน้าที่ เพื่อความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และเพื่อให้งานได้ผลดี โดยทำตามหลักปฏิบัติในทิศหกข้อที่ว่าด้วย*ทิศเบื้องล่าง* ดังนี้

ก. นายจ้างพึงบำรุงคนรับใช้และคนงาน ดังนี้

1. จัดงานให้ทำ ตามความเหมาะสมกับกำลัง เพศ วัย ความสามารถ
2. ให้ค่าจ้างรางวัลสมควรแก่งานและความเป็นอยู่
3. จัดสวัสดิการดีมีช่วยรักษาพยาบาลในยามเจ็บไข้ เป็นต้น
4. มีอะไรได้พิเศษมา ก็แบ่งปันให้
5. ให้มีวันหยุด และพักผ่อนหย่อนใจ ตามโอกาสอันควร

ข. คนรับใช้และคนงาน อนุเคราะห์นายดังนี้

1. เริ่มทำงานก่อน
2. เลิกงานทีหลัง
3. เอาแต่ของที่นายให้
4. ทำการงานให้เรียบร้อยและดียิ่งขึ้น
5. นำความดีของนายงานและกิจการไปเผยแพร่

อะไรที่ไหน

อัน ความ งาม มีอยู่ตาม หมู่ซากผี
อัน ความดี อยู่ที่ละ สละ ยิ่ง
ความเป็น พระ อยู่ที่เพียร บวชเรียนจริง
นิพพาน สิ่ง อยู่ที่ ตาย ก่อนตาย เอย ๆ

มีอยู่แล้ว

—ปู่—

ขณะใด จิตไม่ มี "ตัวกู"
นิพพานก็ ปรากฏอยู่ ณ จิตนั่น
พอ "ตัวกู" เกิดได้ ในจิต นั้น
สังสารวัฏ ก็พลัน ปรากฏแทน ๆ

มันมีเท่านี้เอง

ต้องเวียนเกิด เวียนตาย ตามบุญบาป
เมื่อไร ทราบ ธรรมแท้ ไม่แปรผัน
ไม่ต้องเกิด ไม่ต้องตาย สบายครัน
มีเท่านั้น! ใครหาพบ จบกันเอย ฯ

รักสงบ

รักสงบ จงลืม ซึ่ง "ตัวกู"
และลืมทั้ง "ตัวสู" อย่างเต็มที่;
มีสติ ปัญญา และปรานี
หน้าที่ใคร ทำให้ดี; เท่านี้เอย ฯ

พุทธทาส อินทปัญโญ

ตายก่อนตาย

ตายเมื่อตาย ย่อมกลายไปเป็นผี
ตายไม่ดี ได้เป็นที่ ผีตายโหง
ตายทำไม เพียงให้ เขาใส่โลง
ตายไว้โกง นั้นคือตาย เสียก่อนตาย

ตาย ก่อนตาย มิใช่กลาย ไปเป็นผี
แต่กลายเป็น สิ่งที่ ไม่สูญหาย
ที่แท้คือ ความตาย ที่ไม่ตาย
มีความหมาย ไม่มีใคร ได้เกิดแล

คำพูดนี้ ฟันฝอย ชวนฉงน
เหมือนเล่นลิ้น กวน คนตอแหล
แต่เป็นความ จริงอัน ไม่ผันแปร
ใครคิดแก้ อรหตได้ ไม่ตายเอย ฯ

พุทธทาส อินทปัญโญ

บาปใหญ่-บาปลึก ?

คิดว่าดี กว่าเขา ชั่วเขาแย่
มันเพียงแต่ ดีกว่าคน ที่บาปใหญ่
ส่วนตัวเอง บาปลึก นึกให้ไกล
มันบาปเบา อยู่เมื่อไร ให้นึกดู.
เขาติดซ้าย, เราติดขวา, ถ้ามานึก
มันยังติด เหลือลึก กันทั้งคู่,
แม้ติดซ้าย เลวกว่า ไม่น่าดู
แต่ติดขวา มันก็หรู อยู่เมื่อไร.
มันเพียงแต่ ดีกว่าคน ที่ยังเลว
ส่วนตัวเอง ก็ยังเหลว ไม่ไปไหน
เฝ้าเกลียดซ้าย รักขวา เป็นบ้าใจ
มันก็ไพล่ พลัดห่าง ทางนิพพาน

พุทธทาส อินทปัญโญ

นั่งริมธาร

นั่งริมธาร ครุ่นวิจาร การเกิดดับ
เปลี่ยนปับปุ๊บ สายธาร ทะยานไหล
เกิดไอเย็น ฟองฟุ้ง จรุงใจ
ดับร้อนได้ โดยไม่ต้อง ลองหาบุญ.

อีกหินใหญ่ ตลิ่งแล แน่ใจนัก
ให้ใครผลัก ตกลง คงแดดิ้น
กระทบก้อน หินผา ให้ชาชิน
แล้วจะสิ้น ซับไป ในวังวน

มาหักดู เปรียบสั่ง สังสารวัฏฏ์
ดูผาดๆ น่ากระหวัด ในลาภผล
ที่ซ่อนอยู่ ในทุกข์ ปลุกใจคน
ให้ยอมทน ทุกข์ยาก มากขึ้นไป;

จนได้เกิด แก่ตาย ในวัฏฏะ
ไม่มีสละ ใครสร่าง อย่างไหนๆ
ใครมองเห็น ควรระวัง ยั้งจิตใจ
อย่าให้โผล่ พลัดตก นรกวน.

กินเหยื่อ, อย่า ติดเบ็ด กลเม็ดมี
เดินให้ดี ไม่ตก ท่อถนน
เดินไปได้ เย็นสบาย ไม่หม่นคล
ดื่มสุข บน ฝั่งธาร สำราญ เอย ฯ.

พุทธทาส อินทปัญโญ

สุจิต - ทุจิต

ทุจิต คือจิต เกิด "ตัวกู"
เฝ้าย้ำหู ชูหาง อย่างบ้าหลัง
เขาตักเตือน อย่างไร ไม่ยอมฟัง
เฝ้าคลุ้มคลั่ง เดือดพล่าน เผาผลาญใจ ;

สุจิต คือจิต ว่าง "ตัวกู"
สงัดอยู่ ด้วยสภาพ อันผ่องใส
สว่างอยู่ เพราะเห็นตาม ความจริงไป
สงบอยู่ เพราะเย็นได้ ไม่ร้อนรน ;

เหตุดังนั้น หมั่นระวัง ตั้งสติ
คุมความไตร่ ทันควัน หมั่นฝึกฝน
มิให้เกิด "ตัวกู" อยู่ในตน
เป็นสุชน เพราะสุจิต วิศิฏฐ์เอย ฯ

พุทธทาส อินทปัญโญ

การพึ่งผู้อื่น.

อันพึ่งท่าน พึ่งได้ แต่บางสิ่ง
เช่นพึ่งพิง ฝ่าเกล้า เจ้าอยู่หัว
หรือพึ่งแรง คนใช้ สนควายวัว
ใช่จะพ้น พึ่งตัว ไปเมื่อไร.

ต้องทำดี จึงเกิดมี ที่ให้พึ่ง
ไม่มีดี ที่ตนพึ่ง พึ่งเขา ไฉน ?
ทำดีไป พึ่งตัว, พองตัวไป
แล้วจะได้ ที่พึ่ง ซึ่งถาวร.

พึ่งผู้อื่น พึ่งได้ แต่ภายนอก.
ท่านเพียงแต่ กล่าวบอก หรือพร่ำสอน
ต้องทำจริง เพียรจริง ตกสิ่ง, ถอน-
ทิ้ง, กู้ถอน ตัวได้ ไม่ตกจม.

จะตกสวน หรือว่า จะตกนรก
ตนต้องยก ตนเอง ให้เหมาะสม
ตนไม่ยก, ให้เขายก นั่นพกลม :
จะตกหล่ม ตายเปล่า ไม่เข้าการ ฯ

พุทธทาส อินทปัญโญ

เป็นมนุษย์ หรือ เป็นคน ?

เป็นมนุษย์ เป็นได้ เพราะใจสูง
เหมือนหงส์ยูง มีดี ที่แววขน.
ถ้าใจต่ำ เป็นได้ แต่เพียงคน
ย่อมเสียที ที่ตน ได้เกิดมา.

ใจสะอาด ใจสว่าง ใจสงบ
ถ้ามีครบ ควรเรียก มนุสสา
เพราะทำถูก พูดถูก ทุกเวลา
เปรมปรีดิ์ คืนวัน ศุขสันต์จริง.

ใจสกปรก มืดมัว และร้อนเร่า
ใครมีเข้า ควรเรียก ว่าผีสิง
เพราะพูดผิด ทำผิด จิตประวิง
แต่ในสิ่ง ทำตัว กลั้วอบาย.

คิดดูเถิด, ถ้าใคร ไม่อยากตก
จงรีบยก ใจตน รีบขวนขวาย
ให้ใจสูง เสียได้ ก่อนตัวตาย
ก็สมหมาย ที่เกิดมา; อย่าเชือนเอยฯ

พุทธทาส อินทปัญโญ

อะไรเผือก ?

สิ่งจะเผือก เพราะขน มันสีขาว
ส่วน คนเขา เผือกได้ ใครก็เพียร
เนื่องจากมี ธรรมะ ไม่อาเกียรณ์
ใคร พากเพียร เผือกได้ ไม่เว้นตน.
ฝรั่งเผือก ผิวขาว เปล่าแก่นสาร
เที่ยวเผ่นพ่าน มีได้ ทุกแห่งหน
คนเขาเผือก ไม่ได้ เพียงกายยล-
เป็นสีขาว : เผือกคน ใช่เผือกสิ่ง.
ถ้าฝรั่ง เป็นครูเขา, ใช่เขาเผือก
ที่ตรง เปลือก, อย่าคิด ให้ผิดยิ่ง
มัวเลียนแบบ ที่ตรงเปลือก จะเผือกสิ่ง
แล้วจะยิ่ง กว่าไม่เผือก เลือกให้ดี ๆ

พุทธทาส อินทปัญโญ

ความสุข

ความเอ๋ย ความสุข
ใครๆ ทุก คน,ชอบเจ้า เฝ้าวิ่งหา
"แกก็สุข, ฉันก็สุข, ทุกเวลา"
แต่ดูหน้า ตาแห้ง ยังแคลงใจ

ถ้าเขาเผา ตัวตัณหา, ก็น่าจะสุข,
ถ้ามันเผา เขาก็ "สุก" หรือเกรียมได้
เขาว่าสุข สุขเนื้อ ๆ อย่าเห่อไป
มันสุขเย็น หรือสุกไหม้ ให้แน่ เอย ฯ

พุทธทาส อินทปัญโญ

ถ้าสตรีดื่มเหล้า

ถ้าสตรี กินเหล้า เข้าเรื่อง "บ้า"
ไม่รู้ว่า กินทำไม กินไปได้
หรืออยากเป็น กินนรี ที่ไวไฟ
ยิ้มละไม อยู่เพราะเหล้า : ผีเข้าทรง
· ตัดจริต ตามใคร บอกไม่ถูก
เพราะปีศาจ จูงจมูก ให้ลุ่มหลง
เห็นผีเป็น เทวดา ดูสูงส่ง
โลกก็ส่ง ตามแต่ แม่ผีตวง
ยิ่งถูกผี มีแต่ จะเมาใหญ่
มีอะไร ก็ต้องเหล้า เฝ้ายึดหน่วง
พอขาดเหล้า ร้อนเร่า เสียเต็มทรวง
โลกทั้งปวง เป็นโลกเหล้า น่าเศร้าจริง
ถ้า "สตรี" คำนี้มาจาก "สติ"
ก็แปลว่า "คนผู้มี สติยิ่ง"
ไม่ควรไป หลงเหล้า เข้าเรื่องลิง
ควรจะหยิ่ง ธรรมเท่า ของแม่เอย ฯ

พุทธทาส อินทปัญโญ

โลกนี้ คืออะไรเน่ ?

โลกเรานี้ ที่แท้ คือโรงละคร
ไม่ต้องสอน แสดงถูก ทุกวันนี้
ออกโรงกัน จริงจัง ทั้งตาปี
ตามบ่วงที่ อวิชชา จะลากคอ
โลกนี้คือ กรงไก่ เขาสร้างไว้
จะหนีไป แค่เนื้อ ไม่เหลือหลอ
จิกกันเอง ในกรง ได้ลงคอ
เฝ้าตั้งข้อ ขบกัน ฉันนึกกลัว — เอยฯ.

พุทธทาส อินทปัญโญ

ความอยาก

อันความอยาก จะระงับ ดับลงได้
นั้นมิใช่ เพราะเรา ตามสนอง
สิ่งที่อยาก ให้ทัน ดั่งมันปอง
แต่เพราะต้อง ฆ่ามัน ให้บรรลัย,

ให้ปัญญา บงการ แทนร่านอยาก
ความร้อนไม่ มีมาก อย่าสงสัย
ทั้งภาคผลิต กิจการ งานใดๆ
ให้ล่วงไป ด้วยดี มีสุขเย็น ฯ

พุทธทาส อินทปัญโญ

ปากอย่างใจอย่าง

มีปากอย่าง ใจอย่าง หนทางสุข
ไม่เกิดทุกข์ เพราะยึดมั่น ที่นี่แถลง
ว่าคำพระ พุทธองค์ ทรงแสดง
อย่าระแวง ว่าฉันหลอก ยอกย้อนเลย
อย่ายึดมั่น สิ่งใดๆ ด้วยใจรู้
ว่าตัวกู ของกู อยู่เฉยๆ
ปากพูดว่า ตัวกู อยู่ตามเคย
ใจอย่าเป็น เช่นปากเอ่ย เหวยพวกเรา ฯ

พุทธทาส อินทปัญโญ

บ้าดี

ยิ่งทำดี จะยิ่งมี นรกมาก
ถ้าใจอยาก มีเด่น เป็นเจ้าขรัว
ให้ผู้คน ทั้งผอง ต้องยอมกลัว
คือยอมตัว อยู่ใต้ ปัญญ ยง ;
ไม่ต้องการ มรรคผล ดลนิพพาน
คงต้องการ แต่ให้ เขาช่วยส่ง
ให้ลอยลม ล่องไป จมไม่ลง
ต้องประสงค์ แต่เท่านี้ : "บ้าดี" เอย ฯ

พุทธทาส อินทปัญโญ

ต้นสนเฒ่า

เมื่อมันยัง ไม่ได้ เป็นพุทธะ
ต้นสนเฒ่า ก็ยังจะ อิดอาดฝืน
เรื่อยๆไป ได้สนุก ทุกคืน——วัน
พอเหมาะครั้น เป็นพุทธได้ ในพริบตา,
มนุษย์เห็น เบาความ ยามสาย
ไม่ได้ ฝึกอบรม ตามอารมณ์
จนแก่เฒ่า เข้าเขต ของ มรณา
ก็พะว้า พะวัง วาย ตายเปล่า เอย ฯ

พุทธทาส อินทปัญโญ

เป็นอยู่ ด้วยจิตว่าง

ลงทำงาน ทุกชนิด ด้วยจิตว่าง
ยกผลงาน ให้ความว่าง ทุกอย่างสิ้น
กิน อาหาร ของความว่าง อย่างพระกิน
ตายเสร็จสิ้น แล้วในตัว แต่หัวที

ท่านผู้ใด ว่างได้ ดังว่ามา
ไม่มีท่า ทุกข์ทน หม่นหมองศรี
"ศิลปะ" ในชีวิต ชนิดนี้
เป็น "เคล็ด" ที่ ใครคิดได้ สบายเอย ฯ

พุทธทาส อินฺทปญฺโญ

ของกู – ของสู

อันความจริง "ของกู" มิได้มี
แต่พอเผลอ "ของกู" มี ขึ้นจนได้,
พอหายเผลอ "ของกู" ก็หายไป
หมด "ของกู" เสียได้ เป็นเรื่องดี ;
สหายเอ๋ย จงถอน ซึ่ง "ของกู"
และถอนทั้ง "ของสู" อย่างเต็มที่
ของเปลี่ยนไป เปลี่ยนมา ตามนาที
เพราะไม่มี ของใคร ที่ไหนเอย ฯ

พุทธทาส อินทปัญโญ

สหายเอ๋ย !

สหายเอ๋ย "ตัวเรา" มิได้มี
แต่พอเผลอ "ตัวเรา" มีขึ้นมาได้
พอหายเผลอ "ตัวเรา" ก็หายไป
หมด"ตัวเรา" เสียได้ เป็นเรื่องดี ;
สหายเอ๋ย! จงถอน ซึ่ง"ตัวเรา"
และถอนทั้ง "ตัวใคร" อย่างเต็มที่
ให้มีแต่ ปัญญา และปรานี
อย่าให้มี "เรา-เขา" เขาเหลือเอย ฯ

พุทธทาส อินทปัญโญ

ตาบอด - ตาดี.

หมู่นกจ้อง มองเท่าไร ไม่เห็นฟ้า
ถึงฝูงปลา ก็ไม่เห็น น้ำเย็นใส
ไส้เดือน มอง ไม่เห็นดิน ที่กินไป
หนอนก็ไม่ มองเห็นคูถ ที่ดูดกิน ;
คนทั่วไป ก็ไม่ มองเห็นโลก
ต้องทุกข์โศก หงุดหงิด อยู่นิจสิน
ส่วนชาวพุทธ ประยุกต์ธรรม ตามระบิล
เห็นหมดสิ้น ทุกสิ่ง ตามจริงเอย ฯ

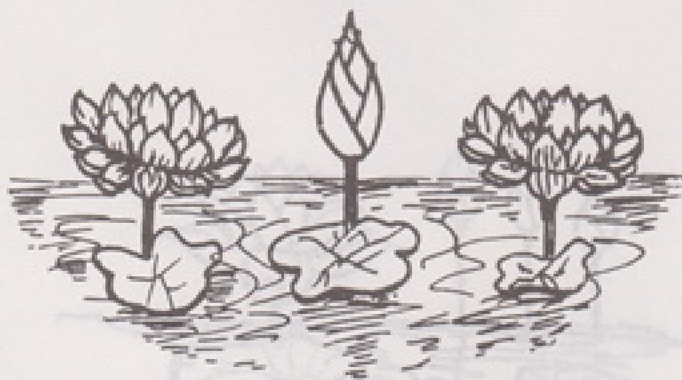
พุทธทาส อินทปัญโญ

ตัวกู - ตัวสู

อันความจริง : "ตัวกู" มิได้มี
แต่พอเผลอ มันเป็นผี โผล่มาได้
พอหายเผลอ "ตัวกู" ก็หายไป
หมด "ตัวกู" เสียได้ เป็นเรื่องดี ;
สหายเอ๋ย, จงถอน ซึ่ง "ตัวกู"
และถอน ทั้ง "ตัวสู" ออกเต็มที่
มีกันแต่ ปัญญา และปรานี
หน้าที่ใคร ทำให้ดี เท่านี้โวย ฯ

พุทธทาส อินทปัญโญ

รสแห่งความเปลี่ยนแปลง.

สันดานจิต ชอบเวียน เปลี่ยนเสมอ
มันเฝ้าเพ้อ หาใหม่ ไม่กระสัน
จะเปลี่ยนรส, เปลี่ยนที่, เปลี่ยนสิ่งอัน-
แวดล้อมมัน, เปลี่ยนเวลา เปลี่ยนอารมณ์
รสของความ เปลี่ยนแปลง แฝงเหลืออยู่
จึงได้ เป็นรส ที่เหมาะสม
เป็นรสแห่ง อนิจจัง ช่างลับลม
ไม่รู้สึก จึงชม ว่าเลิศดี ฯ

พุทธทาส อินทปัญโญ

มองแต่แง่ดีเถิด

เขามีส่วน เลวบ้าง ช่างหัวเขา
จงเลือกเอา ส่วนที่ดี เขามีอยู่
เป็นประโยชน์ โลกบ้าง ยังน่าดู
ส่วนที่ชั่ว อย่าไปรู้ ของเขาเลย ;
จะหาคน มีดี โดยส่วนเดียว
อย่ามัวเที่ยว ค้นหา สหายเอ๋ย
เหมือนเที่ยวหา หนวดเต่า ตายเปล่าเลย
ฝึกให้เคย มองแต่ดี มีคุณจริง ฯ

พุทธทาส อินฺทปญฺโญ

กิเลสคุย

คุยเสี่ยดี ที่แท้ แพ้กิเลส
น่าสมเพช เตือนเท่าไร ก็ไม่เห็น
ว่าเป็นทาส กิเลส อยู่เช้าเย็น
จะอวดเป็น ปราชญ์ไป ทำไมหา
ค้นธรรมะ หาทางออก อุ้มกิเลส
น่าสมเพช จริงๆ เที่ยววิ่งหา
ตำรานี้ ตำรานั่น สรรหามา
ได้เป็นข้า กิเลสไป สมใจเลย ฯ

[illegible]

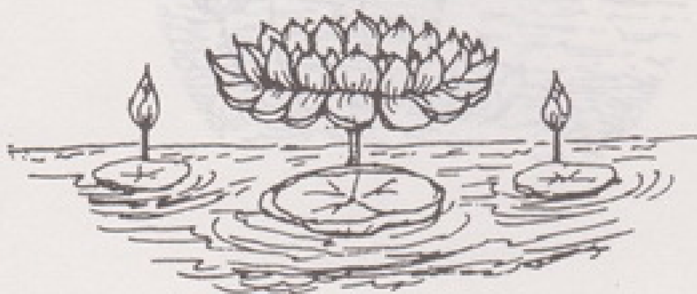

จริง ซี่ !

จริงซี่! เราย้ำบอก ธรรมกัน
เพราะเหตุ ที่ธรรมนำ โลกแล้
ห่างทุกข์ สบสุข ทันใจอยาก
เป็นสุข ที่เที่ยงแท้ สุดเห็น ฯ

ธรรม, ธรรม, ธรรม, เท่านั้น ที่สมาน
โลกนี้ โลกหน้า เป็น ยิ่งนั้
ใคร คบ เสพ ธรรม ร้าน- คู่ชีพ
ตนสุข, เมีย, ลูกซ้ำ สุขตาม ฯ

พุทธทาส อินทปัญโญ

ชาวบ้าน - ชาววัด.

อันชาวบ้าน ทำงาน เพื่อกามเกียรติ
จึงเกิดความ ตึงเครียด จนสั้นเสี้ยว
ส่วนชาววัด มุ่งขจัด ไปท่าเดียว
มิให้เกี่ยว เกียรติกาม มุ่งงามธรรม.

จึงเกิดมี เครื่องวัด วัดชาวบ้าน
ด้วย "เงิน" "งาน" "อดอยาก" หรือ "อิ่มหนำ"
ส่วนเครื่องวัด ชาววัด, วัดศีลจารณ์
ว่าเขาทำ ให้ว่างได้ เท่าไรแล;

ถ้าชาววัด ฮึดฮัด มุ่งกามเกียรติ
มันน่าเกลียด แสนกล คนตอแหล
ถ้าชาวบ้าน เกียจคร้าน งานเชือนแช
ก็มีแต่ ทุกข์ทน หม่นหมองใจ.

จึงขอให้ ชาวบ้าน เป็นชาวบ้าน
ผสมผสาน เกียรติกาม ตามวิสัย
ให้ชาววัด เป็นชาววัด ขจัดไกล
เพื่อพ้นภัย เกียรติ-กาม งามนักเอย

พุทธทาส อินทปัญโญ

การงาน

อันการงาน คือค่า ของมนุษย์
ของมีเกียรติ สูงสุด อย่าสงสัย
ถ้าสนุก ด้วยการงาน เปิดบานใจ
ไม่เท่าไร รู้ธรรม ฉ่ำซึ้งจริง
ตัวการงาน คือตัวการ ประพฤติธรรม
พร้อมกันไป หลายส่ำ มีค่ายิ่ง
ถ้าจะเปรียบ ก็เหมือนคน ฉลาดยิ่ง
นัดเดียววิ่ง เก็บนก หลายพกเอย ฯ

พุทธทาส อินทปญฺโญ

บุญ เป็นอะไร.

สิ่งนั้นๆ เป็นเหมือน ของเกลื่อนกลาด
ที่เป็นบาป เก็บกวาด ทิ้งให้สูญ
ที่เป็นบุญ มีไว้ เพียงเจือจุน
ใช้เป็นคุณ สะดวกดาย คล้ายรถเรือ,
หรือบ่าวไพร่ มีไว้ใช้ ใช่ไว้แบก
กลัวตกแตก ใจสั่น ประหวั่นเหลือ
เรากินเกลือ ใช่จะต้อง บูชาเกลือ
บุญเหมือนเรือ มีไว้ขี่ ไปนิพพาน
มิใช่เพื่อ ไว้ประดับ ให้สวยหรู
เที่ยวอวดชู แบกไป ทุกสถาน
หรือลอยล่อง ไปในโลก โอฆกันดาร
ไม่อยากข้าม ขึ้นนิพพาน เสียดายเรือ ฯ

พุทธทาส อินทปัญโญ

ยามไหนก็ได้.

ยามจะได้ ได้ให้เป็น ไม่เป็นทุกข์
ยามจะเป็น เป็นให้ถูก ตามวิถี
ยามจะตาย ตายให้เป็น เห็นสุดดี
ถ้าอย่างนี้ ไม่มีทุกข์ ทุกวันเอย

หมายเหตุ :

ได้ให้เป็น คืออย่าได้เพื่อเอามาเป็นตัวกู หรือของกู เหมือนที่เขาได้ๆ กัน,

เป็นให้เป็น คืออย่าเป็น ด้วยรู้สึกยึดมั่นถือมั่นด้วยอุปาทาน ว่ากูเป็นนั่น เป็นนี่ ไปตามนั้นจริงๆ แม้ที่สุดแต่การเป็นบิดามารดา,

ตายให้เป็น คือ ตายชนิดที่ไม่ตาย แต่กลับเป็นอยู่ตลอดกาล; และต้องเป็นการกระทำชนิดที่เรียกว่า ตายเสียก่อนตาย คือ ตายเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก่อนแต่ร่างกายแตกดับ ฯ

พุทธทาส อินทปัญโญ

นั่งเหนือเมฆ.

รู้สึกว่า ท่าน อยู่เหนือเมฆ
แสนวิเวก สุขใจ ดั่งในฝัน.
เมื่อเมฆนอก เมฆใน ไม่พัวพัน
เป็นสองฉัน สิ่งใด ไม่มีปน.
นั่งเหนือเมฆ แล้วบางคน ยังก่นเฝ้า
อะไรเล่า ติดมา จองไว้นาน
หรือเงินทอง ยศ ศักดิ์ ทั้ง ทรวงทน
ก็หอบมา รังควาญ เป็นร่านโพ
เห็นไหมเล่า เมฆนอก ยังหลอกลวง
หนึ่งใครล่วง เลยได้ ก็ไม่ไหว
ยังไม่พ้น ! ทุกข์ทน หม่นหมองใจ
พ้นเมฆใน ใจจะเอก วิเวกจริง.
ดูป่วยการ ที่จะผ่าน เพียงเมฆกาย
ไม่ทุกข์ทน มากมาย ดอกชายหญิง
ส่วนเมฆจิต ปิดบัง ควรขังชิง
ยิ่งกว่าสิ่ง หลอกเจ้า ทำเราเพลีย
วันเมฆกาย ที่จะกลาย เป็นเมฆจิต
ก็เพราะความ สุขคิด จนชินเสีย
ทำรู้เท่า ทัน ! ทั่ว ไม่งัวเงีย
หยุดบ่อเปลี้ย ก็อยู่เหนือ เหนือเมฆลอย

พุทธทาส อินทปัญโญ

เท่านี้หรือคือ....ชีวิต

รักลูก....................ลูกรัก

พ่อแม่ก็แก่เฒ่า จำจากเจ้าไม่อยู่นาน
จะพบจะพ้องพาน เพียงเสี้ยววานของคืนวัน
ใจจริงไม่อยากจาก เพราะยังอยากเห็นลูกหลาน
แต่ชีพมิทนทาน ย่อมร้าวรานสลายไป
ขอเถิดถ้าสงสาร อย่ากล่าวขานให้ช้ำใจ
คนแก่ชะแรวัย คิดเผลอไผลเป็นแน่นอน
ไม่รักก็ไม่ว่า เพียงเมตตาช่วยอาทร
ให้กินและให้นอน คลายทุกข์ผ่อนพอสุขใจ
เมื่อยามเจ้าโกรธขึ้ง ให้นึกถึงเมื่อเยาว์วัย
ร้องไห้ยามป่วยไข้ ได้ใครเล่าเฝ้าปลอบโยน
เฝ้าเลี้ยงจนโตใหญ่ แม้เหนื่อยกายก็ยอมทน
หวังเพียงจะได้ผล เติบโตจนสง่างาม
ขอโทษถ้าทำผิด ขอให้คิดทุกทุกยาม
ใจแท้มีแต่ความ หวังติดตามช่วยอวยชัย
ต้นไม้ที่ใกล้ฝั่ง มีหรือหวังอยู่ทนได้
วันหนึ่งคงล้มไป ทิ้งฝั่งไว้ให้วังเวง

จากวัดหลวงพ่อคูณ

กราบขอบพระทัยและขอบพระคุณ

ทายาทขอกราบขอบพระทัยและขอบพระคุณทุกท่าน ที่ได้ให้ความกรุณามาร่วมเป็นเจ้าภาพงานสวดพระอภิธรรม รวมทั้งได้นำหรีดหรือดอกไม้มาคารวะศพ และท่านที่ได้กรุณามาเป็นเกียรติในการออกเมรุพระราชทานเพลิงศพเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ในครั้งนี้

หากเจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน จะมีญาณวิถีใดที่จะรับทราบถึงความรัก ความอาลัย ความเคารพ ความเอื้อเฟื้อ ความเมตตากรุณา ในไมตรีจิตที่ทุกท่านได้มอบผ่านทางเจ้าภาพให้แก่ เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน ในครั้งนี้ ก็จะปลื้มปิติและเปี่ยมด้วยความสุขเป็นล้นพ้น

ตามที่ท่านผู้มีเกียรติและญาติมิตรได้มีจิตศรัทธาบริจาคเงินเพื่อร่วมกุศล เจ้าภาพจะได้นำไปบริจาคเพื่อการสาธารณกุศลต่อไป และด้วยเดชะอำนาจแห่งผลบุญของความเมตตากรุณา และกุศลจิตของท่านทั้งหลายจงเป็นผลส่งนำให้ท่านจงประสบแต่ความสุข ความเจริญ สมบูรณ์พูนผลในสิ่งอันพึงปรารถนาทั้งในภพนี้และภพหน้าตลอดชั่วกาลนานเทอญ

หากมีสิ่งขาดตกบกพร่องประการใด ทายาททุกคนกราบขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

นาวาอากาศเอก เจ้าวัฒนัน ณ ลำพูน
เจ้าวันทนีย์-พันเอกปรีดา ผูกพันธ์
เจ้ากีรณา-พันตำรวจเอกสนิท บุญพิทักษ์
เจ้าสาริณี-นายธาดา กลิ่นนาค
พันเอก เจ้าวีรพงศ์-นางเจษสุดา ณ ลำพูน

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด